

HADOBÁS PÁL EDELÉNY ÉS KÖRNYÉKE AZ IRODALOMBAN

Edelény, 2005

Hadobás Pál

**Edelény és környéke
az irodalomban**

2005

Edelényi Füzetek 34.

Összeállította és szerkesztette:

Hadobás Pál

Szöveggondozás, korrektúra:

Dr. M. Takács Lajos

Technikai munkatárs:

Slezsák Zsolt

HU ISSN 0238–1842

ISBN 963 870 470 5

A borítón: Szathmáry Király Ádám, Gvadányi József,
Telekes Béla és Kalász László.

Felelős kiadó: **Hadobás Pál** *az edelényi Művelődési Központ,
Könyvtár és Múzeum igazgatója.*

3780 Edelény, István király útja 49. Tel.: (06-48) 525-080.

Készült az edelényi Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum
számítógépes szövegszerkesztőjén 2005-ben

© MKKM, Edelény

Nyomdai munkák: K-B Aktív Kft. Gyorsnyomda és Másolószolgálat, Miskolc.

Felelős vezető: KÁSA BÉLA

E l ő s z ó

Szűkebb hazánk, a Bódva völgye és tágabb környéke, az egykori Edelényi járás, a trianoni határok megvonása előtt három megyéhez tartozott: Borsodhoz, Gömörhöz és Tornához (Abaúj-Tornához). Az 1920 után bekövetkezett kényszerhelyzet következtében ezek peremvidéke nagyjából abba az aprófalvas közigazgatási egységbe integrálódott, amelynek székhelye évtizedekig a községek sorából csak nemrégiben kiemelkedett Edelény volt. A járáások megszűnése (1984) után, a városkörnyéki beosztásban részben Kazincbarcika, részben pedig Edelény vonzáskörzetébe kerültek a terület települései.

Leszámítva Rudabánya és Szendrő középkori virágzását, vagy Edelény későbbi fejlődését, város, jelentősebb település nem alakult ki ezen a tájon, éppen periferiális jellege miatt. Így nem jöhettek létre híres iskolák, egyházi vagy világi intézmények sem, amelyek a kulturális központ szerepét betölthették volna. Az itt élőknek – néhány főúri vagy földbirtokos család tagjait leszámítva – nem nyílt lehetősége tanulásra, önművelésre, irodalmi, képzőművészeti vagy tudományos tevékenység folytatására. Első hallásra ezért talán furcsának tűnhet itt „irodalmi emlékekről” beszélni. Mégis büszkén mondhatjuk, hogy kedvezőtlen adottságai, divatos mai kifejezéssel élve „halmozottan hátrányos helyzete” ellenére ez a vidék művelődéstörténetünk szinte minden korszakában adott egy-egy jelentős alkotót vagy alkotást nemzeti literatúránknak.

Kétségtelen, hogy a legtöbb esetben nem tartoznak a legelső vonalba környékünk irodalmi emlékei. Inkább irodalmi ritkaságokról, kuriózumokról beszélhetünk, hiszen olyan nevek és művek bukkannak fel a múltból szülőföldünk vonatkozásában, amelyek sokszor nemhogy a tankönyvekben, még a lexikonokban, kézikönyvekben sem mindig szerepelnek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy érdektelenek. Hiszen Szeghalmi Elemér* szavai szerint „*az úttörők, a kismesterek nélkül irodalmunk talajtalan lett volna; az ismeretlen vagy elfelejtett írók, költők alapozták meg Balassi költészetét, Petőfi és Arany népiességét, Ady modernizmusát. Korábban hajlamosak voltunk arra, hogy egy-egy nagy írói életművet előzmények nélkül valónak hirdettünk. Az elmúlt évtizedek kutatásai azonban kiderítették, hogy ez nem így van. Egy-egy irodalmi korforduló első ütközeteit rendszerint nem a zseniális hadvezérek vívják meg, hanem azok a nélkülözhetetlen közkatona, akiket hasznos működésük után többnyire el is felejt az utókor.*”

Kikkel foglalkozik összeállításunk?

Olyan írókkal, akik itt születtek, függetlenül attól, hogy később hol fejtették ki irodalmi munkásságukat. (Az „író” fogalmát szélesen értelmeztük, úgy, ahogy *Szinnyei József* tette *Magyar írók élete és munkái* című alapvető művében: vagyis mindenkit belevontunk, aki valamilyen szak- vagy szépirodalmi jellegű tevékenységet folytatott.) Azokkal az alkotókkal, akik hosszabb-rövidebb ideig vidékünkön éltek és dolgoztak. A szócikkek a szerzők születési időrendjében követik egymást.

A tárgy iránt mélyebben érdeklődők számára minden esetben bibliográfiai adatokat is közlünk. Ahol lehet, képekkel, ábrákkal tesszük szemléletesebbé a leírtakat.

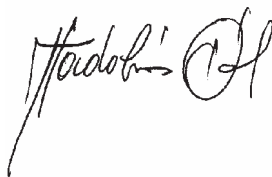
Nem törekedtünk teljességre, ezért előfordulhat, hogy a tisztelt olvasó ismer olyan író-t a tárgyalt területről, akit érdemes lett volna megemlíteni munkánkban. Ahol aránytalanságokat vél felfedezni, ott az adatok és a források szükségessége vagy hiánya akadályozta meg a bővebb tárgyalást.

Reméljük, hogy fáradozásunk nem volt hiábavaló, és szerény munkánk hozzájárul elsősorban természeti szépségei miatt számon tartott vidékünk szellemi értékeinek feltárásához és közkinccsé tételéhez.

Tervezzük egy további kötet kiadását, melyben a ma is alkotó, itt született, vagy itt élő írókkal, az itt keletkezett, vagy témájuk miatt helyi kötődésű művekkel kívánunk foglalkozni, valamint az edelényi könyvtárban őrzött helytörténeti pályamunkák azon szerzőivel, akiknek olyan munkáik maradtak fenn kéziratban, melyek említésre méltók.

Itt mondok köszönetet Hadobás Sándornak és Laki-Lukács Lászlónak, hogy kutatási eredményeiket rendelkezésemre bocsátották.

Edelény, 2005. ősze

* **Szeghalmi Elemér** irodalomkritikus. Budapesten született 1929. május 7-én. Az Új Ember munkatársa.

A Halotti Beszéd és Könyörgés

A magyar nyelv s egyúttal a rokon uráli nyelvek jelenleg ismert legrégebb összefüggő szövegemléke, amely a Pray-kódex 154a lapján maradt fenn. Keletkezési helyeként (több más település mellett) **Boldva** is szóba jöhet, ezért feltétlenül foglalkoznunk kell vele. A kódexet a 12. sz. utolsó évtizedében és a 13. sz. első éveiben írt latin nyelvű egyházi szövegek alkotják. Schier Xystus fedezte fel; elsőként Pray György történetíró ismertette 1770-ben, és néhány soros szemelvényt is közölt belőle. (Ezért viseli a nevét a becses őskönyv.) Még ugyanabban az esztendőben teljes terjedelmében megjelent Sajnovics Jánosnak a magyar és a lapp nyelv rokonságáról írt korszakos jelentőségű művének (*Demonstratio. Idioma lapponum et ungarorum idem esse*) nagyszombati kiadásában, Faludi Ferenc olvasatával együtt.

A kódex törzsszövege három kéz írása, de számos más kéztől származó bejegyzés is található benne. Több részből áll, ezek közül a 4. és az utolsó (7.) érdemel különösebb figyelmet. A 4. rész tartalmazza a legrégebb annalest, az úgynevezett Pozsonyi Évkönyveket 997-1187-ig, illetve más kéztől származó későbbi bejegyzésekkel 1210-ig. Az utolsó rész utolsó előtti fejezete pedig maga a *Halotti Beszéd és Könyörgés*, nyelvi és irodalmi szempontból egyaránt jelentős nyelvemlékünk.

A *Sermo super sepulcrum* (*Beszéd a sír fölött*) című rész 32 sorból áll, tartalma papi búcsúztató és ima. A Halotti Beszéd 26 sorában 227 szó, a Könyörgés 6 sorában 47 szó, összesen 274, az ismétlődéseket leszámítva mintegy 190 szótári szó fordul elő. A *Halotti Beszéd* tulajdonképpen szabad fordítása a magyar szöveget kísérő latin szövegnek, de ez nem csökkenti jelentőségét. Megismerése óta számos olvasata született, a legismertebb közülük a Pais Dezsőé.

A Pray-kódex keletkezési és használati helyének kérdésében, tekintettel a Halotti Beszéd nyelvtörténeti jelentőségére, évtizedek óta vita folyik, amely máig sem hozott megnyugtató eredményt. 1927-ig Deáki, Veszprém, Székesfehérvár, Somogyvár és Jászó kerültek szóba. 1927-ben Nyíry Dániel, Borsod megye főlevéltárosa arra a következtetésre jutott, hogy a Halotti Beszédet Boldván írták és használták. Jelenleg ez az álláspont látszik a legmegalapozottabbnak, mellette törtek lándzsát olyan neves tudósok is, mint Bárczi Géza és Mezey László.

Nyíry 1920-tól Boldván élt, és felkeltette érdeklődését a jelentéktelen kis település román kori, monumentálisnak mondható református temploma. Nem értette, hogyan épülhetett ide ilyen nagyméretű egyház. Gondolkodóba ejtette, hogy a Pray-kódexet, amely körül éppen akkoriban élénk vita folyt, régebben Sacramentarium Boldvense néven emlegették. Gondosan átvizsgálva a templomot, annak északi tornyában egy befalazott ajtó maradványait fedezte fel. Megerősödött benne az a feltevés, hogy ez nem egyszerű falusi templom volt, hanem valamilyen különösebb rendeltetése lehetett. Ásatásokat kezdett, amelyek

Latitue feleym ʒuntuchel. **Sekmo sup sepulchrum.**
 me vogunt. ʒla pur ef chomuy vogunt. Menyi maloffben
 teruntive cleve miy ʒemmitur adamit. ef odantia vola neka
 paradisiunt hazoa. Ef mend paradisiunt vola gundacul
 munda neki elme. Beon tilatua wt ʒʒa gundice ryl. Ge
 munda neka meret m̄ eney. ʒʒa ka nepun etchal oz gundf
 ryl. halduet halatal holz. Hadlana elotar teruntive ʒten
 ryl. ge fideleve. Engade urding intervine. ef tve oz taluvt
 gundfryl. ef oz gundfben halatur tve. Ef oz gundfnee ryl
 keferuy uola vʒe. hug tureducit magt ʒoortia vola.
 Nam beon magt nee. ge mend w founer halatur tve.
 Harogu tve ʒten. ef tve wt ez munaʒ vilagbele. ef leon
 halatue ef puentue feze. ef mend w nimenet. **Kac** oz ve.
 me vogunt. hug ef ty latitue ʒuntuchel. ʒla ef num
 ʒʒ ember malchoria ez vermit. ʒla mend oz chuy laro
 vogunt. **Vinaggue** uromt ʒten kegitur ez lehe ert. hug
 ʒoigtun w neki. ef kegitun. ef buiffalla mend w buict.
Vinaggue ben achon marit. af bovdag michael archangel.
 ef mend ang^{elus}. hug vinaggone eretie. **Vinaggue**
 fent petet uror. kinec odur botolin ordonia. ef kenne.
 hug avga mend w buict. **Vinaggue** mend fentur.
 hug legone neki leged uromt fent cleit. hug ʒten i v m
 madfaguema buiffalla w buict. **Voboducia** wt urding
 idetut ryl. ef pucal kintoria ryl. ef vʒe ʒte wt paradisi
 nungulmabeta. ef ogguy neki muni uruzagbele uor. ef
 mend woben reuer. **Venlatue** urondit elarimul. **Kur.**

Secrethet biatym vinaggue^{omus} ez kegit ember lalki ert.
 kur vt ez nepun ez homul vilag tinnacebel lev merte.
 kinec ez nepun tetter tumerive. hug ur wt kegitnebel
 abram. ʒʒac. iacob. kebelben helheze. hug birfagnop
 ʒtut mend w fentit ef unittet cuzicun ioy
 felevl wehtorma ʒezie vt. **Vaybemietue** clamare m. **K**

Primo nati fʒs km dei m̄. **Hic facit sacerdos smone p̄la.**
 quanta gr̄a dñi dñi gratificauerat p̄m̄ adam patre
 m̄m. si dñs fʒs dñs dñi p̄m̄. quid fʒs dñi dñi
 p̄m̄. si dñs fʒs dñi dñi p̄m̄. quid fʒs dñi dñi p̄m̄.

során a templom északi oldalához csatlakozó nagyszabású épület alapfalai kerültek felszínre. Kutatóárokokkal megállapította, hogy a templom déli oldalán régi temető terül el. Egy 1773-ban kelt okmányban pedig nyomára akadt az akkor még álló, és a Pray-kódexben is szereplő Szent Margit-kápolna említésének, melynek alapjait anyagi nehézségek miatt már nem tudta kiásni. Kétségtelennek látszott, hogy a felszínre került romok az 1203-ban tűzvész által elpusztított, Keresztelő Szent Jánosról elnevezett Boldva melletti bencés kolostor maradványai. Az ásatások eredményei és a Pray-kódex között meglepő összefüggéseket állapított meg Nyíri. A kódex szövegéből ugyanis kitűnik, hogy az olyan templom számára készült, ahol annak közvetlen közelében *temető* volt; ahol a templom Szent János tiszteletére volt szentelve; ahol a templomban a Szent Kereszt oltára állott; ahol a templom közelében Szent Margit tiszteletére rendelt kápolna volt. Az ásatások bebizonyították, hogy Boldva ezeknek a kitételeknek eleget tesz, és így nagy valószínűséggel állítható, hogy a Pray-kódex és benne a Halotti Beszéd keletkezési és első használati helye itt volt.

Irodalom

MARJALAKI KISS Lajos: Hol írták a Halotti Beszédet? = Borsodi Szemle, 5. évf. 1961. 4. sz. 409-410. p. (A szerző szerint a Halotti Beszédet nem Boldván, hanem Jászón írták.)

MEZEY László: A Pray-kódex keletkezése. = Magyar Könyvszemle, 1971. 2-3. sz. 109-123. p.

BÁRCZI Géza: A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése. Akadémiai Kiadó, Bp. 1982. 195 p.

Lászlai János

Erdélyi főpap, utazó, költő, a magyar reneszánsz érdekes személyisége.

1448-ban született az egykori Torna megye *Lazo* nevű falujában. Ez a település ma már nincs meg, emlékét azonban a *Lászi-pusztá* vagy Lászi-tanya helynév őrzi Perkupa és Szőlösardó között. A falut írott forrás 1298-ban említi először Lazow alakban. Eredetileg Borsodban feküdt, de Károly király 1337-ben átcsatolta Tornához. Feltehetően a török időkben néptelenedett el, illetve vált pusztává. Egy-két évtizeddel ezelőtt még éltek itt néhányan; napjainkban már csak gazdasági épületek találhatók a hajdani falu helyén.

Lászlai János gyermek- és ifjúkoráról nem sokat tudunk. Gazdag rokona, Sánkfalvi Antal, Mátyás király egyik legkiválóbb diplomatája, a későbbi nyitrai püspök 1463-tól folyamatosan gondoskodott a tehetséges ifjú iskoláztatásáról. Itáliában végezte egyetemi tanulmányait, ahonnan az 1470-es évek közepén magiszteri fokozattal tért haza. Egyházi pályára lépett, a gyulafehérvári káptalan tagja lett; kanonok, később telegdi főesperes.

1483-ban szentföldi zarándoklaton vett részt Itáliában megismert barátja, Felix Faber ulmi domonkos szerzetes meghívására. Útitársaik olasz, német és flamand előkelőségek voltak. Az utazás minden részletét jól ismerjük, mert a társaság két tagja, Faber és Bernhard von Breydenbach naplót vezetett, melyek később több kiadásban nyomtatásban is megjelentek.

Lászlai János síremléke

kumentumok. Források híján erről a zarándoklatról sajnos semmi közelebbit nem tudunk.

1508-ban már ismét itthon, megszokott környezetében találjuk. Ekkor fogott hozzá élete főművének, a legszebb erdélyi reneszánsz kápolnák egyikének létrehozásához. A gyulafehérvári székesegyház északi mellékhajójához csatlakozó toldaléképületet alakíttatta át kápolnává, amely hűen tükrözi alapítójának humanista műveltségét és kifinomult ízlését.

1517-ben Lászlai ismét Rómába utazott, ahol a Szent Péter-bazilika magyar gyóntatójaként működött egészen haláláig. Nem tudjuk, miért hagyta el Gyulafehérvárt. Az „örök városban” hunyt el 1523. augusztus 17-én, 75 éves korában;

1483 júniusának elején hajóval indultak Velencéből. Ciprus és Rodosz érintésével Jaffában szálltak partra. A szokásos zarándokhelyeken (Jeruzsálem, Bethlehem) kívül jártak a Holt-tenger partján, Hebronban és Gázában, a Sinai-hegy tövében levő templomokban és kolostorokban, majd Kairóba utaztak. Itt megtekintették a piramisokat, hajóztak a Níluson, Lászlai pedig felfedezte az egyiptomi magyar származású mamelukokat. Alexandriában újból hajóra ültek, és 1484. január 9-én érkeztek vissza Velencébe.

Faber útnaplójának több helyén elismeréssel szól Lászlairól. Dicséri tudását, gyors észjárását, szellemes, barátságos, nyílt egyéniségét. Rövid jellemzést is ad róla: „...tősgyökeres magyar ember volt, szót sem értett németül, de jól tudott a magyaron kívül latinul, szlávul és olaszul. Nemes, erényes férfiú volt, kiváló szónok és matematikus.”

1500 tavaszán Rómába látogatott, hogy terveihez – kápolna alapításához és újabb keleti utazásához – VI. Sándor pápa engedélyét kérje. Ügyei kedvező elintéztést nyertek. Második, talán hosszabb szentföldi útjára valamikor 1500 és 1508 között kerülhetett sor, mert a jelzett időszakban hallgatnak róla a hazai írott dokumentumok.

pestisjárvány áldozata lett. A Szent István királyunk tiszteletére szentelt Santo Stefano Rotondóban temették el. Címerével ékesített sírlapja ma is ott látható.

Mindössze nyolc verse maradt ránk, három forrásban:

- három rögtönzött epigrammáját lejegyezte Faber említett útinaplójában; társait bámulatba ejtette bravúros verselőkészsége, gyors alkotói módszere;
- 1512-ben elkészült gyulafehérvári kápolnájának oldalfalát saját verseivel díszítette (a négy epigrammát feltehetően 1511-ben írta);
- végül ugyancsak maga szerezte a római sírlapján olvasható sírfeliratát is.

Nem valószínű, hogy ez a nyolc költemény teljes poétai termése lenne. A többi elkallódhatott az évszázadok folyamán.

V. Kovács Sándor irodalomtörténész, Lászlai életművének legjobb ismerője így értékeli költészetét: „...*költői tehetsége nem jelentett feltűnő újdonságot. Hogy mégis számon tartjuk humanista költőink között, azzal magyarázható, hogy tehetségesebb volt az átlagnál, alkalmi verseiben több a poézis, mint a mesterség, s ezért helyet kérhet magának – ha mégoly szerénységet is – a magyarországi reneszánsz költészet történetében. Költői munkássága csak színezi Mohács előtti költészetünkéről kialakított felfogásunkat...*”

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VII. köt. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1900. 933-934. hasáb.

V. KOVÁCS Sándor: Egy epigrammaköltő a Jagelló-korban. In: Eszmetörténet és régi magyar irodalom. Magvető Könyvkiadó Bp. 1987. 396-427. p.

HADOBÁS Sándor: Lászlai János: egy megyénkből elszármazott humanista portréja. = Szülőföldünk 13. (1988. dec.) 66-68. p.

Coelius Gergely

Pálos szerzetes, a 15. század végén, a 16. század elején élt: Pannóniai és Gyöngyösi Gergelyként is ismert. A Bánffy-családból származott, apja verőcei főispán volt. Tanulmányait Magyarországon végezte, majd Rómába ment, ahol a Monte Coelius hegyen lévő Szent-Istvánról elnevezett monostor előljárója (perjele) volt. Itt hunyt el 1545-ben. Egy rövid ideig a **Martonyi** határában álló, ma már romos pálos kolostorban is tartózkodott.

Munkái

1. Collectanea in Sacram Apocalypsin D. Joannis apostoli et evangelistae dilecti a domino Jesu Christo. Roma, 1500. (További kiadásai: u. o. 1510, Páris, 1541, Velence, 1547, Nagyszombat, 1672 és 1682.)
2. Commentaria in Cantica Canticorum Salamonis. Viennae, 1681.
3. Explanatio regulae S. patris Augustini (Ezt a munkáját is többször kiadták. Horányi említi)

Irodalom

TOLDY: A magyar nemzet irodalomtörténete. 1862. II. 46. p.

Egyetemes magyar encyclopaedia VII. 3. (Fraknoi V.)

A Szendrői hegedős-ének

Ismeretlen énekmondó szerezte *Szendrő* várában az 1540-es években. Eredeti kézirata az Országos Levéltárban található. A teljes szöveget Stoll Béla közölte először az Irodalomtörténeti Közlemények 1953. évi kötetében.

A vers annak a mulattató, neveltető műfajnak a legkorábbi képviselője, amely a 16. sz. vége felé Moldovai Mihály, Hegedűs Márton és egy Névtelen énekében jelentkezik. Az énekmondó saját maga nyomorúságán gúnyolódik, tréfás célzásokkal szólítja fel hallgatóit az adakozásra, az őt kinevetőkre mulatságosan kiforgatott átkokat szór. Ezt a műfajt a néphez közelebb álló, alacsonyabb rendű énekmondók művelték. Az ének formai sajátosságai is erre engednek következtetni. Az énekmondó ugyanis a 16. században elég ritka, népies jellegű hetest használja, és néhol egészen kitűnő ritmust ad. A verssorok egy része azonban 8 vagy 9 szótagos, tehát hosszú, ami rontja a ritmust. Ez valószínűleg a rimes verselést megelőző hatás, a szabad szótagszámú sorok emléke. Figyelemre méltó az is, hogy a versszerző párosrímet alkalmaz, ami a 16. sz. műköltői gyakorlatában szinte egyedülálló.

A versben Szent Farkas nem más, mint az ausztriai Szent Wolfgang, aki 994-ben halt meg, s mint Regensburg püspöke, nagy szerepet játszott a magyarok keresztény hitre térítésében, főleg Gizella királynén keresztül, akinek nevelője volt. Van adat arra is, hogy Géza fejedelmet ő keresztelte meg. Kultusza a felső-ausztriai Szent Wolfgang apátságából terjedt szét a német nyelvterületre, és különösen a magyarországi németekre. A favágók, ácsok és pásztorok védőszentje. Ausztriában igen sok legendás és babonás hiedelem fűződik Szent Farkashoz; általában a szem- és lábfájások szokták segítségül hívni. A *Szendrői hegedős ének* ennek a népi babonának a tanúja, s egyúttal azt is bizonyítja, hogy a Szent Farkas-kultusz az egész magyar földre kiterjedt már a 16. század első felében.

Az énekmondó megnevezi a versírás helyét: Szendrő várát, és név szerint említi a vár urát, Bebek Ferencet is. A versben szereplő „két szép magzat” Bebek György és Bebek Kata, Bebek Ferenc gyermekei; születési évüket ugyan nem ismerjük, de az 1550-es években már mindketten felnőttek. György teljes mértékben kiveszi részét apja erőszakosságából, cselszövéseiből, Kata, Perényi Ferenc felesége 1562-ben halt meg, mint öt gyermek anyja. Bebek Ferencet 1558-ban lefejeztette Izabella királyné, a vers tehát 1558 előtt keletkezett. Szerzési idejének pontosabb meghatározásához a Bebek-gyerekek életkorát vehetjük figyelembe: bár a „magzat” nem jelent feltétlenül fiatal gyermeket, mégis könnyebben elképzelhető, hogy a versszerző akkor írta művét, és el is „zen-

gette” Bebek Ferenc előtt, amikor még az egész család együtt volt; ezek alapján a vers keletkezése az 1540-es évekre tehető. Az eredeti kézirat írásmódja és a szöveg nyelvi-helyesírási sajátosságai nem mondanak ellent ennek a feltevésnek.

Hogyan került az énekmondó Szendrő várába? Úgy látszik – erre később is találunk példát –, hogy Bebekék várában szívesen fogadtak komolyabb és dévajabb énekmondókat egyaránt, s hogy énekesek e várat örömmel felkeresték. Bebek Ferenc sógora volt Ráskay Gáspárnak, a Vitéz Franciskó című széphistória szerzőjének, első felesége ugyanis Ráskay húga, Dorottya volt. Valószínűleg Ráskay járt Szendrőben, és költeménye sem volt ismeretlen a várbeliek előtt. A komolyabb énekmondók talán Ráskay szórakoztatására érkeztek, a mulattatókat pedig a nagy borívó Bebek Ferenc élvezhette.

Irodalom

STOLL Béla: Szendrői hegedős-ének. = Irodalomtörténeti Közlemények, 57. évf. 1953. 231-233. p. (Szövegkiadás fakszimilével.)

HORVÁTH János: A „Szendrői hegedős-ének” versalakjáról. = Irodalomtörténeti Közlemények, 1954. 269-276. p.

ECKHARDT Sándor: A Szendrői hegedős-ének. = Irodalomtörténeti Közlemények, 1954. 406-414. p.

Szendrői Névtelen

16. századi ismeretlen költő, a Szilágyi Mihály és Hajmási László című széphistória szerzője. Csak annyit tudunk róla, hogy *Szendrőben* írta versét „veszteg ültében”. Némelyek ez utóbbi kifejezésen fogságban ülést értettek, holott énekzáradékokban máshol is előfordul, és ráérő időt jelent. A régi Magyarországon két Szendrő volt; egy az Alduna mellett, Galambóc közelében, egy pedig Borsodban, s az utóbbit tartják a szerzettetés valószínűbb helyének. Ezzel az általánosan elfogadott véleménnyel szemben azonban újabban Katona Imre néprajzkutató azt állította, hogy a széphistória inkább az aldunai Szendrőben keletkezett. Igazának bizonyítására nemrégiben előkerült dokumentumokra hivatkozik, amelyek eddig ismeretlenek voltak a kutatók előtt.

A Szendrői Névtelen Szilágyi és Hajmásiját két 16. századi kézirat őrizte meg, a Vasady és a Csoma-kódex, az előbbi 1561-es, az utóbbi 1571-es keltezéssel. A Vasady-kódex változata 17 versszakkal bővebb, ezek azonban utólagos betoldásnak látszanak. A művel többen foglalkoztak, az alábbiakban Horváth János munkájának felhasználásával foglaljuk össze a kutatás legfontosabb megállapításait.

A széphistória tartalma röviden a következő:

A két vitéz úrfi török fogságba esett. Konstantinápolyban vannak elzárva, a császári palota közelében. Egyszer, pünkösdi napján, Szilágyi, kínézve a tömlőc rostélyán, keserves nótát penget a lantján, felsóhajtva, hogy ma egy éve szülei és húgával még vígan élt otthon. Meghallja ezt ablakából a

császár leánya, aki beleszeret Szilágyiba; egyszer titokban felkeresi, s megígéri neki, hogy kiszabadítja, ha elviszi magával és feleségül veszi. Szilágyi ezt megfogadja, a leány erre megvesztegeti a tömlőctartót, egy-egy aranyos szablyát ad az úrfiaknak, drága szép ruhába öltözteti őket. Azok fejét veszik a lovászmesternek és a lovászoknak, három lovat felnyergelnek maguknak, a többinek elcsapkodják a nyakát, s elvágatnak a leánnyal. Reggelre kiderül a szökésük, a császár vajdákat futtat utánuk, azok felriasztják a harmincadozat, váموkat. Hiába, az úrfiak hőiesen harcolva átvágják magukat. A vajdák tovább üldözik, s egy szép szigetnél utóléri a szökevényeket, de az úrfiak őket is legyőzik. Előbb azonban a szigeten rejtették el a leányt, s az nagy siralommal várta, hogy mi lesz vele. Most már kihozza a szigetről Szilágyi, s tovább indulnak Magyarország felé. A határt átlépve Hajmási felszólítja társát, vívjanak meg a leányért. Hasztalan inti Szilágyi, hogy neki már van felesége, hiába tiltakozik a leány is, amaz nem tágit. Megvívznak, Szilágyi „bokában” (csuklóban) elcsapja Hajmási kezét. Az megérdemeltnek érezve büntetését, bocsánatot kér, s búcsút vesz tőlük. Szilágyi pedig hazaviszi a leányt, s feleségül veszi.

A változatos, szinte balladai előadású, a lélektani helyzeteket jól felismerő, erőteljes nyelvű széphistória 16. századi epikánk sikerült alkotása. A monda keletkezésének van történeti alapja. Szilágyi Mihály, Hunyadi János sógora és egy Hagymási László nevű temesi főispán szomszéd birtokosok voltak. Ugyancsak szomszédja volt Szilágyinak egy száműzött és megvakított török herceg is, aki 1432 körül költözött oda feleségével, két fiával és a keresztségben Katalin nevet nyert leányával, akit itt Császár Katalinnak nevezgettek. Ez a leány Hunyadi egyik udvarnokához, később pedig egy régi bajtársához ment feleségül. Szilágyi csakugyan volt úgy török fogságban 1448-ban, hogy megszabadult onnan. (Második fogságából, az 1460. évből nem tért vissza, mert a szultán lefejeztette.) Konstantinápolyi rabságáról, amit az ének állít, nem lehetett szó 1448-ban, mert akkor ez a város még nem volt török kézen, s a szultánok Drinápolyban székeltek. De ez az ellentmondás legfeljebb arra vall, hogy a monda kialakulása vagy irodalmi megszövegezése később történt, akkor, amikor az említett ténny már feledésbe merült.

Irodalom

HORVÁTH János: A reformáció jegyében. A Mohács utáni fél évszázad magyar irodalomtörténete. Gondolat Kiadó, Bp. 1957. 227-231. p.

KATONA Imre: Szilágyi és Hajmási. Új felfedezés verses históriájuk kutatásában. = Magyar Nemzet, 1979. március 7. 7. p.

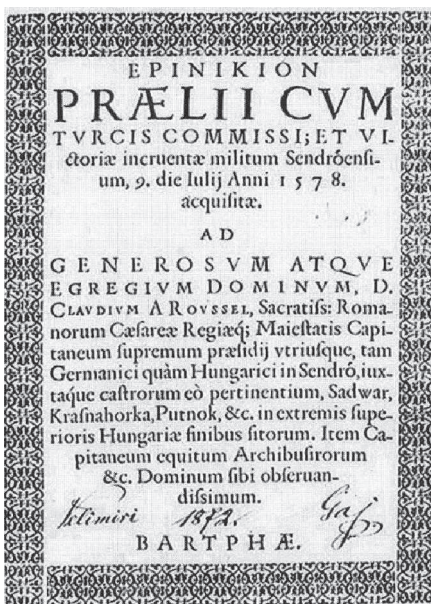
Piltz (Piltzius) Gáspár

Az 1500-as évek utolsó évtizedeinek sok vitát kiváltó, érdekes egyházi személyisége volt Pilz vagy Piltz (latinosan Pilcius, Piltzius) Gáspár, **evangélikus, majd református lelkész**. Szepesváralján született 1526 körül. Német földön végezte tanulmányait, ezután több felső-magyarországi település, egyebek között Dobsina bányaváros prédikátora volt. Latin nyelvű irodalmi munkásságot is folytatott, fennmaradt műveinek száma meghaladja a tízet. Közülük kettő szorosan kapcsolódik **Szendrőhöz**. Mindkettő a Sáros megyei Bártfán (ma Bardejov, Szlovákia), a híres Gutgesell-nyomdában került ki a sajtó alól.

(Bártfa és Szendrő igen távol esett egymástól, mégis kapcsolatban álltak: a magyar országgyűlés 1578. évi törvénycikkének 9. §-a Bártfa városát is kötelezte a szendrői vár újjáépítésében való közreműködésre. Valószínűleg ezzel a kontaktussal magyarázható, hogy Pilz kézirateit éppen itt nyomtatták ki.)

Az egyik úgynevezett győzelmi vers, címe: *Epinikion praelii cvm Tyrccis commissi et victoriae incruentae militum Sendröensium 9. die Julij anni 1578. acquisitae*. Terjedelme mindössze négy oldal, egy kettéhajtott papírv. A címlapon Claudius Rousselhez, a vár egyik parancsnokához szóló ajánlás olvasható. A címlap hátoldalán ajánlóvers szerepel, amely alatt a szerző neve áll: *Caspar Pilcius Waraliensis, divini verbi minister in Sendrö*. Piltz tehát „Isten igéjének szolgája”, azaz prédikátor volt ekkortájt a Bódva-parti településen, amiről életrajzai nem szólnak. Ebből arra gondolhatunk, hogy szendrői működése rövid életű lehetett. A következő lapon kezdődik a két hasábra szedett vers, amely a szendrői vár helyőrségének 1578. július 9-én a törökök felett aratott győzelmét dicsőíti. Bár évszámot nem nyomtattak rá, feltehető, hogy még ugyanebben az esztendőben megjelent. Mindössze egyetlen eredeti példánya ismeretes, amely a zágrábi egyetem könyvtárában (Horvátország) található.

A másik műfaját tekintve lakodalmi köszöntővers: Christoph Menzll szendrői várkapitány esküvőjére készült ugyancsak 1578-ban. Csupán egy lapos, egyoldalas nyomtatvány. Címe: *Epithalamion in honorem nyptiarvm prvdentis ac circumspecti viri domini Christophori Menzll Curiensis, praetoris militaris in Szendrő, sponsi: et pudicissimae virginis Rosinae Balthasaris Hilzen, aulae caesarianae quondam aurifabri filiae sponsae, conscriptum iambicis quaternarijs a Casparo Pilcio*. Szintén csak egyetlen eredeti példánya maradt meg, amely egy könyv kötéstáblájából került elő; a löcsei (Levoča, Szlovákia) levéltárban őrzik. Nem szendrői vonatkozású, de minden bizonnyal itt keletkezett Pilz egy harmadik munkája, a Philipp Queschin löcsei tanító menyegzőjére írt lakodalmi köszöntővers, mivel ugyanarra az ívre nyomtatták, mint az előbbi. Utána szétvágva külön-külön hozták forgalomba a két költeményt. Márkusfalván hunyt el 1605-ben.

Munkái

1. Epithalamion In honorem Nuptiarum Prudentis ac Circumspecti Viri Domini Christophori Menzli Curiensis, Praetoris militaris in Szendrő, sponsi: et Pudicissimae Virginis Rosinae, Balthasaris Hilzen, Aulæ Caesarianae quondam Aurifabri filiae, sponsae conscriptum Jambicis quaternariis . . . A. 1578. Bartphae. (15 négysoros versszakból álló költemény).
2. In Sponsalia Viri Doctrina et Eruditione Ornatissimi Domini Philippi Oeschin, Grammatici Leuczouiensium sollertissimi, amicique sui charissimi, sponsi: et pudicissimae matronae Susannae relictæ praestantissimi viri Casparis Cromeri, scholae rectoris ibidem, Sponsae: Ex dicto Gen. 2. Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorem, quod sit coram illo. U. ott, 1578. (11 distichonból álló költemény. Együtt jelent meg az előbbennel.)
3. Meditationes Piaae, Vario Metri Genere ex Euangelijis concinnatae; quibus etiam alia quaedam pia carmina sunt adiecta. U. ott, 1583.
4. Ein Notwendige Protestation wider Herrn Benedictum Belsium Pfarherrn und Seniorn zu Epperies. An die Wolgeborne und Gnedige Frawe, Fraw Judith Rueberin, geborne von Friedeshaimb, weiland des Wolgebornen Herrn, Hern Hansen Rubers zu Grawenwerd vnd Pyrendorff Freiherrn, des Römischen Kay: Ma: gewesen Raht vnd veltobristen in ober Hungerr, nach gelassene Wittib, geschehen durch ... (Krakkó, 1584.).
5. Assertio Regvlarvm Breuiter & Simpliciter Coenae Dominicae Sententiarum complectentium, aduersus Examen earundem, nomine Ecclesiae & Scholae Bartphensis, per martinum Wagnerum Pastorem, Thomam Fabrum Ludirectorem & Seuerinum Sculteti lectorem scholae typis ibidem editum. (U. ott, 1586.)

6. Merkzeichen, dabei ein Schäflein Christi zu erkennen sei ... Die da fleischlich gesinnt sein, ist der Tod. Ung geistlich gesinnt sein ist leben und Fride. Denn fleischlich gesinnt sein ist ein Feindschaft wider gott. Hely és név nincs. (1586–87. Egyetlen példánya sem ismeretes.)
 7. Brevis et perspicua Responsio ad maledicam et fulem Apologiam Martini Wagneri testamentariā Barthae editam operā Jacobi Wagner N. Ministri Eccles. Bart. Thomae Fabri Ludirectoris Bartphen. Seuerini Sculteti Ludirectoris Epperien. Instituta a ... (Bártfa, 1591.)
 8. Assertio Regvlarum Breviter Et Simpliciter Coenae Dominicae Sententiam complectentium, aduersus Examen earundem, nomine Ecclesiae & Scholae Barthphensis, per Martinum Wagnerum Pastorem, Thomam Fabrum Ludirectorem, & Severinum Sculteti lectorem scholae typis ibidem editum: a ... (Basel, 1591.).
 9. Brevis Et Perspicua Responsio Ad Maledicam Et fulem Apologiam Martini Wagner testamentariā, Barthae editam operā Jacobi Wagner N. Ministri Eccles. Bart. Thomae Fabri Ludirectoris Bartpheu. Seuerini Sculteti Ludirectoris Epperien. Instituta A... (U. o.), 1591.
 10. Drey Predigten, gehalten zu Scharosch vor der Rubrischen, im Jahre 1581. vnd hernachmals zu bessern vnterricht der Einfeltigen, in kurtze Fragstück gebracht, durch ... Wittenberg, 1591.
 11. Topscha, sive Dobschina, (Die hüpsche Aue, zwischen dem Gebürge) Al. Topschinum, Oppidum Metallico-Montanum Chalybiferum, Hungariae Superioris In Termino Boreali Comitatus Gömöriensis Scepusium Versus Situm, Ante Hoc Ferme Seculum, Repentina Eaque Nocturna Turcarum Filikeiensium Irruptione Devastatum Incensis Et In Cinerem Redactis Aedibus, Et, Proh Dirum Spectaculum! Captis Abdvctisque Omnibus Utriusq. Sexus Incolis Anno 1584. die 14. Octobr. Cujus Casus Tragici Historiae olim contexta fuit a Caspare Piltzio Loci Ejusdem tum Pastore; Nunquam autem Typis exscripta publicis: Inventa nunc in Scrinio Chartarum Rapsodicarum; Producta & Posteritati commendata a Christophoro Daniele Kleschio, Sempr. Dan. Fil. A. O. R. M. DC. LXXI. Wittenbergae. (Németül. Ford. Gotthard Mihály. Kassa, 1795. Szerző életrajzával. Ennek kézírata, censurai példány 1795. febr. 24. megvan a m. n. múzeum könyvtára kézirati osztályában. Magyarul: A törökök betörése Dobsinára 1584. okt. 14. Piltzius Gáspár ezen eredetijének fordítása előszóval és a szükségessé magyarázatokkal. Rozsnyó, 1903.)
- Még több munkáját is említik, ilyenek: Instructiones ad Laicos. Farrago. Censura librorum et concionum quarundam. Protestationes Circumstantiae synodi Ao. 1584. Eperjesini contra se habitae, Propositiones 79., melyek részint latinul, részint németül kiadattak. Ezek azonban könyvészetileg ismeretlenek. Üdvözlő verseket írt: Carmina gratulatoria ... Jacobi Monavii ... Gorlicii, 1591., Memoriae Nobilis ... Johannis Krausii ... U. ott, 1595. c. munkákba. Nevét Pilcznek, Piltznek és Pilznek is írják.

Irodalom

- Sárospataki Lapok 1889. 30. szám.
- RÁTH György: Pilcz Gáspár és ellenfelei. Bp. 1893.
- Irodalomtörténeti Közlemények II. 1892. 310., 313. p., IV. 1894. 160. p.
- Magyar Könyv-Szemle 1892–93., 28–85. p. 228., 1895. 176., 183. p.
- Protestáns Szemle 1897. 597. p.
- Pallas Nagy Lexikona XIII. 1056. p.
- ZOVÁNYI Jenő Theologiai Ismeretek Tára III. 85. p.
- SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái X. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1905. 1152-1157. hasáb.
- Magyar Könyvészet (Petrik Géza) CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

Bocaius (Bock) János

Humanista pedagógus, költő, politikus. Szászországban született német-szorb családban 1549-ben, mégis a magyar művelődéstörténet kiemelkedő alakjává vált. Sokoldalú, kalandos életű ember volt. Iskoláit szülőföldjén végezte, Wittenbergben szerzett magiszteri fokozatot. 1590-ben érkezett hazánkba; 1592 (más adatok szerint 1594) és 1599 között az eperjesi kollégiumban tanított. 1598-ban magyar nemességet és koszorús császári költő címet kapott I. Rudolftól. 1599-ben a kassai tanács meghívta iskolái vezetésére; fél évig rektor, majd háromszor városi jegyzővé, kétszer főbíróvá (polgármesterré) választották. Később Bocskai István és Bethlen Gábor szolgálatában állt, egyebek mellett diplomáciai küldetéseket teljesített. – Tanárként Seneca elveit vallotta, tanítványait a gyakorlati életre készítette fel. Tőle származik a szállóigévé vált mondás: „*Non scholae, sed vitae discimus*”, azaz „*Nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk*”. Latin nyelvű irodalmi munkái többnyire alkalmi jellegűek, de van közöttük néhány történelmi, jogi és pedagógiai tárgyú is.

Legismertebb, legtöbbet idézett műve a Klöss Jakab által 1599-ben Bártfán nyomtatott terjedelmes, több mint 500 oldalas *M. Ioannis Bocatii poetae laureati caesarei Hyngaridos libri poematum V*... című könyv, amely dicsőítő versek és levelek gyűjteménye. A kötet 127. költeménye a 186-187. oldalon az *In Senderoviam* címet viseli. (Magyarul: **Szendrőbe**; a település és a vár korabeli, ritkán használt latinos névalakja *Senderovia* volt.) Az eredeti, néhol hibás latin szöveg a következő:

En, quae[m] ad coelos heic surgere cernimus arcem?

Pileolo structum sidera pulsat opus.

Musa refert: Diui fecére hoc æra Rodolphi;

Illius auspicio celsior ista strues.

Quo Turcas contra gens Hungara tutior esset,

Prouidus hoc Heros monte parauit opus.

Rudera ac inferius, deiecta[que]; saxa quid ad rem?

Musa refert: sedes Bebbeciana fuit.

Digna strui non est arx quondam Marte rebellis,

Et defensori non satis apta suo est.

Quos tamen vltius post vndas cerno penateis?

Oppida sunt oculis obuia bina meis?

Musa refert: habitat proles ibi Martia; forteis

Prima tenent Hunnos mœnia pacta luto.

Altera Germanas defendunt aggere turmas,

Dux Rotallerus qua bene sceptrum gerit.

Sendreadum, voueo, Turcis notissima virtus

Floreat & sacri Cæsaris ornet agros.

Dr. Tóth Péter egyetemi docens (Miskolci Egyetem) által készített magyar nyersfordítása:

Vajon milyen várat látunk itt az egekre emelkedni? / A hegytetőre épített mű a csillagokat veri. / A múzsa elmondja: a szent Rudolf pénze készítette ezt, / az ő hatalmából magasodik ez az építmény, / s hogy a törökök ellen a magyar nemzet nagyobb biztonságban legyen, / készítette az előrelátó hős ezt a művet a hegyen. / És lentebb a romok, a leomlott sziklák mi végre vannak? / A múzsa elmondja: a Bebekek székhelye volt. / Nem méltó egykori építésű vár, hogy Marssal szembeszálljon / és nem eléggé alkalmas a védőjének. / Távolabb pedig, a hullámok mögött mely lakóhelyeket látok? / Két mezőváros tárul a szemem elé? / A múzsa elmondja: Mars sarja lakozik itt, / a sárból készült falak egyike a vitéz hunokat fogja körül, / a másik a német tömegeket védelmezi sánccal, / akik fölött Rottaller vezér tartja jó kézben a vezéri pálcát. / Kívánom, hogy a szendrőieknek a törökök által igen jól ismert vitézsége / virágozzék és ékesítse a szent császár mezeit.

A versből kitűnik két helyi vonatkozású név: a korábbi várbirtokos Bebek családé és Rottaler (Rottaler, Rottaller) János várnagyé. Az utóbbiról Borovszky Samu az alábbiakat írja: „A Tisza mellékein ekkortájtban mindinkább szaporodó hajdúságot a szendrei kapitányok szívósan támogatták s különösen a német Rottaler János mindent elkövetett, hogy őket saját hadművelleti céljaira felhasználja. 1599-ben, amikor a rabló tatárok Felső-Magyarország városait pusztították, 700 hajdút biztatott fel Rottaler ellenök s ezek Szendrő alatt éjtszakának idején támadtak rájuk; «szörnyen lövék őket, az egész tatár tábor elfuta Eger felé előttük; 13000 lovat nyerének tőlök, a rabokat elszabadíták és sok prédát nyerének». A zsákmányon azután a szendrei német kapitány a hajdúkkal megosztotta.” A fenti dicsőítő költeményt valószínűleg ez a sikeres katonai akció ihlette.

A szerző szemléletesen írja le a település és az erődítmény korabeli állapotát: a széles folyóvölgy fölé magasodott a Rudolf császár által újjáépíttetett „fellegvár” a mai Várhegy tetején; alább a Bebekek emelte Alsóvár már romokban hevert. A katonai objektumokat körülvevő vizesárkokon (vagy a Bódva holtágain) túl, falak biztonságában külön-külön helyezkedett el a magyarok lakta Óváros és az idegen ajkúaknak otthont adó Németváros. Ebből az életszerű ábrázolásból azt sejthetjük, hogy Bocatius rendelkezett szendrői kapcsolatokkal, s talán többször személyesen is megfordult itt, akár eperjesi, akár kassai évei alatt.

Lampe említi, hogy megírta Bethlen Gábor uralkodásának történetét is a fejedelem meghagyásából, e munkája azonban elveszett. A Magyar nyelv-művelő társaság Munkáinak első darabja címét is adja: *Res gestae in Hungaria et Transylvania sub tribus imperatoribus et regibus Rudolpho II. Mathia II. et*

Ferdinando II. nec non Gabrielis Bethlen. Auctore Johanne Bocatio; ezen hozzádással: kinyomattatott, de felette ritka, elfogyott. 1621-ben hunyt el.

Munkái

1. Celadon. Ecloga... Bartphae. (Azon alkalommal irta, midőn Belsius János leányát, Erzsébetet 1594. jún. 21-én nőül vette.)
2. Ungaria gratulans ser principi ac domino Maximiliano archiduci Austriaco... cum partes Ungariae Superioris ingreditur. Bartphae, 1595.
3. Elegiae duae. Altera M. Joannis Bocatii P. L. altera P. Joannis Balogi Th. amincis lectoribus exhibendae. (B. elégiája Balog János kisszilvási és demethei paphoz. Bártfa, 1595. Külön címlapja nincs és nem volt.)
4. Oratio de profanitate Turcicae religionis, deque rebellionis maledicti regni initii et incrementis. Vittebergae, 1596. (Értekezése, midőn a bölcsletheől a mesteri fokozatot elnyerte. Selmec városának ajánlotta.)
5. Siracides vel Ecclesiasticus Jesu, filii Sirach, Paraeneses ad vitam bene beateque transigendam in locos communes redactae et versibus elegiacis redditae. U. ott, 1596.
6. Castra temperantiae. Bartphae, 1597.
7. Musae parentales. U. ott, 1598.
8. Munus Judiciale. U. ott, 1598.
9. Novus Annus. U. ott, 1599.
10. Hungaridos libri poematum V. U. ott, 1599. (Munkái közül ezt ismerik legáltalánosabban és ezt tartják legsikerültebbnek; mutatóványokat is ebből szoktak közölni; bővebben ismerteti dr. Tóth Lőrinc a kassai főgimn. 1884–85. évi Jelentésében.)
11. Commentatio epistolica de legatione sua ad Stephanum Bocskay. Transilvaniae principem, et suscepta cum eo anno 1605. in campos Rákos profectione. (Bel, Adparatus ad hist. Hung. decad. I. monum. VII. Ezen ránk magyarokra kiváló érdekű munkából dr. Tóth Lőrinc bő kivonatát közöl a főt említett Jelentésben.)
12. (Olympias Carceraria.) Andachtige Schoene Geistliche Lieder. (Címlap nélküli csonka példány a m. t. Akadémia könyvtárában, melynek előszava 1611. jún. 5-én kelt; ebben írja le fogsága történetét.)
13. Salamon Hungaricus vel de Mathiae Corvini, potentissimi ac felicissimi... Hungariae regis... dictis. Cassoviae. 1611. (Galeotus munkájának B. által javított kiadása, melyben üdvözlő verse II. Mátyáshoz és Thurzó György nádorhoz, végül pedig négy levélen egyéb versei vannak.)
14. Militia S. Georgii. U. ott, 1612.
15. Hebdomelodia Psalmi 103. U. ott, 1614.
16. Anser nuptialis. U. ott, 1618.
17. Historia Parasceve. U. ott, 1621.

Irodalom

TÓTH Lőrinc: Bocatius. = A kassai premontrei gimnázium értesítője az 1884/1885. tanévre. Kassa, 1885. 23-27. old.

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái I. kötet. Hornyánszky Viktor Akad. Könyvkereskedése. Bp. 1891. 1114-1118. hasáb.

JANSON Vilmos: Bocatius János élete és munkái. Bp. 1918. Élet, 71 old.

Csáky Istvánné (körösszeghi és adorjáni gróf) Wesselényi Anna

Wesselényi Ferenc, Báthori István vezérkatonája és Sárkándi Anna (előbb Békési Gáspárné, 1579. novemberétől özvegy) leánya. 1584-ben született Krakóban vagy Landskronban. 1587-ben költöztek haza Lengyelországból. Apja 1595-ben halt meg. Legtöbbet Hadadon tartózkodott és anyja felügyelete alatt az akkori időkhöz képest a legkitűnőbb nevelésben részesült. Nem csak a gazdasszonykodásnak akkor megkívánt ezerféle ügyeihez értett, de erkölcs- és vallástani ismeretekkel is bírt. Később hosszú özvegységében némileg elsajátította a német nyelvet, jártas lett a politikában, könnyen írt és sok jeles emberrel levelezett, olyan korban, amikor például menyje, Forgách Éva (a nádor leánya) alig volt képes egy pár sort leírni. 1600 körül Erdély egyik legjelesebb férfia, körösszeghi Csáky István lett a férje, aki 1605-ben már meghalt és ő közel ötven évig özvegyen maradt. Anna, István és László gyermekeinek nevelése, a gazdálkodás és a birtokok rendbentartása volt minden gondja. Különböző birtokain tartózkodott: Szilágy-Somlyón, Adorjában, Nagy-Károlyban, Vécsen, Örményesen, Trencsénben, Almásvárbán, *Szendrőben*, Szepesvárbán. Élete utolsó éveit Krakkóban töltötte, ahol 1649. július 5. és 1650. június 29. között halt meg.

Irodalom

DEÁK Farkas: Wesselényi Anna, özv. Csáky Istvánné életrajza és levelezése. Bp. 1875. Franklin, 202 p.

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1893. 146-147. hasáb.

Szinpetri (Petri) Ferenc

Református esperes. *Szinpetriben* született 1590-ben. Latin nyelvű gyászbeszédei maradtak fenn. Halálának helyét és idejét nem tudjuk.

Irodalom

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy. In: Tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok. 1999. 599. p.

Csáky István (körösszeghi és adorjáni gróf)

Tárnokmester. Gr. Csáky István, Erdély főtábornoka és Wesselényi Anna fia. 1603. május 3-án Regeteruszkán (Abaúj megye) született. Apja 1605-ben meghalt, anyja felügyelete alatt Sárosvárbán és Adorjában, Bihar megyében magán nevelésben részesült. 1614-ben a római katolikus hitre tért. 1620-ban Bécsben tanult, 1623-ban már ismét otthon volt és gazdálkodással foglalkozott.

1625. június végén feleségül vette Forgách Zsigmond nádor leányát Évát, akivel Erdélyben, Nagyalmás várában élt. 1625. júliusában Bethlen Gábor, Erdély fejedelme Kolozs vármegye főispánjává nevezte ki. Brandenburgi Katalinnak fő támasza volt, és 1630-ban mint trónkövetelőt I. Rákóczi György kiűldözte Erdélyből. 1633. augusztus 25-én **Szendrő** várának (Borsod megye) kapitányságát és uradalmát szerezte meg a kincstártól, és erdélyi birtokait is visszanyerte. 1638-ban Szepesvárat 123 helységgel együtt 85 ezer forintért megkapta. Első neje 1639. áprilisában meghalt. 1640. június 3-án Perényi György abaúji főispán leányát, Máriát vette feleségül, aki 1641. szeptember 3-án meghalt. Harmadszor 1643. július 19-én nősült, somberekai Erdélyi István özvegyével, Mindeszenti Katalinnal lépett házasságra. A Rákóczi-szabadságharc alatt szerzett érdemeiért a király 1647-ben tárnokmesterré nevezte ki. Az 1649. évi pozsonyi országgyűlésen jelen volt és Bécsben is többször megfordult. 1662. november 10-én halt meg Szepesvárbán.

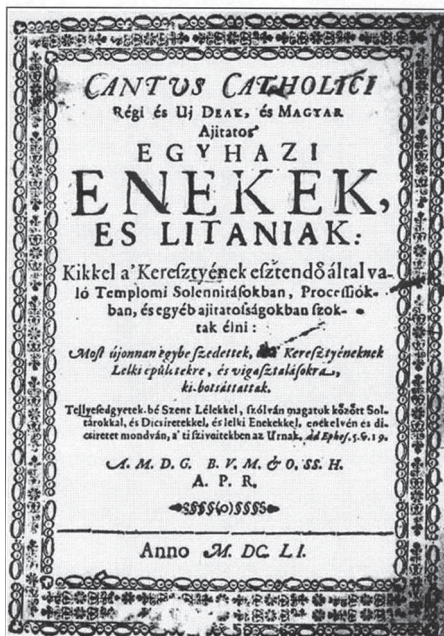
Irodalom

DEÁK Farkas: Egy magyar főúr a XVII. században. Gr. Csáky István életrajza. Bp. 1883. Ráth Mór, 351 p. – 2. kiad.: 1888. (Csáky István levelezését is közli.)
SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1893. 144. 145. hasáb.

Szöllősi Benedek

Jezsuita pap. Az első magyar katolikus énekeskönyv 1651-ben jelent meg a nyomdahely és a szerző vagy szerkesztő nevének feltüntetése nélkül. Címe: *Cantvs catholici. Régi és uj, deak és magyar ajitatos egyhazi enekek es litaniak: kikkel a keresztyének esztendő által való templomi solennitásokban, processiókban és egyéb ajitatosságokban szoktak élni...* Terjedelme [10] + 269 + [8] oldal; 112 magyar és 80 latin versszöveget tartalmaz az Adventtel kezdődő egyházi év rendjében a fő ünnepekre, továbbá a szentek életére és más vallásos témákra, kottákkal ellátva. (1655-ben szlovák nyelvű változata is napvilágot látott.) A kutatók a tipográfiai jegyek összehasonlításával megállapították, hogy a nyomtatás a lőcsei Brewer-műhelyben történt. Egy halotti értesítést tartalmazó levélből a szerkesztő kilétére is sikerült fényt deríteni: eszerint Szöllősi (vagy Szőlősy) Benedek jezsuita volt az anyag közreadója, és amint az ajánlásból kiderül, összegyűjtője és részben szerzője. Személye nem ismeretlen a rend történetében. Valószínűleg Garamszöllősen született 1609-ben. A források szlovák nemzetiségűnek (slavus) mondják. 1630. október 24-én lépett be a jezsuita rendbe; noviciátusát a leobeni (Ausztia) kolostorban töltötte, ahol több éven keresztül a növendékek között szerepel. 1633-ban a *nagyszombati* kollégiumban tanított. Ezután újabb 3 esztendei tanulás következett: Bécsben filozófiai képzést nyert. 1637-ben újra a nagyszombati kollégium tanárai között említik,

miközben már teológiát hallgatott. 1639-ben szentelheték áldozópap-pá. Csak 1642-ben vált véglegesen a rend tagjává, és segédlelkésként működött tovább. 1643 és 1650 között a szendrői jezsuita misszió tagja: lelkipásztorkodott és az iskolamesteri teendőket is ellátta. Később Kassán, Ungvárott, majd Znióvár-alján szolgált szláv hitszónokként, végül 1654-ben misszionáriusnak rendelték Csáky Pál főispán mellé Szepesváraljára. Életének utolsó évében súlyos betegségbe esett: a lábát orbánc támadta meg. Hosszú szenvedés után a jezsuiták túróci rendházában, Znióvár-alján halt meg 1656. december 15-én; itt is temették el. – Latin, magyar és szlovák nyelven írt verseket, értett a zenéhez és az énekléshez.

Mivel Szöllősi az énekeskönyv megjelenése előtti hét évet *Szendrőben* töltötte, nincs okunk kételkedni abban, hogy itt fogant a kiadvány ötlete, s a városban végezte az anyaggyűjtés és a sajtó alá rendezés sok időt és fáradságot igénylő munkáját. E célból több helyen meg kellett fordulnia (egyházi központokban, kolostorokban, iskolákban stb.). A viszonylag terjedelmes mű szedése, hangjegyekkel való ellátása, korrektúrájának elvégzése, nyomtatása és végül kötése hosszabb időt (akár 2-3 esztendő) is igénybe vehetett, ezért feltételezhető, hogy a kézirat nyomdába adása ugyancsak Szendrőből történt. Mindezek alapján biztosan állíthatjuk, hogy az első magyar katolikus énekeskönyv a Bódva-parti településen született az 1640-es évek második felében.

Munkája

Cantus catholici. Régi és új, deak és magyar ajitatos egyházi énekek és litániák: kikkel a keresztyének esztendő által való templomi solennitásokban, processiókban és egyéb ajitatoságokban szoktak élni... 1651.

Irodalom

- WEISS-NÄGEL, Stanislav: Kto je autorom spevníka Cantus Catholici? = Kultúra, Trnava, 1935. 426. old.
 HAJNÓCZY Iván: A Cantus Catholici nyomdahelye és szerkesztője. = Magyar Könyvszemle, 1941. 84. old.
 PAPP Géza: Szöllősi Benedek és énekeskönyveinek nyomdahelye. = Magyar Könyvszemle, 1967. 78-87. old.

Barakonyi Ferenc

Naplóíró, költő. 1611-ben született, egyes források szerint *Barkonyon* (ma *Tornabarakony*). Az 1660-as években egy lovasezred parancsnoka volt. Wes-selényi Ferenc és Széchy Mária bizalmasa, de az összeesküvés gyanúja alól sikerült magát tisztáznia, és 1671-ben a bécsi bíróság felmentette. 1673-tól Torna, 1674-től Abaúj vármegye táblabírája. Versei benne voltak Balassi egy elveszett kéziratot versgyűjteményében. Erdélyi Pál Barakonyi Ferencet tartotta a 17. század közepe tájáról származó Teleki-énekeskönyv szerzőjének; a neki tulajdonított 49 és más helyről a neve alatt kiadott versek egy kivételével nem az övéi. Naplói, iratai, más versei a második világháborúban megsemmisültek. 1675-ben hunyt el Tornán (?).

Munkája

Búcsú ének. In. Régi Magyar Költők Tára, XVII. sz., 9. kiadás. Varga Imre. Bp. 1977.

Irodalom

ERDÉLYI Pál: Barakonyi Ferenc költeményei. Kolozsvár. 1907.

KLANICZAY Tibor: Barakonyi Ferenc. Magyar Századok. 1948.

Magyar Irodalmi Lexikon. Első kötet. Akadémiai Kiadó. Bp. 1963. 99. p.

Új Magyar Életrajzi Lexikon I. kötet. Magyar Könyvklub. Bp. 2001. 399. p.

Szalóczi Mihály

Református lelkész. 1626-ban született. 1646. január 29-én írt alá a sárospataki főiskolán. 1665-68 között sajószentpéteri lelkész és esperes. Az 1669. évi visitatio *Szögligeten* említi. *Zubogyon* volt lelkész, amikor 1674-ben a pozsonyi rendkívüli törvényszék elé idézték, ahol március 5-én megjelent. A magyarországi ellenreformáció egyik hírhedt eseménye zajlott Pozsonyban. Mivel nem volt hajlandó megtagadni a hitét, április 4-én „fejének és minden javainak” elvesztésére ítélték. Az ítélet után közel egy évig Pozsonyban és Leopoldváron tartották fogva. 1675-ben Olaszországba vitték több prédikátor társával és május 8-án eladták őket a nápolyi gályákra, ahonnan sok viszontagság után 1676. február 11-én Ruyter holland generális kiszabadította őket. Szabadulása után Svájcba ment, ahol visszaemlékezést írt. 1676. július 13-án a Zürichben tartózkodó Gyöngyösi István akadémikus tiszteletére üdvözlő verset írt, 1677. október 10-én pedig a biltensei református egyház lelkészéhez, Kaegius Jánoshoz írt emléksorokat és összeállította a gályarabok névsorát. 1678 őszén kezdte meg újra a szolgálatát a zubogyi egyház élén. Halálának idejét sajnos nem tudjuk. A zubogyi református templomban tábla őrzi a nevét.

Munkája

Az Isten-ember Jézus Christusnak személye felől igazán értő Tanítóknak, Válasz-tételek... Sárospatak. MDCLX.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XIII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1909. 355-356. hasáb.

FERENCZ Anna: Hitből táplálkozva: Az 1674-es pozsonyi véstörvénytészék elé idézett gömöri lelkészek és tanítók. MÉRY RATIO. Somorja. 2004. 81-82. p.

Mezőlaki István

1658-ban jelent meg Sárospatakon (1656-os évszámmal) az *Igaz és Tökéletes boldogságra Vezérő Út. Avagy Bé-menetel a' Hitre, mely nélkül lehetetlen dolog, hogy valaki Isten előtt kedves légyen, mely Kérdések és Feleletek által rövideden, de felette igen hasznosan a' Biblianak minden Könyveinek és részeinek eleitől fogván utollyáig értelmére vezet...* című munka, amelyet Somosi Petkő János szikszói református pap közelebbről meg nem nevezett idegen nyelvből fordított. A bibliamagyarázatok tartalmazó mű ajánlása Mezőlaki István **szendrői református prédikátornak** szól (Keltezése: „Szikszón M.DC.LVI. esztendeiben. Sz. Jakab Havának [július], 3. nap”). Róla annyit tudunk, hogy az 1650-es években mintegy 6 esztendeig lelkészkedett a szendrői gyülekezetben. Mivel érdemelte ki e nem mindennapi megtiszteltetést? A fordító a dedikációban elmondja, hogy a szóban forgó könyv londoni tartózkodása alatt került a kezébe, és annyira hasznosnak találta, hogy megfogadta: nyelvünkre ülteti azt. Körülbelül tíz hét alatt teljesítette is vállalását. Szerette volna a hollandiai Leydenben vagy Utrechtben kinyomattatni a kéziratot, de mivel nem volt pénze és pártfogója, hazahozta. Azonban itthon sem nyílt módja a kiadására, egészen addig, amíg 1656-ban Mezőlaki István meg nem látogatta őt Szikszón. Kérésére lelkésztestára megígérte, hogy támogatókat szerez a nyomtatáshoz. Mezőlaki azonban később úgy határozott, hogy maga vállalja a nyomdaköltséget, ami nem lehetett „olcsó mulatság”, mert a könyv terjedelme több mint 600 oldal! A szendrői prédikátor azzal, hogy mecénásként lehetővé tette egy fontos vallási tárgyú mű megjelenését, beírta nevét a magyar irodalomtörténetbe.

Irodalom

HADOBÁS Sándor: Adalékok Szendrő múltjából: Újabb adatok Szendrő 16-17. századi irodalmi életéhez. In: A Borsodi Tájháza Közleményei 11-12. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2002. 37-47. p.

Köleséri Sámuel, idős

Református tanár, lelkész, esperes, egyházi író. Nagyváradon született 1634-ben. A leideni egyetemen tanult, majd Angliában töltött hosszabb időt. 1657-ben tért vissza Magyarországra és Nagyváradon lett teológia tanár. 1659-től 1667-ig **Szendrő**, majd Tokaj, végül az üldözések elől menekülve Debrecen lelkésze volt. Itt 1681-ben esperes lett. Irodalmi munkásságát magyar és latin

nyelven írt teológiai értekezések, prédikációk, imádságok, alkalmi beszédek és versek alkotják. Debrecenben hunyt el 1683. július 16-án.

Munkái

1. Disputatio Logica, De Legibus Scientificis: Qvam... Sub Praesidio... Adriani Heereboord... Publice ventilandum proponit. Lygdvni Batavorum, 1655.
2. Disputatio Theologica De Christi Potestate; Qvam Sv̄b Praesidio... Johannis Cocceji... Publice ventilandum proponit. U. ott, 1655.
3. Disputatio Theologica Textualis, ostendens Utilitatem Linguae Sanctae in interpretatione Scripturae proV didaskalian & pruV elegcon, Qvam... sub Praesidio... Johannis Cocceji... Publice ventilandum proponit. U. ott, 1655.
4. Idvesség sarka, Avagy az Evangeliom szerint-való, Igaz Religiónak, Első fundamentomos Igasságának avagy Principiuminak (melyeknek tudása s hitele-nélkül senki nem idvezülhet) öszve-szededetése; Azoknak, nyilván-való és ellene-mondhatatlan Sz. Írás Tanu-bizonyágiból-való meg-állatása; Es a kegyesség-gyakorlásban, azokból kifakadó sokféle Hasznoknak, meg-mutogatása. Mellyet, Edes Nemzete Lelke-javáért, világra bocsátott. Sáros-Patak, 1662. (2. kiadás, Debreczen, 1676.). (Szendrőben írta.)
5. Bankodo Lelek Nyögesi, Az az: Szent Írás szavaiból szedetetett s a felső Esztendőkben való szomorú alkalmatosságokhoz szabattatott, néhány Könyörgések; Mellyeket a Szendrei R. Ecclesia lelki épületire írt volt, mostan pedig némellyek kérésére kibocsátott. Sáros-Patak, 1666. (Az előbbeni munkával együtt egy kötetben, de külön-külön címlappal és önálló oldal-számozással jelent meg.) (Szendrőben írta.)
6. Szem gyönyörűségének mertekletes Siratasa, avagy Olly Halotti rövid Elmékedés, Mellyet A jó Emlékeztű, Istenes életű és szelid erkölcsű, néhai nemzeti Kalmár Kata asszonyrak; Kegyes és tisztességes étellel fényle Nemes Boros Jenei István Deák Uramnak, Szeme s szive Gyönyörűségének, Ifuságának tiszta életű kedves Feleségének szomorú temetésekor prédikáltott, a Debreczeni Nagy-Temetőben. Mostan pedig, azon szerelmes, igen meg-keseredett Férje kérésére, Maga s más hasonló keserűségben lévő Feleinek, oktatására, s vigasztalására, szem eleiben adott... Kolozsvár, 1672.
7. Apostoli Köszöntés a vagy olly Idvességes Tanítás, mellyben az Istentől küldetett, s törvényesen hivatott Egyházi szolgának az Isten nyája köziben Apostoli köszöntéssel, az az kegyelem és békesség kívánással bé köszönő leg első Tisztel rajzoltatik le, mellyet Sz. hivatalyában való beavatása alkalmatosságával a Debreczeni Gyülekezet előtt predikáltott 1672. Debreczenb. ezen esztendőben. IöVeL ha Már VraM IesVs Mert MI Csak tégeD VárVnk. Debreczen. (Jankovich Miklós kézirati Bibliographiájából. Szabó Károly nem ismerte).
8. Arany Alma Avagy alkalmas időben mondott ige. Az az, olly XXX. Predikatiok, Mellyeket nagyobb részre szomorú (ritkán örvendetes) alkalmatosságokkal, a Debreczeni, sok tereh alatt Pálma fa modgyára, Egh felé nevedő K. Gyülekezetnek s az ott nyomorgó Számkivetettek Seregének, oktatására, vigasztalására s hitekben való erosittetésekre, predikáltott; Mostan pedig, azon Isten Nepe s egyebek lelki hasznáért, ki-bocsátott. U. ott. 1673.
9. Atyai dorgálásnak jó izű Gyümölse. Avagy, Olly Idvességes Halotti Elmékedés, Mellyet, a Boldog emlékeztű, Isten Atyjai Dorgálását, egy végben, kilencz-hólnapokig, nagy békességes-tűréssel el-szenvedett, Isten kedves Szolgáló-Leányának; Nhai Nemz. Dobozi Kata Asszonyrak, Nemzeti Dobozi Benedek Uramnak edgyetlen edgy Szerelmes Leányának; Nemzeti Kovacs Andras Uramnak penig kedves Házas-Társának, Teste felett, predikáltott, Bőjt-más havának 6. napján, a Debreczeni Nagy-Temetőben; mostan pedig meg nevezett édes Atya kívánságára, kibocsátott. Kolozsvár, 1675.
10. Szent Iras Ramaiara Vonatott Fel-Keresztyen, Avagy Igaz Vallas Szines Vallójának Próba-Köve; Mellyben, melly magasan fel hághasson a Fél-Keresztyén egy húsz fogú Lajtorjan, Menyország felé, de még is oda bé ne mehessen; Ellenben, Az Egesz Keresztyen, A Iákok húsz fogú Lajtorjáján, melly szépen fel ballagjon a mennyei Ierusalemben, meg mutogatatik:

Mellyet, rész szerint Anglus Authorokból, rész szerint maga. Elmélkedésiből, öszve meleged-
vén, tíz. Prédikatiokban foglalva, az Emberek lelki állapottyának meg-rostálására, kibocsátott.
Debreczen. 1677.

11. Keserü-Edes; Avagy Olly Idvességes Elmélkedés, melyben a nyomorúságoknak, a külső és Belső Emberre nevező különböző Gyümölcssei le-rajzoltatnak, es megmutattatik: hogy jóllehet a világi nyomorúságok a Testnek kárára s fogyatására vadnak; de a Léleknek igen nagy hasznára. Mellyet, minapi súlyos betegségéből való fel-épülésének alkalmatosságával, maga nyomorúságain tanult, és Kis-Asszony-Havának 27. Napján, a Nagy Templomban prédikállott; mostan pedig edgy Isten Beszedének halgatásában Lelket gyönyörködtető Halgatójának kívánságára, ugyan annak költségével kibocsátott. Ugyanott, 1677. (Az előbbi munkával együtt nyomatott.)
12. Istenenek s Nemzetének Vegig Hiven Szolgálo David Patriarcha. Avagy Olly Halotti idvességes Tanítás; melyet, amaz nagy emlekezetű, ritka példájú, Istenét s Hazáját szerető, Debreczen Városának, mind józan tanácsával, mind pedig veszedelmes időkben való sok nyughatlanságival s Özvegyekért s Árvákért sok sanyarúság (csak nem halált) szenvedésivel, sokat szolgált Patriarcha Embernek, Nehai nemzetes Idősbik Dobozi István Uramnak, A Debreczeni Népnek siralmával lött Tisztesseges Temetésének alkalmatosságával, a Ház előtt Kis-Asszony havának 2. napján 1679-ben prédikállott; mostan pedig szerelmes kívánságára, a meg-holtinak áldott emlékezetének fenn hagyására s Virtusinak követésére ki-is bocsátott... U. ott, 1679. (Végén: Írárm Debreczenben kedves gyermekem K. M. halálán való szomorúságomban. András h. 30. 1679-ben. Egyetlen ismert példánya a sárospataki ref. főiskola könyvtárában.)
13. Josue szent maga-el-tökellese, Avagy. Haz nepbeli isteni tiszteletnek es könyörgesnek gyakorlása; Mellyet, élő nyelvel egy idvességes Tanításban a Debreczeni Sz. Gyülekezet előtt summáson meg fejtgetett, mostan pedig a Háznépbeli porban heverő kegyességnek fel allatásáért (nem a Tudosoc kedvéért, kik e nélkül nem szűkölködnek, hanem a Christus gyenge Juhaiért) egy buzgó Hallgatójának kívánságára s ugyan annak költségével bővebbetken világ szeme eleiben terjesztett. U. ott, 1682.
14. Ertelmes Catechizálásnak szükséges volta. Avagy, Olly idvességes elmélkedés melyben a gyengék Kérdésekben és rövid Feleletekben való mindenhai Oktatása meg mutogattatik: melyet a Cathecizálásnak el kezdésének alkalmatosságával nagyobb épületnek okáért elől bocsátott, és a Debreczeni Nagy Templomban praedicállott; mostan pedig közönséges haszonra kinyomtatott. U. ott, 1682.

Irodalom

Brabeum, Vitae et rerum gestarum, Reverendissimi, Clarissimi, ac Eruditissimi Viri D[omi]ni Samuelis Köleséri. Debrecini, Per Stephanum Töltési, 1683. 16 old.

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadó-hivatala. Bp. 1900. 23-28. hasáb.

Magyar életrajzi lexikon 1000-1990. CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

Új Magyar Irodalmi Lexikon H-Ö. Akadémiai Kiadó. Bp. 2000. 1227. p.

Új Magyar Életrajzi Lexikon III. kötet. Magyar Könyvklub. Bp. 2002. 1175. p.

Csáky István (kőrösszeghi és adorjáni gróf)

Cs. és kir. valóságos titkos tanácsos, kamarás és országbíró. 1635. április 15-én született *Szendrőn*. Anyja Forgách Éva. Birtokai a Felvidéken voltak. 1662-89-ben Bereg vármegye főispánja, 1670-től haláláig Szepes vármegye örökös főispánja, 1662-70-ben szatmári és tiszántúli főkapitány, 1681-től felső-magyarországi végvidéki és kerületi főkapitány volt. 1683-ban részt vett Bécs török elleni védelmében, majd 1686-ban Budavár visszavételében. 1687 decem-

berétől haláláig országbíró volt. *Politica philosophiai okoskodás...* című művében német minta alapján, tankönyv-szerűen vázolta fel az uralkodó és az egyén erkölcsös életvitelének szabályait. Munkája a barokk erkölcsfilozófiai irodalom jelentős alkotása. Három feleségétől huszonhét (Nagy Iván szerint 25) gyermeke született, legtöbbjük megélte a felnőtt kort. Az Erdélyben és Magyarországon élő leszármazottak olyan sokan voltak, hogy egymást nem ismerték. 1699. december 4-én halt meg Lőcsén.

Munkái

Politica philosophiai Okoskodás szerint való rendes életnek példája. Kiadja Hargittay Emil. Bp. 1992.

A családi Zöld-könyvbe írt feljegyzésein kívül 28 db levele maradt meg, melyeket Imre fiához írt, aki kalocsai érsek és bíboros volt.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1893. 145-146. hasáb.

Új Magyar Életrajzi Lexikon I. kötet. Magyar Könyvklub. Bp. 2001. 1070-1071. p.

Köleséri Sámuel, ifjabb

A teológiai, bölcséleti és orvosi tudományok doktora, valóságos titkos tanácsos, az erdélyi királyi kormánysszék főtanácsosa, az erdélyi bányászat főfelügyelője, tartományi főorvos, messze földön ismert természettudós és író volt. 1663. november 18-án született *Szendrőben*. Idős Köleséri Sámuel református lelkész, egyházi író fia.

A debreceni református kollégiumban végzett tanulmányai után Hollandiában, a leydeni és a fraeneker egyetemen folytatta az ismeretek elsajátítását, és három doktori diplomával tért haza. Erdélyben, Nagyszebenben telepedett le, ahol kiterjedt orvosi gyakorlatot folytatott. Emellett minden idejét Erdély ásványkincseinek megismerésére szentelte, s figyelme egyre inkább a bányászat felé fordult, s lett ennek az ősi iparágak rövidesen egyik legjelentősebb szakembere. 1700-ban már az erdélyi bányászat felügyelőjének nevezik ki. Lipót császár az anyaországhoz visszatért Erdély elhanyagolt arany- és ezüstbányá-

szatát az államkincstár számára jövedelmezővé kívánta tenni. E feladat megvalósításával Kölesérit bízta meg. Így lett teljhatalmú intézője az erdélyi bányászat

ügyeinek, s ettől kezdve lankadatlan szorgalommal munkálkodott a bányák új-ranyításán, az eredményes termelést gátló problémák megoldásán. Tevékenysége olyan sikeres volt, hogy az erdélyi bányászat néhány évtized múlva valóban fellendült, és beváltotta az uralkodóház által hozzáfűzött reményeket. Lipót császár már nem érte meg a bányák felvirágzását, de utódai, különösen Mária Terézia bőven dúskáltak az erdélyi aranyban, amelynek kiaknázását Köleséri alapozta meg.

Nagy jelentőségű és sikeres munkássága csúcspontján, 1717-ben Nagyszebenben jelent meg fő műve, az Erdély bányászatáról latin nyelven írt *Auraria Romano-Dacica* (A római-dáciai aranybánya). Ez az egyik legkorábbi magyar bányászati szakkönyv, és ma is kiemelkedő képviselője a régi, gazdagnak nem mondható szakirodalomnak. Munkájában elsőként írja meg az európai hírű erdélyi aranybányászat törtériáját, kiegészítve természetismereti és kultúrtörténeti adalékokkal.

Bemutatja a Traianus császár által meghódított Dácia (a későbbi Erdély) római kori bányászatát, és megjegyzi, hogy az aranytermelés a római foglalásnál sokkal régebbi keletű. Majd rámutat arra, hogy amikor a rómaiak kénytelenek voltak feladni Dáciát, a bányászat megszűnt, s azt csak a honfoglaló magyarok újították fel, központjai pedig Abrudbánya, Aranyosbánya, Kőrösbánya és Zalatna lettek. Részletesen beszámolt a 17-18. századi termelőhelyekről és ezek állapotáról, a bányászat római és korabeli módszereiről. Ismerteti az erdélyi pénzverés történetét, és kitér a bányászat jogi és pénzügyi kérdéseire is. Majd az erdélyi terméсарany és aranyércek előfordulásáról, ásványföldtani viszonyairól tájékoztat, és szól az aranyművességről is. Végül az aranyak az orvostudományban és a gyógyászatban betöltött szerepét ismerteti.

Köleséri művének legnagyobb elismerését az jelentette, hogy 1780-ban második, bővített kiadásban is megjelentették, ami arra vall, hogy e könyv még a 18. sz. végén is megfelelt az elvárásoknak. A második kiadás előszavát a neves történész, Pray György írta.

Köleséri Sámuel élete meglehetősen zaklatott és viszontagságos volt. Házassága és családi élete nem volt szerencsés. Háromszor nősült, és végül is ellenfelei, irigyei intrikáinak következtében 1732-ben a nagyszebeni börtönbe került, és ott is halt meg ugyanazon év december 24-én agyvérzés következtében. Körülbelül 4000 kötetes, ritka és értékes műveket tartalmazó könyvtára szerencsére megmenekült a pusztulástól, széthordástól, s ma a debreceni Egyetemi Könyvtárban őrzik.

Ifjabb Köleséri Sámuel a 18. század eleji Erdély tudományos és közéletének kiemelkedő jelentőségű, úttörő alakja volt, a karteziánus filozófia és természet-tudomány polihisztor alakú képviselője. Több külföldi tudós társaság választotta tagjai közé. Az *Auraria Romano-Dacica* című művéért a világ akkori leg-jelentősebb tudományos testülete, a londoni Royal Society is felvette soraiba. A

magyar tudósok közül elsőként őt érte ez a megtiszteltetés. Tanulmányai befejezése után is többször járt külföldön, például Angliában. Korának számos kiadváló tudósával levelezést folytatott, amelynek több darabja fennmaradt.

Arcképe rézmetszet Schaffhauser Illéstől, Bécsben (az *Auraria Rom. Dacica* II. kiadásában 1780.).

Munkái

1. *Disputatio Theologica. De Evangelio, Quam Subsidiario assistentis S. Sanctae Trinitatis favore adjutus, Sub Praesidio... Georgii Martonfalvi... Author & Respondens. Debrecini, 1679.*
2. *Disputatio Philosophica. De Existentia Divinitatis, Quam Divina assistente gratia. Sub Praesidio... Martini Szilágyi... Publice ventilandum proponit... Author & Respondens. Ad diem 15. Martij ... U. ott, 1679.*
3. *Disputatio Mathematico Physica De Lumine Pars Prima & secunda. Qvam... Sub Praesidio... Burcheri de Volder... Publice ventilandum proponit... Author & Defendens Ad diem 12. & 15. Martii... Lugduni Batavorum, 1681. Két füzet.*
4. *Disputatio Philosophica Contra Atheos Prima. Secunda & Qvarta. Qvam... Sub Praesidio... Burcheri de Volder... Exercitii causa defendam suscipit... Ad diem ...Maji... U. ott, 1680–81. Három füzet.*
5. *Disputatio Philosophica Inauguralis De Systemate Mundi, Qvam... Ex Autoritate... Rectoris, D. Johannis Voet... Pro Gradu Doctoratus, & Liberalium, Artium Magisterio, Summisque in Philosophia Honoribus & Privilegiis rite, ac legitime consequendis, Publico examini subjicit... Ad diem 30. Junii,... U. ott, 1681.*
6. *Dissertationis Philologico Theologicae, De Sacrificiis, Pars Prima. Qvam... Sub Praesidio... Van der Wayen... Publicae disquisitioni subjicit... Franequae, 1682. Ugyanaz: Pars Prior. Qvam... Sub Praesidio...Compegii Vitringa... Publico examini subjicit ... U. ott, 1683.*
7. *Disputatio Theologica Inauguralis De Benedictione Gentium Abrahamo Promissa. Qvam Praeside... Rectoris D. Philippi Matthaei... Publico Eruditorum Examini subjicit... U. ott, 1684.*
8. *Tractatus brevis de Mediis quibus Vita ac Sanitas Conservaretur & prolongaretur: necnon Plures Morbi indeque oritura Senectus gravior in longius averteretur, ad Ductum & mentem Celeberrimi D. Cornelii Bontekoe Consiliarii & Archiatri Serenissimi Electoris Brandenburgici adornatus a. S. K. S. M. C. Solnae, 1693.*
9. *Consiliarius Principe Dignus in Funeralibus Exequiis Illustrissimi dum viveret Domini D. Samuelis Keresztesi, de Nagy-Megyer, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis in Inclito Transylvaniae Gubernio Regio Consiliarii intimi, Comitatus Alba-Juliacensis, Comitum Supremi &c. Familiae Ultimi. Representatus f S. K. D. K. Cibinii, 1707.*
10. *De Scorbuto Mediterraneo Dissertatio Ad normam Philosophiae Mechanicae. U. ott, 1707. (Ism. Acta Erud. Suppl. T. VI.).*
11. *Pestis Dacicae Anni M.DCC.IX. Scrutinium Et. Cura. U. ott, 1709.*
12. *Theologia Pacifica sive Comparativa, Religionis Christianae Essentialia ab Accessoriis, necessariis, necessariis a minus necessariis discernens. Cui praemissa Praefacio Ad Christianum Pacificum. Gemmula grata magis, quam magno pondere ferrum. U. ott, 1709. (Ezen munka szerzője Gardenius Jakab; csak az előbeszédet írta K.)*
13. *Auraria Romano-Dacica. U. ott, 1717. K. arck. (De historia aurariorum Romano-Daciorum. De labore auri metallico. De labore auri monetario. De constitutionibus provincialibus, de re metallica et monetaria. De origine, generatione et proprietate auri. De labore auri medico. Ism. Acta Eruc. 1719. 52. 1. Ujabb kiadása: Auraria Romano-Dacica, una cum Valachiae Cis-Alutanae subterranea descriptione Michaelis Schendo C. Eq. Vanderbech. Iterum edita curis Joannis Seivert. Posonii & Cassoviae, 1780. (Szerző rézm. arck. és térképpel).*
14. *Monita anti-loimica, occasione pestis an: 1719. Claudiopoli recrudescens, & passim per Principatum Transylvaniae grassantis, ex amore bonipublici, communicata. Claudiopoli, 1719.*

15. Tanács adása. Mellyet az 1719. eszt. Kolozsvárott megújúlt, és az erdélyi fejedelemségben szélllyel uralkodó pestisnek alkalmatosságával, a közönséges jóhoz kész indulattal viseltetvén, deakul közönségessé tött. Azután pedig magyarul is kinyomtatott. U. ott, 1719.
16. Proteus febrilis novissima Virmondiana affligens. Cibinii, 1722. (Ism. Acta Eruc. 1723. 214. 1. Német kivonata: Sammlung von Natur u. Medicin. Leipzig u. Erlangen XX.)
17. Axiomata juris naturae de officiis justi, honesti et decori, cum introductione paraenetica. U. ott, 1723. (Ism. Acta Erud. 536. 1.)
18. Summarium philosophiae, excell. nomini Königsseggiano dicatum. Claudiopoli, 1723.
19. Énchiridion mathematicum Scheuchzerianum, protographiam universe matheseos complectens usui Transilvanorum accomodatum, cum praefacione Sam. Köleséri. U. ott, 1723. Excerpta ex litteris K. de litteratura tantugatana. Lipsiae, 1724. (Acta Euroditorum.)
20. Dacia vetus. (Claudiopoli, 1725.
21. Primum pietatis erga Deum officium. Via ad vitam beatam. ... 1724.
22. Tibullus Corvinianus. Seu Albii Tibulli, Triumviri, poetices, quae supersunt. E codie manuscripto Mathiae regis Hungariae, recens. Claudiopoli, 1727. (Apafi Mihály fejedelem könyvtárának eladott kéziratából.)
23. Animi grati et ingrati character, e majori opere Paschaliano. Cibinii, 1729.

Irodalom

- BERTÓK Lajos: Ifjabb Köleséri Sámuel könyvhagyatékának magyar és magyar vonatkozású nyomtatványai. = A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Évkönyve, 1954. 383-438. p.
- BERTÓK Lajos: Ifjabb Köleséri Sámuel könyvhagyatéka. = A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Évkönyve, 1955. II. 5-330. p. Különlenyomat is. (Mátrai László megjegyzései: Magyar Könyvszemle 1957. 374-375. p.)
- FALLER Jenő: Köleséri Sámuel (1663-1732) élete és munkássága. = Bányászati és Kohászati Lapok, 101. évf. 1968. 10. sz. 647-656. old. 11. sz. 725-730. p.
- SZENTGYÖRGYVÖLGYI Gábor: Köleséri Sámuel pályája és jelleme. = Orvostörténeti Közlemények, 93-96. Bp. 1981. Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár és Múzeum, 183-187. p.
- CSIKY Gábor: Köleséri Sámuel, a bányászat polihisztorja. = Magyar Nemzet, 25. évf. 1982. dec. 29. 8. p.
- SEBESTYÉN Mihály: Ifjabb Köleséri Sámuel orvosdoktor Marosvásárhelyen őrzött könyvei. = Művelődés, 37. évf. 1984. 10. sz. 38-40. p.
- CSIKY Gábor: Köleséri Sámuel, a magyar bányászat úttörője. = Földtani Tudománytörténeti Évkönyv 1982. 10. sz. Bp. 1985. 231-243. p. (Angol nyelvi összefoglalóval.)
- S. M.: Múlt és múlt. Régen volt emberek ügyes-bajos dolgairól és jószágairól. Marosvásárhely, 1995. 109-115. p. Jegyz.: 124. p. (Az első közlés bővített átd.)

Bossányi Farkas

Jezsuita tanár. 1669. június 21-én született *Szendrőben*. Nagyszombatban tanult. 1687-ben belépett a jezsuita rendbe. Nagyszombatban nyolc évig tanított bölcsészetet és hittudományt. 1715-ben Kassán tanított, ahol az iskola mellett nyomdát létesített. Majd Nagyszombatban és Esztergomban folytatta hivatását. A Kassa melletti gönci fürdőben hunyt el 1726. augusztus 31-én.

Munkái

1. Tripartitum juris philosophici actibus logicis principia tradens. Tyrnaviae, 1706.
2. Curiosum quare per quia Aristotelicum resolutum. Respondente Stephano Varju. Ugyanott, 1707. (Ugyanaz. Resp. Georgio Szoblakovics. U. ott. 1708.)

3. Sacculus distinctionum, sive philosophicum A. B. C. continens ordine alphabetico... U. ott, 1707. (Új címlappal. U. ott, 1708. és 1720.)
4. 170 Proverbia Aristotelis a Joh. Rabai proposita. U. ott. 1707. (Új címlappal. U. ott, 1708.)
5. Parentalia magni curiae judicis comitis Georgii Erdődy. U. ott, 1714.
6. Theologia polemica. Barthae, 1715. (Újra nyomtatva Kolozsvárt 1715. és 1753.)
7. Rövid napokban foglalt hosszú érdemes élet, azaz mélt. császári gr. Kohári Ignác úrfi 16 esztendeig tartó életének kóros napokra lett megfordulása. Nagyszombat, 1720.
8. Magyar koronának és országnak nagy áron lett megvétele. Pozsony, 1723. (Szent-István-napi egyházi beszéd Pannonhalmán.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái I. kötet. Hornyánszky Viktor Akad. Könyvkereskedése. Bp. 1891. 1278. hasáb.

Szathmáry Király Ádám

1692. július 3-án született **Nyomáron**. Szathmáry Király Miklós kuruc ezereskapitány és Pongrácz Borbála fia, előkelő Borsod vármegyei köznemesi család sarja. Középfokú tanulmányait Kassán végezte, majd valószínűleg 1707-ben Mikes Kelemennel együtt került Rákóczi Ferencnek a nemes ifjak számára fenntartott udvari iskolájába. Már itt jó francia nyelvtudásra tett szert. 1711. július 19-től udvari bejáró. Ettől kezdve éveken át Rákóczi egyik bizalmas belső embere, aki a bujdosó fejedelmet Danckán (Danzig, Gdansk) át Párizsba is elkíserte. 1713 januárjától tartózkodott vele és udvarával együtt Franciaországban, és 1717 februárjának végén indult vissza Magyarországra, miután szülei kieszközölték számára a hazatérési engedélyt. A Lengyelországban, majd a Franciaországban történt eseményekről, az 1711. március 11. és 1717. januárja közötti időszakról pontos naplót vezetett, s ez mindmáig a Rákóczi-emigráció európai szakaszának egyik nevezetes forrása. Szathmáry Király ugyan nem rendelkezett Mikes Kelemen írói tehetségével, naplója is főként a fejedelem társasági érintkezéseit, s ezek ünnepi alkalmait örökítette meg, bizonyos fokú irodalmi érzéket mégsem lehet megtagadni tőle. Különösen kiemelkednek a lengyel városokról adott szép leírásai. A naplót Thaly Kálmán adta ki először 1866-ban, a Rákóczi Tár I. kötetében.

Rákóczi Ferenc és kísérete, köztük Szathmáry Király, 1713 februárjában ért a francia fővárosba, s ott az uralkodóknak kijáró tisztelettel fogadták. Párizsban szinte kizárólag az udvar fényűző, vadászatokkal, szórakozásokkal, táncvigalmakkal telt életét élte. Szathmáry Királynak bőven volt tennivalója a fejedelem kíséretében. Részt vett a gyakori vadászatokon, Rákóczi fegyverét hordozva vagy vezetéklovát tartva kantáron. Gyakran fordult meg Párizs, Versailles, Trianon, Chantilly királyi kastélyaiban, üzeneteket hordva, egyéb udvari szolgálatokat teljesítve. Megtörtént, hogy a fejedelem számára ezer aranyat kézbesített egy párizsi bankból. Közben szorgalmasan képezte is magát, különös érdeklődéssel fordult a hadmérnöki tudomány felé. Naplóját pedig buzgón írta. Ebben jórészt csak a napi eseményeket jegyezte fel; hol járt Rákóczi, kinél ebédelt, kikkel érintkezett. Megörökített azonban színesebb eseményeket is. Megcsodálta Versailles és Trianon szökőkútjait, részletesebben beszámol egy udvari álarcosbálról, a perzsa követ fogadásáról stb. Sűrűn látogatja a művészi nevezetességeket is, bár ebben a vonatkozásban nem árul el behatóbb ismereteket vagy hozzáértést.

Szathmáry Király nehéz szívvel búcsúzott el a fejedelemtől Grosboisban 1717. január 30-án, de csak február 27-én indult útnak Dél-Németországon keresztül. Április 1-én érkezett Bécsbe, innen azonban csak szinte egyhónapi kihallgatás után engedték haza. Hátra levő éveit falusi birtokán, **Boldván** élte le. 1724-ben feleségül vette Máriaissy Krisztinát. További irodalmi vonatkozása munkásságának, hogy magyar nyelvű emlékiratot állított össze Rákóczi Ferenc egyéniségéről, tetteiről. A kézirat 1830 táján a Ragályi családnál volt lemásolás céljából, de itt nyoma veszett. Nincs kizárva, hogy lappang valahol. Kéziratait, magyar és francia hadműtani iratait, rajzait mind elhozta magával és gondosan megőrizte.

Szathmáry Király Ádám életének 61. évében, 1752. december 18-án halt meg Boldván, ott is temették el. Kora egyik művelt, világot látott magyarja volt, s mint író is érdemes arra, hogy emlékezetét megőrizzük. A nyomári templomban tábla őrzi az emlékét, a boldvai általános iskola a nevét vette fel.

Munkája

Szathmári Király Ádám Napló-Könyve 1711-1717. Esztendőkbén II. Rákóczi fejedelem bujdosásáról. Pest, 1866. (Rákóczi-Tár. Szerkeszti Thaly Kálmán. I. 233-420. l.; eredeti kézírata 1711. március 3-tól 1713. dec. 31-ig a m. n. múzeumban 8rét 61 levél, Thaly Kálmán ajándéka; másolata az eredetiről 1711-től 1717. ápr. 24-ig ugyanott; Szalay László, II. Rákóczy Ferenc bujdosása. Pest, 1863-64. I., 2. füzetében csak eleje jelent meg; de ebben is csak mint adattárt használta fel. A naplót Mikes Kelemen folytatta.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VI. kötet. Hornyánszky Viktor Könykiadóhivatala. Bp. 1899. 211-213. hasáb.

HOPP Lajos: *A Rákóczi emigráció Lengyelországban*. Akadémiai Kiadó. Bp. 1973. 230 p. (A 32-45. old.-on Szathmáry Király Ádám naplójáról.)

BÁN Imre: Szathmáry Király Ádám. = *Napjaink*, 1976. 11. sz. 8.p.

HAJDÚ Imre: A fejedelem nemes apródja. = *Észak-Magyarország*, 35. évf. 1979. máj. 13. 7. p.
(Szathmáry Király Ádám).

Horváth István (jákfalvai)

Apát-kanonok. 1700-ban születet *Jákfalván*. Először kőszegi plébános, majd a madoccai Szentlélek templom apátura, a vasvári káptalan öre és kanonokja volt. Később Gróf Vásonkeői Zichy Ferenc győri püspök vasvári püspöki egyháztanácsában találkozunk a nevével. Sárvárton hunyt el 1770-ben.

Munkái

1. Tekéntetes nemes Sopron vármegyében Vadosfai nevű nemes helységben az erős kőszálon épített győzhetetlen és vitézlő római anyaszentegyháznak az mennyei dicsőült szentek tiszteletének megadásában dicsőrebben lett, és történt dicsőséges győzedelme. Midőn t. i... Szent István első és apost. királyunknak tisztességére építtetett kis kápolna ugyan az említett Vadosfai helységben örökös állandóképpen bé helyzetetett és megerősítetett, és az mostan folyó 1753. eszt. Kisasszony havának 20. napján az legelőször tartott ünneplő aiatosságnak buzgó alkatosságával... élő nyelvvel hirdetett. Sopron, 1753.
2. Az ó testamentombeli Dávid királynak az patakból választott öt igen sima köve. Azaz: Mária Therezia föls. kir. Asszonyunk ötödik fiának, Maximilian herczegnek szerencsés születése után tartott: «Te Deum laudamus» alkalmával mondott beszéd. Bpest, 1757.
3. Istenben boldogul kimúlt mélt. Rappolt Anna Mária asszonynak Palényi Inkei Gáspár... Generális házastársának... halál által történt elválasztása, melyet 1760. sz. Jakab havának 10. napján Kanisán hirdetett Bpest, 1760.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái IV. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1896. 1210-1211. hasáb.

Szathmáry Király György

Országgyűlési követ, méhészeti szakíró. 1703-ban született *Hangács*-on. Szathmáry Király Ádám testvére. Külföldi egyetemeken tanult. Angliában hosszabb időt töltött, ahol különösen a méhészetre fordította figyelmét. Hazatérve tagja volt Borsod megye törvényszékének, négy országgyűlésen viselt követséget. 1763-tól haláláig a sárospataki Kollégium főgondnoka volt. Ebben a minőségében megírta a sárospataki iskola történetét. Sárospatakon új könyvtárat és gondnoki házat építtetett 1765-ben a saját költség-

gén, majd 1768-ban új tantermet építtetett. 1769-ben a kollégium udvarán kutat csináltat. Nemcsak elsajátította az ismereteket külföldön, igyekezett azt saját környezete, egyháza, hazája javára kamatoztatni, továbbadni. Kiadta magyar nyelven az Angliában megjelent méhészkönyvet Balkóczy Ferenc egri püspök anyagi támogatásával, mely három kiadást ért meg. Az első kiadás végén, a harminc oldalon összegzett ismeretanyag Szathmáry Király György önálló munkája. Kiváló gyakorlati méhészt lehetett, nagyszerű megfigyelő volt. Sok újat írt és azok nagy része még ma is megállja a helyét. Úttörő munkát végzett a magyar méhészeti nyelv kialakításában is.

1775. augusztus 26-án halt meg Hangácson. A még halála előtt a lakóházában kialakított sírboltban helyezték örök nyugalomra. A *nyomári* templomban tábla őrzi az emlékét.

Munkái

1. Anglia méhes kert, mely a méhekkal való bánásnak mesterségét és titkait szemünk elejébe terjeszti. Azokat, melyeket a régi és új írók e dolgokról írtak, rövid summába foglalja és a méhkasok elkészítésének egy új és igen hasznos módjával együtt, a méhes gazdáknak eddig feltalált minden módoknál hasznosabb kevesebb költségű és fáradtságú rendet nyújt, melyet kiadott angliai nyelven Gedde János és helyben hagyott a London-béli királyi tudós-társaság 1721-ben, most pedig német nyelvből... magyar nyelvre fordított s maga különös jegyzésével is megnagyobbított. Eger. Három táblával. (2. kiadás u. ott, 1768, 4 képpel, 3. k. 1781. Négy réznyom. táblával u. ott.)
2. A barmokról Ausztriában tett rendelések, melyek az 1729. és 1730. eszt. uralkodott marha dögneinek alkalmatosságával az uraságok majorosainak beadott tudósításokból szedegettettek és mind a megoltalmazásra, mind a gyógyításra készítettettek s uraságok s jobbágyoknak hasznokra az ez után magát kiüthető dögneik alkalmatosságával, véle leendő élésre, az felséges fejedelmi méltóság tisztviselői által, már harmadízben kibocsájtattak. Nyomtatattak pedig Bécsben 1753. eszt., most pedig német nyelvből... által a magyar gazdák hasznokra magyar nyelvre fordítottattak s maga különös jegyzéseivel is megnagyobbítottattak. Eger, 1760.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VI. kötet. Hornyánszky Viktor Könykiadóhivatala. Bp. 1899. 217. hasáb.

Ipach Ferenc Xavér

Jezsuita pap, tanár. 1722. október 22-én született *Edelényben*. Húsz éves korában lépett a rendbe, s a bölcsészetet tanította Kolozsvárott. Kassán halt meg 1774-ben. Egyetlen ismert munkája latin nyelven jelent meg. Az edelényi Városi Könyvtár falán tábla őrzi az emlékét.

Munkája

Thalia legitima, sive de tempore, loco et personis religiose concivium instituentibus. Claudiopoli, 1752.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái V. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1897. 145. hasáb.

Gyulai Sámuel

Cs. kir. kamarás, altábornagy, költő, író. 1723-ban született *Nádaskán* (ma *Tornanádaska*). Gróf Gyulai Ferenc tábornok és gróf Bánffy Mária fia. 1745-ben katonai pályára lépett. 1752-ben már őrnagy volt apja ezredében. Bártorságról és vitézségről tett tanúbizonyságot a poroszok elleni hadjáratokban. 1762. október 14-én és 15-én a Freibergnél elsáncolt poroszok ellen intézett támadások során súlyosan megsebesült. E hősiességéért megkapta a Katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztjét. A hubertsburgi béke után ezredével állandó állomáshelyére, Szebenbe vonult. 1767-ben tábornokká nevezte ki az uralkodó. 1773 márciusában a 32. gyalogezred tulajdonosa lett. 1777. január 6-án altábornaggyá nevezték ki, majd károlyfejérvári parancsnok lett. 1802. április 24-én Berén (Alsó-Fehér vármegye) hunyt el.

Munkái

1. Gyulai Sámuel gróf versei, Gyulai Kata gróf kisasszonynak, gróf Bánffy Mária leányának véletlen halálára. Hely n., 1733.
2. Quod bene vertat! Sylloge continens specimina studiorum c. Samuelis Givlai... publico examini proposita informatore Josepho Hvsztí, ao. 1740. Cibinii.
3. Magyar oratio. Melyben hogy az ekleisai szent hivatal a fő rendnemeseket illesse megmutattatik a méltóságos gróf Losonczy Banffy Mária asszszonynak mint kedves édes asszszonyanyának fiúi alázatos engedelmességgel lábai eleiben tétetett Gyulai Sámuelről Berven 1740. eszt. Sz. Mih. Hav. (Végén hét lapon búcsúztató versek).
4. Emlékezet kö, melyet emelt Gyulai Kata gróf kisasszonynak. Hely n., 1742.
5. Hadi készület, a vagy buzgó imádságok. Melyeket mindennapi szükség szerint idegen Földeken bujdosásban egyszer és másszor irt, mostan pedig rendben szedett és egytűvé tett... 1747. eszt. Mind Sz. Havában. Szeben, 1750. (Végén: Irtam Olaszországban, midőn quártéroznánk az Parmai Ducatusnak Caete magyore: a régi irasok szerént pedig Castellanto nevű városkájában). Kéziratban: fiához gr. Gy. Ignácshoz intézett, katonai dolgokra tartozó, terjedelmes német oktató levél; a károlyvárosi katonai iskola megnyitásakor mondott beszéde; mind a kettő Kuun Géza gróf marosnémeti levéltárában.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái IV. köt. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1896. 162-163. hasáb.
Magyar Életrajzi Lexikon. Első kötet. Akadémiai Kiadó. Bp. 1967. 650. p.

Gvadányi József (gróf)

Író, költő, tábornok. A nemesi-nemzeti ellenállás eszméinek egyik leghatásosabb hirdetője. 1725. október 16-án született *Rudabányán*. Ősei olasz származásúak voltak, Arezzóból, Petrarca szülővárosából kerültek Magyarországra Habsburg-szolglátban álló zsoldosokként a 17. sz. utolsó harmadában. Nagypapa, Gvadányi Sándor érdemei elismeréseként Szendrő várkapitányságát kapta a császártól. Ő szerezte a magyar honosságot és a grófi címet, amit 1686-ban a Bécs felszabadítása alól a Bódva völgyén hazafelé tartó Sobieski János lengyel

királytól kapott, miután őt fényesen megvendégelte. Rudabánya a szendrői vár tartozéka volt ekkoriban, ezért itt telepedt le és építette fel szerény udvarházát a család. Az 1600-as évek végétől körülbelül 1728-ig a Gvadányiak művelték a település határában található, a középkorban gazdag hozamú rézbányákat.

Gvadányi József Egerben tanult a jezsuitáknál, majd a nagyszombati egyetemen bölcsészetet hallgatott. Iskolái elvégzése után – követve a hagyományt – katonai pályára lépett, részt vett Mária

Terézia örökösödési háborújában, majd a hétéves háborúban is. 1763-ban hazajött, ezredével a Felvidék különböző helyein, majd Szatmár megyében és Zajtán, később Galíciában állomásozott. Közelről ismerte katonái életét, részt vett mulatozásaikban, vaskos tréfalkozásaikban. Ezekben az években halmozódott fel az az élményanyag, amely később irodalmi munkásságának egyik legfontosabb forrásává vált. 1783-ban vonult nyugalomba tábornoki (vezérőrnagyi) rangban. Feleségének halála után másodszor is megnősült, és a Nyitra megyei Szakolcán telepedett le. Részt vett a megyegyűléseken, kertészkedett, hegedült, olvasással, írással és társasági élettel töltötte idejét. Levelezést folytatott korának számos írójával. Szakolcán hunyt el 1801. december 21-én.

Gvadányit körülbelül 16 éves koráig kötötték szorosabb szálak szülőföldjéhez. Érthető, hogy műveiben alig találjuk nyomát gyermek- és ifjúkori élményeinek. Viszont mindvégig megőrizte a vidék jellegzetes magyar nyelvét, amely beépülve munkáiba, nagyban hozzájárult azok sikeréhez. Öreg korában (például a Péczeli Józsefnek írt egyik levelében) is büszkén emlegeti borsodi származását.

Rudabányán elevenen őrzik és ápolják Gvadányi József emlékét. A református templom előtti téren áll az író mellszobra, Pásztor János neves szobrászművész alkotása, amelyet születésének 200. évfordulója alkalmából közadakozásból emeltek 1925-ben. A róla elnevezett művelődési ház falán 1975-ben, 250. születési évfordulója tiszteletére emléktáblát helyeztek el. Régóta utca, 2000-től pedig a helyi általános iskola is őrzi a nevét a községben.

Munkái

1. Pöstyényi fürdés, a melyet egy magyar lovas ezredből való százados az ottan történt mulatságos dolgokkal, élő magyar nyelven, versekbe foglalt, 1787. eszt. Rák havának 12. napján Tsöbörtsökön (Pozsony), 1787. (Névtelenül.)

2. A mostan folyó török háborúra czélozó gondolatok, melyeket... írt 1789. eszt., mostan pedig a vitézkedni kívánó magyar ifjaknak kedvéért, egyszersmind a nemes banderiumokból a Márs mezején kiszállani vágyódókért közre bocsátatott, Pozsony és Komárom, 1790.
3. Nándor Fejér várnak meg vétele, melyet Belgrád és annak kommandánsa között eshető képzelt beszélgetésben versekbe foglalt G. G. J. Pozsony és Komárom, 1790.
4. A nemes magyar dámákhoz és kisasszonyokhoz szőlő versek, melyeket egy megváltozhatatlan buzgó szívvel bíró hazafi, a most közelebb történt változásokra nézve a megnevezett szép nemnek multságára és gyönyörködtetésére kibocsátott. Pozsony és Komárom, 1790. (Zenemű-melléklettel.)
5. Rettentő látás, rettentőbb történet, a melyet Erzsébet herczegasszony véletlen halálának alkalmatosságával 1790. versekbe foglalt. Pozsony és Komárom, 1790.
6. Egy falusi nótáriusnak budai utazása, melyet önnön maga abban esett viszontagságaival együtt az elaludt vérű magyar szívek felserkentésére és multságára e versekbe foglalt. Pozsony és Komárom, 1790. (Névtelenül. 2. kiadás. Pozsony, 1807. nevével, 3. kiadás. Pozsony, 1822., 4. kiadás. Bpest, 1878., 5. kiadás. Bpest, 1895. Olcsó könyvtár 50. Görög István először dolgozta át ezt színműre, mely azonban 1813-ban csak kétszer került Pesten színre; szerencsésebb volt Gaál József, kinek Peleskei Nótárius c. boházata 1838. okt. 8. óta igen sokszor előadatott.)
7. Aprekaszion, mellik mek sinalik fersben mikor megtartatik szent Franz Xavér Neve nat Patron strenge Herr Kapitán úr N... Asz nemes Regiment Excellenx Gróf N... Huszaren. Pozsony és Komárom. 1792. (Névtelenül. 1775-ben Homicsirban, Galiciában írta.)
8. A mostan folyó ország gyűlésnek satyrico critice való leírása, a melyet egy Isten mezején lakó palócznak színlése alatt írta azon buzgó szívvel bíró hazafi, a kinek pennájából folyt ki a falusi nótáriusnak Budára való utazása; ezen munkáját is négy sorú versekben hazájának eleibe terjesztette 1790. eszt. bak havának 25. napján. Lipsiában (Pozsony), 1791. (Névtelenül.)
9. Tizenkettődik Károly Svétzia ország királyának élete, és álmélkodást felmuló vitézségének és több csudálkozást okozó nagy dolgainak leírása, melyeket hazánk anyanyelvén az olvasásban gyönyörködők kedvéért írt. Pozsony és Komárom, 1792. (Voltaire munkájának fordítása.)
10. Rontó Pálnak egy magyar lovas közkatonának és gróf Benyovszki Móricznak életek, földön, tengereken álmélkodásra méltó történettyeiknek, s véghezvitt dolgaiknak leírása, melyet hazánk dámáinak kedvéért versekbe foglalt. Pozsony és Komárom, 1793. (2. kiadás. Pozsony, 1816. Újabb kiadásai: Pest, 1864. Tatár Pétertől versben Bucsánszky-nál, rövidítve s elrontva, és Mulattató Zsebkönyvtár Esztergom, 1883. 19., 20. és 1888. 41–46. füzet).
11. Unalmas órákban, vagy is a téli hosszú estvéken való időöltés. A melyet a versekben gyönyörködőknek kedvéért kiadott. Pozsony, 1795. (G. hadalai viselt dolgai s poétai levelezése Csizi Istvánnal és Molnár Borbálával. Ism. Badics Ferenc, Ujvidéki kath. főgymn. Értesítője 1884.)
12. Egy a Rhenus vize partján táborozó magyar lovas katonának Pozsony városába egybegyűlt rendekhez írott levele. Pozsony, 1796.
13. A falusi nótáriusnak elmélkedései, betegsége, halála és testámentoma, melyeket két soros versekkel kiadott és új esztendőbeli ajándékba, hazánk dámáinak, és gavallérainak nagy szívesseggel nyújtja... ezen béállott 1796. eszt. első napján. Pozsony, 1796. (2. kiadás. Pozsony, 1822.)

14. A világnak közönséges historiája. A melyet magyar hazájához viseltető szeretettől ösztönöztetvén, néhány jeles, és hiteles authorokból kiszedegetvén ugyan ezen hazájának élő nyelven bátorodik nékie, mint igaz fiú szeretetnek áldozatját bényujtani. Pozsony, 1796–1803. (Hat kötet, az I. kötetben szerző arczk., a VII. kötetet Kis János 1805-ben, a VIII. és IX. Sikos István írták Pozsony. 1809. és 1811. a VI. kötet censurai kézírata a m. n. múzeumban). (Millot történelmi művének fordítása.)
15. Verses levelezés, a melyet folytatott... nemes Fábián Juliannával, nemes Bédi János élete párjával, melybe több nyájas dolgok mellett, Komárom városába történt siralmas földindulás is leíratott, és a versekbe gyönyörködők kedvéért kiadattatott. Pozsony, 1798.
16. Méltóságos gróf Gvadányi József lovas generalisnak Donits Andrásához írt levelei válaszaikkal. Kiadta Cs. L. J. az A. I. r. t. Nagyszombat, 1834.

Irodalom

- KOVÁCS Dénes: Gróf Gvadányi József. Irodalom-történeti tanulmány. Bp. 1884. Révai, 85 p. Gvadányi-album. Szerk. dr. Kovács Dénes. Bp. 1887. 151 p.
- SZÉCHY Károly: Gróf Gvadányi József 1725-1801. A Rontó Pál megjelenésének százados évfordulójára. Bp. 1894. Magyar Történelmi Társulat, 320 p. 18 tábla, 70 ábra, műmelléletek, függelék. (Magyar Történeti Életrajzok.)
- BARTA János: Gvadányi és haladó hagyományaink. = Irodalomtörténet, 1951. 465-416. p.
- GERÉB László: Gvadányi József. Halálának 150. évfordulójára. = Csillag, 1951. 10. 1283-1290. p.
- CSORBA Zoltán: Gvadányi József élete és munkái. Születésének 250. évfordulójára. Miskolc, 1975. II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, 78 p. 7 tábla.
- VIKTOR Gyula – HADOBÁS Sándor: Gvadányi József. Bibliográfia. Rudabánya, 2000. Érc- és Ásványbányászati Múzeum, 52 p. 8 ábra. (Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 21.)

Sindler József

Piarista tanár, 1770-ben elkészítette Edelény térképét, melyen a L'Huillier-kastélyt is megrajzolta. Sindler 1770-ben a váci Theresianum matematikatanára volt. „Melle gyengülése miatt” magánoktatást vállalt főrendű családoknál, ekkor került *Edelénybe* Dessewffy Ferenc gróf házitánítójaként. Ifjú tanítványával is megrajzoltatta az épületet a déli oldaláról. Később a tatai gimnáziumban tanított. Az iskola igazgatójaként halt meg 1782. július 12-én, alig 49 éves korában. Művészi kézzel megfestett térképe egyetlen és számunkra kedves hagyatéka.

Munkája

Territorium Edelinense... 1770. Színezett térkép Edelényről és a hozzá tartozó területről, rajta az edelényi kastély rajza.

Irodalom

PAPP-VÁRY Árpád - HRENKÓ Pál: Magyarország régi térképeken. Gondolat - Officina Nova. Bp. 1989. 118-119. p.

Csenkeszfai Poóts András

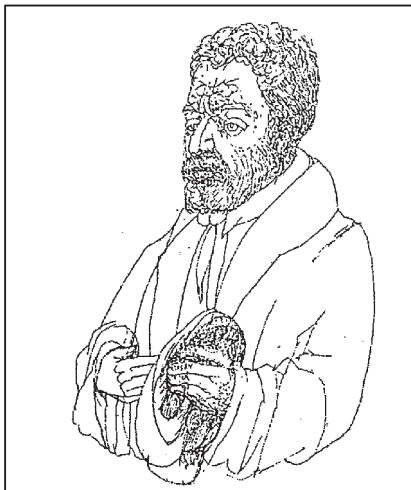
Református lelkész, költő. *Edelényben* született, hogy mikor, pontosan nem tudjuk. A legújabb kutatások 1747-re valószínűsítik ezt a dátumot. Sárospatakon és külföldi egyetemeken tanult, harminc éven át református lelkész volt. Többször házasodott és elvált, 1806-ban áttért a katolikus hitre. 1815-ben görög katolikus papként Ungváron halt meg. Zaklatott. Szerencsétlen élete volt, tele bonyolult és kínos ügyekkel, fegyelmi vizsgálatokkal, bebörtönzéssel.

Az irodalomtörténet mint költőt tartja számon. Verseskötete, a Sénai Lukrécia, 1791-ben jelent meg. Ebben

Aeneas Silvius nyomán újra feldolgozta Eurialus és Lucretia széphistóriáját, és elégiákba foglalta első feleségével, Miskoltzy Zsuzsannával történt veszedelmeseit, tárgyilagosan mindkét fél igazának hangot adva.

Költészete több gúnyt és kárörömet aratott, mint sikert. Pedig vannak értékei: gúnyos és öngúnyos, keserű bölcseledő. Hangja többnyire rikoltozó, mint-ha kapatos volna, alighanem legtöbbször az is lehetett. Józan állapotban igen tanult tiszteletes, latinul és görögül is verselt, széles klasszikus olvasottsága volt. Költeményeket írt a Magyar Hírmondóba és a Magyar Múzsába. Kéziratait a Sárospataki Református Kollégium Levéltára és a Magyar Nemzeti Múzeum őrzi.

Egyetlen kötete ma is eleven olvasmány, szomorúan nevetgető; olykor elég nehéz követni logikái tekervényeit, s eligazodni ravasz félrevezetésein. Bizarr, bolondos epigrammái élvezetesebbek, mint hosszú kompozíciói, melyek csak többszöri elolvasásra árulják el titkaikat. Poóts senkire sem hasonlító, sajátos, tragikomikus költő. A feledésből Weöres Sándor emelte ki, előbb a Kortársban, majd Három veréb hat szemmel című, a magyar költészet mellőzött alkotóinak munkáiból összeállított antológiájában hívta fel rá a figyelmet. Modern irodalomtörténeti értékelését Kovács Sándor Ivánnak köszönhetjük. Szülőhelye, Edelény könyvtára 1997-ben kiadta az életéről és költészetéről szóló összeállítást, az épület falán pedig elhelyezték emléktábláját.

Munkái

1. Csenkeszfai Poóts András ifjúi versei. Két darab. Pozsony és Komárom, 1791. (I. darab: Senai Lukrétzia, kinek törvénytelen életét és példás halálát Aeneas Sylvius írásaiból magyar versekbe szedte egy Liber Baronissa parancsolatjára és most világ eleibe is bocsátotta... Befejezte 1787. jan. 5. egri börtönében. (Az ajánlásban a költészet hasznosságáról értekezik és annak magyarázatát írja meg, mért hogy a magyarok közt oly kevés a jeles költő.) Pozsony és Komárom, 1791.
2. Század eleire készített papi, historiai és orátori tanítás, melyet az reformátusok templomában mindenféle rangú s vallású számos gyülekezet hallatára élő szóval elmondott... a XIX. századnak első napján. Pest, 1801.

Irodalom

MITROVICS Gyula: Csenkeszfai Poóts András élete = Protestáns Szemle, 1890. 505-522. p.
SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái X. Kiadja Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1905. 1424-1430. hasáb.
KOVÁCS Sándor Iván: A „trágyadombi Baudelaire.” = Holmi, 7. évf. 1995. 1. sz. 76-87. p.
KOVÁCS Sándor Iván: Vágy és emlékezet. Kalauzolás felföldi írókhoz és „Kárpát szent bércére”. Tanulmányok, esszék. Széphalom Könyvműhely – Felsőmagyarország Kiadó – Nap Kiadó, Bp. – Miskolc – Dunaszerdahely, 1996. 277-292. p.
Csenkeszfai Poóts András élete és költészete / Szerk.: Hadobás Pál. Edelényi Füzetek 16. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár, 1997. 135 p.

Gasparóczy Ferenc

Református lelkész. 1771-től 1776-ig büdi lelkipásztor. 1776-tól *Komjátiban* szolgált, 1783-tól 1798-ban bekövetkezett haláláig pedig görgői lelkipásztor volt. 1771. április 10-én feleségül vette Szepsiben Níkházi Sárát. 1771. november 26-án született József nevű gyermeke. 1795-től dékán. Prédikációs könyvét névtelenül adta ki.

Munkája

Örökkévalóság, avagy oly 13 prédikációk, melyekben a pokol szörnyűségét és a menyország gyönyörűségét lerajzolta egy lelkipásztor. Kassa. 1793.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái III. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1894. 1037. hasáb.
BENKE Imre: Abauji lelkipásztorok 1685-1799. Kassa. 1943. 129-130. p.

Horváth András

Egri egyházmegyei áldozópap. 1760. február 11-én született *Ládbesenyőn*. Iskoláit Miskolcon, Esztergomban, Vácon, Kassán és Egerben végezte. 1779-ben lett kispap Egerben. 1787-ben felszentelték. Káplán volt Pélyen, Füzesabonyban és a káptalannál Egerben, majd plébános Tiszapalkonyán. Innen előbb Egyekre, azután 1805-ben *Szirákra* (ma *Borsodszirák*) költözött. 1818 után halt meg Szirákon.

Munkája

Divus Joannes apostolus ante Portam Latinam, dioecesis Agriensis patronus, ab amore Magistri erga se et suo erga Magistrum in cathedrali ecclesia Agriensi dictione panegyrica celebratus, dum schola episcopalis Agriensis ejusdem divi Tutelariorum sui honores annuos solenni ritu instauraret. Anno reparationis salutis 1765-o. mense Maj. die 5. Agriae.

Irodalom

KONCZ Ákos: Egri egyházmegyei papok az irodalmi téren. Eger, 1892. 108. p.

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái IV. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1896. 1134-1135. hasáb.

Csesznok István

Református lelkész. Rimaszombaton született 1761-ben. Teológiai tanulmányait Sárospatakon végezte. 1791-ben Utrechtbe és Göttingenbe, majd 1792-ben Jénába ment. Hazatérve 1793-1795 között káplánkodott, majd 1795-ben rendes lelkész lett *Hangács*on, ahol 1828-ban hunyt el.

Munkája

Az igaz keresztyéni szeretetnek minden más keresztyén virtusok felett való méltóságáról írott idvesség elmélkedés. Debreczen, 1807. (Szathmári Király Pál felett tartott halotti beszéd.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1893. 340. hasáb.

MOKOS Gyula: Magyarországi tanulók a jénai egyetemen Bp. 1890. 80. p. (Ábel Jenővel)

Vásárhelyi József

Református lelkész. Tiszakeresztúron, Bereg vármegyében született 1762-ben. Debreczenben és Sárospatakon tanult. 1787. május 22-től Érszentkirályon volt rektor. 1790-ben a heidelbergi egyetemre ment, ahonnan két év múlva tért haza és rövid káplánkodás után *Boldván* választották lelkésszé, ahol 1829-ben hunyt el. A község földesurát búcsúztató halotti beszéde nyomtatásban is megjelent.

Munkája

A bölts Keresztyén... Szathmári Király Pál gyászos megtisztelésére Boldván 1807. Pünkösthava 18. Debreczen, 1807.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XIV. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1914. 979. hasáb

Kérészi Ábrahám

Református lelkész. Alsózsoltcán született 1766-ban. Alsóbb iskoláit Miskolcon végezte. 1779-ben a Sárospataki Református Kollégiumba ment. Tanulmányai befejezése után Losoncon négy évig tanított a gimnáziumban, majd 1793-ban Hollandiába ment az akadémiaára. Németországban is tanult. Két év után tért vissza Magyarországra és Cserépfalun, majd Sajószentpéteren volt káplán. 1798-ban *szini* pappá választották. 1813-ban tornai esperes lett. Szinben hunyt el 1852. április 2-án.

Munkája

Az igaz keresztyénnek örök élete. Melyet együgyűen lerajzolt s azután néhai tek. ns., nemzetes és vitézlő Fáj József úr... Torna várm. főadószedője gyászos megiszteltetésének alkalmas-ságával a szini templomban élő szóval is elmondott... Szent Iván havának 28. napján 1813. Miskolcz, 1815.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VI. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadó-hivatala. Bp. 1899. 70. hasáb.

Raisz Keresztély

Földmérő. 1766-ban született Toporcon (Szepes megye). Tanulmányait a pesti mérnöki intézetben fejezte be. 1791-ben Gömör és Kishont vármegye tisztii főmérnöke lett, majd 1807-től az Esterházyak szádvári uradalmának kerületi mérnöke lett. Az uradalom központja *Bódvaszilason* volt. Ő építette a Torna völgyét Rozsnyóval összekötő szoroskői utat. 1801-ben felmérte az aggteleki Baradla-barlangot, alaprajzot, hossz-szelvényt készített róla, s részletesen leírta a látottakat. Ő járta be először a barlangot a Nehéz út nevű szakasztól a Vaskapuig. Téves barlangkeletkezési elmélete miatt hosszú időn át csak térképét fogadták el, a barlang ismertetése és feltárása terén elért eredményeit nem becsülték.

Életének utolsó időszakát a Torna-völgyi Körtvélyes (Abaúj-Torna megye, ma Szlovákiában Hrušov) községben családja, unokái körében töltötte. Ott halt meg 1849. augusztus 13-án, ott temették el a kis Torna-völgyi falucska régi temetőjében.

Munkái

1. Gömör Vármegyében fekvő Baradla barlangjának... külön tábláji. In.: Görög D.: Magyar Átlás. Bécs. 1802. 32/a, 32/b.
2. Topographische Beschreibung der im Gömörer Komitate bei dem Dorfe Aktelek befindlicher Höhle Baradla. In.: Bredetzky S.: Neue Beiträge zur Topographie und Statistik Königreichs Ungarn. Bécs. 1807.

Irodalom

DR. DÉNES György: 200 éve született Raisz Keresztély. = Karszt és Barlang. 1966/II. 85-86. p.
Magyar Utazók Lexikona. Panoráma Kiadó. Bp. 1993. 318. p.

Greskovics Ignác

Egri kanonok és apát. 1769. október 18-án született Csépanyban (Hódos-csépany ?). 1789-ben az egri egyházmegyei növendékpapok közé lépett, majd a pesti központi papnevelő intézetbe küldték. 1792-ben miséspappá szentelték és Miskolcra ment káplánnak. Négy év múlva sajószentpéteri plébános lett, majd 1798-tól **Szendrőben** volt lelkész. Visszament Miskolcra és 1806-ban kerületi esperes, 1808-ban címzetes kanonok lett. 1818-ban valóságos kanonokká nevezték ki, s az uralkodó 1820-ban a kompolti apátság jelvényeivel tüntette ki. 1843. február 23-án halt meg Egerben.

Munkája

Salutatio Ferdinandi Archiducis Miskolczinum advenientis...
Kéziratban maradt fenn a miskolci parókiáról készült írása.

Irodalom

Borsodmegyei Lapok. 1889. 67. sz.

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái III. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése.
Bp. 1894. 1465. hasáb.

Palóczy László

Politikus. Miskolcon született 1783. október 14-én. Az 1820-as években ügyvéd volt az **edelényi** Coburg uradalomban. A megyét 1826-ban, 1832-ben és 1836-tól több országgyűlésen képviselte, ahol mindannyiszor a kerületi jegyzőséggel tisztelték meg. Az addig latinul vezetett jegyzőkönyvet ő kezdte magyarul írni.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc alatt az országgyűlés korelnöke volt. Az országgyűlést követve Debrecenbe és Szegedre is, annak tanácskozásain rendszeresen részt vett.

A szabadságharc bukása után a pesti Újépületben tartották fogva és 1850. július 31-én az osztrák hadi törvényszék felségsértés miatt kötél általi halálra ítélte. Palóczy azonban több társával kegyelemben részesült. Kiszabadulása után Mis-

kolcon élt és legfeljebb kálvinista egyháza ügyével foglalkozott, ennek ellenére népszerűsége megmaradt. 1860. október 14-én, 77. születésnapján a miskolciak megható ünnepségekben részesítették. A nemzeti kaszinó 80 tagja kereste fel Palóczyt, mely alkalommal Lévy József üdvözölte.

1860. december 5-én első alispánságra, 1861. január 29-én pedig törvényzéki elnökségre jelölték, Szendrei János szerint azonban egyik állást sem fogadta el. 1861. március 18-án Miskolc országgyűlési képviselővé választotta. Az országgyűlést mint korelnök még megnyitotta, azonban áprilisban megbetegedett és 1861. április 27-én, néhány napi betegség után meghalt. Miskolcon helyezték örök nyugalomra. Költeményei, írásai a korabeli lapokban, beszédei az Országgyűlési Naplóban, valamint a Közlönyben (1848-49) jelentek meg.

Munkái

1. Gyászversek, melyeket kis-csoltói Ragályi József úr... hamvai felett zokogott... 1804. Pest. 1805. (Szathmári József gyászbeszédével együtt.)
2. A tehénhimlő beoltása terjesztésének elővitelére a felsőbb rendelkezések hagyományához képest a megyebeli tisztviselők, orvosok, szülők és a városok és helységek előjárói számára T. N. Borsod vármegye által kidolgozott közönséges rendszabás és utasítás. Feljegyzette s kiadta... Miskolcz. 1814.
3. A helységek bírái számadása elkészítésének módja; és a helységek notáriussai hivatalos kötelességeinek folytatására szolgáló útmutatás. Mely T. N. Borsod vármegye kegyes rendeléséből, minden illető személynek számára, közönséges sinormérték gyanánt készítettett. Ki nyomtatottatott közközlésen. U. ott. 1816.
4. Tek. ns. Borsodvármegye törvényzéke és a felsőbb ítélőszék által is rablásért és gyilkosságért halálra ítéltett Fodor Pál geszthi lakos ellen hozatott s Miskolczon 1818 Pünköszt hava 25-én kihirdettetett és végre is hajtott ítéletek. Ugyanott.
5. Nagymélt. revisnyei Revitzky Ádám úrnak főispányi székébe való beiktatásakor mondott beszédek. U. ott. 1828.
6. Jelentése az 1832-34. országgyűlésről. U. ott.
7. Palóczy László beszédei és írásai, 1848-1849 / Sajtó alá rend. és jegyzetekkel ell.: Fazekas Csaba. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc. 1998.

Irodalom

Országgyűlési Almanach 1843. 27. lap.

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái X. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1905. 222-225. hasáb.

SZENDREI János: Miskolcz város története 1800-1910. Kiadja a város közönsége. Miskolc. 1911. 4. kötet: 237-249. p. 5. kötet: 325-327. p.

www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Ragályi Tamás

Politikus, író. Balajton született 1785. december 28-án. Iskoláit Sárospatakon és Pesten végezte. Tanulmányai befejezése után Pesten Segítő címmel „hónapos írást”, lapot ad ki a „szépnek előmozdítására”. 21 esztendő ekkor. A füzetecske formátumú lapnak mindössze két száma jelent meg, összesen 98 oldal terjede-

lemben. Rajályi Tamás nem sok időt tölt Pesten, visszatért Borsodba, és a megyei életnek szenteli magát. Mint kitűnő szónok, csakhamar nagy népszerűsége tett szert. 1811-ben megnősült, felesége az alsószuhai Rajályi Magdolna lett. Az 1825-re összehívott országgyűlésre a megye Vay Ábrahám alispánt és Rajályi Tamást küldte fel. Az 1825. évi országgyűlés nemcsak alkotmányos életünk, hanem a magyar nyelv fejlődése szempontjából is rendkívül fontos és érdekes. A borsodi követ is harcosan, szenvedélyesen felszólal a magyar nyelv általános használatáért; pl. a deák nyelv kiküszöbölését, a magyar pénzekre magyar írást követel, a

magyar ifjak külföldi iskoláiban való tanulását szorgalmazza, a bécsi Terezianum mindenhatóságával szemben.

Az 1830-ra meghirdetett országgyűlés Borsod megyei követe ismét a táblabíró Rajályi Tamás és az a Lónyai László, aki Császtapuszta birtokosa. A rövid időtartamú (három és fél hónap) országgyűlés csak elodázta a megoldásra váró problémákat, szinte egyetlen eredménye az anyanyelv hivatali használatának törvényesítése. Az 1832-ben megnyíló országgyűlésre készülve Borsod megye követválasztó közgyűlésén a kormánypárt győzelmet aratott azzal, hogy megbuktatták az ellenzéki Rajályi Tamást. Az országgyűlés befejezése után királyi táblai ülnök, majd alnádor lett, s végül 1841-ben a hétszemélyes tábla bírójának nevezték ki. A Magyar Tudományos Akadémia 1831. február 15-én törvénytudomány-osztályi tiszteleti taggá választotta. 64 éves korában, 1849. január 14-én hunyt el Parasznyán. „Utolsó tisztessége megadása **Borsodon** (ma **Edelény** része), temettetett Balajton a Családi sírboltba” január 17-én. A balajti temetőben lévő családi sírbolt elé kopjafát állítottak emlékére 1989-ben, halálának 140. évfordulóján. (Kazinczy Ferencel rokonságban volt, ugyanis Rajályi nővérét Kazinczy öccse vette feleségül.)

Munkái

Az 1825. évi országgyűlésen mondott beszédeit az Abafi Figyelőjében (li. 1877) közli Vaszary Kolos: A magyar nyelv ügye az 1825. országgyűlésen címmel.
Levelei Kazinczy Ferenczhez: Pest, 1805. márcz. 30., ápr. 17., jún. 16., aug. 2., 8., decz. 11., 1806. máj. 26., Miskolcz, 1811. aug. 9. (Kazinczy Ferencz Levelezése, közléteszi Váczy János, III., IV., IX. kötet.).

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XI. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1906. 429. hasáb.

Ragályi Tamás: Borsodnak hírneves követe. / Összeáll. szerk.: Laki-Lukács László. Edelényi Füzetek 13. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1995.

Tannenbaum, Wolf R.

Rabbi. Bodolón született 1787-ben. A *szendrői* hitközség első rabbija volt 1820-tól 1847-ig. Verpeléti rabbi lett 1847-ben. Verpeléten halt meg 1853-ban (más források szerint 1873-ban). Ő alapította 1836-ban a szendrői nagy jesivát, (héber hittudományi főiskolát), mely egyike volt az ország leglátogatottabb jesiváinak. Messze földről özönlöttek ide az ifjak, akik számára Tannenbaum rabbi menzát is alapított.

Munkái

1. Rechovosz Hanohór. Homiletikus magyarázatok.
2. Palgé Majim. 1836. (Szónoklatok)
3. Kirjó Neemonó. 1844.
4. Ajelesz Hasáchar

Irodalom

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy: Lelkész írók a Bódva mentén régen és ma. In.: Tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok. 1999. 587-601. p.

Lónyai László (nagylónyai és vásárosnaményi)

Politikus, 1848-49-ben nemzetőr őrnagy. Vásárosnaményban született 1791. február 4-én. Édesapja beregi alispán volt. Iskoláit Debrecenben és Sárospatakon végezte. Tanulmányait befejezve hazatért Bereg megyébe, bekapcsolódott a megyei közéletbe, ahol korán elhalt édesapja nyomdokait követte. Bereg vármegyén kívül voltak birtokai Zemplén és Borsod vármegyében is. Borsod vármegye főszolgabírájának majd táblabírájának választotta. Felesége halála után, 1836-tól a már 1827-től árendába vett, majd 1835-től zálogba kapott *császtai* (ma *Edelény* része) birtokán élt. Az 1830-ra meghirdetett országgyűlésre

Borsod megye Ragályi Tamás táblabíró és Lónyai László főszolgabíró választotta meg.

Az 1848-49-es eseményekben aktívan részt vesz: Borsod megye nemzetőrségének őrnagya. A szabadságharc leverése után nem bántják, de 1850-ben négy heti elzárásra ítélték fegyverrejtegetésért. 1861-ben az edelényi választókerület országgyűlési követé választotta. Beszédeit az Országgyűlési Naplók őrzik. Az öregedő Lónyai László még életében szétosztja vagyonát két gyermeke között, fenntartva magának a császtai birtokot. Itt hunyt el 74 éves korában, 1865. október 20-án. A nép annyira szerette, hogy Edelényből a császtai házához vezető utat, több száz öl hosszban, önként szórták le kavicssal egyetlen nap alatt, hogy a temetésére minél többen akadály nélkül mehessenek. Egyik nekrológ írója így méltatja: „Mindig szabadelvű és meleg lelkű férfi volt, egy a legszilárdabb jellemek közül.” Síremlékét 2006-ban Császa egykori temetőjéből áthelyezték a hajdani falu területére.

Munkája

Széki gróf Teleki László máj. 8. 1861. Pest. 1861. (Költemény)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1900. 1383. hasáb.

NAGY Iván: Magyarország családai, VII. kötet. 161. lap.

A császtai Lónyayak. / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. Edelényi Füzetek 10. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1995.

Vass Imre

Mérnök, barlangkutató, szakíró. Rozsnyón született 1794-ben (a lexikonokban még 1790 szerepel születési éveként, de az újabb kutatások nyomán ez a dátum 1794-re módosult). Oklevelét 1818-ban a pesti Institutum Geometricum-ban kapta. Kezdetben uradalmi mérnök, majd Gömör vármegye hites földmérője. Az **aggteleki** Baradla-barlangban 1826 – 29 között addig ismeretlen, több mint 15 km hosszúságú járatokat fedezett fel s 1829-ben részletes térképet készített róluk. A kutatásairól magyar és német nyelven is kiadott könyv az első tudományos igényű hazai barlangtani munka. Később Pestre költözött, és 1846-ban a Tisza-szabályozáshoz jelentkezett munkára. A szabadságharc bukása utáni sorsa ismeretlen. Sárospatakon hunyt el 1863. március 20-án. Síremléke ma is megvan a Bodrog-parti város temetőjében. Aggteleken a Baradla-barlang bejáratánál lévő sziklafalon tábla őrzi az emlékét.

Munkája

Az Aggteleki barlang leírása... Pest, 1831.; Neue Beschreibung der Aggteleker Höhle... (Pesth, 1831).

Irodalom

KESSLER Hubert: Vass Imre, az Aggteleki-barlang első kutatója = Turisták Lapja, 1940.

SÁRVÁRY István: Vass Imre, az első magyar tudományos barlangkutató = Karszt és Barlang, 1962. 1. sz.

SZÉKELY Kinga: Mikor született Vass Imre? = Karszt és Barlang, 1985. I-II. sz. 59-60. p.

SZÉKELY Kinga: Adalékok Vass Imre életéhez és munkásságához. = Karszt- és Barlangkutató, X. évf. (1981-95). Bp. 1995. 19-26. p.

Simonfalvy Gellért

Szent Ferenc-rendi Salvatorianus szerzetes. Lektor és a humaniorák tanára Szabadkán. *Szilasi* (ma *Bódvaszilas*) (Torna vármegye) származású.

Munkái

1. Hódolat Föls. V. Ferdinánd ausztriai császárnak Magyarország királyának születése napján tavasz hó 19. 1839. évben Mária-Theresiopolis szab. kir. városban a felserdült tanuló ifjúsághoz intézett beszédben téve. Szeged. (4rét 14 lap.)
2. Üdvöszolat Fölséges I. Ferdinand ausztriai császárnak Magyarország e néven V. királyának örömteljes születése napján tavasz hó 19. 1840. évben, Mária-Theresiopolis szab. kir. városban a serdült tanuló ifjúsághoz intézve. U. ott.
3. Beszéd, mellyet dicsőségesen országló föls. V. Ferdinand Magyarország királyának örömteljes születése napján tavasz hó 19-ikén 1841. évben, Mária-Theresiopolis szab. kir. városban a serdülő tanuló ifjúsághoz intéze. U. ott.
4. Beszéd, mellyet dicsőségesen országló fels. V. Ferdinand Magyarország királyának örömteljes születése napján tavasz hó 19. 1842. évben Mária-Theresiopolis szab. kir. városban, a serdülő tanuló ifjúsághoz intéze. U. ott.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1908. 1071-1072. hasáb.

Jekelfalussy Vince (jekelfalusi és margitfalvai)

Katolikus pap, székesfehérvári püspök, bölcséleti doktor, a római pápa trónállója s házi prelátusa, római gróf, a püspöki és szerzetesrendi ügyek római szent gyűlekezete s ő cs. és apost. kir. felség tanácsosa. 1802. május 2-án született *Múcsony*-ban. Kassán és Pesten tanult jogot. 1823. szeptember 16-án papnövendék lett, a teológiát Nagyszombatban végezte. 1827-ben szentelték pappá. Káplán volt Vásáruton és Érsekújvárott, 1828. áprilisától Esztergomban; 1830. szeptemberétől Rudnay érsek udvari káplánja, 1831-ben füzesgyarmati, 1833. február 13-tól párkányi, 1835. július 9-től rimóci plébános. 1841-ben alesperes lett. 1842. június 13-án pozsonyi, 1844. áprilisában esztergomi kanoonokká, 1846. júniusában almisi címzetes püspökké és királyi helytartósági tanácsossá nevezték ki. 1848. júniusában szepesi megyés püspökké, 1866. október 20-án pozsonyi préposttá, november 19-én székesfehérvári megyés püspökké lépett elő. 1869. november 21-től 1871. márciusáig részt vett a római ökumenikus zsinaton. A csalhatatlanság dogmája miatt a kormánnyal nézeteltérése volt. Később ismét visszatért Rómába, és ott halt meg 1874. május 15-én. Székesfehérváron temették el.

Munkái

1. Egyházi beszéd, melyet ... Honth vármegyének halálatos ünnepén, midőn az, a kebelében dühöngő mirigy halál megszüntének emlékére, fogadmányosan megállapítatott és szent Iván hávának 27-kére rendeltetett évenkénti ajtatatosságát, e f. 1834. esztendőben bűzgóan ismételné, Ipolyságh városának templomában mondott... Közli maga a T. N. Honthi megye. Esztergom, év nélkül.
2. Szent beszéd a polgári házasságról. Székesfehérvár, 1873.

Irodalom

SZINNYEI József. Magyar írók élete és munkái V. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1897. 465-466. hasáb.

Ruehietl Miklós

Uradalmi gazdatiszt. Ozorán született 1804. december 6-án, ahol apja Esterházy herceg gazdatisztje volt. 1814-ben Győrbe került tanulni, majd Veszprém-ben, Kaposváron és Székesfehérváron járt gimnáziumba. Szombathelyen és Szegeden bölcsészetet tanult. Tanulmányai befejezése után Sopronba került gazdasági gyakornoknak. 1828. április 14-én kinevezték Konkolyi László másodalispán mellé írnoknak, majd mint Esterházy hercegi íródiák a csobánci uradalomba, Gyulakeszire költözött. 1831 októberében a bujági uradalomba került, ahol már írogatott a Társalkodóba és a Regélőbe. 1835 októberében a *szádvári* uradalomba helyezték át, ekkor már az Ismertető című gazdasági folyóiratnak tevékeny munkatársa volt: írt a hanyag gazdatisztekről, a hálátlan dézsmá-

ról és a ferde robotról, a mezőgazdaság akadályairól stb. Írt a Hasznos Mulatságokba, a Borsos Márton Világába, a Jelenkorba stb. Gyűjtötte a Torna megyei tájszavakat, melyeket a Magyar Tudományos Akadémiához küldött be. 1848-ban nemzetőr hadnagynak választották. A szabadságharc bukása után zaklatták és Kassára hurcolták, de gróf Nyáry kormánybiztos szabadon bocsátotta.

1849-ben megszűnt az úrbériség, a szádvári uradalom kétharmad részét bérbe adta az uraság és Ruehietl is bérlő lett, de a mostoha körülmények miatt a bérlettel felhagyott, ismét hercegi szolgálatba állt és kinevezték a bujáki uradalomba kasznárnak. 1861-ben nyugdíjba vonult. Turán telepedett le és később postamesternek nevezték ki, ahol 1872-ig volt, ekkor lemondott állásáról és Pestre költözött, csak a nyarat töltötte vidéken. Boldogon halt meg 1889. szeptember 12-én.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XI. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1906. 1378-1380. hasáb.

RÉMIÁS Tibor: Ruehietl Miklós, a szádvári uradalom gazdatisztje mint publicista (1835-1849) = A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXVIII-XXIX. Miskolc. 1991. 239-255. p.

Szeremlei Gábor, dr.

Református lelkész, teológus, filozófus (Hegel első magyarországi követője), **tanár, tankönyvíró.** Neve és személye ma már kevésbé ismert, bár a maga korában a magyar szellemi élet egyik kiemelkedő alakjaként tartották számon. Azért még most is szerepel a lexikonokban.

Disznóshorvát (ma **Izsófalva**) született 1807-ben, ahol édesapja, Szeremlei Császár Sámuel akkoriban frissen megválasztott református lelkésze volt a községnek. (Előzőleg 18 esztendőn keresztül Csehországban szolgált.) Keresztelési bejegyzése nincs meg a helyi anyakönyvben, de kétségtelen, hogy itt látta meg a napvilágot, mert ez az adat mindenütt így szerepel. Valószínűleg arról van szó, hogy nem édesapja keresztelte meg, hanem a kor szokása szerint valamelyik lelkésztársa az egyik környékbeli templomban. Apja 1813-ban – javadalmazásának hosszú ideig történő elmaradása miatt – elhagyta Disznóshorvátot, és a nem túl távoli **Lak** községbe távozott. A kis Gábor itt végezte alapfokú tanulmányait 1813 és 1816 között. Tanítója Antal József volt, aki jól képzett és lelkiismeretes pedagógus hírében állt. 1816-1835-ig a sárospataki kollégiumban folytatta tanulmányait, majd a bécsi egyetemen teológiát és jogot hallgatott. 1838-ban rövid ideig segédlelkész **Felsőnyáradon**. 1839-től a máramaroszi teológiai akadémia tanára. 1841-ben Sárospatakra választották meg a filozófia és a pedagógia professzorává. 1851 és 1855 között a bécsi egyetemen a teológia tanára. Protestáns egyházszervezési kérdésekben jelentős tevékenységet folytatott ezekben az években. Bécsből hazatérve ismét Sárospatakon találjuk. 1862-

ben a bécsi egyetemen a teológia doktorává avatták. 1867-ben hunyt el a „Bodrog-parti Athénban”.

Szeremlei Gábor számos tanulmányt, cikket és több könyvet írt pályafutása során. Ő volt a több évtizedes szünet után napjainkban ismét megjelenő Sárospataki Füzetek elindítója.

A kortársak visszaemlékezései szerint kitűnő nevelő volt, sikerrel és eredményesen tanított. Sok előadása kéziratban maradt fenn a debreceni kollégium nagykönyvtárának kéziratárában. Neveléstudományi könyve korszerű szellemével és világos stílusával kiemelkedett a 19. század első felének pedagógiai irodalmából. A diákok azért kedvelték, mert könnyen tanulható volt. A nevelés folyamatát történetileg is tárgyalta. Az általános pedagógiai problémák mellett didaktikai és módszertani kérdéseket is érintett, sokszor ma is érvényes gondolatokat fogalmazott meg. Például: az emlékezet fejlesztésénél előbbre való a gondolkodás nevelése; elítélte a testi fenytést, úgy vélte, hogy a büntetés csak „szellemi” lehet; a jó nevelőnek alaposan meg kell ismernie a tanítványok lelki tulajdonságait; a legfontosabb nevelési módszernek a példaadást tartotta; a nevelés sikerének elengedhetetlen feltétele a tanárok és a szülők jó együttműködése. Életművének részletesebb feldolgozása még várat magára.

Munkái

1. Az új philosophia szellemvilági fejletében. Pest, 1841.
2. Neveléstan. Sárospatak, 1843.
3. Politika. Tanításainak rövid vázlatául. U. ott, 1844.
4. Geographiai Kézikönyv VI. folyamban. Gymnasialis iskolák számára. U. ott, 1845.
5. Jogbölcsezet. U. ott, 1849.
6. Keresztény vallástudomány. Ugyanott, 1859–62. Három kötet.
7. Válasz Ballagi Mór úrnak «Ker. vallástudomány» cz. munkám bírálatára. U. ott, 1863.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XIII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1909. 823. hasáb.

VARGA Gábor: Emlékezés Szeremlei Gáborra. = Honismeret, 14. évf. 1986. 6. sz. 39. p.

VARGA Gábor: Egy elfelejtett híres pataki diák: Szeremley Gábor. = Borsodi Művelődés, 13. évf. 4. sz. (1988). 54–56. p.

Borsodi József

Református lelkész. 1807-ben született Alsószuhán, földműves szülők gyermekeként. Iskoláit Miskolcon és Sárospatakon végezte. Sárospatakon 15 évet töltött, ahol teológiát is tanult. 1834-ben **Boldvára** került tanítónak, majd 1837-ben Rimaszombaton lett segédlelkész, később mint rendes lelkész szolgált itt nyolc évet. Az 1848–49-es szabadságharc alatt nemzetőr volt. 1849-ben Simonyiban (Gömör és Kishont vármegye, Csehszlovákia; ma Šimonovce, Szlovákia) lett lelkész, ahol 1886. február 14-én meghalt.

Munkái

1. Egyházi beszéd Droppa M. félszázados örömnepére. Miskolcz. 1854.
2. Templomi imák. Vasárnapokra, ünnepnapokra s más alkalmakra. Pest. 1855. 2. kiadás 1863.
3. Imakönyv. Hétköznapi, bűnbánati és alkalmi imák templomi használatra. Átnézte és sajtó alá rendezte Mitrovics Gyula. Sárospatak. 1886.

Irodalom

KISS Károly, Sz.: Új Magyar Athenás: újabbkori magyar protestáns egyházi írók életrajz-gyűjteménye. Bp. 1887. 70-75. p.

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái I. kötet. Hornyánszky Viktor Akad. Könyvkereskedése. Bp. 1891. 1265-1266. hasáb.

Simon József

Református lelkész, egyházi író. Miskolcon született 1807-ben. Az ottani református gimnáziumban tanult, majd 1825-ben Sárospatakon tógátus diák. A teológia elvégzése után Miskolcon lett segédlelkész; ahonnan a **boldvai** egyház hívta meg lelkészének. Ebben az állásában a felső-borsodi egyházmegye főjegyzőjének választotta. Évtizedekig élt és tevékenykedett Boldván. Élete vége felé megvált a lelkési pályától, és a tudományoknak élt. Nagyobb utazást tett Nyugat-Európában, Ázsiában és Afrikában. Utolsó éveiben a tavaszt és nyarat a budapesti Császárfürdőben, a telet pedig unokaöccsénél, Simon József **balajti** lelkésznél töltötte. 1883-ban Budapesten hunyt el. Jelentékeny vagyonának nagy részét a boldvai református egyházra hagyta. Kéziratban maradt műve: Nyugot-európai utazás. (Unokaöccse, Simon József balajti ref. lelkész birtokában volt az 1900-as évek elején, jelenlegi lelőhelye ismeretlen.) Olajfestésű arcképét – melynek hollétéről szintén nincs tudomásunk – sógora, Vancza Mihály festette.

Munkája

Utazás Keleten a Szezi-csatorna megnyitása alkalmával, Olasz, Görög és Törökországon át Palaestinában és Egyiptomban. Légrády Testvérek. Bp. 1875.

Irodalom

ÉDES Albert: Simon József emlékezete = Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, 1883. 38. szám 1237-1238. hasáb.

Borsodmegyei Lapok, 1884. 94. sz.

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1908. 1056-1057. hasáb.

Egressy Gábor

Drámai színész, a Nemzeti Színház első társulatának egyik legjelentősebb tagja, író. 1808. november 1-én született Sajólászlófalván. A miskolci református kollégiumban tanult. 1826-ban lépett a színészi pályára. Ekkor *Disznóshorvát*on (ma *Izsófalva*) tartózkodott, ahol édesapja, Egresi Galambos Pál református lelkész volt. Harmadszori próbálkozásra innen szökött meg (mert a család ellenezte szándékát), hogy a közeli Pelsőcön Kakas Márton vándor színtársulatához csatlakozzon.

(Atyját annyira megviselte a dolog, hogy agyvérzést kapott, és 1827 májusában elhunyt. A disznóshorváti temetőben helyezték örök nyugalomra.) 1828-tól Kassán lépett fel. 1831-ben megnősült, felesége Szentpétery Zsuzsika színésznő lett. 1833-tól Kolozsváron játszott, majd 1835-ben a budai Várszínház társulatához szerződött. 1837-38-ban Bécsben tartózkodott, ahová gyalog tette meg az utat tanulás céljából. 1837 augusztusától a pesti Magyar Színház (később Nemzeti Színház) tagja. A kor íróival, költőivel (többek között Vörösmartyval, Petőfivel) baráti kapcsolatot tartott fenn. 1843-ban párizsi tanulmányúton járt. Valószínűleg ott vásárolta azt a Daguerre-féle készüléket, amellyel a hazai fényképezés egyik úttörőjévé vált. A legújabb kutatások szerint ő készítette azt a dagerrotípiát, amely nagy költőnk, Petőfi egyetlen hiteles arcképe. 1848. március 15-én ő szavalta a Nemzeti dalt a Nemzeti Színház közönségének. Elkísérte Kossuth Lajost a népfelkelést szervező útjára. A szabadságharc kitörésekor nemzetőrnek jelentkezett, majd két hónapig Szeged teljhatalmú kormánybiztosa volt. A világosi fegyverletétel után Törökországba menekült. Távollétében halálra ítélték, ennek ellenére 1850-ben hazajött. 1851-ben amnesztiában részesült és visszatért a színpadra. (Az emigrációban töltött hónapokról élvezetes stílusban megírt, sikeres könyvet adott ki E. G. törökországi naplója 1849-1850. címmel 1851-ben.) 1859-ben anyagi természetű viták miatt megvált a Nemzeti Színháztól, és vidéken szerepelt. 1865-től az akkor megnyílt Színitanoda tanára. 1866. július 30-án fellépés közben szélütés érte, és még aznap meghalt.

A kor legműveltebb magyar színésze volt, e művészeti ág első hazai elméletirója. (A színészet könyve, 1863.) Repertoárja a klasszikus szerepektől a történeti drámákon és a francia romantikus színműveken át a vígjátékokig széles skálán mozgott. Jelentősek voltak Shakespeare-alakításai; az angol drámaíró több művét lefordította. Rendezőként is tevékenykedett. Elindította az első ma-

gyar színházi folyóiratot (Magyar Színházi Lap). A Kisfaludy Társaság 1863-ban tagjául választotta. Több színművet fordított magyarra.

A Honművészbbe kezdett írni, számos dolgozata jelent meg; irodalmi működését leginkább a dramaturgiának, a magyar színi ügynek szentelte; írt az Athenaeumba, Regélő Pesti Divatlapba, szikszói Enyhlapokba, a Pesti Divatlapba, a Honderűbe is dolgozott, mely lapnak „pecsovics” szerkesztőjét a színpadon „kiparódiázta”; írt a Figyelmezőbe, Társalkodóba olykor Kerepesi Barnabás és Korányi álnevek alatt; írt továbbá az Életképekbe, a Márczius tizenötödikébe, a Nagyeniedi Alumba, a Pesti Naplóba, Magyar Hirlapba, Délibádba, a Hölgyfutárba, Fővárosi Lapokba, Magyar Sajtóba, a Színházi Naptárba. Az Egyetemes M. Encyclopaediának, a Szépirodalmi Figyelőnek és Koszorúnak is munkatársa volt. Izsófalván, a Művelődési Házszal szemben áll bronz mellszobra, mely az Izsó Miklós által készített márvány szoborról készült.

Munkái

1. 1848. márcz. 16. Pest. (Proklamáció)
2. A rác lázadás és a magyar ügy. U. ott. 1848.
3. Egressy Gábor törökországi naplója 1849-1850. U. ott. 1851.
4. A színészet könyve. U. ott. 1866. (A színészet iskolája címen Budapesten megjelent 1879-ben az Olcsó könyvtár sorozat 57. számaként is.)
5. Egressy Galambos Gábor emléke. U. ott 1867. Műveiből fiai rendezték sajtó alá.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1893. 1231-1236. hasáb.

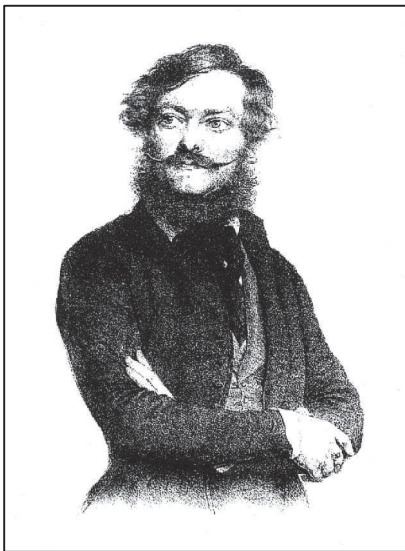
Egressy Gábor és kortársai. Levelek Egressy Gáborhoz 1838–1865. Bp. 1908. 170 old.

RAKODCZAY Pál: Egressy Gábor és kora. 1-2. köt. Bp. 1911. Singer és Wolfner, 651, 611 old.

CSORBA Zoltán: Egressy Gábor. = Borsodi Szemle, 2. évf. 1958. 2. sz. 8-11. old. (Születésének 150. évfordulójára.)

Besze János

Politikus, író. 1811-ben született *Szendrőben*. Édesapja a gróf Csáky-uralom gazdatisztje volt. Szomolnokon, Kassán, Miskolcon, Egerben és Pesten tanult. 1829-től két évig katonáskodott Kassán, majd folytatta félbehagyott jogi tanulmányait. 1832-ben a zempléni országgyűlési követek mellett Pozsonyban jurátus lett, és „minden zajosabb ifjúsági mozgalom élén állva, több ízben megdorgáltatott”. Tíz hónapig tartó olaszországi barangolást követően 1834-ben ügyvédi oklevelet szerzett Pozsonyban. 1835-ben rövid ideig házitanító egy Komárom megyei családnál. 1836-tól Esztergomban élt, ahol hamarosan a megyei közélet ismert, ellenzéki beállítottságú alakjává vált. 1848-ban országos képviselővé választották. A szabadságharc alatt egy ideig Komárom váránál szolgált, mint az esztergomi nemzetőrök őrnagya. 1848. decemberétől 1849. februárjáig a borsodi és a hevesi népfelkelést szervezte. Részt vett a debreceni

országgyűlésen. Kossuth közvetlen környezetéhez tartozott, elkísérte őt a népgyűlésekre, szónoklataival lelkesítette a hallgatóságot. 1849. júliusában Fejér vármegye kormánybiztosa volt. A világosi fegyverletételt követően bujdosásra kényszerült; 11 hónap múltán elfogták, és előbb halálra, majd kegyelemből tízévi várfogságra ítélték. Ebből 7 esztendőt le is töltött. 1861-ben visszatért a politikai életbe: Esztergom színeiben határozati párti képviselő lett. 1865-ben Deák Ferenc mellé állt. 1869-ben a pénzügyi törvényszék elnökévé nevezték ki, s amikor ezt az intézményt a kúriába olvasztották, nyugállományba helyezték. Visszavonulása után Szegeden élt. Később Aradra költözött, ahol 1892. októ-

ber 16-án, 81 éves korában elhunyt.

Munkái

1. Szózat a haladás barátaihoz. Esztergom, 1841.
2. Papi nőtlenység. Esztergom, 1848.
3. Der Schlüssel unserer schöneren Zukunft. Pest, 1865.
4. Az életunt betyár 1849-50. Pest. 1872.
5. Helyzetünk fekete rámába foglalt tükre. Bp. 1875.
6. Történelmi bölcsészet vázlata. Szeged, 1885.
7. Egy öreg szabadkőműves hattyúdala. Nagyszentmiklós, 1888.

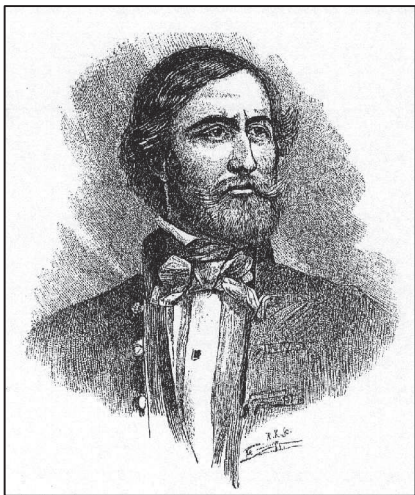
Irodalom

SZINNYI József: Magyar írók élete és munkái I. kötet. Hornyánszky Viktor Akad. Könyvkereskedése. Bp. 1007-1009. hasáb

WEISZ Márton: Besze János életrajza. = Az Izraelita Magyar Irodalmi Társaság Évkönyve, 1936. 254-266. p.

Egressy Béni

Zeneszerző, szövegíró. 1814. április 21-én született Sajókazincon (ma Kazincbarcika). A sárospataki kollégiumban tanult. 1826-27-ben *Disznóshorvát*on (ma *Izsófalva*) élt, ahol édesapja, Egresi Galambos Pál református lelkészként szolgált. Tanító volt Mezőcsáton, majd bátyja, Gábor nyomdokait követve színész lett. Zenelméletet és nyelveket tanult. 1838-ban Milánóba gyalogolt, hogy ott a hangját képezhesse. Hazatérve mint karénekes és kartanító tevékenykedett. 1843-tól a Nemzeti Színház tagja volt, baritonszerepeket énekelt. Részt vett a

szabadságharcban, a kápolnai csatában megsebesült. Felépülve Komáromba került. Klapka kapitulációja után menlevelet kapott, és visszatért a színházba. 1840-től foglalkozott zeneszerzéssel. 1843-ban megzenésítette Vörösmarty Mihály Szózatát, amellyel elnyerte a Nemzeti Színház pályadíját. A kor legkiválóbb magyar dalszerzője volt, elsőként zenésítette meg Petőfi verseit. Erkel Ferenc három operájának (Bátori Mária, Hunyadi László, Bánk bán) ő írta a szövegkönyvét. A népies magyar műdal és a csárdás zene művelője. Számos színdarabot írt, legsikerültebb a Két Sobri című népszínműve (1851). Jelen-

tős műfordítói tevékenysége: ötvennél több színdarabot és 19 operaszöveget ültetett át magyar nyelvre, melyek közül sok nem jelent meg nyomtatásban, mert csak a Nemzeti Színház részére készítette a fordítást. Pesten hunyt el 1851. július 17-én.

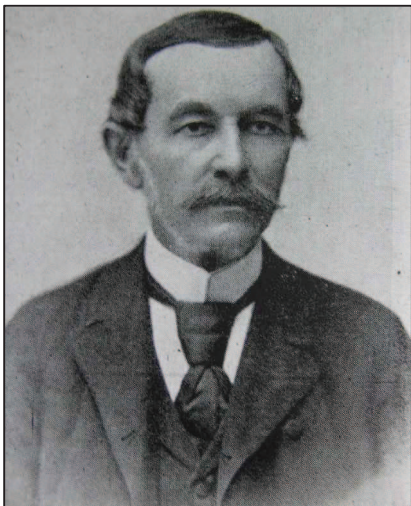
Munkái

1. Lorenzino. Dráma 5 felv. Dumas után franciából ford. Pest. 1842.
2. A puritán család. Dráma 5 felv. Mallefille után franciából for. Pest. 1843.
3. Az ördög naplója. Vígjáték 3 felv. Arago és Vermond után franciából ford. Pest. 1843.
4. Hiszen csak tréfa! Dráma 5 felv. Rougemont után franciából ford. Pest. 1843.
5. Lucrecia. Szomorújáték 5 felv. Ponsard után franciából ford. Pest. 1843.
6. Linda. Nagyopera 3 szak. Olaszból ford. Zene Donizetti. Pest. 1844.
7. A párisi naplopó házassága. Vígjáték 2 felv. Vanderburk és Laureinan után franciából ford. Pest. 1844.
8. Don Pasquale. Vígopera 3 felv. Olaszból ford. Zene Donizetti. Pest. 1845.
9. Az ügyvéd. Dráma 5 felv. Durantin és Fontaine után franciából ford. Pest. 1846.
10. Ernani. Opera 4 szak. Olaszból ford. Zene Verdi. Pest. 1847.
11. Lammermoori Lucia. Opera 3 szak. Olaszból ford. Zene: Donizetti. Pest. 1856.
12. Próféta. Nagyopera 5 szak. Ford. Szerdahelyivel. Zene: Meyerbeer. Pest. 1856.
13. Hunyadi László. Opera 4 szak. Zene: Erkel Ferenc. Pest. 1862. (Bpest, 1886)
14. Nabukodonozor. Opera 3 felv. Cammerano után olaszból ford. Zene: Donizetti. Pest. 1863.
15. Bánk-bán. Eredeti opera 3 felv. Zene: Erkel Ferenc. Bpest. 1878.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1893. 1225-1231. hasáb.
Magyar Életrajzi Lexikon. Első kötet. Akadémiai Kiadó. Bp. 1967. 412-413. p.
CSORBA Zoltán: Egressy Béni. Miskolc, 1975.

Kun Tamás

Orvos, egészségügyi szervező, a Ferenc József-rend tulajdonosa, a Borsod megyei orvosegyesület tiszteletbeli elnöke. Kun Bertalan református püspök testvérébátyja. 1815. február 23-án *Felsőnyárádon* született. A gimnáziumot Miskolcon végezte, ahol a két utolsó évben az ottani liceumban tanítóként is alkalmazták. Innen a sárospataki főiskolára ment a teológiai tanulmányok folytatására. Teológusként és végzett jogászként mégis az orvosi pályát választotta, és beiratkozott a pesti egyetemre, ahol nyelvórák tartásával és cikkeik írásával tartotta el magát. 1843. május 14-én kapta meg az orvosi oklevelét, és 1843-44-ben Pólya József „elmekór magánintézetében” mint segédorvos dolgozott.

Rövid ideig a bécsi és a prágai egyetemet is látogatta. 1846-ban Miskolcon telepedett le, s ebben az évben Borsod megye tiszteletbeli főorvosának nevezték ki. A szabadságharc alatt a Miskolcon 3000 betegre berendezett kórházban a Belügyminisztérium által kinevezett osztály- majd igazgató főorvos, 1849-ben a minisztérium egészségügyi osztályán titkár lett. 1858-ban a tiszalöki orvosi állást fogadta el, ahol egy évig dolgozott, innen a szomszédos Szentmihályba került, mint Dessewffy Emil gróf uradalmi orvosa. 1860-ban Mezőcsát község második főorvosa, 1861 őszén a megye első főorvosa lett. Az 1866-ban az egészségügy átszervezése miatt összehívott szakértői értekezletnek volt a tagja, és közreműködött a közegészségügyi törvények szerkesztésében. 1868-ban, 1871-ben és 1874-ben a közegészségügyi tanács tagjává, 1872. augusztus 31. pedig törvényszéki orvossá nevezték ki a miskolci törvényszék területén. 1878-ban Miskolc városa egyik orvosának választotta meg. Miskolcon hunyt el 1894. január 6-án. Gazdag szakirodalmi munkásságot folytatott. Cikkei, tanulmányai az Athenaeumban, a Tudományos Gyűjteményben, a Közleményekben, a Tudománytárban, az Orvosi Tárban, a Gazdasági Tudósításokban, a Magyar Gazdában, az Orvosi Hetilapban, a Gyógyászatban, a Honban, az Államorvosban, a Borsodmegyei Lapokban stb. jelentek meg.

Munkái

1. Orvostudori értekezés. A homeopathia mint általán vázlatokban. Pest, 1843.
2. Sebészség, melyet előadási kézikönyvvül kiadott Chelius M. J. heidelbergi tanár. (A negyedik kiadás után fordította Kun Tamás.) Buda, 1844.
3. A megyei főorvos tisztii köre. Hat táblával. Miskolc, 1863.

4. Magyarország közegészségi és orvosi ügyeinek rendezése javaslati cikkekben. A tisztí orvosok működését szabályozó rendeletekkel. Pest, 1869. és 1870.
5. Magzat elhajtás. Bpest. 1883. (Különnyomat az Orvosi Hetilapból.)
6. A körülmételés az izraelitáknál. Bpest. 1884. (Különnyomat az Orvosi Hetilapból.)
7. Magyarország közegészségügyi közigazgatásáról. Bpest. 1890. (Különnyomat a Közegészségügyi Szemléből.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1900. 467-471. hasáb.

KAPRONCZAY Károly: Magyar orvoséletrajzi lexikon. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó. Bp. 2004. 225-226. p.

Mester István

Római katolikus plébános. Mester József és Párvy Erzsébet fia, 1815. július 30-án született Gyöngyösön. A gimnáziumot szülővárosában végezte el. 1832-ben az egri papneveldebe lépett és négy évig teológiát tanult. 1838. április 20-án Rozsnyón misés pappá szentelték. Segédlelkész volt egy rövid ideig Patán, majd 1838. december 12-től Szihalmón, ahol ugyanakkor községi tanító is volt. 1840 februárjában Egyekre helyezték, ahol a német és francia nyelvtudását továbbfejlesztette. 1841. november 13-án tanulmányi felügyelőnek nevezte ki a püspök. 1843. július 25-én tanítóképzői segédtanár lett, majd december 25-én a Foglár-intézet igazgatójának nevezték ki. 1845. február 22-én a miskolci tanítóképzőnek lett rendes tanára. 1845-ben a helytartótanács külföldre küldte a németországi, különösen a bajor tanítóképzők tanulmányozására. Miskolcon a konzervatív párt védelmében mondott beszédeivel feltűnést keltett, különösen 1848-ban, amely év végén sajóvámosi plébánosnak nevezték ki, a plébániába azonban csak 1852. április 20-án került beiktatásra. 1856. május 10-én **Szirákra** (ma **Borsodszirák**) ment plébánosnak, ahol 1862. június 2-án halt meg.

A nevelést és a tanítást tárgyaló cikkeket írt a Századunkba, a Nemzeti Ujságba és könyvismertetéseket a Religio és Nevelésbe. Az Egyetemes Magyar Enciklopédiának is munkatársa volt.

Munkái

1. Nézetek a káptalanok, apátok és prépostok országgyűlési szavazatjogáról. Eger. 1847. (Névtelenül)
2. A katolika religio tankönyve. Martin Konrád...után német eredetiből fordította. Kiadja a Szent István Társulat. Eger. 1854. Két kötet. (2. kiadás, Eger, 1857.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VIII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1902. 1134-1135. hasáb.

Somogyi László

Politikus, író. 1815. augusztus 16-án született Miskolcon, elszegényedett nemes családban. A gimnáziumot szülővárosában végezte el. 1832-ben a pesti egyetemre ment, ahol bölcsészetet hallgatott. 1834-ben Egerben hallgatta a bölcsészet második évét és ott kezdett a költészettel foglalkozni. 1836-ban Kassán végzett a jogi pályán. 1837-ben kezdte használni a Ladár keresztnévet László helyett. Ez évben hívta meg báró Maithényi Antal lipthói főispánhelyettes titkárának és hozzá ment Pestre, ahol április 15-én esküdött fel Végh István ítélmester mellé jurátusnak. 1839. november 18-án ügyvédi vizsgát tett.

1840-ben a pozsonyi országgyűlésen volt Maithényi báróval. 1841-ben Maithényi Antalnak, ekkor már lipthói főispánnak uradalmi ügyésze, Liptó- és Hont megyék táblabírája lett. Letette a váltóügyvédi vizsgát. 1843-ban ismét a pozsonyi országgyűlésre ment, ahol továbbképezte magát az ének-, hegedű-, fuvola-, festészet- és rézmetszésben, míg az országgyűlés előtt a vizek szabályozására összeült országos küldöttség írnokának alkalmazták. 1844-ben öröksége átvételére Miskolcra visszaköltözött. 1846-ban Borsod megye aljegyzője lett. 1848–49-ben mint a borsod megyei önkéntes vadászcsoport tagja részt vett a hadjáratban. 1850-ben megnősült és Nemesbükkre költözött. 1861-ben Borsod megye törvényszéki bírójává választották, de e tisztségről a tisztikarral együtt leköszönt. 1865-ben báró Vay Miklós főispán másodalispánná nevezte ki. 1867-ben az *edelényi* kerület Deák-párti programmal országgyűlési képviselővé választotta. 1872-ben a miskolci királyi törvényszék elnökévé nevezteték ki. 1876-ban megbetegedett és nyugalomba vonult *szuhogyi* birtokára, ahol 1890. március 15-én halt meg.

Költeményeket, elbeszéléseket, cikkeket írt a Hasznos Multságokba, a Kovacsóczy Szemléelőjébe, a Részvét Gyöngyeibe, a Kovacsóczy Közlemények c. divatlapba, a Világba és a Nemzeti Ujságba, a Pálffy Albert szerkesztette Közvéleménybe.

Kassán joghallgató korában (1836-ban) «Szerelem koszorúja» c. vígjátékot írt Komlósy színtársulata számára, mely megbukott. 1846-ban elbeszéléseit sajtó alá rendezte, melyek azonban kiadatlanok maradtak.

Írásainál a következő neveket és betűket használta: Somogyi Ladár, Sierra Leone, Sas Leo és S. L.

Munkája

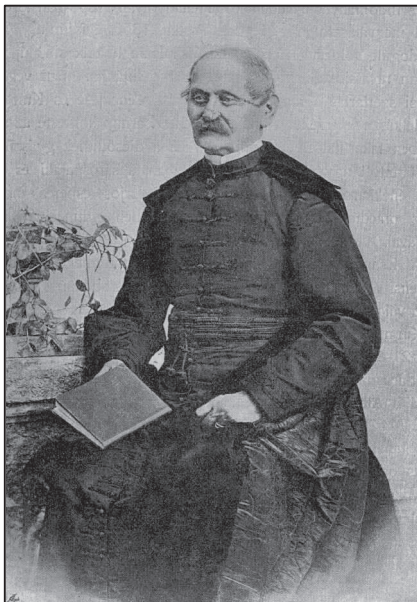
Bimbó Füzér. Kassa. 1836.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1908. 1273-1274. hasáb.

Kun Bertalan (kókai)

Református püspök, költő, egyházi író. Kun Pál és Hézser Katalin fiaként született *Felsőnyárádon* 1817. január 21-én. Tanulmányait 1824-től a miskolci református gimnáziumban – amely akkor hároméves teológiai tanfolyammal volt összekötve – végezte. Két évig köztanító volt a gimnázium alsóbb osztályaiban. 1836 szeptemberétől a sárospataki teológiai akadémia hallgatója volt. Tanulmányait befejezve 1839 végén a német nyelv elsajátítása érdekében Iglón, Szepes megyében töltött fél évet. 1840-ben nevelő lett Krasznokvajdán és ezalatt letette a kápláni vizsgát. A szomszéd községben, Szászfán segédlelkész lett. 1841-ben lelkésszé választotta Gagybátor gyülekezete, és állását 1842 tavaszán foglalta el. 1843-44-ben meglátogatta

a bécsi teológiai intézetet, a hallei és a berlini egyetemeket. 1844 tavaszán tért vissza az országba és feleségül vette Szunyoghy Máriát. 1849 tavaszán Miskolcra került lelkésznek, de csak 1850 tavaszától töltötte be ezt a tisztséget. 1854-ben egyházkerületi aljegyző, 1860-ban főjegyző lett. 1866-ban a tiszáninneri kerület szuperintendensévé választották, és szeptember 30-án iktatták be hivatalába. 1873-ban királyi tanácsossá nevezte ki az uralkodó. Különböző egyházi tisztségeket töltött be, ezek mellett főrendiházi tag is volt. 1891. szeptember 20-án a tiszáninneri református egyházkerület és a miskolci református egyház 50 éves lelkéssége, 40 éves papsága és 25 éves püspöksége alkalmából ünnepséget tartott. Az egyházkerület a miskolci és sárospataki főiskola szegény tanulóinak „felsegélésére” Kun Bertalan nevére tekintélyes alapítványt tett. Felsőnyárádon hunyt el 1910. szeptember 28-án. Miskolcon a tetemvári Deszkatemetőben helyezték örök nyugalomra.

Költeményei a Társalkodóban, a Részvét Gyöngyében, az Athenaeumban, a Koszorúban, a Közleményekben; cikkei az Ismertetőben, a Protestáns Naptárban, a Sárospataki Füzetekben, a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapban, a Sárospataki Lapokban jelentek meg. A Protestáns Egyházi és Iskolai Lapnak munkatársa volt az 1840-es években.

Az 1840-es évek elején színműveket is írt (A kényúr, Pajkos diákok), melyek kéziratban maradtak fenn.

Munkái

1. Visszhang a vegyes házasságok ügyében. Lipcse, 1844. (Névtelenül.)
2. A keresztyén pap. Jellemrajza a papi hivatásnak, egyházi beköszöntő ... Nagy-Bátorban 1842. tavaszhoz 10. Sárospatak, 1842.
3. Egyházi szónoklattan. Használható minden hitfelekezetű, különösen protestáns lelkészek által. Miskolc, 1855. (Ismertette: Pesti Napló, 1855. II: 131. sz.).
4. Halotti emlék Jakabfalvy András felett. Miskolc, 1859.
5. Mi örökíti s teszi áldottá köztünk a nagy emberek emlékezetét? Egyházi beszéd, melyet néh. gr. Széchenyi Istvánnak, a legnagyobb magyarnak gyász-ünnepé alkalmával a miskolczi helyv. hitvallásuak avasi templomában 1860. ápr. 22. napján elmondott. Miskolc, 1860.
6. Gyászhangok néhai Piskóty Jánosné, szül. Bató Eszter asszony felett. Miskolc, 1861.
7. Az egyetemes papság egyházi beszédében. Pest, 1861.
8. Ima, és egyházi beszéd a Bató Eszter harang felavatásakor. Miskolcz, 1866. (Misley Károly beszédével együtt.)
9. Emléklapok id. b. Vay Miklós felszázados egyházi hivataloskodásának Miskolczon végbement örömnépéje alkalmából. Szerk. Szinyei Gerzson. Sárospatak, 1873. (Kun B. és mások beszédei.)
10. Halotti beszédek és imák mélt. id. Szathmáry Király Pál úr felett. Budapest, 1879. (Kun B. és mások beszédei.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadó-hivatala. Bp. 1900. 450-452. hasáb.

Szendrei János: Miskolcz város története 1800-1910. IV. kötet. Miskolc. 1911. 357-361. p.

Új magyar életrajzi lexikon III. kötet. Magyar Könyvklub. Bp. 2002. 1247. p.

Szathmáry Király Barnabás

Katonatiszt. 1820-ban született *Hangácson*. Császári és királyi főhadnagy volt a 37/3. gyalogezrednél. 1848 nyarán részt vett a délvidéki harcokban. 1848. október 15-től honvédezerkári százados a hadügyminisztériumban. 1849. február 1-től őrnagy. Dembinszki altábornagy segédtisztje. Február közepén átvált a császáriakhoz, ezért megfosztották rangjától. Ő volt a nevelője Lieb Mihálynak, a későbbi Munkácsy Mihály festőművésznek. Munkácsy féttestvérét, Lieb Ceciliát vette feleségül. Miskolcon halt meg 1901. december 22-én.

Elbeszéléseket írt a Honderúbe az 1840-es években és a Szivárvány Albumba, melyet a miskolci tűzvész emlékére adtak ki Pesten 1843-ban.

Munkája

Tizennyolc év előtt. Miskolc. 1867. (Önéletírás)

Irodalom

Vasárnapi Ujság. 1902. 1. sz. (Nekrológ)

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XIII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1909. 449. hasáb.

BONA Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848-49. Zrínyi Katonai Kiadó. Bp. 1987. 370. p.

Finkei Pál

Főgimnáziumi tanár, tankönyvíró. Finkey József bátyja, 1820. december 30-án *Szendrőládon* született, ahol édesapja református lelkészként szolgált (később 1826-1849 között *Hegymegen* volt lelkész). A népiskola elvégzése után a sárospataki gimnáziumba került. Az 1848 márciusi események hatása alól nem tudta kivonni magát, és a tanári katedra helyett felcsapott honvédek. Nagy lelkesedéssel vett részt az eseményekben. Több hónapig a híres 9. kassai ezredben, a „vörös sipkásoknál” szolgált. A honvédségtől hazatérve előbb káplánkodott, majd 1850 júliusában a szikszói gimnáziumban lett tanár, majd igazgató. 1852-ben a miskolci gimnáziumba hívták meg rendes tanárnak. Két évet töltött itt, amikor 1854-ben a tiszáninneri református egyházkerület közgyűlése sárospataki rendes tanárnak megválasztotta. Haláláig Sárospatakon tanított és egyike lett a pataki főgimnázium legnépszerűbb és legszeretettebb tanárainak. Rendszeresen publikált a Sárospataki Füzetekben, melyben (I. kötet, 1857) magyar fordításban közölte Szilágyi Benjamin István kéziratát: Acta synodi not, A magyar nemzeti zsinat végzése címmel. Az 1872. évi kolerajárványkor vitte el a betegség december 26-án.

Munkája

Latin nyelvtan a gymnasium alsó osztálya számára. Sárospatak, 1865. (2. kiadás 1868., 3. k. 1873., 4. és 5. k. 1877., 6. k. 1883., 7. k. 1892. Sárospatak.)

Irodalom

KOVÁCS Gábor: Miskolczi evang. ref. főgymnasium története. Miskolcz. 1885. 125. lap.

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái III. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1894. 507. hasáb.

Horkai Antal

Elemi iskolai tanító. 1821. május 5-én Kakon született (Zemplén vármegye), ahol apja gazdatiszt volt. Tanult Zádorfalván, **Boldván**, Sárospatakon és Pesten, ahol óvóképző tanfolyamot is hallgatott. Innen Jánosiba s 1846-ban Lasztóca ment tanítónak, ahol Szemere Miklós házánál nevelő lett. Itt ismerkedett meg Kazinczy Gáborral. Szemere Miklós ajánló levelével aztán Pestre ment, de nem telt bele egy év és elhagyta a fővárost. 1847-ben Tiszafüreden tanító volt, ahol árvaházat létesített Józsa György segítségével. Ez volt hazánkban az első árvaház. A szabadságharcban mint élelmezési biztos vett részt, azután bujdosott, majd börtönbe jutott, ahonnan csellemel menekült meg. 1852-ben került Máramarosszigetre tanítónak az ev. református líceum I. és II. osztályába (1866-ban jegyzője volt a máramaros-tájéki ev. református pap-tanító egyesületnek.), innen 1873. szeptemberében meghívták „árva-atyának” Budapestre a protestáns árvaházba. Elfogadta az állást, de már a következő évben meghalt és 1874. július 7-én az írói segélyegylet temettette el.

Horkai előszeretettel művelte a gyermekirodalmat, e tekintetben úttörőnek számított. Szokása volt csengő-bongó versecskéit elterjedtebb népies dallamokra írni. Az iskolákban néhány dalát sokáig énekelték. Munkáit Horkai bácsi névvel jegyezte.

Cikkei a Családi Lapokban, a Protestáns Népkönyvtárban, a Hazánk és a Külföldben stb. jelentek meg.

Munkái

1. Halotti énekek temetkezési alkalmakra. Pest, 1855. (Bpest, 1890.)
2. Kis Hegedű, vagy magyar dalnok kis gyermekek számára. Pest, 1857. (Bpest. 1881. I. Vásárfia, II. Kis hegedű, III. Kis mesélő.)
3. Szív tolmácsa. M.-Sziget, 1856. (Versek.)
4. Szomorú ének. A máramaros-szigeti helvét-hitvall. egyháznak 1859. aug. 10-ről. M.-Sziget, 1859.
5. Kis mesélő. M.-Sziget, 1862.
6. Kis brugó. Magyar dalok gyermekek számára. 1862.
7. Kis templom. Imák és énekek elemi iskolák számára. Debreczen, 1862.
8. Vásárfia. Pest, 1862.
9. Kis katoná. Honfidalok és versek. Kolozsvár, 1863.
10. ABC és képes olvasókönyv gyermekek számára. Debreczen, 1863.
11. Kis oltár. Imádságos és énekes könyvecske... kis gyermekek számára. Debreczen, 1866.
12. Máramaros megye földleírása. Mogyoróhéjba szorítva kis iskolás gyermekek számára. M.-Sziget, 1866. (2. kiadás.)
13. Kis fülbevaló. Egészségtani szabályok. Pest, 1866.
14. Kis pajtás, vagy abc- és olvasókönyvecske, az írva-olvasás tanítására. Debreczen, 1866.
15. Kis bölcső, vagy M.-Sziget helyismerete; madárka tojásba szorítva. M.-Sziget, 1868.
16. Kis lant, vagy szivnemesítő és erkölcsi magyar dalok. M.-Sziget, 1868.
17. Kis trombita. Kolozsvár...
18. Kis furulya...
19. Kis zengő bokor...

20. Kis csillag. M.-Sziget...
21. Kis zongora, gyermekdalok...
22. Kis dalnok..
23. Kis orgona. Nagy-Bánya...
24. Kis világ, tanulságos és erkölcsi versek...
25. Egy akol és egy pásztor, valláskülönbség nélkül...
26. Kisdédóvó segéd...
27. Kis tanító, házi ABC...
28. Kis izraelita...
29. Kis rajzok a gyermekvilágból és állati országból...
30. Kis természetrajz. Párbeszédben előadva kedélyes versekkel és dalokkal. M.-Sziget. 1872.
31. Pest-Pilis-Solt megye földirata kis gyűszűbe szorítva. Bpest, 1874.
32. Kis ország szíve, vagy Budapest helyismerete, madárka tojásba szorítva. Bpest, 1874.
33. Kis homokszem a hála oltárához. Jóltevőiknek nyújtják karácson estéjén a prot. árvaház árvái. Bpest. 1874. (Ism. Néptanítók Lapja.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái IV. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1896. 1085-1087. hasáb.

Finkey József

Gimnáziumi tanár, szótáríró. 1824. január 7-én született *Szendrőládon*. 1832-33-ban a szikszói gimnáziumban tanult, majd Sárospatakon folytatta tanulmányait, ahol a teológiai akadémiát is elvégezte. Hamarosan tanító lett és már 1848-ban tanárként alkalmazták Sárospatakon, majd 1849 novemberétől a tanári kar javaslatára rendes tanárrá választották a görög nyelvi tanszékre, ahol haláláig dolgozott. A tanszéken főként fáradhatatlan szorgalmával tűnt ki. Mint író és műfordító többre vitte bátyjánál. Latin és görög nyelvtant írt és több tanártársával együtt részt vett a legnagyobb magyar-görög szótár kidolgozásában. Lefordította többek között Szofoklész öt tragédiáját is. 1872. december 20-án őt is, mint bátyját a kolerajárvány vitte a sírba. Munkatársa volt a Zsarnay Lajos és Soltész Ferenc szerkesztése alatt 1857-ben megjelent első görög-magyar szótárnak.

Kéziratban fennmaradt munkái: Lucanus Pharsaliája, mellyel az akadémiánál pályázott, de Baksay nyerte el a jutalmat; Sophokles többi színművei.

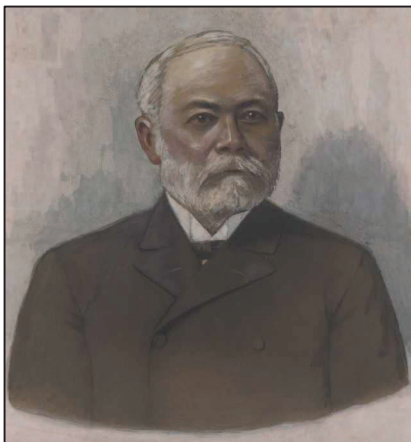
Munkái

1. Görög nyelvtan. Krüger K. W. és mások után. Sárospatak, 1853. (Soltész Ferenczczel és Somosi Istvánnal, teljesen átdolgozott kiadás 1861. és 1870. Sárospatak.)
2. Latin nyelvtan. Alsó és közép gymn. osztályok használatára dr. Putsche Károly Edward után. Sárospatak, 1857. (2. kiadás 1858. 3. k. 1863. 4. k. 1866. 5. k. 1874. 6. k. 1883. 7. k. 1886. Sárospatak.)
3. Sophokles színművei. Ford. Sárospatak, 1858–59. 1866. (Ajas, Philoktetes, Trachisi hölgyek, Electra, Ojdipus király.) Négy rész.
4. Magyarok története, algymnasium számára. Sárospatak, 1863. (2. kiadás Sárospatak, 1866.)
5. Corneli Nepotis vitae excellentissim. imperatorum cum notis. Sárospatak, 1863. (2. kiadás 1868., 3. k. 1871., 4. k. 1885. Sárospatak. Ezt Kérészi István társával adta ki.)
6. Phaedri fabulae aesopiae. Sárospatak, 1863. (2. kiadás 1871., 3. ki. 1886. Sárospatak.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái III. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1894. 506-507. hasáb.

Menner Adolf, dr.

Orvos, 1848-ban honvédorvos.

Tatán született 1824. április 28-án (Szinyei szerint 27-én.). Apja, Menner Bernát 17 éves korától haláláig gróf Esterházy Miklós zenekarának karnagya volt. Fia örökölte zenei tehetségét, mégis a tatai és győri iskolaévek után Bécsbe ment az egyetem orvosi karára. Apja korai halála miatt nem tudta folytatni tanulmányait, s hogy magát fenn tarthassa, nevelői állást vállalt Ischlben.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kitörése után visszatért Magyarországra és felajánlotta szolgálatait a reguláris hadseregnek, ahol – még

diploma nélkül – honvédorvosi beosztást kapott a győri katonai kórházban. A forradalom és szabadságharc bukása után újra beiratkozott az egyetemre, most azonban már Pesten. Az egyetemet 1852-ben fejezte be. A Rókus Kórházban helyezkedett el, majd Bókay professzor gyermekklinikáján első tanársegédként működött. Ez az intézmény nagy nehézségek között ápolta a gyermekeket és anyagi gondokkal küzdött. Sokszor még az élelmezés költségeit is Bókaynak kellett megelőlegeznie. Lehet hogy ez is közrejátszott, de elsősorban a politikai megbélyegzettség, hogy elhagyta Pestet, elvállalta **Edelény** község felkínált körorvosi állását, s azt 1854-ben el is foglalta.

1864-ben Edelényben kötött házasságot Huber Máriával. Házasságukból hat gyermek született: Ottó, Adolf Richárd, Johanna, Matild, Stefánia és Mária.

Harminchat évi edelényi körorvosi szolgálat után, orvosi és tudományos működésének elismeréseként 1890-ben Borsod vármegye tisztifőorvosává nevezték ki, s ekkor Miskolcra költöztek. 1896-ban állásáról lemondott és nyugalomba vonult. Diósgyőrbe költözött Ottó fiához és ott halt meg 1901. április 15-én. Az orvosláson kívül a természettudományok is érdekelték. Cikkei a Család Könyvében, az Orvosi Hetilapban, a bécsi Med. Presse-ben jelentek meg. Az edelényi Városi Könyvtár falán tábla őrzi az emlékét.

Munkája

Über das Prototyp der Schönheit. Allen Kunstfreunden gewidmet. Pesth. 1849.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VIII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1902. 1083-1084. hasáb.

Dr. Menner Adolf (1824-1901) és a Menner család. / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1999.

Tannenbaum Sraga Cevi

Rabbi. 1826-ban *Szendrőn* született. 1848-ban lett a szendrői hitközség rabbija, ahol 26 éven át működött. 1874-ben a mezőcsáti hitközség élére került. Munkái három kötetben jelentek meg, s homiletikus magyarázatokat, glosszákat és responsumokat tartalmaznak. Mezőcsáton halt meg 1897-ben.

Irodalom

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy. In.: Tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok. 1999. 599. p.

Kun Pál, idős (kókai)

Bölcséleti doktor, főgimnáziumi tanár. Kun Bertalan püspök testvéröccse. 1827. szeptember 4-én született *Felsőnyárádon* (Borsod megye). Gimnáziumi és bölcsészeti tanulmányait Miskolcon, a jogi tanfolyamot Losoncon végezte. 1853. októberéig Jakabfalvy András gagybátori birtokos gyermekei mellett nevelősködött. 1845-47-ig a miskolci főgimnáziumhoz csatolt nemzeti I. és II. osztályok köztanítója volt. 1853-ban az iskolai tanács az elemi fiúiskola tanítójává újra megválasztotta. 1854. április 23-án az újonnan szervezett gimnázium I. és II. osztályának tanára lett. 1868. augusztus 2-től a felső osztályokba ment át és ott bölcsészetet, történelmet, németet, 1873-tól pedig a történelmet és magyar irodalmat tanította. Meghalt 1896. március 15-én Miskolcon. Leánya Kun Margit, a korán elhunyt zongoraművésznő.

Cikkei a Vasárnapi Ujságban, a Sárospataki Füzetekben, a Magyar Ember Könyvtárában, a Politikai hetilapban, a Miskolczban, az Egyetértésben, a Borsodban, a miskolci ev. ref. főgymnasium Értesítőjében, a Borsodmegyei Lapokban jelentek meg.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1900. 459-461. hasáb.

Sáfrány Mihály

Református lelkész, naplóíró. 1828-ban született Sajókazán. Egyéves korában került Velezdre (ma Sajóvelezd), ahol édesapja ispán volt Radvánszky báró birtokán. Velezdi elemi iskolai tanulmányai után Miskolcon, majd a szabadságharc után Sárospatakon tanult. A szabadságharcban honvédtüzér volt és a hadnagyi rangig vitte. Több csatában is részt vett. Világosnál tette le csapatával a fegyvert. Aradról sikerült megszöknie. 1852-ben káplán lett Miskolcon, majd 1858-tól tíz éven át **Imola** református lelkésze. 1868-ban Bánfalvára került, innen 1871-ben Visnyóra (ma Nagyvisnyó), ahol 1903. augusztus 4-én meghalt. Fia, vitéz Sáfrány Géza nyugalmazott honvéd altábornagy közreműködésével jelent meg emlékirata 1941-ben.

Munkája

Sáfrány Mihály 1848-49. honvédtüzér hadnagy ref. lelképásztor emlékiratai. Kiadja az Emlékirat Bizottság. Miskolc. 1941.

Irodalom

1848-1849 emlékei Edelényben és környékén / Szerk.: Hadobás Pál. Edelényi Füzetek 18. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény. 1998. 61-62. p.

Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek az 1848-49. évi szabadságharcban, hadnagyok és főhadnagyok. CD-ROM. Arcanum Kiadó Bp. é. n.

Baksay Dániel

Református lelkész. 1830-ban született. A sárospataki gimnáziumban tanult, amikor tanáraival és diáktársaival az 1848-49-es forradalom és szabadságharc katonája lett. Bem sergében huszárörmesterként szolgált. Nevét őrzi a Sárospataki Református Kollégium előcsarnokában az a márványtábla, melyet a szabadságharcban részt vett pataki tanárok és diákok emlékére állítottak. A kollégium könyvtárában őrzött névjegyzékben „Baksay Dani huszárörmester” is szerepel. Megtaláljuk nevét Gömör-Kishont vármegye monográfiájának 592. oldalán, ahol a könyv megjelenésének időszakában a megyében még élő 48-as egykori honvédek nevét és lakhelyét közlik.

A szabadságharc leverése után néhány évig bujdosott, majd befejezte teológiai tanulmányait és 1864-től 53 éven keresztül **Aggtelek** református lelkésze volt. Az aggteleki barlangot a Magyar Kárpát Egyesület gondozta, mely felkérte Baksayt, hogy legyen a barlang gondnoka. 1917. március 6-án hunyt el Aggteleken, és a falu temetőjében helyezték örök nyugalomra.

Munkái

1. Az aggteleki barlang 1899. Sárospatak. 1900.
2. Köznapi imádságok. 2. kiadás. Rimaszombat. 1905.

Irodalom

- 1848-1849 emlékei Edelényben és környékén / Szerk.: Hadobás Pál. Edelényi Füzetek 18. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény. 1998.
- BÓDIS Istvánné JANKA Irma: Baksay Dániel. Aggtelek. 2000.

Nagy Pál (vályi)

Ev. református esperes-lelkész. Nagy Pál ev. református tanító és Fügedi Zsófia fia, 1831. szeptember 1-jén született **Zubogyon**. Hét éves korában ment a rimaszombati ev. református gimnáziumba, ahol öt osztályt végzett, a hatodikra 1843-ban a losonci ev. református líceumba iratkozott be. 1847. szeptember 1-jén Sárospatakon az akadémia ötödik osztályába vették fel és ott volt a tanév végeig, amikor a szabadságharc szétrobbantotta az ifjúságot. Ezen idő alatt apja mellett segédtanítóskodott. 1849 őszén visszatért Sárospatakra s elvégezte a teológiát, letette a kápláni vizsgát és az ima-író Borsodi József Rimasimonyi lelkész mellett segédlelkész lett; azután Sajókesziben és Rimaszombatban dolgozott 1857-ig, amikor a báthai egyház hívei megválasztották rendes lelkésznek. Onnan 1869-ben Rimaszombatba (Gömör megye), 1872-ben pedig Tornallyára ment szintén lelkésznek. 1860-ban egyházmegyei aljegyzővé, 1863-ban főjegyzővé, 1871-ben sárospataki papi vizsgai cenzorrá, 1872-ben egyházmegyei könyvtárossá, 1876-ban egyházkerületi tanügyi bizottsági és főiskolai számvevőszéki taggá, 1882-ben elnökévé, 1883-ban igazgatótanácsossá választották. 1881-ben lett gömöri esperes, 1891-ben zsinati tag, 1892-ben az egyházkerületi időszaki tanács tagja. 1901. szeptember 2-án a gömöri egyházmegye 50 éves papsága alkalmából jubileumi ünnepséggel tisztelte meg. Írásai a Vasárnapi Ujságban és a Rozsnyói Híradóban jelentek meg. Több egyházi és gyászbeszéde kéziratban maradt fenn.

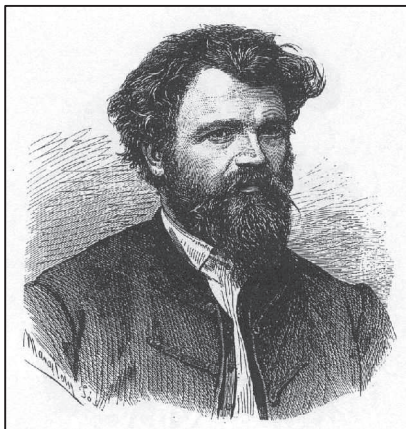
Munkái

1. Gyászbeszéd Szentmiklóssy Antal sirja fölött, elmondá U.-Panyiton 1870. jún. 12. Rozsnyó, 1870.
2. Gyászbeszéd Ragalyi Ferdinánd felett...

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái IX. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1903. 737-738. hasáb.

Izsó Miklós

Szobrász, az országos mintarajz-tanoda és rajztanárképezde rendes tanára. 1831. szeptember 9-én született **Disznóshorvát**on (1950-től **Izsófalva**). Apja Izsó József, anyja Szatmáry Eszter köznemesek. Középiskolai tanulmányait Sárospatakon végezte. 1849 februárjában (más forrás szerint 1848. június 3-án) beállt honvédek és több csatában is részt vett, Győrnél, Vácnál sebet is kapott. A forradalom leverése után egy ideig erdészsegéd volt gróf Pallavicini Roger **kurityáni** birtokán. 1852-ben

Jakowetz Antal rimaszombati kőfaragó mesternél dolgozott mint legény s közben szorgalmasan látogatta a városi rajziskolát. 1853-ban Ferenczy István szobrásznál „gyakorolta a képfaragást”. Utóbb Bécsben és Münchenben tanult, ahonnan 1862-ben Pestre küldött Búsuló juhászával nagy feltűnést keltett. Hazatérve Pesten telepedett le és több képmást faragott, többek között Arany Jánosét, báró Eötvös Józsefét. Megmintázta Csokonai Vitéz Mihály debreceni egész alakos szobrát. A budapesti Petőfi és a szegedi Dugonics emlékműveket már nem fejezhette be. Mintarajziskolai tanárrá 1875. február 20-án nevezték ki. 1875. május 29-én Budapesten meghalt. Izsófalván mellszobor és tábla őrzi emlékét. Edelényben nevét viseli a középiskola, melynek udvarán és folyosóján mellszobor és egy dombormű őrzi emlékét.

Munkája

Izsó Miklós levelei. Összegejtötte és sajtó alá rendezte Soós Gyula. (Magyar művészek levelei I.) Bp. 1958. (A kötetben: Izsó József: Epizódok Izsó Miklós életéből)

Irodalom

GULYÁS Pál: Magyar írók élete és munkái XV. kötet. Argumentum Kiadó és a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára. Bp. 1993. 409-410. hasáb.

GODA Gertrud: Izsó Miklós. Herman Ottó Múzeum. Miskolc. 1993.

Izsó József

Vándorszínész. Izsó Miklós szobrász öccse. *Disznóshorvát*on (1950-től *Izsófalva*) nevelkedett. Sem születésének, sem halálának idejét nem tudjuk és életéről is nagyon keveset tudunk. „Egy ideig színművek másolásával foglalkozott s így némi írói gyakorlatra tett szert”. A Magyar Nemzeti Galériában másolatban őrzik az Epizódok Izsó Miklós életéből című fennmaradt munkáját, valamint az Országos Levéltár is őriz tőle egy kéziratot. A két fennmaradt kéziratból közöl részleteket Soós Gyula az Izsó Miklós levelei (Bp. 1958) című kötetben.

Irodalom

GULYÁS Pál: Magyar írók élete és munkái XV. kötet. Argumentum Kiadó és a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára. Bp. 1993. 408. hasáb.

Miklós Gyula (miklósvári)

Szőlész-borász, borászati kormánybiztos, szakíró, országgyűlési képviselő. 1832. november 26-án született *Finkén* (1963-tól *Edelény* része). Apja Miklós Ferenc, aki 1848-ban Borsod vármegye alispánja volt. Iskoláit Eperjesen (ma Prešov, Szlovákiában), Miskolcon és Pesten végezte. 1848-ban, még 16 éves sem volt, beállt honvédek. Kitűnő lovas volt, s igen rövid idő alatt hadnagyi, majd 1849 márciusában főhadnagyi rangot kapott. A világosi fegyverletétel után besorozták a császári hadseregbe, ahonnan 1855-ben leszerelt, majd megnősült. Hazatért Finkére, ahol a családi birtokon gazdálkodott.

1860-ban a szendrői járás főszolgabírájává választották. Az osztrák önkényuralom átmeneti visszatérésekor (1861-1865) hivataláról lemondott és azt csak 1867-ben vállalta el újra, s a koronázáskor ő vezette a borsod megyei bandériumot. 1871-1881 között az edelényi választókerületet képviselte az országgyűlésen. A felsőborsodi református egyházmegye tanácsbírája is volt. Az 1879. évi székesfehérvári terménykiállítás keretében tartott gazdakongresszuson figyelt fel rá. Magas szintű tájékozottságot, hozzáértést árult el szőlészeti és borászati kérdésekben. Még ebben az esztendőben borászati kormánybiztosnak

nevezték ki. Az ezt követő húsz év alatt örökre beírta nevét az ország szőlő- és bortermelésének történetébe.

A 19. század utolsó évtizedei a magyarországi szőlőkultúra legtragikusabb időszakát jelentették, ekkor pusztította az ország szőlőkultúráját a filoxéra. Mint kormánybiztosnak, a filoxéra elleni harc szervezése volt az elsődleges feladata. Létrehozta a központi mintapincét a szakszerű borkezelés oktatására, bemutatására. Fellendítette a konyakipart a gyenge minőségű borok felhasználására. Ő kezdeményezte a felsőbb szőlészeti és borászati tanfolyamot hazánkban. Rendszeresen ellenőrizte és tanácsokkal látta el az alsófokú szőlészeti, borászati szakemberképzést is.

Szerkesztője volt Magyarország első borászati törzskönyvének. Számos amerikai vesszőszaporító telepet létesített, többek között Sajószentpéteren, Szendrőn és Tarcalon. 1884-ben létrehozta Kecskeméten az országos minta szőlőiskolát, mely azóta is Miklós-telep néven ismert. Működési ideje alatt lendült fel a Borászati Lapok című folyóirat, amelynek éveken át szerkesztője és számtalan szakmai és mezőgazdasági cikk írója volt. Feladatai végzése közben rengeteg utazott. A sok munka egészségi állapotának romlásához vezetett és életének 62. évében, 1894. május 2-án Budapesten szívszélhúdás következtében meghalt. A finkei temetőben lévő családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. Országgyűlési beszédei a Naplókban (1871-81) vannak. Kecskemét díszpolgárává választotta 1884-ben. Egykori szülőháza (ma Időskorúak Szociális Otthona) falán tábla őrzi az emlékét. Az egykori családi sírbolt (ma a finkei temető ravatalozója) mögött a nevét viselő kertbarát kör síremléket állított a város neves szülötte emlékére.

Munkái

1. Jelentése báró Kemény Gábor földmív., ipar- és keresk. m. k. miniszter úr ó nagyméltóságához a nevezetesebb borvidékek beutazása alkalmával szerzett tapasztalatairól. Bpest, 1880.
2. Jelentése ugyanahhoz, melyben 1880. május havától 1881. dec. hó végéig a borászat terén kifejtett működéséről jelentését beterjeszti. U. ott, 1882.
3. Jelentése a központi mintapincze 1882. végéig terjedő működéséről. U. ott, 1883. (Ugyanaz gróf Széchenyi Pál miniszterhez 1883. évről. U. ott, 1885).
4. Jelentése gróf Széchenyi Pál földművelés-, ipar- és kereskedelmi magyar kir. miniszterhez, a borászat terén kifejtett működéséről 1880-81., 1882-84. U. ott, 1885.
5. Hazai szőlészetünk és a phylloxera. U. ott, 1888.
6. Néhány szó hazai szőlészetünk restructiójához. Ugyanott, 1892-94. Négy füzet.
7. Id. Miklós Gyula tervezete egy szőlőtelepítési és borértékesítési részvény-társaság létesítése iránt. Bp. 1894.

Irodalom

Miklósvári Miklós Gyula 1832-1894 = Borászati Lapok. 26. évf. 19. sz. (1894. máj. 6.) 215-217. p. SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VIII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1902. 1323-1325. hasáb.

Miklós Gyula (1832-1894) In. Magyar agrártörténeti életrajzok I-P / Szerk.: Für Lajos és Pintér János. Mezőgazdasági Múzeum. Bp. 1988. 520-525. p.

SLEZSÁK Imre: Miklós Gyula halálának 100. évfordulóján: Emlékezés, emléktábla avatás Ede-
lényben = Szülőföldünk 23-24. Ózd-Miskolc. 1995. jún. 92-96. p.
www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Futó Mihály

**Református főgimnáziumi igaz-
gató-tanár, pedagógiai író.** 1835. ja-
nuár 31-én született **Boldván**. Tanul-
mányait a sárospataki református főis-
kolán végezte. 1860-tól a hódmezővászár-
helyi református főgimnáziumban a
magyar nyelv és irodalom tanára, 1865-
66 között és 1877-től 1904-ig igaz-
gatója. Alapította és szerkesztette a
Hódmező-Vásárhely című társadalmi
hetilapot (1871-1874). Számtalan cik-
ke jelent meg. Hódmezővásárhelyen
halt meg 1909. augusztus 6-án. A hód-
mezővásárhelyi Bethlen Gábor Gim-
názium falán dombormű őrzi emlékét,

melyen a halálozás éve tévesen szerepel.

Munkái

1. Emlékbeszéd néhai Tóth Ferencz hódmezővásárhelyi református lelkész fölött. Elmondotta a
békésbánáti református egyházmegye aug. 5. 1869-ben tartott közgyűlésén. Hódmező-Vásár-
hely. 1869.
2. A társadalom, szülők és az iskola. Bp., 1880.
3. Minő eszközökkel lehet protestáns középiskoláink belső életére hatni? (A tiszántúli ev. ref. kö-
zépiskolai tanáregyesület évkönyve, 1881)
4. A hódmezővásárhelyi református főgimnázium története Hódmezővásárhelyen. Hódmezővásár-
hely, 1897.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái III. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése.
Bp. 1894. 857-858. hasáb.
Vasárnapi Újság. 47. évf. 46. sz. (1900. nov. 18.) 767. p.

Bényei Gábor

Református lelkész, költő, író, újságíró, lapszerkesztő. 1837. szeptember 7-én született **Damakon**. Édesapja Bényei Gábor, szintén református lelkész, édesanyja Csiszár Mária. Felsőbb iskolai tanulmányait Miskolcon kezdte meg 1848-ban, majd Sárospatakon folytatta. Itt a Kollégium híres tudós tanárának, Erdélyi Jánosnak a pártfogását élvezte. A 8. osztály elvégzése után a pesti református teológiai intézet hallgatója lett. Lelkesszé avatása után Baranya megyében, majd Cegléden, Kecskeméten segédlelkész, Csepelen káplán. Politikai szerepvállalása miatt – a balpárt népszerűre volt – egy ideig megfosztották hivatalától, így került Budapestre, ahol szerkesztőként tevékenykedett 1870-71-ben. Visszatérve a papi pályára, Jászkisérre helyezték káplánnak. 1873-ban a Tolna megyei Medina község gyülekezete lelkésszé választotta. Két év múlva Szentgyörgyvölgyön, 1886-ban Veszprémben szolgált.

Irodalmi működése már sárospataki diák korában elkezdődött *A hodosi bíró leánya* című „ismert románczával”, egy bortalával pedig pályadíjat nyert. 1859 és 1871 között számos lap munkatársa volt, Napkelet, Nefelejts, Divatcsarnok, Gombostű, Népújság, Vasárnapi Ujság, Hölgylutár, Népszava, Fővárosi Lapok. Ezeken kívül vidéki újságokba, később a Protestáns Pap című lapba is írt. 1870-71-ben szerkesztője volt az alábbi két kiadványnak: Balpárti naptár, élczes és komoly tartalommal, az 1870. évre. I. évfolyam és Országos balpárti naptár I. és II. folyam, de szerkesztette a Körmös Ferkó című élclapot 1870-ben, amelyből csak hat szám jelent meg, valamint a Protestáns Népújságot 1890. január 1-től március 15-ig, melyből szintén hat szám látott napvilágot. Kéziratban fennmaradt egy kötetre való verse. Veszprémben hunyt el 1892. november 5-én.

Munkája

Bényei Gábor költeményei. Pest. 1861.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái I. kötet. Hornyánszky Viktor Akad. Könyvkereskedése. Bp. 1891. 877. hasáb.

GULYÁS Pál: Magyar írók élete és munkái. Bp. 1940. 1159. hasáb.

Michalek Manó

Jogakadémiai tanár, római katolikus plébános, kanonok. 1838. december 29-én (Szecskó Károly szerint 1839) született Jánosiban (Gömör megye). Középiskoláit Rimaszombatban, Rozsnyón végezte. Érettségi után az egri Papnevelő Intézetbe került, s 1862-ben szentelték fel. Pappá szentelése után Erdőkövesden, Diósgyőrött, Jákóhalmán, **Szendrőben** és Mezőkövesden káplánkodott. 1870-ben Egerbe ment, hogy elfoglalja székesegyházi karkápláni, főegyházi gyóntatói, hitelemzői (hitoktatói) és a Foglár Fiúnevelő Intézet igazgatói

tisztét, ahová Bartakovics Béla érsek nevezte ki. 1873-ban főpásztora megbízta a helyi fiú tanítóképzőben is a hitoktatói feladatok ellátásával. 1878-ban a líceum alkönyvtárosa lett. 1881-ben, előbb fölmentést nyerve a hitoktatás alól, a tanítóképző intézet tanára lett. 1884-től az egri jogakadémián a világtörténelmet tanította, majd 1888-tól Samassa érsek megbízásából egyházmegyei könyvtáros, kispréposti káplán és a jogliceumban a művelődéstörténelem előadója lett. Az uralkodó addigi kiváló lelkészi, könyvtárosi és tudósi tevékenységét elismerve Samassa érsek felterjesztésére 1900. május 14-én az egri főkáptalan tiszteletbeli kanonokjává nevezte ki. 1910. november 8-án az érsek felterjesztésére az uralkodó mesterkanonokká léptette elő. Érseke 1910. december 14-én kanonoki kinevezése miatt felmentette az addig viselt főszentszéki ügyészi tiszte alól, s mint tényleges kanonokot az érseki főszentszék ülnökévé nevezte ki. Halála előtti utolsó jelentős egyházi elismerése volt, hogy az uralkodó Szmrecsányi Lajos érsek javaslatára 1913. december 7-én a Szent Istvánról elnevezett egervári címzetes préposti címet adományozta neki. Tanított az Angol Kisasszonyok Intézetében is. 1911. június 30-án érseke az említett intézet tanítóképzőjének és leánygimnáziumának igazgatójává nevezte ki. E tiszte alól főpásztora 1913 júliusában „magas kora” miatt felmentette.

A sok elfoglaltsággal járó könyvtárosi, lelkészi és iskolai munkája mellett hangyaszorgalommal kutatott, írt és publikált. Több önálló munkája, számos tanulmánya és cikke látott napvilágot. Cikkei és tanulmányai az 1860-as évek végétől jelentek meg a Pesti Naplóban, a Magyar Államban, az Elemi Tanügyben, a Népiskolai Tanügyben, az Egri Egyházmegyei Közlönyben, az Egerben, a Függetlenségben és az Irodalmi Szemlében.

Mint tudósra jellemző volt az igazság keresésének szenvedélyes vágya, s tisztelet mások eredményei megőrzése iránt. Michaleknek legendás nyelvtudása volt, az európai nyelveken kívül ismert több keleti nyelvet, többek között a szanszkritot is. Egerben hunyt el 1915. október 5-én. Földi maradványait október 8-án az egri főszékesegyház kriptájában helyezték örök nyugalomra.

Munkái

1. Az ember származása. Sidney Herbert Laing, A megczáfolt darvinismus, Darwinismus refuted cz. munkája után ford. Pest, 1872. (Névtelenül, a Sz.-István-társulat Házi Könyvtára VIII.).
2. Tanulmányok aquinói szent Tamás bölcészetéről. Gonzales Zephirin spanyol eredetije után fordítva. Kiadja a Sz.-István-társulat. Bpest, 1883–85. Három kötet.
3. Nala, a Mahâ-Bráta cz. szanszkrit költemény epizódja. Az eredeti után átdolgozta. Eger, 1886. (Ism. Bud. Szemle XLIX).
4. Az egri érsekmegyei könyvtár szakszerű Czimjegyzéke. U. ott, 1893.
5. Cantu Caesar Világtörténelme. (Lefordított 187 ívet és pedig: VI. k. 1866. 290–518. I., XI. k. 1869. 1–729. I., XIII. k. 1872. 671–1008. I., XIV. 1874–75. 568–996 I., XV. 1876. 170–1088. I. és Az utolsó harmincz év történetéből, Bpest, 1881. 1–338. I.).

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VIII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1902. 1225–1227. hasáb.

Keglevich István (buzini gróf)

Császári és királyi kamarás, az Operaház és a Nemzeti Színház intendánsa. Gróf Keglevich János Nep. Főudvarmester és gróf Folliot-Creneville Viktória fia. 1840. december 18-án született Bécsben. Tanulmányai végeztével 1857-ben a katonai pályára lépett és a főhadnagyságig vitte a 11. dzsidás ezrednél. Az olasz hadjárat után a hadseregből kilépett. 1861-ben a főrendiház korjegyzője volt. 1865-től konzervatív párti országgyűlési képviselő. 1867-ben lemondott mandátumáról és ettől kezdve gazdasági téren dolgozott. 1880-ban a Bars megyei gazdasági egyesület élére állva nagy munkát fejtett ki a hitelszövetkezetek érdekében.

Felállította a zsiva-újfalusi földművesiskolát és több intézmény létrehozását támogatta, pl. 20.000 forinttal járult hozzá az aranyosmaróti kórház alapításához, 6000 forintot adott a „kisdédóvó” céljaira. 1883-ban a magyar bortermelők országos szövetkezetének létrehozásán fáradozott, e vállalkozása azonban nem sikerült. Az országos gazdasági egyesületben és a szesztermelők országos egyesületében szintén tevékenységet fejtett ki. 1884-ben az aranyosmaróti kerületben országgyűlési képviselővé választották párton kívüli programmal, de rövid időn belül a szabadelvű párthoz csatlakozott. 1885. elején a m. kir. opera és a nemzeti színház intendánsa lett. Mandátumáról ekkor lemondott, de újra megválasztották. 1887 vége felé intendánsi állásáról mondott le. Amikor a főrendiházi tagsághoz való jogát anyagi helyzete miatt elveszítette, a király örökös taggá nevezte ki. Elnöksége alatt jött létre a magyar vígszínház-részvénytársaság. Birtoka és háza volt **Bódvarákón**, ahol leánya (Lánczy Margit színésznő) is született. Budapesten, párbajban halt meg 1905. május 29-én. Bódvarákón helyezték örök nyugalomra.

Írásai a korabeli lapokban jelentek meg. A Pester Lloydnak is munkatársa volt.

Munkái

1. A magyar mezőgazdasági szövetkezetek kérdése és nézetek annak megoldására vezetendő rendszer fölött. Emlékirat az országos gazdasági egyesület szövetkezeti osztályához. Bpest, 1882.

2. Über Vereinthätigkeit auf dem Gebiete der Landwirthschaft. II. Bericht an den Landes-Agrikultur-Verein über landwirthschaftliches Verbandwesen. U. ott, 1882.
3. Felhívás Magyarország szőlőbirtokosaihoz egy országos borászati szövetkezet létesítése tárgyában. Intézi az országos m. gazdasági egyesület megbízásából. U. ott, 1882.
4. Keglevich István gróf jelentése a magyar bortermelés érdekében Franciaországban tett utazásának eredményéről. U. ott, 1882.
5. A magyar bortermelők országos szövetkezete miként fog működni? U. ott, 1883. (Különnyomat a M. Földből.)
6. Szőlőink átalakítása. U. ott, 1883.
7. Javaslat a gazdasági egyletek szervezete és munkaterve tárgyában. U. ott, 1884.
8. Keglevich István gróf véleménye az operáról. U. ott, 1887.
9. Műiparunk és a lakberendezések tárlata 1892-ben. U. ott, 1891. [így!] (Különnyomat a Pesti Hírlapból.)
10. Adatok a nemzeti Színház és a M. Kir. Operaház fenntartásának költségeiről. [s. n.] [Bp.] [1901]

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái V. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1897. 1339-1341. hasáb.

Magyar Életrajzi Lexikon. CD-ROM. Arcanum Kiadó. é. n.
www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Keledi József

Ügyvéd. 1841. május 3-án született *Szentandrás*on (ma *Tornaszentandrás*). A gimnáziumi tanulmányait Rozsnyón kezdte és Szatmáron végezte, ugyanitt hallgatta a jogi tanfolyamot és 1869-ben ügyvédi vizsgát tett. Nagyváradon volt ügyvéd. Halálának idejét nem tudjuk.

Az 1860-as években a szépirodalmi lapokba több lírai költeményt írt Ladány néven. 1881-83-ban a nagyváradi Bihar és Szabadság című lapokba politikai cikkeket írt. A Szabadság című lapnak munkatársa volt. Szerkesztette a Bihar című lapot 1883 szeptemberétől 1884 június végéig.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái V. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1897. 1356-1357. hasáb.

Coburg Fülöp (szász-coburg-góthai herceg)

Császári és királyi lovassági tábornok. Ágost tábornok és Mária Clementina (Fülöp Lajos francia király leányának) fia. 1844. március 28-án (Az Országgyűlési Almanach szerint 26-án) született Párizsban. Gyermekezeit Coburgban töltötte, ahol a katonasághoz zászlótartónak nevezték ki. Nagyapja, Ferdinánd herceg halála után a család Bécsbe költözött, nyáron azonban rendszert magyarországi birtokain tartózkodott (pl. *Edelényben*, ahol családja 1820-tól a kastély birtokosa volt 1928-ig). Miután tanulmányait Bonnban befe-

jezte, az osztrák hadseregbe állt és mint vértestiszt Győrött, Siófokon és Székesfehérvárott szolgált. 1866-ban részt vett a königgráti csatában. 1868-ban fivérével, Ágost Lajos herceggel Braziliába utazott, ugyanekkor bejárta Kaliforniát, az Egyesült Államokat és Kanadát. Japánban is tett utazást. Utazásából sógorának, József főhercegnek, számos Európában ismeretlen növényt hozott, melyek az alcsúti üvegházba kerültek. Amerikából visszatérve, kisebb utazásokat tett Európában. 1872-ben a két hercegi testvér új föld körüli utazásra indult. A vérteseiktől saját kérésére a honvédhuszárokhöz helyezték át őrnagyi ranggal. Magyarországon telepedett le és különösen a magyar földrajzi társaság iránt érdeklődött, amely díszel-

nökévé választotta. 1875-ben feleségül vette Lujza belga királykisasszonyt. 1881-ben aranygyapjas vitéz lett, egyszersmind jogot nyert a fenség cím használatára. A hadseregben a 19. század végén tábornok volt. Utazási élményeit írta le és adta ki, de ezenkívül mint szenvedélyes numizmatikus is fejtett ki irodalmi tevékenységet. Testvére, Ferdinánd bolgár cár lett. Góthában hunyt el 1921. július 21(?)-én. Az edelényi kastélyon ő végeztetett jelentős felújítást 1910-ben, melynek tábla őrzi az emlékét a kastély keleti szárnyának déli homlokzatán.

Munkái

1. Eine Reise anderthalbmal um die Welt. (magyarul és franciául is)
2. Vadászatok négy világrészben. Bpest, 1881. (Sport-Könyvtár, szerk. Sárkány János Ferencz. IV. Cariudo álnévvel, mely japán nyelven vadászt jelent. Eredetije Bécsben jelent meg németül 1876-ban Kariudo név alatt, címe: Jagden in vier Weltheilen. 2. bőv. kiadásban 1887-ben saját neve alatt, 1886-ban franciául is megjelent.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1893. 87-88. hasáb.

Országgyűlési Almanach 1901-1906: Rövid életrajzi adatok a főrendiház és a képviselőház tagjairól / Szerk.: Sturm Albert. Pesti Tudósító kiadása. Bp. 1901. 73-74. p.

Révai Nagy Lexikona XI. kötet. Bp. 1914. 770. p.

Gérecz Károly, idős

Ev. református néptanító. Nemes Gérecz István kovácsmester és sassi Szabó Eszter fia. 1844. május 7-én született Sajószentpéteren. Apja korán meghalt, így anyja kovács tanulónak adta. Mesterségét azonban csakhamar elhagyta a tanulni vágyó ifjú, aki Sárospatakra ment, ahol a jószívű tanárok pártfogásukba vették, könyvekkel látták el és megélhetéséről is gondoskodtak. A gimnázium hatodik osztályának elvégzése után segédtanítónak hívták meg szülőföldje népiskolájához. 1863-ban *Felsőnyárád* választotta meg rendes tanítónak. Innen 1868-ban Sárospatakra hívták a népiskolához, ahol az állami képzőben tanítói oklevelet szerzett. Tagja volt a sárospataki irodalmi körnek és az egyházmegyei tanügyi bizottságnak. Sárospatakon hunyt el 1910. július 11-én.

Írásai a Néptanítók Lapjában, a Független Polgárban, a Zemplénben, a Miskolcban, a Hasznos Mulattatóban és a Sárospataki Lapokban jelentek meg. A Vasárnapi Ujság olvasói mint jeles sakkozót ismerhették. Rendes bírálója volt az egyházkerület részéről a népiskolai tankönyveknek. Kéziratban fennmaradt írásai: Magyar polgári jogok és kötelességek (1878), Vezérkönyv a népiskolai számtan tanításban s ehhez való példatár, Vallásos erkölcsi nevelés az elemi iskola I. osztályában és Népiskola Verstára.

Munkái

1. Gyászdalok és búcsúhangok. Prot. temetkezési használatra. Sárospatak, 1873.
2. Népiskolai tanterv. A tiszáninneni ref. egyházkerület népiskolái számára. Sárospatak, 1877.
3. Árvay József ABC az írvaolvasztató tanmód szerint összeállítva. Sárospatak, 1880. (Középrészét teljesen átdolgozta, imákkal és számtannal kibővítette.)
4. Népiskolai földrajz. Sárospatak, 1882. (Soltész Ferencz Világ- és földismeret c. munkájának átdolgozása. Ism. Prot. Egyh. és Isk. Lap 1884.) 1907-ben már a 9. kiadása jelent meg.

Irodalom

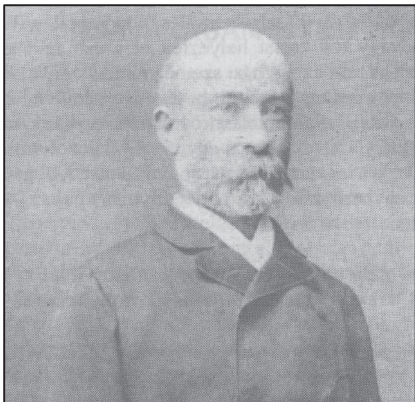
SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái III. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1894. 1146-1147. hasáb.

FEHÉR Erzsébet: Források a sárospataki alsófokú oktatási-nevelési intézmények történetéhez: 1868-1948. Sárospatak. 1995.

Magyar Könyvészet 1712-1920. (Petrik Géza). CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. én.

Sághy Gyula, dr.

Jogász, egyetemi tanár. 1844. május 8-án született *Edelényben*, Sághy Péter *szuhogyi* ispán és Mészáros Julianna gyermekeként. Középiskoláit Egerben és Esztergomban végezte. Pesten, Pozsonyban és Bécsben volt joghallgató. Törvényszéki és ügyvédi gyakornok volt, majd 1867-ben ügyvéd lett. Még ugyanebben az évben állami ösztöndíjjal a heidelbergi egyetemre küldték, ahonnan visszatérve a győri akadémián lett a római és az egyházi jog tanára. 1869-ben római jogból magántanári minősítést szerzett. 1870. május 8-án ne-

vezték ki a pesti egyetemen az osztrák polgári jog rendkívüli tanárává, majd 1872. október 24-én rendes tanárává, ahol 1914-ig dolgozott.

Sűrűn jelentek meg kisebb-nagyobb dolgozatai, amelyek fontosabb jogi kérdésekkel foglalkoztak. Az egyetemen volt jogi kari dékán és rektor is. Egyetemi professzor volt, de a politika volt az igazi életeleme. Országgyűlési képviselővé először 1884-ben választották Dunaszerdahelyen. 1889-ben a Széll-kormány megalakulásakor belépett a szabadelvű pártba. 1892- és

1896-ban a nemzeti párt programja alapján a somorjai kerületben választották meg. Az 1899. évi fúzió alkalmával a szabadelvű párt tagja lett és 1901-ben újra megválasztották. 1903 novemberének végén kilépett a szabadelvű pártból és az újra megalakult nemzeti pártnak lett a tagja és alelnöke. 1905 elején pedig a párttal együtt belépett a függetlenségi és 48-as pártba. 1905-ben és 1906-ban a somorjai kerület újra képviselővé választotta. A szövetkezett ellenzék vezérlőbizottságának, az igazságügyi, pénzügyi és a közoktatásügyi bizottságnak volt a tagja. 1910-ben a régi kerülete egyhangúan képviselővé választotta a Kossuth Ferenc vezetése alatt álló függetlenségi és 48-as párt programja alapján. A közoktatási bizottság tagja volt. Gyöngéje volt, hogy fölötte szeretett beszélni. Alig volt olyan vita a képviselőházban, amelyben felszólalással részt ne vett volna.

Idős korában is buzgón tevékenykedett, fáradhatatlanul politizált, szónokolt. 1916 augusztusának végén orbánc támadta meg a rendkívül élénk, mozgékony, idős embert és rövid három nap alatt elvitte. Budapesten hunyt el 1916. szeptember 2-án. Cikkei a Jogtudományi Hetilapban, a Jogtudományi Közlönyben, a Reformban és a Jog- és Államtudományi Folyóiratban jelentek meg.

Munkái

1. A római őssalkotmány. Jogtörténelmi jelentőségében tárgyalva. Pest, 1872. (Ism. Budapesti Közlöny 17. sz.).
2. A kötelmi jog általános elmélete az ausztriai jog szempontjából, tekintettel a római jogra s újabb törvényhozásokra. Bpest, 1877. (2. átdolg. és bőv. kiad. Bp. Zsent István Társaság 1913.)
3. Vélemény a gabona és általában az áruúzsora tárgyában. Bpest. 1902.
4. Sághy Gyula orsz. képviselő beszéde a képviselőház 1904. okt. 21-én tartott ülésén. Bpest. (1904)
5. Beszéd, mellyel a bpesti tudományegyetem rectori székét elfoglalta. Bpest. 1909.
6. Beszéd, mellyel – rectori méltóságáról beszámolt 1910. évi szeptember 18-án. Bpest. 1910.

7. A tudománynak nemzetközi és nemzeti vonatkozásairól. Beszéd, melyet a bpesti kir. magy. tud.-egyetem újjáalakításának CXXX. évfordulója alkalmából 1910. május 13-ikán tartott. Bpest. 1910.
8. A kötelmi jog általános elmélete. Az ausztriai jog szempontjából, tekintettel a római jogra s újabb törvényhozásokra. 1. köt. 2. átdolg. és bőv. kiad. Szent István Társulat. Bp. 1913.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1908. 22-23. hasáb.

Magyar Könyvészet 1712-1920 (Petrik Géza) CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

Bahéry József

Kántortanító. 1844. december 8-án született Murányban, Gömör megyében, ahol apja Bahéry János kőedénygyáros volt. A gimnáziumot Rozsnyón, a tanítóképzőt Besztercebányán végezte s 1864-ben ***Derenken*** nyert tanítói állást, ahol négy évig dolgozott, majd Dernőn és Gácson volt tanító. 1874-től Pohorellán tanított. A kormány három ízben kitüntette a magyar nyelv sikeres tanításáért. 1884-ben a Murány-Garam tanítókörei elnökséggel tisztelték meg.

Írt vezércikkeket, tárcákat, elbeszéléseket, történeti mondákat és szakjába vágó közleményeket a következő lapokban: Igazmondó, Népnevelők Lapja, Magyar Pedagógiai Szemle, Magyar Állam, Magyar Korona, Független Polgár, Rozsnyói Hiradó, Rimaszombat és Vidéke, Gömöri Lapok, Gömöri Közlöny, Svornost, Slovenské Noviny, Vlast a Svet és Katolické Noviny.

A rozsnyói egyházmegyei római katolikus tanítóegylet megbízásából közzétette 1885-ben és 1888-ban Rozsnyón és Losoncon, az egylet munkásságát ismertető Évkönyvet. Kéziratban fennmaradt több zenedarab és 500 éneket tartalmazó és orgonakísérettel ellátott, szlovák ajkúak számára készült egyházi énektár. Halálának idejét és helyét nem ismerjük.

Írásai a következő álnevek alatt is megjelentek: Józsa, Királyhegyi, Király-Hegyaljai, Garami, Hronec, Ellai.

Munkája

Trüchlívé Hlasy. Turóc-Szent-Márton, 1883. (Halotti énekes könyv.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái I. kötet. Hornyánszky Viktor Akad. Könyvkereskedése. Bp. 1891. 338-339. hasáb.

Kiss Lajos (gömöri)

Főreáliskolai tanár. Kiss Sándor műkertész és Izsó Zsuzsanna fia. 1849. szeptember 1-jén született **Ragályon** (Gömör megye). A gimnáziumot Sárospatakon végezte és 1869-ben ugyanott az akadémia teológiai tanfolyamára iratkozott be, ahol 1873-ig tanult, közben id. Vay Miklós báró koronaőr unokáinak nevelője volt. 1873-ban mint egyéves önkéntes Kassán a 34. gyalogezrednél katonáskodott és innen 1874-ben a budapesti egyetemre ment, ahol a történelmi és földrajzi előadásokat hallgatta és ezalatt Lónyay Ödön házában nevelősködött. A tanári vizsgát történelemből és földrajzból Budapesten tette le 1878. május 11-én. 1878. szeptember 22-én a kecskeméti állami főreáliskolánál helyettes tanárként alkalmazták. 1880. július 22-én rendes tanári minőségben a pancsovai állami gimnáziumhoz, innen 1884. augusztus 29-én a szegedi főreáliskolához helyezték át. A szegedi Dugonics-társaság tudományos osztályának volt a titkára. Szegeden hunyt el 1912. január 28-án.

Írásai a Magyar Tanügyben, a kecskeméti főreáliskola Értesítőjében, a Kecskeméti Lapokban, a pancsovai Végvidékben, a pancsovai főreáliskola Értesítőjében, a Földrajzi Közleményekben, a szegedi főreáliskola Értesítőjében, a Fővárosi Lapokban, a Sárospataki Lapokban, a Dugonics-társaság Évkönyvében jelentek meg.

Munkái

1. Nándorfehérvár bukása. A m. tudom. akadémia hadtudományi bizottsága által 20 arannyal jutalmazott pályamunka. Bpest, 1889. (Különnyomat a Hadtörténelmi Közleményekből.)
2. Nemzeti függetlenségünk védelmezése III. Henrik ellen. A m. tudom. akadémia hadtud. bizottsága által dicsérettel kitüntetett pályamű. U. ott, 1891. (Különny. a Hadtört. Közleményekből.)
3. A rigómezei hadjárat (1448.) A m. tudom. akadémia hadtud. bizottsága által 500 arany koronával jutalmazott pályamű. U. ott, 1895. (A Hadtört. Közlemények 1–4. füzetében.)
4. Világtörténelem középiskolák számára. I. kötet Ó-kor. Sárospatak, 1893. 94 művelődéstörténelmi ábrával. (Gymnasiumi Könyvtár XVIII.)
5. Világtörténelem középiskolák számára. II. kötet. Középkor. Kiadja a sárospataki irodalmi kör. U. ott, 1896. XXVIII tábla rajzzal, 50 ábrával. (Gymnasiumi Könyvtár XXII.)
6. Világtörténelem középiskolák számára. III. kötet. Újkor. Kiadja a sárospataki irodalmi kör. U. ott, 1897. (Gymnasiumi Könyvtár XXIII.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VI. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala. Bp. 1899. 367-368. hasáb.

A szegedi Magy. Kir. Állami Főreáliskola XLIV. Értesítője / Összeáll.: Momor Géza. Szeged. 1912. 27-36. p. arcképpel.

Szegedi Napló. 35. évf. 25. sz. (1912. jan. 30.) 4. p.

Walla Károly

Római katolikus plébános. 1852. szeptember 13-án született Budapesten. 1872-ben lépett az egri papnevelő intézetbe és a hittudományi tanfolyam végzetével 1877-ben pappá szentelték. Előbb sátaí, azután bogácsai, **szendrői**, majd polgári káplán lett, ahonnan 1885-ben a Kovácsóczy István egri prépost-kanonok által alapított tiszaszajoli egyház első lelkészévé nevezték ki. Innen 1895-ben Csányba ment adminisztrátornak, ahol 1896. április 11-én meghalt.

Írásai az Egri Egyházmegyei Közlönyben és más lapokban jelentek meg.

Munkája

A szendrői parochiáról. Eger, 1885. (Adatok az egri egyházmegye történetéhez I.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XIV. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1914. 1408. hasáb.

Zachár Gyula (azari)

Tanár, közgazdasági író. 1853. május 21-én született **Edelényben**. Tanulmányai befejezése után, 1873-tól takarékpénztári könyvelő Kalocsán. 1880-ban a Magyar Általános Takarékpénztár irodafőnöke, 1883-tól egyben a Magyar Pénzügyintézetek Országos Nyugdíjgyűjteményének igazgatója, a Pesti Hírlap közgazdasági rovatának a vezetője. 1884-től kereskedelmi iskolai, majd a polgári iskolai tanárképzőben volt tanár. 1886-tól 1896-ig szerkesztette és adta ki a Kereskedelmi és Pénzügyi Szemlét. 1898-ban megalapította az Államgazdasági Szemle című folyóiratot. Szerkesztette a Gyakorlati kereskedelmi tudományok a pénz-, biztosítási, közlekedési intézetek, a gyári és kézműipar, a magán- és közforgalom, valamint a kereskedelem köréből című gyűjteményes munkát. Budapesten halt meg 1910. május 26-án.

Munkái

1. A francia kettős könyvvitel alkalmazása hitelintézetekben. Különös tekintettel a vidéki takarékpénztárak lényeges és segédkönyveire. Egy táblázattal. Budapest, 1877.
2. Fali kamattáblázatok, hitelintézetek részére a kamatokat 1 firtól 5000 firtig különféle kamatlábra számítva. Vászonzra húzható ívekben. Budapest, (1879.) 12 tábla.

3. A turfa-ipar keletkezése és fejlődésének története. A pesti Lloyd-társaság által pályakoszorúzza. Budapest. 1880.
4. Társadalmi önségély. Az önségély elmélete. Az iparos hitel szervezése. (Dicsérőleg kitüntetett pályamű.) Budapest, 1883.
5. Fairbanks-mérlegek az 1885. magyar országos kiállításon. Budapest, 1885. (Különnyomat a Pesti Hirlapból.)
6. Könyvviteltan iskolai és magánhasználatra. I. rész. Az egyszerű könyvvitel. Budapest, 1885. (Lengyel Sándorral.)
7. Könyvviteli rendszerek. Az egyszeres és kettős könyvvezetés lényeges könyveinek alakja, vezetése és lezárásának bemutatásával. Budapest, 1886. Három táblázat vászonra húzva.
8. Váltóisme, jog és szokások. Törvénytárgyú illusztrált példák. (Budapest, 1888. (Gyakorlati kereskedelmi tudományok II. kötet. Mattyasovszky Lászlóval.)
9. Általános üzleti könyvvitel az egyszerű és kettős mód rendszereiben. Budapest, 1888.
10. Kereskedelmi isme, jog és szokások. A fennálló törvény szerinti intézkedéseknek a gyakorlati életben való alkalmazásával. Budapest, 1889.
11. A pénzügyi üzleti, a megfelelő üzleti szokások, számolások és a kereskedelmi törvény szerinti eljárás tárgyalásával. Budapest, 1892.
12. Mezőgazdasági könyvvitel az egyszerű és kettős könyvvitel rendszerében. Budapest, 1894.
13. Pénzügyi könyvvitel. Budapest, 1896.
14. Általános üzleti könyvvitel. Az egyszeres olasz és francia kettős könyvvitel rendszere. Budapest, 1896.
15. Könyvviteltan. Az egyszerű és kettős könyvvezetés elmélete és gyakorlata. Budapest. 1897.
16. Gyakorlati kereskedelmi tudományok a pénz-, biztosítási, közlekedési intézetek, a gyári és kézműipar, a magán- és közforgalom, valamint a kereskedelem köréből. Szerkeszti –. I. kötet. Általános üzleti könyvvitel. 3 melléklettel. Bpest, 1899.
17. Vasúti számtan és könyvviteltan. Budapest, 1903. Két kötet (Olgyay Kálmánnal).
18. A drágaság okai Budapesten és elhárításuknak módjai. Országos Iparegyesület. Bp. 1910.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XIV. kötet. Bp., 1914. 1690-1692. hasáb
Magyar könyvészet 1712-1920. CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.
www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Miklós Gyula, dr. (miklósvári) ifjabb

Jogász, országgyűlési képviselő. Miklós Gyula borászati kormánybiztos és buchenthali Dobrovolsky Eugenia fia. 1855-ben *Finkén* (1963-tól *Edelény* része) született. Középiskolai tanulmányait a bécsi Theresianumban fejezte be. A jogot a budapesti egyetemen hallgatta, ahol jogi doktorrá avatták. Borsod megyei birtokaira vonult gazdálkodni. Itt csakhamar bekapcsolódott a megye politikai életébe. Az 1887. évi választások alkalmával szabadelvű párti országgyűlési képviselővé választották meg az edelényi kerületben, ahol 1892-ben újra megválasztották. Tagja volt a közigazgatási és mentelmi bizottságnak. Cikkei a Köztelekben jelentek meg. Budapesten hunyt el 1923. december 10-én.

Munkája

Népbiztosítás. Bpest, 1899.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VIII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1902. 1325-1326. hasáb.

Miklós Ödön (miklósvári)

Okleveles mérnök, országgyűlési képviselő. Miklós Gyula országos borászati kormánybiztos fia.

Finkén (1963-tól **Edelény** része) született 1856. december 14-én (Az Új Magyar Életrajzi Lexikon szerint 1857-ben született). A középiskola első éveit Miskolcon, majd Budapesten, a felsőbb osztályokat pedig Bécsben végezte. 1875 őszén hallgatója lett a József Műegyetemnek. 1876-ban beutazta Németországot, 1877-ben Svájcot és Belgiumot, 1878-ban a párizsi kiállítás tanulmányozására küldte ki Trefort Ágoston miniszter és ez alkalommal nagyobb utat tett Angliában is. 1879-ben mérnöki oklevelet szerzett és csakhamar a kormány Amerikába küldte a gabonaelevátorok tanulmányozására. Odautaztában Dél-Franciaországban és Angliában (ahol az akkor tartott

londoni gazdasági kiállításban mint a meghívott szakreferensek egyike működött) újból nagy mértékben szélesítette közgazdasági látókörét. A tanulmányi utakon kívül ismételtén beutazta Európa legtöbb országát: Angliát, Franciaországot, Belgiumot, Németországot, Svájcot stb. Mindenütt behatóan megismerkedett az országok gazdasági viszonyaival s mindezen országok nyelvét is jobbra elsajátította. Ő volt az első magyar ember, aki nálunk a telefonra felhívta a közfigyelmet, midőn ezen kérdésről 1879-ben a Lloyd-társaság felhívására Budapesten felolvasást tartott. 1880-ban kilépett az állami szolgálatból, ahol a budapest-zimonyi vasút előmunkálataiban tevékenyen részt vett. Budapest főváros tanácsának meghívására az elevátorok kiváló technikai alkotásának létesítése körül nagy érdemeket szerzett. A király az arany érdemkereszt adományozásával tüntette ki. Megbízták az 1885-ben befejezett és közel két millió forint költséggel felépült Üllői úti kórház felülvizsgálatával. 1884-ben igazgatója és társtulajdonosa lett az akkor alakult osztrák-magyar Fairbanks-mérleg és

gépgyár-társaságnak, melyet virágzó iparvállalataink sorába emelt. Egyik első tagja volt az akkor létesült gazdakörnek, mely őt mindjárt megalakulása után igazgató-választmányába választotta. Folytonos aktív részt vállalt az országos magyar gazdasági egyesület működésében, melynek régóta egyik legtevékenyebb választmányi tagja volt. Nem kevésbé buzgó tevékenységet fejtett ki a magyar mérnök- és építész-egyesületben, melynek szintén 1885-től választmányi tagja és szakosztályi jegyzője volt. Az 1885. évi országos kiállításkor őt bízták meg a nemzetközi osztály szervezésével, valamint az osztály instruktív magyar és német katalogusának szerkesztésével. Előadója volt az országos zsűritanácsnak és alelnöke a nemzetközi kiállítás csoportjának, végül az országos kiállításról közzétett nagy jelentésben ő szerkesztette a nemzetközi osztály ismertető részét. Később nem kevésbé tevékeny részt vállalt a bécsi gazdasági kiállítás rendezésében is és annak egyik osztály-előadója volt. Mindezek mellett sohasem kerülte el figyelmét a vízszabályozások kérdése sem, mellyel szintén behatóan foglalkozott. A szegedi árvíz után az ő meghívására járt nálunk Eads kapitány, a világhírű amerikai vízépitészeti szakértő, s az ő társaságában járta be a Tisza mentének nagy részét. 1892-ben a Magyar mezőgazdák országos szervezetének lett igazgatója. Felügyelőbizottsági elnöke volt a magyar fegyvergyárnak is. Az 1893 elején megtartott dunai szemle-úton is részt vett. A gyakorlati mezőgazdaság kérdéseivel is előszeretettel foglalkozott és 1880-tól gyakorlatilag is foglalkozott a mező- és erdőgazdasággal, önállóan kezelve közel 2000 holdnyi borsod megyei birtokait. A növénytermelés, de főleg az állattenyésztés, különösen pedig a szarvasmarha- és lótenyésztés terén mindig szép sikereket tudott felmutatni. 1892-ben szabadelvű programmal országgyűlési képviselővé választották Szirmabesenyőn. Előadója volt a közgazdasági bizottságnak és a külföldi kereskedelmi szerződéseknek. 1893. áprilisában földművelésügyi államtitkár lett. A közel három évi államtitkári munka alatt ő dolgozta ki az állatbiztosításról, a mezőgazdasági szervezetekről, az országos állattenyésztési alap létesítéséről, a gazdasági termények hamisításának tilalmazásáról, a Közép-Duna egységes szabályozásáról és az ország egyéb folyóin szükséges munkálatokról szóló törvényjavaslatokat; részt vett a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvényjavaslatok kidolgozásában és úgy ennek, valamint a telepítési törvénynek megalkotásában és életbeléptetésében, a megyei gazdasági bizottságok szervezésében, a műborgyártásról s a lótenyésztési alap létesítéséről szóló törvények megalkotásában. A Szerbiával fennállott állategészségügyi háború megszüntetése, a sertésvész, ragályos tüdőlob és a filoxéra elleni védekezés terén kiváló tevékenységet fejtett ki. Államtitkári állásától 1895. november 2-án, közbejött nézeteltérések miatt, saját kérelmére mentették fel. Az 1896. évi ezredéves kiállítás mezőgazdasági főcsoportját ő szervezte, elnöke lévén mint államtitkár e csoportnak. 1897. január 1-jén kinevezték a párizsi 1900. évi nemzetközi kiállítás helyettes kormánybiztosává, mely állást 1901.

május 1-ig a legnagyobb sikerrel töltött be. A király e kiváló szolgálataiért a Ferenc József-rend nagykeresztjével tüntette ki, míg a francia kormány a becsület-rend nagy közép-keresztjét adományozta neki. A Magyar Gazdasági Egyesület 1898. évi közgyűlésén az egyesület megbízásából Bethlen András gróf, volt földművelésügyi miniszter felett tartott emlékbeszédet, 1898-ban a brüsszeli nemzetközi kiállításon mint a zsűri egyik elnöke vett részt, itt kifejtett buzgó tevékenységének elismerésül Lipót belga király a Lipót-rend középkeresztjével tüntette ki, itthon pedig a szegedi gazdasági kiállításon a mezőgazdaság és állattenyésztés több ágában való sikeres munkálkodásáért több kitüntetésben részesítették. Borsod vármegye gazdasági életében tevékenyen részt vett, elnöke volt a megyei gazdasági egyesületnek, elnöke a vármegyei lótenyésztési bizottmánynak, egyházmegyei és egyházkerületi tanácsbíró volt, a mérnök- és építészegylet alelnöke és a vasúti szakosztály elnöke volt. Tagja volt több külföldi tudományos társulatnak és a fent említett kitüntetésekön kívül még számos külföldi magas rendjel tulajdonosa volt. Tagja volt a képviselőház pénzügyi bizottságának.

Már kora ifjúságától fogva állandó hű munkása volt a napi sajtónak, különösen a közgazdasági kérdések egyik hivatott szakértője volt és nem egy új eszmét pendített meg az Ellenőr, a Magyarország, az Egyetértés, a Pesti Napló és más napilapok hasábjain és szakközlönyökben, legnagyobbbrészt névtelenül. E mellett állandó munkatársa volt több jelentékeny angol és amerikai gazdasági és műszaki szakközlönynek, melyekben nem csekély mértékben mozdította elő, hogy a külföldi szakkörök a mi viszonyainkról kedvező és helyes fogalmat alkothassanak. Cikkei a Pesti Naplóban, a Magyar Pénzügyben, a Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönyében, a Nemzetgazdasági Szemlében, a Budapesti Hírlapban stb. jelentek meg. Kézirata a Magyar Nemzeti Múzeumban: Jelentése az elevátorokról. Passauban hunyt el 1923. május 29-én. Egykori szülőháza (ma Időskorúak Szociális Otthona) falán tábla őrzi az emléket.

Munkái

1. Mezőgazdaságunk és gabonakereskedelmünk érdekében. Bpest, 1881. (Különnyomat az Egyetértésből).
2. Városok csatornázása a higienia, mezőgazdaság és technika szempontjából. U. ott, 1882. (Különny. a M. Mérnök- és Építészegylet Közlönyéből).
3. Budapesttől Chicagóig és tovább. U. ott, 1894. (Különny. a Köztelekből).
4. Az állatbiztosításról. Bp. 1894.
5. A technikusok helyzete az államszolgálatban. Az 1896. évi szept. 6., 7. és 8. napján tartott I. magyar országos technikus kongresszuson előadta. U. ott, 1897.
6. A termény záloghiteléről. U. ott, 1898.
7. Negyedszázad a magyar közéletben. Miklós Ödön összegyűjtött munkái, I-III. Kiadja Rácskay Gyula. Franklin Társulat. Bp. 1906-1909.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VIII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1902. 1328-1332. hasáb.

Új Magyar Életrajzi Lexikon IV. kötet. Magyar Könyvklub. Bp. 2002. 739. p.
Magyar Könyvészet 1712-1920. CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

Dókus Ernőné Ragályi Ilona

Író. Ragályi Gyula és Török Hermin leánya. 1860-ban született *Ragályon*. 1877-ben Dókus Ernő császári és királyi kamarás, országgyűlési képviselő felesége lett. Férjével külföldön nagyobb utazásokat tett, így beutazta Nyugat-Európát és 1889-ben Afrika nagy részét is. 1912. június 12-én hunyt el.

Írt két regényt, több novellát, tárcát és afrikai útjáról kisebb közleményeket, melyek a Honban és a Zemplénben jelentek meg.

Munkái

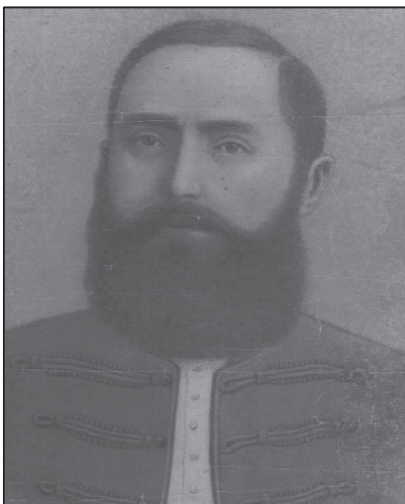
1. Vera. Regény. Budapest, 1891.
2. Végrendelet. Budapest, 1891.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1893. 965. hasáb.

KOMPORDAY Levente: A csabacsüdi Dókus család. In: Széphalom 12. Sátorajáújhely. 2002. 153-161. p.

Papp József

Református lelkész, költő, néprajzi gyűjtő. Ongán született 1860. január 21-én. Gazdálkodó család gyermekeként látta meg a napvilágot. Az elemi iskola elvégzése után, tanítójának buzdítására édesapja beadta a Sárospataki Református Kollégiumba diáknak. A gimnáziumot jeles eredménnyel végezte 1880-ban, majd lelképásztori pályára készülve ugyancsak Sárospatakon beiratkozott a Teológiai Akadémiára, ahol lelkészképesítő bizonyítványt kapott 1888-ban. Tanulmányai végzése közben három évig rektor volt Hernádnémetiben. Itt ismerkedett meg az akkor már özvegy, sárospataki tanárcsaládból származó, nagy műveltségű Finkey Rózá-

val, aki később élete hűséges társa lett. Megszerezve a lelkészi oklevelet, rövid ideig segédlelkész volt Hernádnémetiben, Kassán, Ongán, majd másfél évig Kupán volt helyettes lelkész, s előbb felügyelő lelkész, majd 1891-től rendes lelképásztor lett **Tomoron**. 1932. május 30-án bekövetkezett haláláig itt szolgált.

Meleg szívű, krisztusi lelkületű lelképásztor volt. Egyházmegyei tanácsbíró, az Abaúji Lelkészegyesület elnöke volt. Igehirdetései nyomtatásban is megjelentek. Írásai tették országosan ismertté. Jó humorú, bő termésű publicisztikai munkássága külön említésre méltó. Pap-Rika álnéven hosszú éveken át (Az) Üstökös című élclap vidéki levelező munkatársa volt. A lapot 1858-ban Jókai Mór alapította.

Az Alkalmi versek és apróságok című könyvének egyik legértékesebb része a „Szálló Igék” című fejezet, melyben néprajzi ihletésű 50 kis írása található. Vonzódása a néprajzhoz más írásában is fellelhető. Számos gyűjtését, így: Gergely-járás, névnapokhoz és jeles napokhoz kapcsolódó szokásanyagát, rigmusgyűjteményét őrzi a Néprajzi Múzeum adattára. Tomoron helyezték örök nyugalomra.

Munkái

1. Alkalmi versek és apróságok. Szikszó, 1900.

2. Száz mese I-II. kötet. Debrecen, 1912.

Irodalom

Baksi Rezső - Lukács László: Egy lelkész a Csereháton: Papp József = Szülőföldünk 16-17. (1991. okt.) 122. p.

Csillag Károly, dr.

Ügyvéd, újságíró, költő és műfordító. 1888-ig Stern volt a neve. Kiskunhegyesen született 1862. május 12-én. Gimnáziumi tanulmányait Zomborban, Szabadkán és Szegeden végezte, majd a fővárosba került, ahol jogot végzett. A Bácska több városában volt joggyakornok, 1890-ben lett jogi doktor. Ekkor Szabadkára hívták és a Szabadkai Hírlap szerkesztője volt 1890. november 30-tól 1891. május 31-ig. Majd a Bácskai Naplót szerkesztette 1896-ig, 1902-ig a Bácskai Hírlap, 1904-ig a Bács megyei Napló szerkesztője.

1906-ig Szabadkán, 1914-ig Zsablyán, majd Újvidéken folytatott ügyvédi gyakorlatot. A délvidék 1918. évi jugoszláv megszállása után Borsod megyébe költözik. Először Miskolcon volt ügyvéd, majd **Edelényben** (1925-1929), rövid ideig ismét Miskolcon dolgozott, majd 1929-30-ban **Bódvászilason** és 1930-33-ban újra Edelényben ügyvédeskedett. 1933-ban Budapestre költözött és az Országos Ügyvéd Egyesület otthonának lakója lett. 1942-ben még élt. Családja nem volt, halálának pontos idejét eddig még nem sikerült kideríteni.

Humoros és satírikus írásai 1878-tól a Bácska című lapban, a Zombor és vidékében, a szabadkai Szabadságban, a Szabadkai Hírlapban, a Bácskai Nap-

lóban, a Bácskai Hírlapban, a Bácsme-
gyei Naplóban jelentek meg. 1890 ta-
vaszán megteremtette a Bolond Istók
című lapban Verbőczy Aladár alakját,
és újabb verseit és tárcáit ezután ezen
az álnéven publikálta az Egyenlőség
című lapban, a Győri Hírlapban, a
Szegedi Híradóban, a Budapesti Nap-
lóban, az Arad és Vidékében.

Színműveit a Szabadkai Színház-
ban, a budapesti Park-Színházban mu-
tatták be. Tehetségesen fordította Mor-
ris Rosenfeld verseit. Alkalmi verseit
az edelényi Blasz nyomdában is ki-
nyomtatták az 1920-as, 1930-as évek-
ben. Miskolcon főként a Reggeli Hír-
lapban publikált.

Munkái

1. Költemények. Bp., 1886.
2. Verbőczy Aladár ügyvédjelölt különös jog-
esetei: I. Szabadka, 1891.
3. Humoros tárcák. Szabadka. é. n.
4. Sátán útja: Drámai költemény. Szabadka, 1898.
5. A vörös május: Szociális színmű. Szeged, 1906.
6. Lillafüredi Werbőczy-Barlang. Edelény-Miskolc, 1931.
7. Öröktűzek: Revíziós és irredenta költemények. Edelény-Miskolc, 1933.
8. Verbőczy Aladár a pécsi ügyvédkongresszuson. Bp., 1938.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése.
Bp. 1893. 373-374. hasáb.

Dr. Csillag Károly, a Bácsország első alapítója = Bácsország. [?]

Szuhay Benedek

Református lelkész, egyházmegyei főjegyző és tanácsbíró, zsinati tag.
Költő, énekíró, egyháztörténeti író, neves prédikátor. Hubón született 1862.
június 20-án. 1886 és 1889 között **Boldván** volt segédlelkész és nevelő Szath-
máry Király Pál házában. Megjelent halotti prédikációs kötetében több Bódva-
völgyi vonatkozás is van. Szolgált Felsőbarcikán, Sajókápolnán is. Cikkei a
Magyar Szóban, a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapban jelentek meg. Sajóká-
polnán hunyt el 1917. április 1-jén.

Munkái

1. Zengő bokor. Költemények. Miskolcz, 1888. (Ism. Prot. Egyh. és Isk. Lap).
2. A prot. lelkész feladata napjainkban. Jutalmazott pályamű. U. ott, 1897. (Ism. Prot. Szemle).
3. A felső borsodi ev. ref. egyházmegye 1900. ápr. 22–23. Ózdon tartott tavaszi közgyűlésének jegyzőkönyve. (n. 8-r. 65 l.) Miskolc, 1900.
4. A felső borsodi ev. ref. egyházmegye 1900. szept. 4–5. Kondón tartott őszi közgyűlésének jegyzőkönyve. Miskolc, 1900.
5. Az egyház látogatás. (Canonica visitatio). A felső-borsodi egyházmegye lelkészi értekezlete által jutalmazott pályamű. U. ott, 1900.
6. A felső-borsodi ev. ref. egyházmegye közgyűléseinek Jegyzőkönyve: 1900. ápr. 22., 23. Ózdon, szept. 4., 5. Kondón, 1902. ápr. 22., 23. Zilizen, nov. 2., 3. Malyinkán. Miskolcz, 1900., 1902. Négy kötet.
7. Költeményei. U. ott, 1908. (Ism. Vasárnapi Ujság 14. sz.).
8. Istenért és szabadságért. Melodráma. Zenéjét szerezte: ifj. Fövényessy Bertalan. Miskolc. é. n.

Irodalom

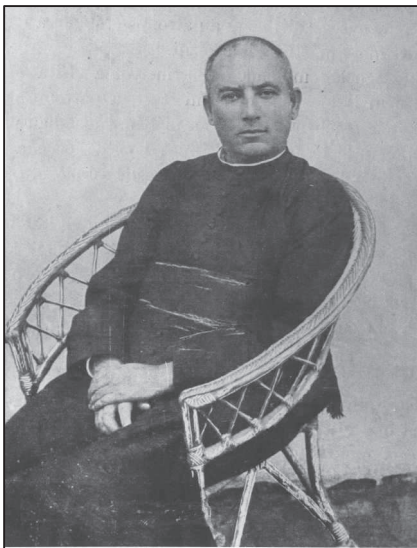
SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XIII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1909. 1156. hasáb.

Magyar Könyvészet 1712-1920. CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

Nagy Géza

Római katolikus plébános. 1862. szeptember 10-én született Apcon (Heves m.). Középiskoláit Selmecbányán és Egerben végezte, ahová akkor költözött, amikor 1879-ben a papnevelő intézetbe lépett. 1885-ben miséspappá szentelték fel. Segédlelkész volt Tarnaszentmiklóson, Rakamazon, Járáshalmán és Mezökövesden. 1893-tól 1908-ig volt *Edelény* plébánosa. Ő volt az építetője az edelényi római katolikus templomnak, melynek építéstörténetét is megírta. Miskolcon hunyt el 1910. november 28-án. Edelényben helyezték örök nyugalomra.

Vezércikkeket írt a fővárosi és vidéki lapokba. Cikkei az Adatok az egri egyházmegye történetéhez (1886) című munkában, a Jászberény és Vidékében, az Egri Egyházmegyei Közlönyben jelentek meg.

Munkái

1. Jász-Jákóhalma kincsszekrénye és a Jász-Hírcsarnok. Jászberény, 1891. (2. kiadás).
2. Ezredik esztendő. Miveltiségi állapotunk vázlatos bírálata. Miskolc, 1896.
3. Első fogadalmi templom Erzsébet királyné emlékére. Athenaeum. Bp., 1905.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái IX. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1903. 576-577. hasáb.

Farkas Zsigmond

Római katolikus plébános, „füves ember”, szakíró. Putnokon született 1862. október 7-én. Budapesten volt növendékpap a központi papnevelő intézetben. 1885-ben miséspappá szentelték fel, majd segédlelkész volt Hevesen. Növendékpap korában a Magyar Egyházi Irodalmi Társulatban, melynek elnöke volt, sokat dolgozott. 1892-től haláláig, 1926. március 17-ig volt *hangács-nyomári* plébános. A gyógynövényeket nemcsak gyűjtötte, termesztette, hanem gyógyított is vele. Vasárnaponként szekerekkel mentek hozzá gyógyulást remélve a környező falvakból. Teológiai írásai az Egri Egyházmegyei Közlönyben jelentek meg. Hangácson helyezték örök nyugalomra.

Munkái

1. Az ördög kelecpcéje, vagy ki találta ki a pálinkát? (Népiratkák 153.) Bp., 1898.
2. Emléklül főtiszt. Krempánszky István, szendrői alesperes-plébános aranymiséjéről. Miskolc, 1901.
3. A hosszú élet, jó egészség s a betegségek gyógyulásának titkai ... illetve ezek fő tényezői a betegségek gyógyítása e fő tényezők - különösen pedig otthoni vízkúrák - s egyes gyógyhatású (de sohasem mérges) növényi és házi orvosságok segélyével. Miskolc, 1904. (2. kiadás u. o. 1905.)
4. Igazi vegetárius szakács- és gyógyfőzőkönyv úgy egészségesek, mint főképen betegek, lábadozók és gyermekek részére. Miskolc, 1917.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái III. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1894. 196. hasáb.

Dr. SZECSKÓ Károly: Adalékok Farkas Zsigmond római katolikus lekipásztor életéhez és munkásságához. In.: A Borsodi Tájház Közleményei 2. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1997. 3-9. p.

Serédi Jenő, dr.

Orvos, író, lapszerkesztő. Miskolcon született 1863. december 13-án. Középiskolai tanulmányait Miskolcon, az evangélikus és a református főgimnáziumban, az egyetemet Budapesten és Bécsben végezte. Orvosi oklevelét Budapesten szerezte meg 1890-ben. Irodalommal már középiskolás korában foglalkozott. Néhány tanulótársával megalakította Miskolcon a Petőfi Kör, ahol élénk irodalmi élet folyt. Első írása, A sorsjegy című pályadíjnyertes elbeszélése a Borsodmegyei Lapokban 1881-ben jelent meg. Több éven át helyettes szerkesztője volt a Borsod-Miskolci Közlönynek. Valamennyi miskolci lap közölte írásait, de fővárosi lapokban is napvilágot láttak munkái (Fővárosi Lapok, Magyarország és a Nagy Világ, Ország-Világ, Pesti Napló, Gondúzó stb.). Az egyetem elvégzése után Beckón, majd **Boldván** volt körorvos. 1899-ben tért vissza Miskolcra és a felsőzsolcai körzetben lett körorvos. Orvosi munkája mellett folyamatosan foglalkozott az irodalommal. 1900 és 1905 között szerkesztette a Borsod-Miskolci Hírlap című hetilapot, majd felelős szerkesztője volt a Miskolci Hírlap, a Miskolc és a Borsodmegyei Lapok című politikai napilapoknak. Szépirodalmi és publicisztikai munkákon kívül színdarabokat is írt. Több színdarabját mutatták be Miskolcon, Temesváron, Budapesten és Kolozsvárott. Hosszabb ideig elnöke volt a Vidéki Hírlapírók Országos Szövetsége miskolci választmányának. A Lévay József Közművelődési Egyesületnek pedig ellenőre volt. Miskolcon hunyt el 1944-ben.

Munkái

1. Új könyv. Beszélyek, Miskolc. 1886.
2. Többet ésszel. Színmű. Miskolc. 1922.
3. A gazember. Regény. Miskolc. 1926.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1908. 929-930. hasáb.

Csokor: miskolci antológia. Miskolc. 1926. 159-162. p.

Magyar Könyvészet 1712-1920 (Petrik Géza). CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

Magyar Könyvészet 1921-1944. CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

Rétay Kálmán (hahodi)

Római katolikus plébános. Budapesten született 1865-ben. 1888-ban szentelték fel. **Borsodszirák** plébánosa volt 1898-tól 1909-ig. A szendrői eszteresi kerület jegyzője, majd Miskolcon apát-plébános volt. 1940 (?) -ben halt meg Miskolcon. Titkára volt a miskolci Római Katolikus Nőegyletnek.

Munkái

1. Jelentés: a miskolczi róm. kath. nőegylet VII. kimutatása. Miskolcz, 1898.
2. Hóvirág. Alkalmi lap. U. ott, 1900. (Bottlik Józseffel együtt.)

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XI. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1906. 813-814. hasáb.

Baráczius József

Római katolikus prépost-kanonok. Szegeden született 1866. február 2-án. A teológiát Egerben végezte el. 1889-ben szentelték pappá. Több évi káplánkodás után 1896-tól Sajóvamoson, 1908-tól *Szendrőn*, 1915-től Mateócon volt plébános. 1926-tól csudányi prépost, 1930-tól egri kanonok. Már papnövendék korában munkatársa volt az egri Népújságnak, 1889-től pedig külső munkatársa volt az Egri Egyházmegyei Közlönynek. Szentbeszédei különböző egyházi lapokban jelentek meg.

Munkái

1. Plébániai közös ájtatosságok. Eger. 1907. (2. kiad. u. o. 1928)
2. Katekizmus prédikációkban. A Jó Pásztor mell. Miskolc és Eger. 1909/27.
3. Háborús sajtó-vasárnap. Eger. 1916.
4. Kegyelem-novéna. Bp. 1916.
5. A szent miseáldozat. Bp. 1918.
6. Szent keresztúti ájtatosság. Rimaszombat. 1928.
7. Holtomiglan – holtodiglan. Elbeszélések. Eger. [1930]

Irodalom

GULYÁS Pál: Magyar írók élete és munkái. II. kötet. Bp. 1940. 321-322. hasáb.

Gérecz Károly, ifj.

Főreáliskolai tanár. 1866-ban született *Felsőnyáradon*. A 19. század végén magyar és francia nyelvet tanított a verseci községi főreáliskolában. Életéről további adatokkal nem rendelkezünk.

Munkái

1. Villon. Tanulmány a francia irodalomból. Sárospatak, 1890.
2. Pótlék minden francia nyelvtanhoz. A nagyközönség számára írta G. K. Arad. 1905.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái III. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1894. 1147. hasáb.
Magyar Könyvészet 1712-1920. (Petrik Géza) CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

Berzeviczy György (berzevicei és kakaslomnici)

Földbirtokos, kalandor. 1867. december 16-án született *Szendrőládon*. Apja Berzeviczy Irnák nagybirtokos, több alkalommal volt országgyűlési képviselő, aki fiára 4500 holdat hagyott. Anyja fái Fáy Constantina. A szendrőládi dombon állt kastély - ma csak romjai vannak - a család tulajdona volt. Az elemi iskolába Szendrőládon járt. A gimnáziumot Pesten végezte, majd jogot tanult, de csak két alapvizsgát tett le. Egyénileg gazdálkodott, majd eladva birtokát Nizzában telepedett le, ahol nagylábon élt. Az első világháború kitörésekor Svájcba menekült, majd Bécsbe került és a francia cenzúránál teljesített katonai szolgálatot. Később belekeveredett egy hamiskártyázási ügyletbe s a bécsi törvényszék 1933-ban tizenöt hónapi börtönre ítélte. Halálának idejét és helyét nem tudjuk.

Munkája

Az én első hatvanöt életévem. Gergely R. Könyvkereskedés. Bp., 1936.

Irodalom

GULYÁS Pál: Magyar írók élete és munkái 3. kötet. Bp. 1995. 163. hasáb.

Fekete Pál (váradi)

Mezőgazdász, szakíró. 1868-ban Miskolcon született. *Hangácsi* birtokos volt. Rimaszombatban volt iskolaigazgató, ahonnan 1920-ban tért haza hangácsi birtokára, mert magyarsága miatt kiutasították. Birtokán mintagazdaságot vezetett. Gyümölcsstermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkozott. A két világháború között református egyházmegyei tanácsbíró, egyházközségi főgondnok, a Hangya Szövetkezet elnöke volt. Megírta Gömör megye mezőgazdaságának monográfiáját. Hangácson hunyt el 1958-ban.

Munkája

Mezőgazdaság és állattenyésztés. In.: Gömör-Kishont vármegye/Szerk.: dr. Borovszky Samu. Magyarország Vármegyéi és Városai Szerkesztősége és Kiadóhivatala. Bp. é.n. 205-220. p.

Irodalom

SOMOGYI Gábor: A váradi Fekete család 1618. évi címeres nemeslevele és genealógiája = Turul. 2002. 1-2. füzet 29-38. p.

Scholtz Ödön Adolf

Ág. evangélikus lelkész. Scholtz Károly uradalmi erdész és Ritter Ida fia. 1869. január 27-én született *Szentjakabon* (ma *Tornaszentjakab*). A gimnázium I. osztályát Iglón, a többi Rozsnyón végezte az evangélikus főgimnáziumban 1887-ben. Ekkor Sopronba ment az evangélikus teológiai főiskolára, ahol három évet töltött, majd egy évig a hallei és berlini egyetemen tanult. Beutazta Németország nevezetesebb vidékeit. 1891 őszén Karsay Sándor superintendens lelkésszé avatta és Ágfalvára (Sopron megye) került segédlelkésznek, ahol 1893-ban rendes lelkésszé választották. A soproni felső evangélikus esperesség egyházi főjegyzője, gyámintézeti elnöke s a dunántúli evangélikus egyházkerület pénzügyi bizottságának tagja volt. 1906 őszén nagyobb körutazást tett Németországban és több helyen előadást is tartott Magyarországról és az itteni evangélikus egyház szervezetéről. Az év őszén Pozsonyban a Luther-társaság és gyámintézet közgyűlésén ő mondta az ünnepi beszédet. Az 1910-es években a megye képviselője (tanácsstag), majd később országgyűlési képviselő volt. Az 1921-es események idején a képviselő urat az osztrákok túszul ejtették, majd augusztus 30-án ő temette el Baracsi László katolikus felkelőt. 1939-ben vonult nyugdíjba. Ezekben az években folytatta az evangélikus egyházközség történetének feldolgozását, melyet már nem tudott megjelentetni. Feleségével Sopronba költözött, s itt élt haláláig, 1948. június 7-ig. Irodalmi munkássága leginkább az evangélikus hittérítési és belmissziói munkásság ismertetésére és fejlesztésére vonatkozik. Kiadta a Külmisszió című negyedéves folyóiratot 1896. július 30-tól 1897. novemberig, mint az Evangélikus Szemle mellékletét, amely 1898-tól önálló füzetekben jelent meg. 1906-tól Missziói Lapok címen evangélikus bel- és külmissziói illusztrált havi folyóiratot és az 1920-as évektől több mint tíz évig a „Gotthold” Ewangelischer Volkskalender-t adta ki.

Munkái

1. Gróf Zinzendorf Miklós Lajos, a herrnhuti testvérgyülekezet és misszio alapítója. Életrajz. Öt képpel. Sopron, év. n. (2. kiadás.)
2. Emléklapok. Kiadta a barcsi (Somogy megye) áttérési ünnep alkalmából 1905. ápr. 9. U. ott. (Magyar és német szöveg.)
3. Korkérdések az evangelium tükrében. Felolvasás. U. ott.
4. Biblische Geschichten. 1911.
5. Biblische Geschichten. 1921.
6. Illustrierte Geschichte der Evangelischen Kirchengemeinde Ágfalva, Bánfalva und Loiperzbach. Sopron. 1938.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1908. 556-557. hasáb.

BÖHM András: Ágfalvi mozaik. 1996. 75. p.

Berger Károly Lajos

Mezőgazdasági tanár, szakíró. 1869. április 24-én született *Edelényben*. Apja Berger Emánuel Vencel (1834-1905) gazdasz, 1860-tól 1883-ig az edelényi mintagazdaság és cukorgyár vezetője volt. Iskoláit Miskolcon és Késmárkon végezte. Érettségi után a kassai gazdasági tanintézetbe járt, ahol jeles eredménnyel végzett. Gazdasági pályáját 1890-ben kezdte a Wenckheim grófnál Békés megyében. Állami szolgálatba 1893-ban lépett az algyógyi földművesiskolánál. 1895-ben földművesiskolai segédtanár Algyógy, Zsitvaújfalú, Kecskemét, Ada, Csáktornya állomáshelyeken, majd gazdasági szaktanárrá nevezték ki Kiskunfélegyházára az állami tanítóképzőhöz. 1901-ben a Földművelésügyi Minisztériumban dolgozott, ahonnan Keszthelyre került gazdasági intézőnek.

1909 őszén Magyaróvárra helyezte át a földművelésügyi miniszter az üzemi tanszékre, ahol 1912 év végén nevezték ki akadémiai rendes tanárnak. Tantárgyai a gazdasági üzemtan és a számviteltan. Vidéki gazdatanfolyamokon éveken át előadó volt.

Életének 44. évében váratlanul halt meg 1913. május 15-én, s Adán (ma Szerbia) temették el. A korabeli szaklapokban számos cikket közölt. 1894-től 1913-ig rendes munkatársa a *Köztelek* című lapnak. Írásait a gyakorlatiasság jellemzi, csak azokkal a tárgyakkal foglalkozott, amelyekről bőséges gyakorlati tapasztalatokat szerzett. A Révai Nagylexikona munkatársa volt. Témái például: az őszi búza műtrágyázási kísérlete; a kender és a len termesztése, feldolgozása; cukorrépa termesztés; az alföldi öntözés; a gyorsfejlődésű húsmerinójuhok; az Alföld fásítása; jövedelmi számítások; szakmáymunkások; a tehenészet jövedelmezősége; az istállótrágya értéke stb.

Munkái

1. Hogyan rendezzük be gazdaságunkat? Vezérfonal kisgazdák, továbbá földműves iskolák, tanítóképzők és téli tanfolyamok növendékei részére, Hensch Árpád: Jóságberendezés- és kezeléstan c. műve alapján. Kecskemét, 1896. (2. jav., bőv. kiadás, Keszthely. 1903.)
2. A dohánytermesztésről, különös tekintettel az alföldi gazdasági viszonyokra és dohánykertészetre. Kecskemét, 1899.
3. A lótenyésztésről, különös tekintettel a nónii tájfajta tenyésztésére. Csáktornya, 1899.
4. Néhány szó az okserű földművelésről. Csáktornya, 1899.
5. Hogyan rendezzük be kisgazdaságunkat? Vezérfonal kisgazdák, továbbá földműves iskolák, tanítóképzők és téli tanfolyamok növendékei részére, Hensch Árpád: Jóságberendezés- és kezeléstan c. műve alapján. 2. jav. kiad. Keszthely, 1903.
6. A keszthelyi keverés. Különös tekintettel tehenészeink takarmányozására... Keszthely, 1904.
7. A keszthelyi m. kir. Gazdasági Tanintézet gazdaságának leírása és üzemterve. Budapest, 1906.
8. Temes vármegye gazdasági viszonyai és gazdálkodási rendszerei. Budapest, 1907.
9. Einrichtung des Kleingrundbesitzes. Magyaróvár, 1911.
10. Kereskedelmi növények, nevezetesen: Az olajos, fonalas, gyári, fűszeres, festő és orvosi növények termeléséről. 2. kiad. Budapest, 1911.
11. Kisgazdaságok berendezése. Budapest, 1911.

Irodalom

Magyar Könyvészet 1712-1920. Petrik Géza retrospektív bibliográfiája és a pótlások. CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp., é. n.

LAKI-LUKÁCS László: Berger Károly Lajos = Szülőföldünk 23-24. (1995. jún.) 97. p

Szentmártony Dániel

Református lelkész. 1871. május 25-én született Szesztán. Gyermekkorát Tornagörgön, **Lakon** és **Zilizen** töltötte. Iskoláit Miskolcon és Sárospatakon végezte. 1882-től 1893-ig tanult Sárospatakon, ahol a gimnáziumi évek után elvégezte a teológiát is. Előbb Egerlövőbe, majd 1895-ben **Boldvára** került segédlelkésznek. 1897-ben Rimaszombatba ment Pálóczy Czinke István, a későbbi püspök mellé. 1901-ben hívják meg **Martonyiba**, ahol húsz évet töltött. Martonyiban 1911-ben újjáalakította az énekkert, és 1912-ben elsőként alakította meg az Ifjúsági Kereszténység Egyesületét. Innen került a **borsodi** (1950-től **Edelény** része) gyülekezet élére, ahová a gyülekezet többszöri kérésére jött el. Borsodi szolgálata alatt Felsőborsodi esperessé is megválasztották, s innen ment nyugdíjba 1940-ben. Halotti beszédei, prédikációi nyomtatásban is megjelentek. Borsodon hunyt el 1941. október 25-én.

Munkája

Uram, légy nékem segítségem! Imakönyv az Amerikába kivándorolt magyar reformátusok számára. 1914.

Irodalom

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy. In.: Tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok, 1999. 598. p.

MAJOR Zsolt: A Martonyi Református Egyházközség története. Szerző kiadása. Martonyi. 2001. 24-31. p.

Tóth-Szabó Pál

Bölcséleti doktor, premontrei tanár, egyetemi magántanár, levéltáros, történész. 1872. január 28-án született *Hidvégaradon*. 1892. szeptember 8-án lépett a Jászó-premontrei rendbe. 1896. szeptember 16-án szentelték fel. 1898-ban a főgimnázium tanára volt Nagyváradon. 1907-től az egyháztörténelem tanára a Norbertinumban és az egyetemen a XIV–XVI. század történelmének magántanára Budapesten. A Magyar Néprajzi Társaság, a Szent István Társulat, a Szigligeti, a Magyar Történelmi és a Heraldikai és Genealógiai Társaság rendes tagja volt. Budapesten hunyt el 1938. október 26-án.

Munkái

1. A magyar főpapság a rendi alkotmányban. A vegyesházi királyné alatt. Bpest, 1898.
2. Magyarország a XV. század végén pápai suplicatiók világánál. U. ott, 1903. (Különny. a Századokból.)
3. Giskra, különös tekintettel Abauj megyére. U. ott, 1904. (Értekezések a tört. tud. köréből XIX. 10.).
4. Nagyvárad az erdélyi fejedelmek és a török uralom korában. Nagyvárad, 1904.
5. Jászó a főkegyúri jog történetében. Bpest, 1905. (Különny. a Századokból).
6. Szathmári György primás (1457–1524.). U. ott, 1906. (M. Tört. Életrajzok XII. 1–3. rajzokkal és hasonmásokkal).
7. A cseh huszita mozgalmak és uralom története Magyarországon. Bp. 1917.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XIV. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp., 1914. 450-451. hasáb.

Magyar Könyvészet 1712-1920. Petrik Géza retrospektív bibliográfiája és a pótlások. CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp., é. n.

Magyar Életrajzi Lexikon II. kötet. Akadémiai Kiadó. Bp. 1969. 900. p.

Sarudy Ottó

Állami tanítóképző intézeti tanár. 1872. február 7-én született Cselejben. Tanulmányait részben magánúton végezte. Gimnáziumba Sátoraljaújhelyen járt a piaristáknál. A IV. osztály befejezése után Sárospatakra ment, ahol az állami tanítóképző intézetet végezte el. Ezután egy évig tanító volt *Edelényben*. Majd Budapesten az állami polgári-iskolai tanítóképző intézet nyelvtörténet-tudományi és zenei szakcsoportjának befejezése után polgári iskolai tanító, két év múlva pedig tanítóképző intézeti tanári oklevelet szerzett. 1898-ban a pápai Magyar Királyi Állami Tanítóképző Intézetben tanított. Két és fél évig az érsekújvári polgári leányiskolában, egyig az alsólendvai állami polgári iskolában tanított, majd Znióváralján. 1908-tól a dévai tanítóképző igazgatója, majd Kolozsváron tanított és 1921-ben ismét Pápán intézeti igazgató. 1922 decemberében kinevezték tankerületi főigazgatónak és nyolc éven át volt az állami tanító-

képző intézetek országos felügyelője. 1930-ban ment nyugdíjba. Pápán hunyt el 1931-ben.

Cikkei a Pápai Lapokban, a Magyar Tanítóképzőben és a Hivatalos Közönyben jelentek meg.

Munkái

1. Zsoltárok és dicsérek. Ev. ref. egyházi énekkarok, tanítóképző-intézetek és a középiskolák felső osztályai számára. 1. füzet. Budapest, 1902.
2. Magyar énekiskola. Tanító- és tanítónőképző-intézetek számára. U. ott, 1903–1904. Három rész. (Hodossy Bélával együtt.)
3. Magyar stilsztika és a közéleti fogalmazványok. Tanító- és tanítónőképző-intézetek számára. Szerkesztették és olvasókönyvvel ellátták. U. ott, 1903. (Köveskúti Jenővel együtt.)
4. Magyar énekiskola a tanítóképzők számára. U. ott, 1904. (Hodossy Bélával együtt.) 3 füzet.
5. 100 magyar férfikar népénekkarok, tanítók és tanítójelöltek számára. U. ott, 1904.
6. Poetika, retorika és olvasókönyv a tanító- és tanítónőképző-intézetek II. osztálya számára. U. ott, 1904. (Ism. Hivatalos Közöny 1905.)
7. Poetika, retorika és olvasókönyv a tanító- és tanítónőképző-intézetek III. osztálya számára. U. ott, 1905.
8. Stilsztika dióhéjban, a képesítő vizsgálatra készülő tanítójelöltek számára kézikönyvül. Déva, 1910.
9. Vezérkönyv a fogalmazásnak népközelében való tanításához (Többekkel) Pápa. 1925.
10. A magyar irodalom története a tanító- és tanítónőképző intézetek számára. 2 kötet. 1. A legrégibb időkől Kisfaludy Károlyig. 2. Kisfaludy Károlytól napjainkig. Athenaeum. Bp. 1927–1928.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XII. kötet. Kiadja Hornyánszky Viktor. Bp. 1908. 241–242. hasáb.

Magyar Könyvészet 1712–1920. Petrik Géza retrospektív bibliográfiája és a pótlások. CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp., é. n.

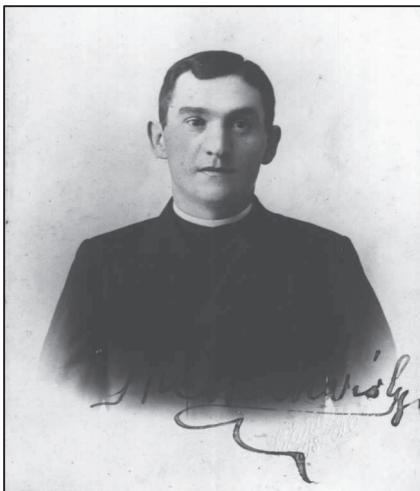
Pápai Pedagógiai Lexikon. Pápa. 1997. 101. p.

www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Mester Károly

Római katolikus plébános, szépipró. 1872. február 10-én született Jászón. A középiskolát és a teológiát Rozsnyón végezte. 1894. június 12-én dr. Schopper György rozsnyói püspök szentelte áldozópappá. 1894–98 között Kazáron, 1898-tól 1903-ig Szentsimonban, 1903-tól 1905-ig Losoncon látta el a lelkipásztori és hittanári feladatokat. 1905. december 5-i dátummal Balás Lajos rozsnyói megyés püspök nevezte ki *Hidvégardó* plébánosává, s egyben rábízta a filiális egyházközségek: *Bódvalenke*, *Becskeháza*, Bódvavendégi és Torna-horváti lelkipásztori teendőit is. Hidvégardón élte meg pappá szentelésének 25., 50., 60. és 65. évfordulóját. 1919-ben tartotta ezüstmiséjét. 1923. március 13-án magyar királyi kormánytanácsosi kinevezésben részesült. 1931. január 11-én a tornai esperesi kerület alesperesévé és a tornai kerület magyar királyi tanfelügyelőjévé választották. 1932. január 7-én tornai esperessé nevezték ki. Pappá

szentelésének 50. évfordulóját 1944. július 2-án, gyémántmiséjét 1954. június 27-én, vasmiséjét 1959. június 5-én tartotta. Az ötvennégy évig tartó hidvégardói lelkipásztori szolgálata alatt sokat tett a község fejlődéséért. A már meglévő fiúiskola mellett egy önálló leányiskolát alapított. 1917-ben létrehozta a Hangya Fogyasztási Szövetkezetet, Rózsafüzér Társulatot, Ol táregyesületet, és az iskolás gyermekek számára Szívgyárdát szervezett. 1908-ban megalapította a Katolikus Népszövetség helyi szervezetét, emellett Iparoskört, Gazdakört, Olvasókört, valamint a Ferences Világi Harmadrend férfi és női tagozatát is meghonosította. Megalapította a KARITÁSZ és a KALOT (Katolikus Agrárfjúsági Legényegyletek Országos Testülete) községi szervezeteit. A közösségi élet felindítására különböző tanfolyamokat szervezett. A nép vallási és erkölcsi színvonalának emelése céljából 1935-ben – a falu történetében először – ferences népmissziót tartott. Sokat jótékonykodott a faluban. Ifjúkorában szépirodalmi munkásságot fejtett ki. Az idős plébános 1959 augusztusában a székesfehérvári Papi Otthonba távozott, ahol 1962. április 11-én elhunyt. A székesfehérvári temető papi sírkertjében temették el. A Hidvégardói Római Katolikus Egyházközség – Mester Károly végakarátának megfelelően – földi maradványait hazaszállította és 2005. június 24-én örök nyugalomra helyezte a Gyümölcsoltó Boldogasszony tiszteletére felszentelt ősi plébániatemplom kertjében. 2005-ben Mester Károly Hidvégardó posztumusz díszpolgára lett.

Munkái

1. Gyorsfényképek. Elbeszélések és rajzok. Budapest, 1898.
2. Tarka világ. Apró novellák. Budapest, 1899.

Irodalom

Magyar Könyvészet 1712-1920. Petrik Géza retrospektív bibliográfiája és a pótlások. CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp., é. n.

SZEMENYEI Péter - BÉRES Gyula: Mester Károly hidvégardói plébános életútja. = Hidvégardói Krónika. 9. évf. 2. sz. (2005. június) 3. p.

Telekes Béla

Költő, műfordító, az Ady előtti lírikusnemzedék egyik kiemelkedő tehetségu alakja. **Felsőtelekesen** született 1873. május 4-én. Családja szepességi szász származású volt, eredeti nevét (Klein) 1891-ben változtatta szülőhelye után Telekesre. Édesapja bányatisztként dolgozott a felsőtelekesi kincstári vasércbányában. Édesanyját hatéves korában elvesztette, ezután nagynénje nevelte az Abaúj-Torna megyei Aranyidkán. A selmecbányai evangélikus líceumban érettségizett 1891-ben, majd a fővárosba került, ahol az egyetemen jogot és bölcsészetet hallgatott.

Első versei még középiskolás korában jelentek meg a Selmecbányai Híradóban, majd Kiss József 1890-ben indult, irodalmunk fejlődésében nagy szerepet játszó lapjában, az A Hétben.

Budapestre érkezése után Kiss József pártfogása révén hamar bekapcsolódott az irodalmi életbe.

Költészete új szintet hozott a századvég epigonizmusába, a közvetlen elődök – Vajda, Reviczky, Komjáthy – nyomát követve küzdött a magyar líra megújításáért. Verseiben „az elsők között szólaltatta meg a huszadik század emberének nyugtalansággal teli életérzését” – írta róla egyik méltatója. Sajátos hangú és stílusú alkotó, akit méltán nevezhetünk az Adyval és a Nyugat-nemzedékkel tetőző költői forradalom egyik jelentős előfutárának.

Első verseskötete 1895-ben látott napvilágot Káprázatok címmel. A könyv kedvező kritikai fogadtatásban részesült, felfigyelt rá a már akkor nagy tekintélyű Ignótus is. A költészetből azonban csak nehezen lehetett megélni, ezért 1900-ban tanári állást vállalt Hódmezővásárhelyen. De hamarosan visszatért Budapestre, és írásaiból, fordításaiból próbálta eltartani magát. Még ugyanebben az évben megnősült, s hamar igen nagy családról kellett gondoskodnia: hat gyermeke született gyors egymásutánban.

1906-ban adott ki Versek című második kötetét, amit a már porondra lépett Ady Endre biztató hangú recenzióban mutatott be a Budapesti Napló 1906. április 8-i számában.

Hogy családját biztos megélhetési forráshoz juttassa, hivatalt vállalt, s így egyre kevesebb energiát fordíthatott a költészetre. 1911 és 1919 között a Ma-

gyar-Hollandi Életbiztosító Rt.-nél dolgozott vezető beosztásokban. Ezután kizárólag az irodalomnak élt. Versei, jelenetei, monológjai és fordításai rendszeresen megjelentek a napilapokban és folyóiratokban. 1935-ben Baumgarten-díjjal tüntették ki (ugyanekkor részesült ebben az elismerésben József Attila is).

Kiváló műfordító volt, már az 1890-es évektől elkezdte magyarra ültetni Lermontov, Kleist, Hauptmann, Byron, Shakespeare, Rostand és mások munkáit. Több mint nyolcvan regény, dráma és egyéb prózai alkotás, valamint számtalan vers jelenti fordítói életművét. Tóth Árpád szerint „egyike legkiforrottabb nyelvezetű műfordítóinknak”. Még arra is mert vállalkozni, hogy Arany János után lefordítsa a Hamletet (1903). Erre azért volt szükség, mert a Lampel és Wodianer Kiadó a Remekírók Képes Könyvtára című sorozatában szeretne volna kiadni Shakespeare drámáját, de a szerzői jogokkal rendelkező másik cég (Ráth Mór) nem járult hozzá az egyetlen, Arany-féle fordítás megjelentetéséhez. Ezért arra kényszerültek, hogy újra lefordíttassák valakivel. Telekes Béla a kenyérgondoktól is hajtva bátran vállalkozott a nehéz feladatra, és munkájával nem vallott szégyent.

1936-ban saját költségén bocsátotta ki harmadik verseskötetét Fekete gályán címmel. Ebben olvasható a Rákóczi című drámai költeménye, amely 1935. április 8-án, a fejedelem halálának 200. évfordulóján elhangzott a Magyar Rádióban.

1945 után alkotókedve új erőre kapott. Élete utolsó éveiben költészete és személyisége ismét érdeklődést váltott ki irodalmi körökben, amit több róla szóló írás és vele készült interjú, valamint verseinek válogatott gyűjteménye (1956) jelez.

Telekes Béla hosszú, küzdelmes, munkás élet után 1960. október 28-án hunyt el Budapesten. Hamvai a főváros által adományozott díszsírhelyen nyugszanak a Farkasréti temetőben. Utolsó lakóhelyén, a II. kerületi Csalogány u. 41. sz. házon és szülőfalujában, a művelődési otthon falán márványtábla őrzi emlékét. 1989 óta Felsőtelekes általános iskolája és egyik utcája is a költő nevét viseli.

Telekes Béla költészetének értékállóságát bizonyítja, hogy az utóbbi évtizedekben további két válogatás is megjelent műveiből (Ez itt az álmok rengetegje, 1975; Az én múzszám, 1981). Versei szerepelnek a Végh György által szerkesztett Századvégi költők című antológiában (1957), továbbá számos régebbi és újabb gyűjteményben.

Munkái

1. Káprázatok. (Versek) Budapest, 1895.
2. Versek. Budapest, 1906.
3. Fekete gályán. Budapest, 1936.
4. Ez itt az álmok rengetegje. Budapest. 1975.
5. Az én múzszám. Budapest, 1981.

Irodalom

- ADY Endre: Telekes Béla: Versek. = Budapesti Napló, 1906. ápr. 8. = Ady Endre az irodalomról. Bp. 1961. Szépirodalmi Kiadó, 148. p. (Telekes Béla második verseskötetéről.)
- BOTOND Edit: Emlékek és tervek között egy újonnan felfedezett költő. = Népakarat, 1957. február 10. (Telekes Béla.)
- BOKOR Imre: Látogatás a legöregebb magyar költőnél. = Könyvtáros, 1959. 10. sz. 777-778. p. 1 kép. (Telekes Béla.)
- CSUTORÁS Annamária: Száz éve született Telekes Béla. = Észak-Magyarország, 29. évf. 1973. május 4. 4. p.
- SZEGHALMI Elemér: Telekes Béla. = Telekes Béla: Ez itt az álmok rengetegje. Vál., szerk. és utószó: Szeghalmi Elemér. Bp. 1975. Szépirodalmi Kiadó, 201-215. p.
- SZEGHALMI Elemér: Ady költői előfutára. Telekes Béla lírája a századfordulón. = Vigília, 1979. 5. sz. 311-319. p.
- HAJDÚ Imre: Néhány dalért jöttem e világra. = Észak-Magyarország, 36. évf. 1980. jún. 1. 6. old. = Új Észak, 2. évf. 1996. április 16. 7. p. 1 arckép. (Emlékezés Telekes Bélára.)
- ARANY Lajos: Átokkiáltás a festett világra. A fiatal Telekes Béla (1873-1960) új típusú szerelem-felfogásának néhány eleme. = Partium, 1. évf. 1992. 1. sz. 50-54. p.

Farkas Ignác, dr.

Orvos, szakíró. 1875. április 29-én született *Edelényben*, Farkas Ignác és Lux Betti gyermekeként. Középiskoláit Miskolcon és Aradon, az egyetemet Budapesten és Bécsben végezte. 1899-ben Budapesten szerzett orvosi diplomát. Pályáját mint az 1. számú anatómiai intézet tanársegédje kezdte, majd az 1. számú sebészeti klinikára került, ahol műtősebészi oklevelet szerzett. Utána a budapesti poliklinikán Illyés Géza mellett volt, és tizennégy éven át a Rókus Kórház urológiai sebészeti osztályán dolgozott. 1922-től a budapesti Szeretet-kórház urológiai osztályának és az OTI központi urológiai rendelőjének vezetője. 1930-ban megszerezte a magyar királyi egészségügyi főtanácsosi címet. Az első világháborúban mint ezredorvos részben az olasz fronton, a helyőrségi kórházban szolgált. A Magyar Urológiai Társaságnak alapításától (1925) főtitkára volt. A Társaság irodalmi kiadványait ő szerkesztette. Magyar és külföldi (USA, Anglia, Németország) szaklapokban egyaránt jelentek meg írásai. 1943. január 18-án hunyt el Budapesten.

Munkái

1. Érzéstelenítő eljárás a penis műtéteinél, tekintettel az Oberst féle eljárásra. Bp. 1902. (dr. Sellei Józseffel.)
2. A paraurethralis járatok sebészi gyógykezeléséről. Különlenyomat a »Bpesti Orvosi Ujság«-ból. (8-r. 8 l.) Bpest, 1903. Pallas r.-t. ny.
3. A here és mellékhere gümös megbetegedésének gyógykezeléséről. Különlenyomat az »Orvosi Hetilap«-ból. (8-r. 8 l.) Bpest, 1908. Pesti Lloyd-Társulat ny.
4. A férfi húgycsőkankó kezelésének mai állása. (Összefoglaló szemle.) Különlenyomat az »Orvosi Hetilap«-ból. (8-r. 9 l.) Bpest, 1908. Pesti Lloyd-Társulat ny.
5. Hólyagtuberculosisról. Különlenyomat az »Orvosi Hetilap«-ból. (8-r. 8 l.) Bpest, 1909. Pesti Lloyd-Társulat ny.

Irodalom

Magyar könyvészet 1712-1920. Petrik Géza retrospektív bibliográfiája és a pótlások. CD-ROM Arcanum Kiad. Bp. é. n.

Kovács Andor

Református lelkész. 1878. november 30-án született *Edelényben*. Tanulmányok: Grove City College - Western Theological Seminary (Pittsburgh). 1904-től az USA-ban lakott. 1911-1929 között Leechburg, 1929-1937 között Brownsville lelkésze. A presbiteriánus Magyar Konferencia elnöke volt. Rendszeresen publikált az Amerikai Magyar Reformátusok Lapjában. Pittsburghban hunyt el 1938. augusztus 9-én.

Munkája

Emlék-könyv a Brownsvillei és Pricedalei Magyar Református Egyházak harminc éves jubileumára. Thirty Year Anniversary of the Brownsville-Pricedale Magyar Presbyterian Church. 1907-1937. Szerk..... Brownsville, 1937.

Irodalom

NAGY Csaba: A magyar emigráns irodalom lexikona. Argumentum Kiadó, Petőfi Irodalmi Múzeum és Kortárs Irodalmi Központ. Bp. 2000. 558. p.

Borsovai Lengyel Gyula, idős

Református lelkész, író. 1879. augusztus 27-én született Rimaszombaton Lengyel Sámuel és Báthory Julianna gyermekeként. Alsóbb és középiskoláit szülővárosában végezte, majd a teológiai tanulmányait Sárospatakon fejezte be 1901-ben. Helyettes lelkész lett *Szendrőn*, majd *Ládbesenyőn*, majd 1905-1908 között Kondón rendes lelkész. 1908-ban választották meg *Szendrőlád* lelkipásztorának, ahol haláláig szolgált. Szendrőlád a család szeretett lakóhelye, a papi szolgálat és az egyre jobban kiteljesedő írói munkásság színhelye, témáinak, alakjainak forrása volt.

1913-ban egy országos pályázaton Soós László esete című népies elbeszéléssel első díjat nyert. Ezzel indul irodalmi pályafutása. Nagy sikert aratott ön-életrajzi ihletettségű satirikus novellájával, A falu cselédjével 1914-ben. További írásai főként háborús témájúak, például az Ágyúfüst alatt című kötetének elbeszélései. Két háborús imakönyve is ekkor jelenik meg. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Koszorú című népies irányú füzeteiben sorra jelennek meg elbeszélései, kisregényei.

1917-ben négy gyermeke könnyebb taníttatása és írói munkássága nagyobb érvényesítése reményében pályázatot nyújtott be a miskolci református gimnázium vallástanári állására; nem ő kapta meg. Szendrőládon maradt.

Az első világháború után, már Borsovai Lengyel Gyula néven, novellák százait közli a legkülönbözőbb lapokban (Budapesti Hírlap, Pesti Napló, Független Magyarország, Miskolczi Napló, Aradi Közlöny stb.). A két világháború között kevés írása jelent meg önálló kötetben. Tagja volt a Lévy József Irodalmi Társaságnak és számos egyesületnek. Rendszeresen szerepelt a miskolci kulturális eseményeken, a könyves ünnepeken. Egyházi téren is aktív volt. Egyházmegyei tanácsbíró volt és több egyházi lap munkatársaként is tevékenykedett (Protestáns Szemle, Sárospataki Református Lapok, Debreceni Lelkészi Tár stb.). Szendrőládon hunyt el 1939. december 26-án.

Munkái

1. A falu eselédje. Szatirikus önéletrajz és egybek. Budapest, 1914.
2. Imádkozunk szeretetünkért. Imák háborús időben. Miskolc, 1914.
3. Imák a betegágyon. Sebesült katonák részére. Miskolc, 1915.
4. Az öreg ember. Budapest, 1915.
5. Ágyúfüst alatt. Elbeszélések a háborúról. Miskolc, 1915.
6. Ássák a templom falát. Putnok, é. n.
7. A hazai föld. Budapest, é. n.
8. Márton hazajött. Budapest, é. n.
9. Szabad az Isten mindnyájunkkal. Budapest, é. n.
10. A tékozló fiú. Budapest, é. n.
11. A világos ablak. Budapest, é. n.
12. A két Lukács. Tahitótfalu: Sylvester, 1927.
13. Mendikás Jóska. Miskolc, 1928.
14. Magyar esetek. Országos Református Szeretetszövetség. {Bp., 1938}

Irodalom

Csokor: miskolci antológia. Miskolc. 1926. 20-23. p.

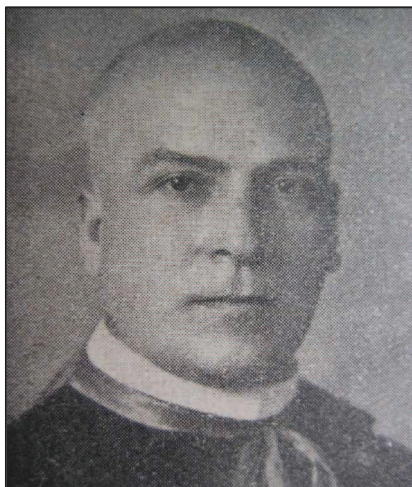
KÁRPÁTI Béla: Népközelben. Négy Borsodi papköltőről. = Napjaink. 28. évf. 9. sz. (1989. szept.) 35-38. p.

LAKI-LUKÁCS László: A Bódva-völgy széphistóriása. Borsovai Lengyel Gyula halálának 55. évfordulója elé = Szülőföldünk 23-24. (1995. jún.) 13-14. p.

Magyar Könyvészet 1712-1920. CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp., é. n.

Magyar Könyvészet 1921-1944. CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp., é. n.

Szántay-Szémán István, dr.

Görög katolikus helynök, pápai prelátus, költő, író, irodalomtörténész. Abaújszántón született 1880. július 5-én. Tanulmányait az eperjesi katolikus főgimnáziumban, az ottani teológiai, majd a jogakadémián, továbbá a budapesti polgári iskolai tanárképzőben és a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen végezte, ahol a kánonjog doktorává avatták. 1903. szeptember 20-án áldozópappá szentelte dr. Vályi János eperjesi püspök. 1902 szeptemberében az eperjesi fiúinternátus tanulmányi felügyelője, 1903-ban az eperjesi katolikus tanítóképző, majd 1905-ben az eperjesi katolikus főgim-

názium tanára lett, ahol 1918. szeptember 1-jéig dolgozott. Tanári munkájával párhuzamosan, 1907-től mint egyházmegyei másod tanfelügyelő s 1916 szeptemberétől pedig mint egyházmegyei főtanfelügyelő vezette iskoláik ügyeit. 1918-ban a kultuszminisztérium teljesen egyházmegyei szolgálatra bocsátotta át, hogy a háború által tönkretett rutén népnevelés ügyét s a feldúlt iskolák helyreállítását irányíthassa. Ugyanakkor professzora lett a teológiai akadémiának. A cseh megszállás miatt állását veszítette és egész munkájának magyar nemzeti iránya miatt kiutasították. Itt a nemzeti kisebbségi minisztérium abaújborsodi kirendeltségének lett a vezetője a minisztérium feloszlásáig. Ezalatt **Szuha-kállón** lakott. 1923-ban Budapestre költözött, ahol előbb a Nemzeti Múzeum könyvtárához osztották be, majd kormányzói kinevezéssel, a nemzeti kisebbségi nyelvek számára alapított szláv (nyugati tót) katedrát töltötte be a budapesti polgári iskolai tanárképzőben és az I. kerületi mintaképzőben. Itt érte Papp Antal érseknek, akit magyarságáért Ungvárról kiűldöztek, a meghívása, hogy az eperjesi és munkácsi egyházmegyék Magyarországon fekvő parókiáiból alakított Apostoli Adminisztratura szolgálatába lépjen. Így került 1925 októberében Miskolcra, ahol az érsek-apostoli kormányzó általános helynöke, iskoláik főtanfelügyelője s a szentszéki bíróság elnöke lett. 1927-ben pápai prelátus, 1939-ben benediktált archipresbyter lett. Több egyesületnek és körnek is tagja, vezetőségi tagja volt. Tagja volt a Szent Sír Lovagrendnek és a rend szentföldi missziójának magyarországi igazgatója volt. Már diákkorában jelentek meg lapokban kisebb írásai, majd egyre több újság közölte munkáit (Magyar Állam, Szépirodalmi Kert, Alkotmány, Magyarország, Katolikus Szemle, Magyar Szemle Hírnök stb.). Több lap szerkesztőjeként is dolgozott. 1934-ben ő alapí-

totta a Keleti Egyház című folyóiratot. Magyar betűs rutén nyelvkönyveket állított össze az elemi iskolák III-VI. osztályosai számára. Miskolcon hunyt el 1960. december 22-én.

Munkái

1. A három szent püspökről nevezett ungvári növendékpapság egyházirodalmi iskolás könyvtárának jegyzéke. (Karcub Pállal) Ungvár. 1900.
2. Mária felé. Eperjes. 1904.
3. A boldogságos Szűz Mária tisztelete a görög egyházban. Szent István Társulat. Bp. 1908. (Pécs, 1959)
4. Az élet útja. Pázmáneum. Bp. 1909.
5. Idegen tájon. (Elbeszélések) Győr. 1909. Lányok könyvtára.
6. Görög katolikus szertartástan. Bp. 1911.
7. Tíz év. (Elbeszélések) Ungvár. 1912.
8. Van. (Regény) Eperjes. 1914.
9. A tridenti forma és a keleti egyházjog. Bp. 1916.
10. Hitfelekezeti iskoláink jogi helyzete. Eperjes. 1917.
11. Hadifoglyaink házassága. Eperjes. 1917.
12. Katekizmus.
13. Egyháztörténelem.
14. Tanügyi kalauz.
15. A hatalomért (Regény) 1922.
16. Turgenyev és a „Költemények prózában”. Stephaneum. Bp., 1924.
17. Az újabb orosz irodalom a régibb irodalom történetének vázlatával. Szent István Társulat. Bp., 1926. /Szent István könyvek 38./
18. Szívünk vigasztalója. Oktató és imádságos füzet a Jézus Szívét tisztelő görögkatolikus hívek lelki épülésére. Máriapócs, 1927. /Máriapócsi kis könyvtár 2-5./
19. Vergődő lelkek. Történet Tiberius korából. Miskolc, 1928. /A Magyar Jövő regényei 2./
20. Mindennapi kenyér. (Imakönyv) Miskolc. 1930. 2. kiadás.
21. Az unionizmus. Vázlatok az egyházak egyesülésének kérdéséhez. {Bev.} Hász István. Miskolc, 1932.
22. XI. Pius pápa és az unió. Eger, 1935. /Kiny. az Egri Egyházmegyei Közlönyből./
23. Eucharisztia unió. Egy megoldandó szentévi feladat. Miskolc, 1937. /2. kiadás: 1938. 3. kiadás 1939./
24. A pápaság az orosz orthodoxia tükrében. Adatok az orosz uniós probléma munkálásához. {Bev.} Hajdudorogi Papp Antal. Miskolc, 1938.
25. A görög rítus liturgikus könyvei és magyar nyelvre való átültetésük. Miskolc, 1939.
26. Császárnőm parancsára. Legendás történet a képrombolás korából. Miskolc, 1940.
27. A miskolci gör. szert. kath. Apostoli Kormányzóság története, területe és személyi adatai fennállásának 15 éves évfordulóján. Miskolc. 1940.
28. Kivonatos Typikon. Miskolc. 1941.
29. A tükör összetört. Képek a Beszkidek aljából. Miskolc, {1942}
30. Az egyház egysége. Három uniós előadás. Miskolc, 1942.
31. A Szent Unió hőskora. Kuncevicz Sz. Jozafát polocki érsek élete és vértanúsága. Sz. {ent} Miklós Magyarországi Uniók Szövetsége. Miskolc, 1943. /Szent Miklós uniós könyvtár 1./

Fordítás, összeállítás, átdolgozás

1. Innen-onnan. Bp. 1907. Családi Regénytár. Fordítások orosz nyelvről.
2. Kelet és az Eucharisztia. Miskolc, {1937} Összeáll.

3. Melles Emil: Görögkatolikus szertartástan. Szent István Társulat. Bp., 1937. Átdolgozta Kozma Jánossal.
4. Melles Emil: Görögkatolikus szertartástan elemei. Szent István Társulat. Bp., 1938. Átdolgozta Kozma Jánossal.
5. Marianov, Ivan: Hogy mindnyájan egyek legyünk! Szent István Társulat. Bp., 1939. Uniós kézikönyv. Fordította és átdolgozta.

Irodalom

Csokor: miskolci antológia. Miskolc. 1926. 159-162. p.

SZÁNTAY-SZÉMÁN István: A miskolci gör. szert. kath. Apostoli Kormányzóság története, területe és személyi adatai fennállásának 15 éves évfordulóján. Miskolc. 1940. 70-71. p.

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy. In.: tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok, 1999. 598. p.

Magyar Könyvészet 1921-1944. Betűrendes mutatóval, pótlásokkal, javításokkal. CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

SZEMERSZKINÉ SZMREK Zsuzsa - SZEMERSZKI Mihály: A Miskolci Apostoli Kormányzóság története a Keleti Egyház című folyóirat tükrében. Pácin. 2005.

Landau Izidor

Főrabbi. Tudós, nagy nevelő. 1881-ben született Nagyszőlősen. Középiskoláit Nyitrán végezte, s utána a rabbiképzőn szerzett képesítést. Működését Bodrogheresztúron kezdte. 1921-től haláláig az **edelényi** zsidó hitközség vezető lelkésze volt. Edelényben hunyt el 1942. január 29-én. Utóda és egyben az utolsó edelényi rabbi a fia, Naftali volt; aki híveivel együtt Auschwitzban halt mártírhálál. Hittudományi írásai több kiadásban is megjelentek héber nyelven az Izrael háza című könyvében.

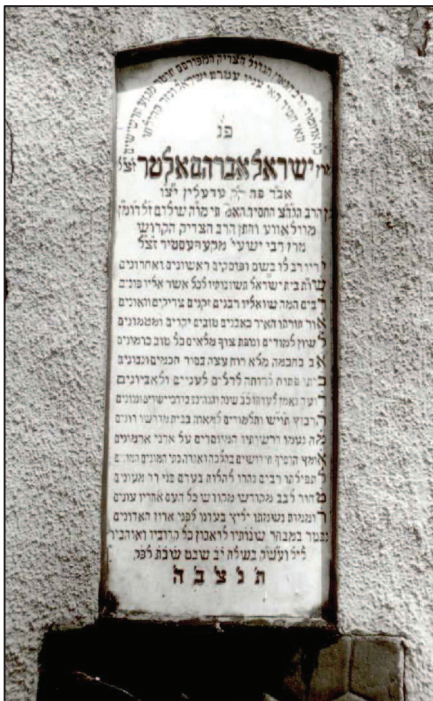
Munkája

Beit Jisrael (Izrael háza) Brooklyne (USA) é. n.

Irodalom

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy. In.: tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok, 1999. 594. p.

Uő: Edelény templomai és egyházközségei. Edelény, 2005. 130-133. p.

Síremléke az edelényi zsidó temetőben.

Fotó: Veres András

Miklós Elemér (miklósvári)

Író, költő, tanár. Miklós Ödön országgyűlési képviselő és Tóth Jolán (Tóth Lőrincz, főrendiházi tag és író leányának) fia. 1882. június 4-én született Alacson (Borsod megye). Középiskoláit a budapesti ev. református főgimnáziumban végezte és 1900. szeptemberében ugyanott az egyetem bölcsészeti fakultására iratkozott be, ahol 1902. márciusában a magyar és francia nyelv- és irodalomból tanári alapvizsgát is tett. 1900. december 1-jén ő rendezte az egyetemi ifjúság Vörösmarty-emlékünnepségét, mint a retorikai szakosztály elnöke. Bizottsági tagja a bölcsészhallgatók segítőegyletének, elnöke a protestáns ifjúság Bethlen Gábor körének. 1901. decemberében ő kezdeményezte a gyűjtést a Budapesti Hirlapban a szegény bölcsészek iskolapénze javára, mely alkalommal negyven szegény társát részesítette anyagi támogatásban. Az 1930-as évek végén kívándorolt Brazíliába. 1954-ben Argentínában, Buenos Aires-ben halt meg. Gyermekkorában gyakran megfordulhatott *Finkén*, (ma *Edelény*) nagypaja birtokán.

Versei a Fővárosi Lapokban, az Egyetemi Lapokban, az Egyetértésben, az Ébresztőben, a Borsodmegyei Lapokban, a Vasárnapi Ujságban, a Magyar Bazarban, az Új Időkben jelentek meg.

Több magyar és idegen nyelvű idegenforgalmi kiadvány szerkesztője volt az 1930-as években.

Munkái

1. Óda a reformáció emlékünnepe. Budapest, 1899.
2. Rózsás szalmakalap. Költemények. Ugyanott, 1901. (Ismert. Budapesti Szemle XVIII., Pesti Napló máj. 10., Vasárnapi Ujság máj. 12.).
3. Petőfi és Béranger. (8-r. 75 l.) Bpest, 1904. Singer és Wolfner bizom. 1.50
4. A nő és az irodalom. Különleny. a »Nemzeti Nőnevelés«-ből. (n. 8-r. 8 l.) Bpest, 1905. Franklin-Társulat ny.
5. A tanár egyénisége. Különlenyomat a »Magyar Paedagogia«-ból. (n. 8-r. 11 l.) Bpest, 1907. Franklin-Társulat ny.
6. Versek 1897-1907. Budapest, 1907.
7. Irodalmi nevelés. tanulmányok. Budapest, 1908.
8. Az irodalomtörténet tanítása a középiskolában. Budapest, 1908.
9. Picturesque Hungary. Bp., {1934} Cserépfalvi. /Beautiful Danubian countries./
10. La Hongrie pittoresque. 1934. /Les beaux pays danubiens./ (Ua. 2. éd. 1935.)
11. Das malerische Ungarn. {1934} /Die schönen Dunauländer./
12. Az utazás művészete. Előadások, tanulmányok. Budapest, 1934.
13. „És itt élnek közöttünk...” (Visszaemlékezések) Buenos Aires, 1944. Ignotus bevezetőjével.
14. Magyar mozaik. Buenos Aires, 1945.
15. Budapest, mienk a múlt is! Buenos Aires. 1946.
16. Még egy csokrot! Anekdoták, tanulmányok, versek. Buenos Aires, 1947.
17. Büntelenek bűnhődése. Elbeszélések, novellák, karcolatok. Városi Könyvtár. Vásárosnamény. 2003.

Fordítása

Mussolini, Benito gondolatai. Ezio M. Gray szemelvényei a Duce beszédeiből. {Bev.} Bethlen István gróf Bp., 1928. Eligius.

Irodalom

SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái VIII. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Bp. 1902. 1320-1321. hasáb.

Magyar Könyvészet 1712-1920 Petrik Géza retrospektív bibliográfiája és a pótlások. CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp., é. n.

Magyar Könyvészet 1921-1944 CD-ROM Arcanum Kiadó. Bp., é. n.

www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Birinyi K. Lajos

Ügyvéd, lapszerkesztő. 1886. április 19-én született *Damakon*. Mint szegény földműves szülők gyermeke 16 éves korában kivándorolt Észak-Amerikába és gyári munkásként kezdett dolgozni. Megtakarított pénzén s egy jólelkű anglikán házaspár támogatásával elvégezte közép és felsőfokú iskoláit, ügyvédi oklevelet szerzett, és mint ügyvéd és lapszerkesztő Cleveland-ben telepedett le. A Magyar Tudományos Akadémia 1926-ban külső tagjai sorába választotta. 1939-ben szülőfaluja, Damak diszpolgárává választotta. A trianoni békediktátum igazságtalanságai ellen írt cikkei a Bridgeport, Egyetértés, Otthon, Szabadság, Magyarország, Magyar Hírlap című amerikai lapokban jelentek meg. Amerikai munkatársa volt a Nemzeti Életnek. Cleveland-ben (USA) hunyt el 1941. szeptember 3-án.

Munkái

1. Justice for Hungary. Cleveland, 1923.
2. The Tragedy of Hungary. Cleveland, 1924.
3. Memorandum Re. Official Reception of the Queen of Roumania. Cleveland, 1926.
4. International Justice. Memorandum Submitted by American Citizens of Hungarian Descent to the Word Conference of International Justice. Cleveland, 1928.
5. Why the Treaty of Trianon is Void. Grand Rapids, 1938.

Irodalom

GULYÁS Pál: Magyar írók élete és munkái III. Bp., 1941. 357. hasáb

NAGY Csaba: A magyar emigráns irodalom lexikona. Argumentum Kiadó, Petőfi Irodalmi Múzeum és Kortárs Irodalmi Központ. Bp. 2000. 102-103. p.

Benda Oszkár

Irodalomtörténész. 1886. május 24-én született *Rakácán*. Bécsben, Prágában és az oxfordi egyetemen tanult. Bölcsészdoktori címet szerzett. Ausztriában élt. A bécsi egyetem rendes tanára 1945-től, majd főiskolai tanár volt Bécsben, Triesztben és Aussigban. Mödlingben (Ausztria) hunyt el 1954. január 2-án.

Munkái

1. Der gegenwärtige Stand der deutschen Literaturwissenschaft. Wien-Leipzig, 1928.
2. Das Deutsche Kulturproblem. Wien, 1929.

3. Erziehung und Bildung in österreichische Geist. Disszertáció. Wien, 1936.
4. Die österreichische Kulturidee in Staat und Erziehung. Wien, 1936.
5. Die bildung des dritten Reiches, Randbemerkungen zum gesellschaftsgesichtlichen Sinnwandel des deutschen Humanismus. Wien-Leipzig, 1945.

Irodalom

NAGY Csaba: A magyar emigráns irodalom lexikona. Argumentum Kiadó, Petőfi Irodalmi Múzeum és Kortárs Irodalmi Központ. Bp. 2000. 88. p.

Kis Benedek János (vitéz)

Római katolikus kántortanító. 1889. február 6-án született Gyöngyösön. *Edelénybe* 1912-ben került. Az első világháborút végigkatonáskodta. A harcokban arany vitézségi érmet szerzett, s ennek alapján vitézzé avatták 1920-ban. Kántori tevékenységét 1950-ig, tanítói pályáját 1955-ig folytatta. 1965. december 18-án hunyt el. Hamvait a régi edelényi katolikus temetőben helyezték örök nyugalomra.

Munkája

Edelény (Monográfia) Az elemi népiskola „Beszéd értelem gyakorlat” földrajzi részének edelényi anyagához. Edelény, 1930. (Edelényben, Blaszi Lipót könyvnyomdájában készült.)

Irodalom

Munkája 1990-es hasonmás kiadásának hátsó külső borítóján Slezsák Imre írt Kis Benedek Jánosról és művéről.

Ulviczky Ferenc, dr.

Római katolikus plébános, egyházi író. 1890-ben született Kőteleken. Egerben végezte a gimnáziumot, a bécsi Pázmáneumban tanult teológiát. Doktorátusát a budapesti egyetemen szerezte. 1913-ban szentelték pappá. Hivatását Bélapátfalván kezdte, majd Ónodon és mint hitoktató Jászárokszálláson dolgozott. 1915-ben került Jákóhalmára, 1922-ben Mezőcsátra, 1933-ban Újfehértóra; majd *borsodsziráki* plébános volt 1938 augusztusától haláláig, 1941. június 13-ig. Felelős szerkesztője volt a Jászárokszállás és Vidékének, munkatársa volt az Egri Híradónak, az Egernek, a Gyöngyös és Vidékének és a Gyöngyösi Néplapnak.

Irodalom

Borsod vármegye / Szerk.: Csíkvári Antal. Vármegyei Szociográfiák Kiadóhivatala. Bp., 1939. 471. hasáb.

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy. In. Tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok, 1999. 600. p.

Lakatos Géza

Katonatiszt, politikus. Budapesten született 1890. április 30-án. Tanulmányait Budapesten végezte a Ludovika Akadémián. Az első világháborúban hadnagyi rangban csapattiszt, később vezérkari tiszt és a katonai akadémia tanára volt. A prágai magyar követségen katonai attasé, utána hadtest-vezérkari főnök és dandárparancsnok Budapesten. A 2. hadsereg vezérkari főnöke volt két évig, 1941-ben a kassai hadtest, 1943-ban a keleti fronton működő megszálló csapatok parancsnoka. 1944. március és május között az 1. hadsereget vezette. 1944. augusztus 29-től október 16-ig miniszterelnök volt. Horthy politikájának megfelelően igyekezett lazítani a németekkel való kapcsolatokon. 1944 decemberében a nyilasok Sopronban házi őrizetbe vették. A második világháború után a szovjetek internálták, tanúként hallgatták ki a háborús bűnökkel vádoltak perében, megvonták a nyugdíját és kitelepítették. Alkalmi munkákból élt, majd szerény – nyugdíjnak nem nevezhető – havi járandóságot kapott. Felesége hangácsi születésű. A *Nyomár-Ziliz* között fekvő Kökény-völgyi tanyán lévő nyaralóban sok-sok nyarat töltött a család. A háború után is ide tért vissza megtört emberként. Ausztráliába emigrált 1965-ben a lányához. Adelaide-ban (Ausztrália) hunyt el 1967. május 21-én. Itt helyezték örök nyugalomra.

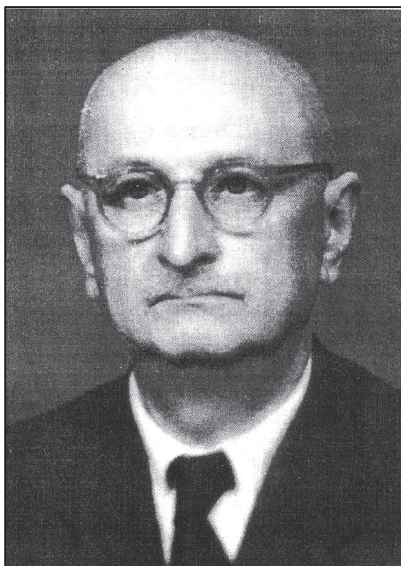
Munkái

1. Ahogy én láttam. Visszaemlékezések. München, 1981.
2. Ahogy én láttam. Bp., 1992.
3. As I Saw It. Englewood, 1993.

Irodalom

Magyar életrajzi lexikon II. kötet. Akadémiai Kiadó. Bp., 1969. 18. p.

Görgő Tibor, dr. (vitéz)

Orvos, költő. Kiszomborban született 1892. június 3-án. Eredeti családnéve Spergely. Elemi iskoláit Nagylakon végezte, ahol édesapja gyógyszerész volt, majd a szegedi piarista gimnáziumban tanult. 1911-ben iratkozott be a budapesti egyetem orvostudományi karára, de tanulmányait megszakította az első világháború. Medikusként került a 23. gyalogezredhez. Orosz hadifogságba esett. Trianon után, vagyonukat hátrahagyva menekültek el a románná lett szülőhelyről. Orvosként először a Fehér kereszt gyermekkórházban dolgozott a nagyhírű Heim Pál mellett. Itt ismerkedett meg Kállai Géza *rudabányai* bányaigazgatóval, aki felkínálta neki a bányatárspénztár kórházának bánya- és körorvosi állását, melyet el is fogadott.

1925-ben vitézzé avatták, ekkor magyarosította a nevét. Diákkorában írta első verseit. Éta írói álnéven a Nagylaki Hírlapban publikált. Rudabányai orvosként több lapban jelent meg írása, pl.: Magyar Jövő, Pesti Hírlap, Magyarság stb. Első három kötetét Kürti írói álnéven tette közzé. 1958-ban ment nyugdíjba, majd hamarosan Budapestre költözött a fiához. 1978. szeptember 6-án halt meg. Hamvait 2005-ben a rudabányai bányatelepi temetőben helyezték örök nyugalomra, így újabb irodalmi emlékhellyel bővült szűkebb pátriánk.

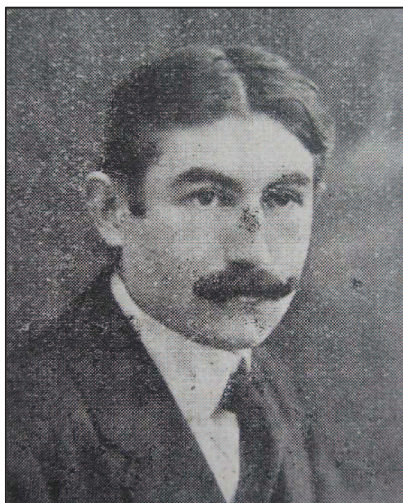
Munkái

1. Mentsétek meg lelkeinket! 1928.
2. Itt hagytak engem a vártán. 1929.
3. Estefeje, hazafele. 1930.
4. Dávid harca. 1931.
5. Higgyetek magyarak. 1934.

Irodalom

VIKTOR Gyula: Dr. Görgő Tibor bányorvos-költő. In.: Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum Közleményei I. Rudabánya, 2004. 59-63. p.

Szigethy Ferenc

Református lelkész, költő. Hevesen született 1893. augusztus 15-én. Apja ott volt igazgató-tanító. Elemi iskoláit Ártándon végezte. Középiskolába Kecskeméten és a miskolci Református Főgimnáziumba járt, majd Sárospatakon volt teológus. A teológia elvégzése után Tiszanánán és Borsodgeszten volt segédlelkész, majd Miskolcon káplán. Miskolcra *Balajtra* hívták meg lelkipásztornak 1918-ban. Innen 1928-ban Sajószentpéterre került, majd 1943. február 28-tól Abaújbakta volt lelkipásztori szolgálati helye. Nyugdíjba vonulása után 18 évig dolgozott a Borsodi Betonútépítő Vállalatnál. Miskolcon hunyt el 1969. szeptember 5-én.

Munkái

1. Pataki versek. Sárospatak, 1912.
2. Tábori posta. Sárospatak, 1915.
3. Nehéz idők. 1920.
4. Vidéki versek. Tahitótfalu, 1925.
5. Szavalókönyv. Tahitótfalu, 1926.
6. Ezüstharangszó. Sárospatak, 1932.
7. A lélek szól hozzátok. 1939.
8. Évszázadok énekelnek. Miskolc, 1942.
9. Testvéreim a tárgyak. Miskolc, 1942.
10. Levelek a harctérre katonafiamhoz. Miskolc, 1942.

Irodalom

Önéletrajza 1943-ból. (kézirat)

KÁRPÁTI Béla: Népközelben: Négy borsodi papköltőről. = Napjaink. 28. évf. 9. sz. (1989. szept.) 35-38. p.

DEÁK Gábor: 100 éve született Szigethy Ferenc pap-költő. = Szülőföldünk 21-22. Miskolc. (1994. márc.) 200-205. p.

Balázs Győző

Református paptanár, költő, író.

Felsőbányán (Szatmár megye) született 1893. április 14-én. Az elemi iskolát Parasznyán, a középiskolát Miskolcon a református főgimnáziumban, az egyetemet Debrecenben végezte. Mint kollégiumi segédtanárt az Országos Teológiai Szövetség Közlönyének szerkesztőjévé választotta az ifjúság. 1919-ben a kommunizmussal szembekerülve menekülnie kellett Debrecenből. Távollétében betöltötték az állást, így nem mehetett vissza. 1919-től 1955-ig volt a miskolci Református Gimnáziumban vallástanár. Számos kulturális egyesület, társaság tagja, több helyi lap munkatársa, szerkesztője, a Lévy-hagyaték gondozója volt. Testvére **Borsodszirákon** tanított,

egyik sógora **zilizi** református pap volt. Búcsúk és más ünnepek alkalmával rendszeresen megfordult mindkét helyen. Művei közül több kapcsolódik a környékünkhöz. Miskolcon hunyt el 1973. március 13-án.

Munkái

1. A lélek bolondjai. Miskolc, 1925.
2. Lelkem hárfáján. Versek. Miskolc, 1925.
3. Virágok, álmok. Versek. Miskolc, 1926.
4. Álmodik a Hargita. Versek. Miskolc, 1927.
5. A geszti sír. Miskolc, 1928.
6. Kelet ős filozófiájának hatása szépirodalmunkban. Miskolc, 1928.
7. Nagy Isten kertjében. Versek. Miskolc, 1929.
8. Vissza Platon esztétikájához. Ludvig Nyomda. Miskolc, 1929.
9. Homokbucka tövén. Miskolc, 1930.
10. A szív filozófiája. Miskolc, 1930. (2. kiad.)
11. Sötét máglyák, fénylő szobrok. Ludvig Nyomda. Miskolc, 1931.
12. Pogány volt-e Sokrates? Ludvig-Janovits. Miskolc, 1931.
13. A magyar költők anyaszeretete. Miskolc, 1933.
14. A Sajó völgy pacsirtája. Cegléd, 1933.
15. Keleti ősi filozófia és a plátói szerelem. Miskolc, 1935.
16. Szentpéter üres fészke. (Lévy József naplója) Miskolc, 1935.
17. Isten munkatársai. Versek. Bp., 1937.
18. A túlsó parton. Miskolc, 1937.
19. Senki lánya. Miskolc, 1942.
20. Visszatekintés: Lévy József /Sajtó alá rend.: Csorba Csaba. Kiadja Sajószentpéter Nagyközségi Tanács és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár. Miskolc. 1988.

Irodalom

Csokor: miskolci antológia. Miskolc. 1926. 14-15. p.

KÁRPÁTI Béla: Népközelben: Négy borsodi papköltőről. = Napjaink. 28. évf. 9. sz. (1989. szept.) 35-38. p.

www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Szóke Béla

Gépészmérnök, feltaláló, technikatörténész, a műszaki tudományok kandidátusa (1972). **Jósvafőn** született 1894. október 21-én. Részt vett az első világháborúban. Mint főhadnagy szerelt le. Gépészmérnöki diplomáját a budapesti műegyetemen szerezte 1922-ben. Pályafutását a Weiss Manfred Rt.-nél szerszám- és gépkonstruktorként kezdte (1922-25). Ezt követően 1940-ig az Első Magyar Gazdasági Gépgyár gépszerkesztője. Ebben az időszakban kiemelkedő alkotása a kombinált búzamosógép. 1940 után – többnyire vezető beosztásban – szerszámgépeket szerkesztett. Sikeres volt a munkatársaival együtt tervezett botkormányos vezérmű, mely – harántgyalugépbe beépítve – az 1958. évi brüsszeli világkiállításon nagydíjat nyert. 1955-ben vonult nyugdíjba. Ettől kezdve egymás után írta tanulmányait, könyveit és cikkeit. Jórészt ebben az időszakban foglalkozott technikatörténettel. Húgával, Szőke Annával grafikus öröknaptárt szerkesztett. Szabadalmainak száma húsz. Kitüntették Bánki Donát-díjjal (1963); GTE Irodalmi Díjjal (1962 és 1965); MTESZ-díjjal (1975) stb. 1980. november 19-én hunyt el Budapesten.

Munkái

1. Esztergáláskor fellépő rezgések. Népszava. Bp., 1953.
2. Az esztergabehatárolás fogalomköre. Táncsics Kiadó. Bp., 1959.
3. Járassunk-e együtt különböző átmérőjű örlöhengereket? Mérnöki Továbbképző Intézet. Bp., 1959.
4. A forgácsolószerszámok geometriája. A gépgyártás geometriai szemléletének alapjai. Műszaki Kiadó. Bp., 1966.
5. Műszaki Nagyaink. Szerk. 1-3. kötet, Bp., 1967. (2. kiad. 1983.)
6. Általános szilikátipari géptan (Monostori Endrével). Szilikátipari Tudományos Egyesület. Bp., 1969. Szilikátipari Kiskönyvtár 3.

Irodalom

PÉNZES István – Dr. TERPLÁN Zénó: Szőke Béla. Műszaki Nagyaink, 6. kötet, 301-357. p.

Magyar életrajzi lexikon 2. kötet. Akadémiai Kiadó. Bp., 1969. 873. p.

Szőke (Schwarcz) Béla. = Jósvafői Helytörténeti Füzetek 20. 2004. 29-33. p.

www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Dudich Endre, dr.

Zoológus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja.
1895. március 20-án született a Bars megyei Nagysallóban. Középiskolai tanulmányait Esztergomban végezte, majd 1913-ban a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti karára iratkozott be természetrajz-földrajz szakra és ugyanakkor felvételt nyert az Eötvös Kollégiumba is. Egyetemi tanulmányait az első világháború megzavarta, mert közben három és fél évig különböző frontokon teljesített katonai szolgálatot. Tanári oklevelét így csak 1920-ban szerezte meg. 1922-ben „sub auspiciis Gubernatoris” avatták doktorrá az akkoriban Szegeden működő kolozsvári egyetem természettudományi karán. 1925-ben ugyanennek az egyetemnek magántanára lett.

Még egyetemi tanulmányainak befejezése előtt a Magyar Nemzeti Múzeum Állattárába került, ahol 1922-ig mint beosztott középiskolai tanár, majd 1934 júliusáig mint múzeumi őr dolgozott. 1934-ben kinevezték a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti karán az állatrendszertan professzorának. 1926-ban a Magyar Barlangkutató Társulat alapító, majd választmányi tagja lett. Kutatásai során egyre nagyobb figyelmet szentelt a földalatti vizek élővilágának megismerésére. Különösen nagy figyelemmel fordult a barlangok élővilága felé és megkezdte az **aggteleki** Baradla-barlang élővilágának kutatását. 1934-ben őt kéri fel a Wolf-féle „Animalium Cavernarum Catalogus” bevezető részének megírására.

A Baradla-barlangban 1958-ban indult meg az első hazai, a világon a negyedik földalatti barlangbiológiai laboratórium. Ezzel régi álma teljesült. Élete végéig vezette a laboratóriumi munkát.

1958-ban az újra megalakuló Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat elnökévé választották, amely tisztséget 1962-ig töltötte be. A közben megalakuló MTESZ Karszt- és Barlangkutató Bizottságának elnöke volt 1961-től 1965-ig, 1959-1965 között pedig a Karszt- és Barlangkutatás főszerkesztője. Tudományos érdemeinek elismeréseképpen 1957-ben Kossuth-díjjal tüntették ki, és elsőnek kapta meg a Kadóc Ottokár emlékérmét. Budapesten hunyt el 1971. február 5-én.

Munkái

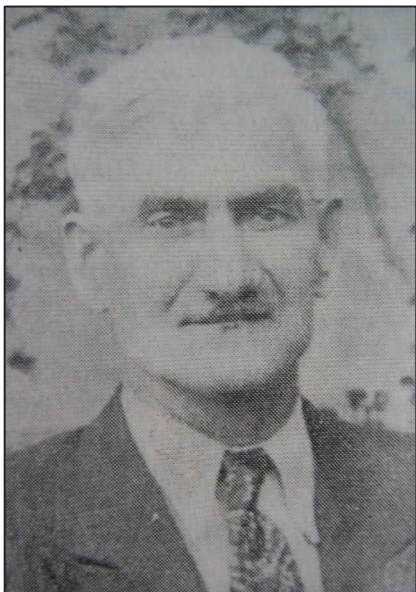
1. A magyarországi emlősök és azok külső rovarélősködőinek határozó táblái. Éhik Gyulával. Bp. 1924.
2. Rendszeres állattan, III. Ízeltlábú állatok. Pécs. 1927.
3. Systematische und biologische Untersuchungen über die Kalkeinlagerungen des Crustaceenpanzers im polarisierten Lichte. Stuttgart. 1931.
4. Biologie der Aggteleker Tropfsteinhöhle „Baradla” in Ungarn. Wien. 1932.
5. Az Aggteleki cseppkőbarlang és környéke. Lendvai Károllyal. Bp. 1932.
6. Bars vármegye póksabású (Arachnoidea) faunájának alapvetése. Kolosváry Gáborral, Szalay Lászlóval. Bp. 1940.
7. Az állatok rendszere és a szárazulatok állatföldrajza. (Az állat és élete, II.) Bp. 1942.

8. Az állatok gyűjtése. Többekkel. Bp. 1949.
9. Állathatározó. Többekkel. Bp. 1950.
10. A rovargyűjtés technikája. Többekkel. Bp. 1951.
11. A barlangbiológia és problémái. Bp. 1959.
12. Állatrendszertan. Loksa Imrével. Bp. 1969. (5. kiad. 1981)

Irodalom

DR. LOKSA Imre: Megemlékezés dr. Dudich Endréről = Karszt és Barlang. 1. sz. (1971) 45-46. p.
Új magyar életrajzi lexikon II. Magyar Könyvklub. Bp. 2001. 268-269. p.

Csapó András

Bányász-költő. 1895. május 10-én született Sajókazán szegény bányász szülők gyermekeként. Hat elemit végzett. Tizennégyéves korában szénbányába került dolgozni. Takarító, bányakocsis, csillés, vājár, végül felügyelő lett. Szabadidejét önképzésre fordította. Huszonöt éves korában írta meg első versét. 1921-ben Harsányi Jenő evangélikus tanító, aki költői tehetségét felfedezte, cikket írt a bányász poétáról a Magyar Jövőben, ennek keretében egy versét is közölte a lap. Verse a Csokor című antológiában is megjelent.

1939-ben bányamester a szuhakálói bányában, majd **Ormospusztára** (1953-tól **Ormosbánya**) került és ott halt meg 1966-ban. Az ormosbányai temetőben helyezték örök nyugalomra.

Munkái

1. Fény a hegyek alól. 1928.
2. Aranyárok. 1929.
3. Vergődő emberek. [?]
4. Virradat után. [?]

Irodalom

Csokor; miskolci antológia. Miskolc. 1926. 28. p.
DR. KÁRPÁTI Béla: Miskolci kistükör. = Napjaink. 17. évf. 4. sz. (1978. ápr.) 32. p.

Balázs Ferenc

Református kántortanító, költő. A történelmi Magyarország Ugocsa megyei Dabolc községében született 1897. február 20-án. Alsóbb iskoláit Halmiban és Nagyszőlősen, a tanítóképzőt Zilahon és Debrecenben végezte. Részt vett az első világháborúban, harcolt Galíciában és az olasz fronton. A trianoni békeszerződés után Csehszlovákiának (ma Szlovák Köztársaság) ítélte szülőföldjére nem tért vissza. 1920-ban kántortanítóként került **Lakra**, a fogságban lévő tanító helyett. Amikor tanítótársa hazakerült, Lakról a közeli **Damakra**, majd **Tornaszentjakabra** ment tanítani. 1926-ban végleg megüresedett a laki tanítói állás, és az ő pályázatát fogadták el. Itt élt családjával az 1962-es nyug-

díjazásáig, majd beköltöztek **Edelénybe**. 1987. június 5-én hunyt el Edelényben.

Első verse 1920-ban jelent meg nyomtatásban; Meddig dalolsz velem címmel. Az 1920-as, 1930-as években rendszeresen jelentek meg versei a Magyar Család, a Tanítók Lapja, a Keresztény Család, a Téli Újság, a Magyar Jövő, a Reggeli Hírlap, a Friss Újság és még sok más lapban. 1927-ben jelent meg verseskötete magánkiadásban, melyet az edelényi Blaszyk nyomdában nyomtak. 1928-ban a Gárdonyi Géza és a Gyóni Géza Irodalmi Társaság tagja lett. 1929-ben az Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság évkönyvében megjelent életrajza. Az 1926-ban Miskolcon megjelent Csokor című antológiában és az 1938-ban megjelent Magyar Művészeti Lexikonban fényképe, életrajza és verse szerepelt. Az ötvenes évektől nem publikált, verseit csak saját örömére írta.

Munkája

Örökség. Versek. Szerző kiadása. Blaszyk Lipót Könyvnyomdája. Edelény, 1927.

Irodalom

Borsod vármegye / Szerk.: Csíkvári Antal. Vármegyei Szociográfiai Kiadóhivatala. Bp., 1939. személyi adattár 15. hasáb.

SLEZSÁK Imre: Balázs Ferenc (1897-1987) a néptanító s költő = Szülőföldünk 18. Miskolc. (1992. aug.) 118-121. p.

Kövér Pál

Református lelkész. Hajdúböszörményben született 1897. október 26-án. 1928 és 1970 között **Zilizen** szolgált. Az elemi iskolát és a gimnáziumot szülőhelyén végezte, a teológiát pedig Debrecenben (1916-1920). Filozófiai, szociológiai, missziói kérdésekkel foglalkozó munkája jelent meg. Cikkei, meditációi, prédikációi a különböző egyházi lapokban láttak napvilágot. Balázs Győző miskolci papköltő és Benedekfalvi (Klein) Gáspár megyei levéltár-igazgató sógora volt. Miskolcon hunyt el 1974. december 4-én.

Munkája

Harc és munka. 1928.

Irodalom

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy. In.: tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok, 1999. 594. p.
Önéletrajza (Kézirat)

Kachelmann Kurt

Okleveles gazdasági tanár, szakíró. 1897. december 9-én született **Edeleányban**. Apja Kachelmann Walter (1856-1921) Coburg herceg főerdésze volt Edelényben. Elemi iskolába Edelényben járt. A gimnázium alsó négy osztályát magánúton, a felső négyet Pozsonyban végezte. A mezőgazdasági akadémiaát Kassán végezte el. Pusztaláncon volt gazdasági gyakornok, 1918-ban segéd-, majd kinevezett tanár volt Kehidán. 1932. november 14-én került Szarvasra, a Tessedik Sámuel Középfokú Tanintézethez gazdasági tanárnak, ahol 1941 szeptemberétől igazgatóként dolgozott.

Tanári, igazgatói, szerzői és agrár-propagandista tevékenysége kiemelkedő volt az intézmény életében. Az oktatás nemcsak foglalkozást jelentett számára, hanem élethivatásának tekintette. Minden állattenyésztési tárgyat ő tanított, a tanszék számára jegyzeteket, tankönyveket írt. Nagy gondot fordított a szarvasi és megyei parasztság szakmai képzésére. Számos társadalmi megbízatást vállalt.

Ismeretterjesztő cikkeket közölt különféle hazai folyóiratokban és a korabeli szarvasi újságokban. Néhány műve Selmeci Kurt írói néven jelent meg. A háborús évek megtörték pályáját, 1945-ben nyugdíjazták. Feleségével, Nandrássy Margittal Kehidán kötött házasságot 1929-ben. Szarvason hunyt el 1947. október 4-én. A szarvasi Ó-temetőben helyezték örök nyugalomra. Az edelényi Városi Könyvtár falán tábla őrzi az emlékét.

Munkái

1. Szarvas állattenyésztésének fejlődése a legrégibb kortól napjainkig (Benczúr Béla Lajossal). Szarvas, 1935.
2. Tejgazdaságtan. Szarvas, 1935. Bp., 1940. Bp., 1942. (2. kiad. 1941)
3. Népszerű állategészségtan és járványtan. Szarvas, 1936.
4. Állattenyésztési ismeretek: 1-4. kötet. Szarvas, 1938-1944.
5. Magyarország állattenyésztése. Szarvas. 1944.

Irodalom

DR. PALOV József: Kachelmann Kurt emlékezete. = Szarvas és Vidéke. 1986. 3. p.

NÉMETHYÉ FÜLEP Katalin: Kachelmann Kurt élete és munkássága 1897-1947. = Szarvasi Tá-joló. 1986. november. 1-5. p.

Gyűlvéshi István

Református lelkész, egyházi író.

Kenderesen született 1897. december 22-én. Szülei gazdálkodók voltak. Alsóbb iskoláit Kenderesen végezte. 1908 és 1916 között a kisújszállási Református Főgimnáziumba járt, majd a debreceni egyetem teológia fakultásán készült a lelkészi szolgálatra. 1920 őszén kápláni vizsgát tett, majd 1921 október végétől 1922 július közepéig Bázelen tartózkodott tanulmányúton. 1922 októberében II. lelkészsképesítő vizsgát tett. 1922. november 1-ig Kenderesen szolgált káplánként, majd dr. Baltazár Dezső püspök Debrecenbe rendelte segédlelkésznek. Dolgozott a lelkészegyesület titkáráként, a központi lelkészi hivatalban és főszerkesztője

volt a Vasárnap című református gyülekezeti hetilapnak. 1923-ban a **Rakaca-szend-Tornaszentjakab-Debréte**-i gyülekezetnél megüresedett a lelkészi állás; ekkor került a vidékünkre. 1925-ben meghívták a **lúdbesenyői** gyülekezet lelkipásztorának. 1929. június 29-én meghívta lelkészének az **edelényi** és a **finkai**

(1963-tól Edelény része) református gyülekezet. A gyülekezeti munka mellett az egyházi lapokkal is tartotta a kapcsolatot, és rendszeresen jelentek meg írásai és versei. A Tiszáninneni Egyházkerület fordítói teológiai szakcsoportjában is tevékenykedett az 1950-es, 1960-as években. Volt a felsőborsodi, majd az abaúji egyházkerület tanácsbírája, és egy ideig a felsőborsodi tanügyi bizottság elnöke. 1966. február 1-jén adta át a szolgálatot ifj. Barcza Józsefnek. Ezután még három-négy évet Edelényben töltött, majd lányánál és fiánál lakott Miskolcon. Ott hunyt el 1976. február 11-én. Edelényben helyezték örök nyugalomra, felesége mellé a református temetőben.

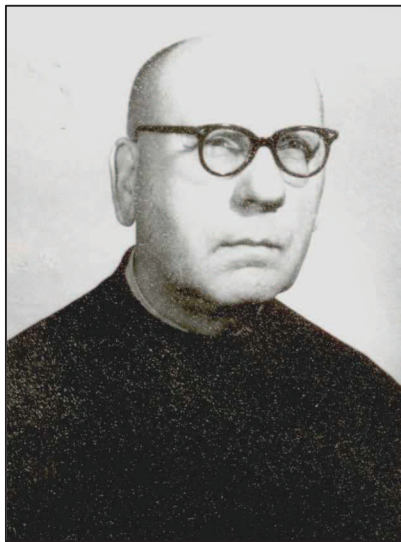
Munkái

1. Báránybörbe bújt farkasok. (P. Scheurlen műve alapján.) Debrecen, 1923. (Apró füzetek 3.)
2. „Én vagyok az út.” Egyházi beszédek. Tahitótfalu, 1926.
3. Új Jeruzsálem felé: Beköszöntő egyházi beszéd. Edelény, Blasz Nyomda, 1929.
4. 100 ellentmondás és homályos hely a bibliában. (Fordítás.) Bp., 1943.

Irodalom

Gyülvésvi István gondol vissza és előre. In.: Új Jeruzsálem felé. Edelényi Füzetek 8. Városi Könyvtár. Edelény, 1993. 11-21. p.

Béres Gábor

Római katolikus lelkész, helytörténész. Bódvavendégiben született 1898-ban. Középiskoláit Rozsnyón, a teológiát Rozsnyón és Budapesten végezte. 1920-ban pappá szentelték. Volt Derecsén, Tornán, Garamszécsen, Sőregen, Fülekpüspökin, Rozsnyón, Szádalmáson; majd **Tornaszentandrás** plébánosa. 1956-ban történt nyugdíjba vonulása után a székesfehérvári papi öregotthonba került. Amíg erővel bírta, mindig „haza-jött” a Bódva völgyébe és írta kéziratban fennmaradt munkáit (14 kötet; 1961-1974) vidékünkéről. Székesfehérváron hunyt el 1981-ben, de a tornaszentandrási temetőben helyezték örök nyugalomra. Kéziratban maradt fenn Falum és Tornaszentandrás című írása, valamint

számtalan helytörténeti munkája a Bódva völgyéről.

Munkája

A fölvégen. Rozsnyó, 1935. Elbeszélések.

Irodalom

100 éve született Béres Gábor. In: A Borsodi Tájháza Közleményei 4. Edeleny. 1998. 9-12. p.
Galyaság. A Galyasági Településszövetség negyedévi kiadványa. Új folyam 5-6. sz. 2001. nyár-ősz.
4-5. p.

Kórákó Béla

Újságíró, kritikus. 1898. április 22-én született *Szendrőben*. Miskolcon hunyt el 1946. november 3-án. A miskolci Reggeli Hírlap kritikusja volt.

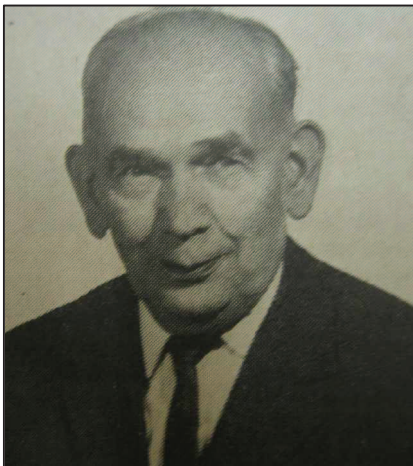
Munkái

1. Karácsonyi fáklya. Rőpirat. (Antológia) Miskolc. /1925/
2. Lecsendesült hullámok. (Regény) Miskolc. 1928.
3. Mátyás esztendejében. (Elbeszélések, cikkek, hangulatok) Miskolc. /1940/
4. Széchenyi István gróf emlékezete Miskolcon / Szerk.: Kórákó Béla. Miskolc. 1941.

Irodalom

Magyar könyvészet 1921-1944. CD-ROM. Arcanum Kiadó. é. n.

Pantó Endre

Bányamérnök. Budapesten született 1900. augusztus 8-án. Középiskoláit a budapesti VII. kerületi Főreáliskolában végezte. 1918 nyarán érettségizett. Selmecbányára iratkozott be bányamérnöknek, de az első világháborút követő zavaros történelmi helyzet miatt 1918. december 16-án Selmecről a diákok és az akadémia elvonult. Az akadémia csak 1919 tavaszán talált új otthonra Sopronban. 1922 júliusában kiváló eredménnyel megszerezte a végbizonysítványt. Pályáját 1922. szeptember 1-jén a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. őzdvidéki szénbányászatában kezdte meg a munkát.

Először az őzdi központi bányamérnökségen, majd üzemmérnökként Járdánházán, végül Somsály bányatelepen dolgozott. Az előírt kétéves gyakorlati idő megszerzése előtt – külön engedéllyel – 1923 októberében, Sopronban kintetetéssel államvizsgát tett és bányamérnöki oklevelet nyert.

A somsályi bányaüzemben végzett lelkiismeretes, szakmai rátermettséget igazoló munkája a gazdasági válság létszámcsoökkentő éveiben nemcsak alkalmasztását biztosította, hanem feletteseinek teljes elismerését vívta ki. 1936. március 1-jén, amikor a részvénytársaság legnehezebbnek tartott bányamérnöki beosztását a **rudabányai** bányagazgatóságon be kellett tölteni, a vezérigazgatóság választása Pantó Endrére esett. 1942 januárjától átvette a rudabányai igazgatóság vezetését, melyhez a vasércbányán kívül a kurityáni szénbánya és erőmű, valamint a Dunántúlon az eplényi mangánércbánya tartozott.

1949. január 1-jén a Budapesten szervezett Ércbányászati Nemzeti Vállalat műszaki vezérigazgatójává nevezték ki. 1951-ben a Bányaberuházó Vállalat, majd 1952-ben az Aknamélyítő Tröszt műszaki osztályának élére került. Végül még ugyanezen évben a Bánya és Energiaügyi Minisztérium ércbányászati termelési osztályának vezetőjévé nevezték ki. A bányászat irányításának átszervezésével kapcsolatban került 1962-ben az Ércfeltáró Vállalat műszaki osztályának élére, s innen ment nyugdíjba 1965. október 1-jén.

Pantó Endre műszaki irodalmi tevékenysége is maradandó. Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület kiadásában 1957-ben megjelent Rudabánya ércbányászata című monográfiában, irányító társszerkesztőse mellett, megírta a nagyüzemi vasércbányászat 75 éves történetét és a vasérc előkészítéséről szóló fejezetet. Az Országos Érc- és Ásványbányák kiadásában 1966-ban megjelent Gyöngyösoroszi és a Bakony ércbányászata című monográfiának szerkesztője és az Eplényről szóló rész szerzője volt. Nyugdíjas éveiben az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központnak végzett külföldi folyóiratreferálás mellett 1970 óta a Bányászati és Kohászati Lapok: Bányászat „Évfordulók” és „Visszapillantás a bányászat múltjára” című állandó rovatok vezetője, illetve szerzője volt. Budapesten hunyt el 1982. július 25-én.

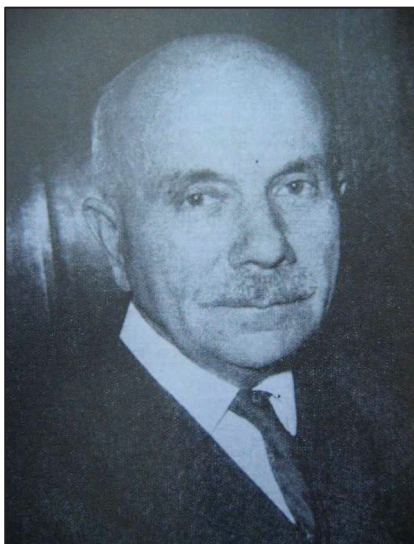
Munkái

1. A világ vasércvagyonja és a vasércelőkészítés újabb eljárásai. Felsőoktatási Jegyzetellátó. Bp. 1955
2. Rudabánya ércbányászata. Többekkel. Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület. Bp. 1957.
3. Gyöngyösoroszi és a Bakony ércbányászata. Többekkel. Országos Érc- és Ásványbányák. Bp. 1966.

Irodalom

Bányászati és Kohászati Lapok: Bányászat. 115. évf. 11. sz. (1982. nov.) 783-784. p.
www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Papp Ferenc, dr.

Geológus, hidrogeológus, egyetemi tanár, a föld- és ásványtani tudományok kandidátusa (1956). Budapesten született 1901. július 31-én. A budapesti tudományegyetemen természettudományok földrajz szakos tanári, majd bölcsészdoktori oklevelet szerzett, s 1924-ben a műegyetemre került Schafarzik Ferenc mellé tanársegédnek. Itt 1929-ben adjunktus, 1935-ben magántanár, 1943-ban címzetes rendkívüli tanár lett. 1953-ban nevezték ki egyetemi tanárrá, s 1960-tól az ásvány- és földtani tanszéket vezette. Éveken át dékán volt. A Magyarhoni Földtani Társulat Hidrológiai Szakosztályának titkára, majd az ebből alakult Magyar Hidrológiai Társaság tisztségviselője; 1934-

től a Hidrológiai Közöny szerkesztője, 1952–54-ben szakosztályi elnök, 1959–60-ban a társaság elnöke. A Magyarhoni Földtani Társulatnak éveken át titkára; megalapítója s elnöke a Mérnökgeológiai-Építésföldtani Szakosztálynak. 1937-ben újra megindította a Földtani Értesítőt. Egy ideig elnöke volt a Barlangtani Társulatnak.

Ásvány- és közettani vizsgálatokkal kezdte pályáját. Vizsgálta a hazai dioritokat, a mórági gránitot és évtizedeken át a Börzsöny közeteit. A börzsönyi forrásokról írt tanulmányával kezdődött későbbi hidrogeológiai munkássága. Értekezett a hazai márványokról, a terméskövek előfordulásáról és hasznosíthatóságáról, az építőkövekről, kavics- és homoklelőhelyekről, kőbányákról.

A hidrogeológiában neve összeforrott a forráskutatással. Legtöbbet a budai gyógyforrásokkal foglalkozott, az MTA pályadíjjal jutalmazta Budapest langyos és meleg gyógyforrásai című munkáját. A mélységi vizek származására, a felszínközeli és felszíni vizekkel való érintkezésére, keveredésére vonatkozó megfigyelései és adatai igen értékesek. 1955-től részt vett a karszt kutatás szervezésében. Megalapította *Jósvafőn* a Karszt- és Barlangkutató Állomást, amely bázisává lett a hazai kutatásnak.

A mérnökgeológia új tudományágának hazánkban első tanára volt, számos nagy létesítménynél (pl. bp.-i földalatti vasút) hasznosították szakismereteit. A mérnökgeológia oktatásához több jegyzetet írt, szerkesztője és társszerzője volt az első hazai mérnökgeológiai kézikönyvnek (Műszaki földtan, Bp., 1959). Több mint 150 publikációja van. Budapesten hunyt el 1969. január 8-án.

Munkái

1. Budapest meleg gyógyforrásai. Bp., 1942.
2. Termésköveink előfordulása és hasznosítása. Mérnöki Továbbképző Intézet. Bp., 1942.
3. Gyógyvizeink és a földtani adottságok. Mérnöki Továbbképző Intézet. Bp., 1942.
4. Közzettan. Bp., 1947.
5. Ásványtan az Állami Műszaki Főiskola hallgatói részére. Bp., 1951.
6. Mérnökgeológia a Budapesti Műszaki Egyetem 3–4. éves mérnökhallgatói részére. Bp., 1951.
7. Magyarország ásvány- és gyógyvizei (szerk. Schulhof Ö.) Bp., 1957.
8. Geológia (Kertész Pállal) Bp., 1966.
9. Műszaki közzettan. Bp., 1966.

Irodalom

- BAUER Jenő: Dr. Papp Ferenc. Emlékfüzet; kiadja az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem ásvány- és földtani tanszéke, Bp.-Jósvafő, 1961.
- RÓNAI András: Dr. Papp Ferenc = Hidrológiai Közlemények. 1969. 4. sz.
- KERTÉSZ P.: Dr. Papp Ferenc emlékezete. = Földtani Közlemények. 1969. 4. sz.
- Magyar életrajzi lexikon III. kiegészítő kötet. Akadémiai Kiadó. Bp., 1981. 596-597. p.
- DR. DÉNES György: Dr. Papp Ferenc száz éve született. = Karszt és Barlang. 2000-2001. évf. (Megjelent: 2005-ben) 109-110. p.

Csik Lajos, dr.

Orvos, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja (1947-49), **a biológiai tudományok kandidátusa** (1952). *Felsőnyárádon* született 1902. január 7-én. Orvosi diplomáját 1928-ban szerezte a debreceni egyetemen. 1925-től a debreceni egyetem orvosi karán, 1928-tól a tihanyi Magyar Biológiai Kutatóintézetben gyakornok, adjunktus, majd osztályigazgató. 1937-ben a budapesti egyetemen magántanári képesítést szerzett. 1940-44 között a kolozsvári egyetemen nyilvános rendkívüli, majd nyilvános rendes tanár, 1945-től ugyanott szerződéses tanár. 1950-től a Magyar Tudományos Akadémia Tihanyi Biológiai Kutatóintézetében osztályvezető. 1955-től a szegedi Orvostudományi Egyetem biológiai tanszékének tanára, s mint ilyen, az egyik első magyarországi orvosbiológiai intézet megalapítója. Tudományos munkássága az általános és humán genetika különböző kérdéseire terjedt ki. Számos szakközleménye jelent meg biológiai és orvosi folyóiratokban, kiadványokban. 1962. április 12-én hunyt el Szegeden.

Munkái

1. Az izom mechanikai sajátosságairól mellékveseirtás után. Tihany. 1932.
2. Különböző gének hatása ugyanazon szerv plánotípusára. Bp., 1935.
3. Az átöröklés és az ember. Változékonyság és öröklékenység. (Az ember.) Bp., 1940.

Irodalom

KAPRONCZAY Károly: Magyar orvoséletrajzi lexikon. Mundus Egyetemi Kiadó. Bp., 2004. 63. p.

Tóth István

Újságíró, író. 1903. december 9-én született *Finkén* (1963-tól *Edelény* része). Bányásként dolgozott Sajókazán és Szuhakállón. 1926-ban a nagy szegénység elől kivándorolt Kanadába. Ott is dolgozott bányásként, majd hat évig a Kanadai Magyar Munkás (később Új Szó) című lap belső munkatársa volt. 1949-ben családjával visszatért Magyarországra. Hazatérése után a Bányamunkás című lapot szerkesztette, majd nyugdíjazásáig a Magyar Rádió Idegennyelvű Főosztályának volt a munkatársa. Budapesten hunyt el 1988. december 3-án.

Munkája

23 év Kanadában. Bp., 1961. (Több kiadásban is megjelent.)

Irodalom

95 éve született Tóth István. In. A Borsodi Tájház Közleményei 4. Edelény, 1998. 12-13. p.

Menner Ödön, dr.

Gyógyszerész, író. Diósgyőrben született 1904. december 13-án. 1927-ben szerezte meg gyógyszerészi oklevelét a budapesti orvosi karon. 1927-től apja diósgyőri Angyal patikáját vezette. 1930-tól rendszeresen publikált. 1940-től a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület pénztárosa. 1949-ben államosították a gyógyszerterát. 1950 és 1964 között a Borsod-Abaúj-zemplén Megyei Gyógyszertári Központ gyógyszerésze. 1964-től 1974-ig gyógyszerterárfőnök volt *Szendrőn*. Jeles rajzoló, illusztrált könyveket, mesekönyveket, grafikáit magángyűjtemények őrzik. Zenét is szerzett, több darabját előadták, I. osztályú teniszező volt. Szépprózái nyomtatásban is megjelentek. Miskolcon hunyt el 1982. június 18-án.

Munkái

1. Porszemek a viharban (Önéletrajz). Miskolc, 1970.
2. Gondtalan élet (Önéletrajz). Miskolc, 1972.

Irodalom

Menner Ödön = Gyógyszerészet. 1982. 10. sz.

ZALAI K.: A magyar gyógyszerészet nagyjai. Bp., 2001.

KAPRONCZAY Károly: Magyar orvoséletrajzi lexikon. Mundus Egyetemi Kiadó. Bp., 2004. 257. p.

Kalász Elek Mihály, dr.

Ciszterci rendi áldozópap, tanár, egyháztörténész. 1905. október 5-én született *Tornaszentandrás*on. 1925-ben lépett be a ciszterci rendbe, 1930-ban áldozópappá szentelték. 1930-32-ben a budapesti tudományegyetemen tanult. 1932-33-ban gyakorló tanár Budapesten. 1933-34-ben hitoktató, 1934-37-ben erdőfelügyelő Szentgotthárdon, 1937-42-ben a budapesti Szent Imre Gimnázium tanára, közben 1938-39-ben kiegészítő lelkész a Szent Imre-plébánián. 1942-44-ben a bajai III. Béla, 1944-46-ban a székesfehérvári Szent István, 1946-48-ban az egri Szent Bernát Gimnázium tanára. 1948-49-ben kiegészítő lelkész, 1949-50-ben kissemináriumi tanár Egerben. 1950-1961 között kutatómunkát végzett Tornaszentandrás és Egerben. 1961-től a pannonthalmi szociális otthon lakója volt. Főként rendjének történetével foglalkozott. Budapesten hunyt el 1974. május 20-án. Tornaszentandrás helyezték örök nyugalomra.

Munkája

A szentgotthárdi apátság birtokviszonyai és a ciszterci gazdálkodás a középkorban. Bp., 1932.

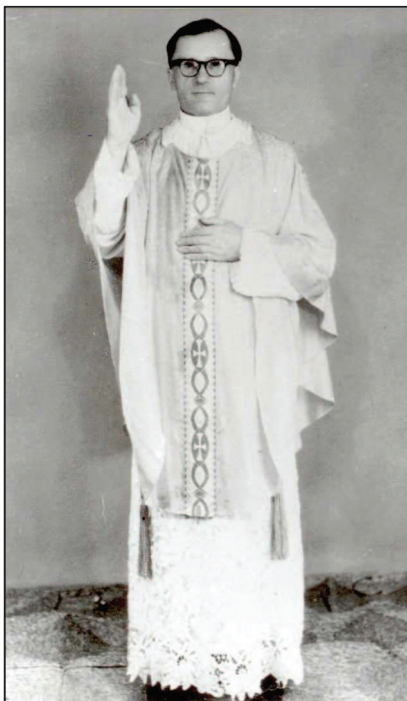
Irodalom

SZECSKÓ Károly: Adalékok Kalász Mihály Elek életéhez és munkásságához. In. A Borsodi Táj ház Közleményei 6. Edelény. 1999. 27-41. p.

DR. DÉNES György: Az Esztramos-hegy nevének kérdéséhez: Dr. Kalász Elek emlékének ajánlom. = Karszt és Barlang. 1974/I. 17-20. p.

Takács János

Jezsuita misszionárius szerzetes. 1906. január 11-én született *Szuhogyon*. Édesapja Takács János földműves, édesanyja Szemán Julianna. Az elemi iskolát szülőfalujában végezte. A tanító és az esperes javaslatára és segítségével kerül a miskolci minorita gimnáziumba. 1922-ben lépett a jezsuita rendbe, ahol a novi-

ciátusi, majd a teológiai és egyéb tanulmányokat Budapesten, Szegeden és Pécsen végezte. 1932-ben indult Kínába misszionáriusi útjára. Hopeiban, Taming városában a legnehezebb időkben (japán megszállás, majd a kommunista időszak) is ritka bölcsességgel és rendkívüli bátorsággal irányította a jezsuita missziót. Az üldöztetések legsúlyosabb időszakában több mint 3000 embert keresztelt meg. Három év fogság után a hatalom kiűzte Kínából. 1962-től Tajvanban, 1974-től Ausztráliában szolgált.

Kiválóan játszott orgonán. Verseket, regényeket írt. Sajnos keveset ismerünk belőlük. Részben kéziratban elkallódtak, részben névtelenül jelentek meg. Minden valószínűség szerint az ő munkája az Utolsó győzelem című, missziós témájú regény. Családjával tartotta a kapcsolatot, és mindig nagy érdeklődést mutatott szülőhelye iránt. Élete végéig rendszeresen levelezett szüleivel, testvéreivel, unokahúgaival.

Hazalátogatnia csak két alkalommal sikerült, 1979-ben és 1981-ben két-két hétre. Szándékában állt hazatelepedni, de már nem sikerült. Sydneyben (Ausztrália) hunyt el 1983. január 28-án. Néhány levele és egy verse jelent meg a *Talentumom megőriztem, gyarapítottam...* című könyvben, mely Edelényben jelent meg 1996-ban.

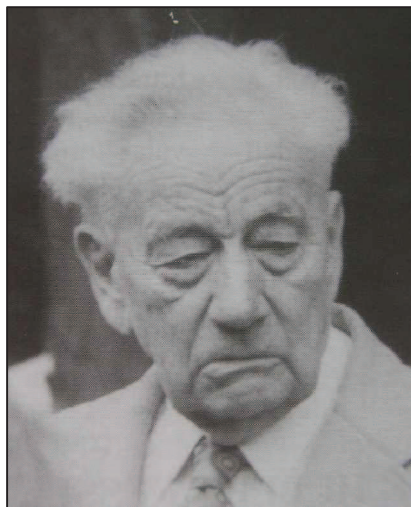
Irodalom

Talentumom megőriztem, gyarapítottam... / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. (Edelényi Füzetek 15.) Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1996. 43-64. p.

Kessler Hubert, dr.

Mérnök, barlangkutató. Nagyszebenben született 1907. november 3-án. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetemen kezdte, ahol mint általános mérnök 1932-ben végzett, majd a Tudományegyetemen földrajz, földtan, őslénytan tárgyakból 1936-ban szerzett oklevelet. Doktori disszertációját „Az Aggteleki barlangrendszer hidrográfiaja” címmel 1938-ban védte meg. 1935-1945 között az **aggteleki** Baradla-barlang igazgatója volt. **Jósvafőn** a barlangbejárat közelében épített magának házat. A második világháború után

vagyonából kiforgatva sok megaláztatást kellett elviselnie. Néhány éven át segédmunkásként, villanszerelőként dolgozott, s szívesen vállalt olyan munkát, ahol hegymászó technikai ismereteit hasznosíthatta: így villámhárítók szerelt, tetőfedéssel foglalkozott. 1949-től 1965-ig a VITUKI Karszt- és Forráskutató Osztályának vezetője, majd 1966-tól 1972-ig – nyugdíjba vonulásáig – az ALUTRÖSZT főhidrológusa volt. A Természetvédelmi Hivatal kérésén belül 1975-ben létrehozott Barlangtani Intézet első megbízott igazgatója volt, majd 1989-ig szaktanácsadóként segítette a barlangvédelem munkáját.

Mint a Baradla igazgatója, jelentős sikereket ért el a terület idegenforgalmának fejlesztésében. Megalapozott terveinek, kitartásának és jó szervezőképességének köszönhetően igazgatósága alatt bevezették a villanyvilágítást a Baradlába, tervei alapján felépült az aggteleki Barlangszálló és a jósfafői Tengersizem-szálló. Szerteágazó tudományos munkásságot folytatott. Számtalan írása jelent meg különböző szaklapokban. Budapesten hunyt el 1994. február elsején.

Munkái

1. A Nagy-Baradla, hazánk legnagyobb természeti ritkasága. BETE Barlangkutató Szakosztály. Bp. 1934.
2. Barlangok mélyén. Franklin Társulat. Bp. 1936. (2. kiadás uo. 1942.)
3. Az Aggteleki-barlang. Szerző kiad. Bp. 1939.
4. Az Aggteleki-barlang leírása és feltárásának története. Szerző kiad. Bp. 1941.
5. A karsztvíz kutatása és kitermelése. Mérnök Továbbképző Intézet jegyzete. Bp. 1952.
6. Lillafüred barlangjai (Megay Gézával). B. A. Z. Megyei Idegenforgalmi Hivatal. Miskolc. 1955. (2. kiadás uo. 1961.)
7. A karsztvíz kutatása és kitermelése a legújabb eredmények figyelembevételével. Mérnök Továbbképző Intézet kiadványa. Bp. 1955.
8. Az örök éjszaka világában. Kossuth Kiadó. Bp. 1957.
9. Das Aggteleker Höhlengebiet. B. A. Z. Megyei Idegenforgalmi Hivatal. Miskolc. 1957.
10. A Tapolcai Tavasbarlang. Veszprémi Idegenforgalmi Hivatal. Veszprém. 1958.
11. Az Országos Forrásnyilvántartás. VITUKI. Bp. 1959.
12. Föld alatti ösvényeken. Móra Ferenc Kiadó. Bp. 1961.
13. Barlangok világa (Jakucs László és más társszerzőkkel) Medicina Kiadó. Bp. 1962.
14. A balatonvidéki karszthidrológiai kísérleti terület. VITUKI. Bp. 1965.
15. A gellérthegy karszthidrológiai észlelőállomás. VITUKI. Bp. 1965. (VITUKI Munkássága 4., Kísérleti Területek 8.)
16. A bauxitbányászat aktív vízvédelme során fakasztott karsztvizek gazdasági hasznosítása. (Társ-szerzőkkel) Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság. Bp. 1966.

17. Aggtelek (magyar, német, angol, orosz, francia nyelvű kiadás) B. A. Z. Megyei Idegenforgalmi Hivatal. Panoráma. Miskolc. 1971.
18. Hazánk földalatti útjain és vizein. (Mozsáry Gáborral) Mezőgazdasági Kiadó. Bp. 1985.

Irodalom

- Dr. KESSLER Hubert: Amit könyveimben nem írhattam meg. (Mert nem mindenkit érdekel, de a mindenkori cenzúra is megakadályozta volna) = Karszt és Barlang. 1994/I-II. 9-16. p.
- SZÉKELY Kinga–HAZSLINSZKY Tamás: Dr. Kessler Hubert 1907-1994. = Karszt és Barlang. 1994/I-II. 17- 20. p.
- Dr. Kessler Hubert publikációinak jegyzéke. = Karszt és Barlang. 1994/I-II. 21-28. p.
- Dr. TARDY János: Búcsú Kessler Huberttől. = Karszt és Barlang. 1994/I-II. 29. p.
- Dr. RÁDAI Ödön: Tisztelegés Dr. Kessler Hubert emléke előtt. = Karszt és Barlang. 1994/I-II. 30-32. p.
- KOVÁCS István: Dr. Kessler Hubert a magyar sziklamászók egyik példaképe. = Karszt és Barlang. 1994/I-II. 35-36. p.

Szabó Lajos, dr.

Református lelkész, teológiai tanár, egyháztörténész, néprajzkutató, író. Losoncon született 1908. július 16-án. Az elemi iskolát *Ragályon*, a gimnáziumot és a teológiát Sárospatakon végezte (1918-1931). Putnokon volt segédlelkész, innen a Bodroghözbe helyezte Farkas István püspök missziós lelkésznek (1936-38). Moldvába utazott adatokat gyűjteni a Moldva-oláhországi magyar református misszió anyagához. Csángóföldre nem engedtek magyar néprajzost. A moldvai misszió történetéből doktorált, és magántanári diplomát szerzett Sárospatakon. Disszertációjának címe: Czelder Márton működése a Moldva-oláhországi első magyar református misszióban, Debrecen, 1940. Egyházi lapok munkatársa volt 1936-tól 1996-ig. Dr. Balogh Jenő és dr. Ravasz László ajánlására, Keresztes Fischer Ferenc belügyminiszter felkérésére, szociális helyzetfelmérést készített az ország legreformátusabb területén, Hajdú megyében (1942-43). Vármegyei szociális tanácsadó volt Debrecenben. Az Országos Szeretetszövetség lelkészeként, dr. Kiss Ferenc mellett a Népbarát kiadványait szerkesztette (1938-1942). Futó Rózsával 1938-ban kötött házasságot. Felesége is kiváló néprajzos volt. Veres Péter író többször meglátogatta Balmazújvárosban. 1942-ben Kassára hívták lelkésznek. Itt adta ki a Kassai Kálvinista Krónikát. 1945 februárjában 50 kilós csomaggal telepítik ki a városból, hivatalos indoklás nélkül. Darányi Lajos

biztatására vállalt Taktaszadán lelkészi állást, ahol haláláig szolgált. Dr. Marton János professzor nyugalomba vonulása után Sárospatakra hívják az egyháztörténeti tanszékre. Hetenként két-három napig tanít Sárospatakon. Leghíresebb felfedezése Zsújtai András (1725-75) kódexe. A Kálvin Kalendárium című népszerű kiadvány állandó munkatársa. Körülbelül 300 tartalmas evangéliumi, olvasmányos egyháztörténeti írást publikált. Tagja volt a Magyar Néprajzi Társaságnak. Tanulmányait Dömötör Tekla és Ortutay Gyula nagyra értékelte és rendszeresen kiadta. A sztálinizmus alatt egyházi konferenciákon, gyűléseken nem szólalhatott fel. Az egyházi vezetés elfordult egy volt pataki teológia professzortól, akit a magyar értelmiségi tudományos műhelyekben megbecsültek. Sárospataon 1991-95 között ismét az egyháztörténet tanára, ahonnan fájó szívvel távozott. 1996. február 2-án hunyt el, a sárospataki református temetőben helyezték örök nyugalomra.

Kéziratban számos munkája maradt fenn, elsősorban a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeinek kéziratgyűjteményében (SRK), melyek közül a teljesség igénye nélkül közlünk néhányat: Kassai Kiáltás. Kassa, 1945. (SRK); A magyar Református Egyház története 1700-tól 1800-ig. Sárospatak, 1948. (SRK); A magyar Református Egyház története 1800-tól 1900-ig. Sárospatak, 1948. (SRK); Kakasi viadal. Taktaszada, 1950.; Jelképek a Magyar Református Egyházban. Taktaszada, 1953.; Száz istenes vers (Összeáll.) Taktaszada, 1953. (SRK); Istenes elbeszélések (Összegyűjt.) Taktaszada, 1954. (SRK); Két úr szolgája, avagy: Júdás Iskariótes árultatása. Taktaszada, 1956. (SRK); Ketura (A négyezer éves tömjén krónikája. Néhai, jó emlékezetű héber nyelvet oktató professzorom, dr. Harsányi István emlékének) Taktaszada, 1956. (SRK); A Zempléni Református Egyházmegye espereséről. Taktaszada, 1957. (SRK); A Tiszáninneni Református Egyházkerület főgondnokai. Taktaszada, 1961. (SRK); Emlékezés a sárospataki református templom kétszáz éves évfordulóján. Sárospatak, 1981. (SRK); A franeckeri egyetem magyar diákjai 1623-1794. Taktaszada, 1993. (SRK); Szalóczi Mihály zubogyi gályarab prédikátor. é. n. Szép dolog meghalni c. regénye a Református Jövőben jelent meg.

Munkái

1. Jehova tanúinak hamis tanítása. Sárospatak, 1934.
2. A Szentírás-ellenes Jehova tanúi. Sárospatak, 1935.
3. Antikrisztus a Tiszánál. (Regény). Bp., 1935.
4. Jézus születése. Bp., 1936.
5. „Se országod, se hazád!” (Útleírás). Bp., 1937.
6. Tanya a Tiszánál. (Elbeszélések). Bp., 1938.
7. Haljanak meg éhen? Bp., 1939.
8. Ének a Tiszánál. (Elbeszélések). Debrecen, 1940.
9. Czelder Márton működése a Moldva-oláhországi első magyar református misszióban. (Doktori értekezés) Debrecen, 1940.
10. Az árvákért. Debrecen, 1940.
11. Kassai kálvinista krónika 1644-1944. Kassa, 1944.

12. Sem nem zsidók, sem nem keresztyének. Sárospatak, 1947.
13. A kettőszázharminc éves taktaszadai Református Egyház (1717-1947). Szerencs, 1947.
14. Taktaszadai mondák (Új magyar népköltési gyűjtemény 18.) Bp., 1975.
15. Monda néki egy példázatot. Európa-Helikon Kiadó. Bp., 1982.
16. „Hittem, azért szóltam”. (Kiss B. Julianna) Debrecen, 1992.
17. Utolsó szalmaszál (Önéletrajzi írás). Magyar Egyházatörténeti Enciklopédia Munkaközösség - Kazinczy Ferenc Társaság. Bp., 2000.

Irodalom

- Magyar Irodalmi Lexikon III. kötet. Bp., 1965. 119. p.
 Magyar Néprajzi Lexikon IV. kötet. Bp., 1981. 528. p.
 BALASSA Iván: Szabó Lajos (1908-1996) = Honismeret. 1996. 3. sz. 107-108. p.
 BOJTOR István: Misszió a Tiszán innen. Kazinczy Ferenc Társaság. Miskolc, 1996. 112-113. p.
 ÁGOSTON István: Szabó Lajos (1908-1996) (Nekrológ) = Szülőföldünk 25-26. 1997. júl. 106-108. p.

Ecsegi-Kazai József

Református lelkész. Sajóecsegen született 1909. december 8-án. Segédlelkész volt *Martonyiban*, *Borsodon* (1950-től *Edelény* része) (1935), *Boldván* és Sajóecsegen, majd *Rudabányán* szolgált. Rudabányán hunyt el 1973. augusztus 16-án.

Munkája

Prágától Miskolcig. Bp. [1938].

Irodalom

- A Borsodi Tájház Közleményei 5. Edelény, 1999. 47. p.
 Magyar Könyvészet 1921-1944. CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.

Zombor Zoltán, dr.

Pedagógus, szakíró. 1909. szeptember 24-én született *Tomoron*. Édesapja Zombor Lajos tomori néptanító volt. Középiskolai tanulmányait a miskolci református gimnáziumban 1930-ban fejezte be. A debreceni egyetemen matematika-fizika szakra iratkozott be. Érdeklődése azonban hamarosan a pedagógia s a pszichológia felé fordult. 1932-től díjtalan gyakornokként alkalmazta a debreceni egyetem. 1936-ban tanársegédnek nevezték ki. Többször volt külföldi tanulmányúton (Grác, Bécs Lipcse). 1936-ban a debreceni kollégiumi tanítóképző intézet tanárává nevezték ki. Tanítóképzős évei rendkívül termékenyek voltak. Megjelent négy elemi népiskolai matematika tankönyve az V., VI., VII. és a VIII. osztályosok számára. A líceumok részére lélektan és logika, valamint neveléstan könyvet írt. Az egyetemen óraadóként dolgozott tovább. 1943-ban a nagyváradai tanítóképző igazgatói állását kapta meg.

1945-től 1949-ig a Vallás- és Közoktatási Minisztériumban dolgozott. Ezután a budapesti II. kerületi Ady Endre úti tanítóképzőbe helyezték. Egyidejűleg

a tanítóképzők országos szakfelügyelő-ségére is megbízást kapott. Ezidőben az Eötvös Loránd Tudományegyetem szakvezetőjeként a pedagógia szakos tanárjelöltek gyakorlati képzését segítette. A tanítóképző megszüntetése után 1959-1963 között a IX. kerületi Leövey Klára 12 évfolyamos iskola függetlenített könyvtárosa volt. Ezután fővárosi vezető szakfelügyelővé nevezték ki. Ebben a beosztásában több mint húsz évi szünet után jelent meg újabb könyve. 1966 végétől docensi kinevezést kapott az egri tanárképző főiskolára. A következő évtől pedig tanszékvezetője lett a pedagógiai tanszéknek, nyugalomba vonulásáig. Budapesten hunyt el 1978. június 28-án. Könyvei mellett számos írása, tanulmánya jelent meg fővárosi és vidéki szaklapokban, évkönyvekben.

Munkái

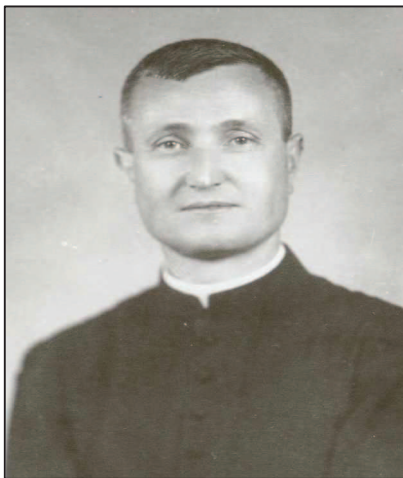
1. A kísérleti lélektan neveléstörténeti jelentősége és a reakciós időmérések vonatkozásai. Debrecen. 1937. (Közlemények a Debreceni M. Kir. Tisza István Tudományegyetem Pedagógiai Szemináriumából és Pszichológiai Intézetéből 18.)
2. Hogyan látják a leendő tanítók a falu problémáit s a falu anyagi és szellemi felemelése terén reájuk váró feladatokat? Bp. [1939]. (Klny. a Néptanítók Lapjából.)
3. A népiskolai tantárgyak módszeres tanítása. Városi Nyomda, Debrecen. 1940. 3. kiadás.
4. Az ember lelki világa: Nevelési ismeretek a liceum és leányliceum III. osztálya számára. (Mácsay Károllyal) Franklin. Bp. 1940.
5. Gyakorlókönyv a számoláshoz és a méréshez a ref. elemi népiskolák V-VI. oszt. számára. [Debrecen és Tiszántúli ref. egyházker. könyvnyom. váll.] [Debrecen] [1940]
6. A középiskolai osztályfőnökök nevelőmunkája. Bp. 1965.
7. Az általános iskolai tanárképzés pedagógiai problémái: A tanárképző főiskolák megalapításának 20. évfordulóján rendezett ülészak előadásai, korreferátumai és hozzászólásai / Szerk.: Z. Z. [Eger, 1968. máj. 9. 12.] Eger. 1968.

Irodalom

VARGA Gábor: Egy elfelejtett pedagógus (Emlékezés dr. Zombor Zoltánra) = Szülőföldünk 18. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Bizottság, Miskolc. (1992. aug.) 88. p.
Magyar Könyvészet 1921-1944. CD-ROM. Arcanum Kiadó. Bp. é. n.
www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Takács József, dr.

Római katolikus esperes plébános, címzetes sajozsentspéteri prépost, teológiai professzor, egyházi író. 1911. június 14-én született *Szuhogyon*. Édesapja, Takács János Rudabányán dolgozott a vasércbányában; az első világháborúban hadifogolyként halt meg Oroszországban. Édesanyja, Simkó Anna áldozatosan nevelte három fiát. Az elemi iskolát Suhogyon és *Szendrőben* végezte, a gimnáziumot Miskolcon és Egerben. Az egri érsek 1931-ben Rómába, a Szent Gergely Egyetemre küldte, ahol 1938-ban végzett, doktorált, aranyérem kitüntetéssel.

Hazatérve segédlelkész Ózdon, majd 1939-től teológiai tanár és papnevelő intézeti lelki igazgató Egerben. 1942-től Bátorban plébános, helyettes esperes, majd 1947-ben kerületi esperes. 1944-ben rendkívül bátran és jellemesen viselkedett. 1949 májusától 1950 augusztusáig Törökszentmiklóson kerületi esperes plébános. 1950 őszétől a Római Katolikus Központi Hittudományi Akadémia dogmatika tanszékének tanszékvezető tanára volt, ahol „tanári működését az államhatalom ellenzése miatt” 1956 nyaratól nem folytathatta. Ekkortól különböző kis helyeken szolgált: Kács (1956), Kishána (1960), Visona (1962), Gyöngyöspata (1965). 1975-ben kapta a sajozsentspéteri prépost címet. 1977 szeptemberétől haláláig Adács plébánosa. Lelkipásztorként minden állomáshelyén az állam által nem tolerált keresztényszocialista elveket hirdetett. Tíz nyelven beszélő tudós pap, meg nem alkuvó, szuverén, tekintélyes igaz ember, aki az Állami Egyházügyi Hivatal és méltatlan egyházi előljárói áldozata lett. Írásai a Központi Hittudományi Akadémia évkönyveiben, közleményeiben, valamint a korabeli egyházi lapokban és folyóiratokban (Magyar Kultúra, Magyar Kurír, Evangélium, Vigília) jelentek meg. 1956 után nem publikált. Adácson hunyt el 1982. január 17-én.

Munkái

1. A kegyelmi élet. (Elmélkedések és olvasmányok) 3 kötet. (Nógrádi József álnéven). Korda kiadó. Bp., 1944.
2. Latin nyelven megírt teológiai főműve, a Theologia Dogmatica I-VI. kötet stenciles sokszorosításban maradt fenn.

Irodalom

Dr. SZECSKÓ Károly: Egy tudós pap emlékezete. Portrévázlat dr. Takács Józsefről. = Hevesi Napló. 1994. 3. sz.

Talentumom megőriztem, gyarapítottam... (Edelényi Füzetek 15.) Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1996. 65-86. p.

Takács József Emlékkönyv. Visszaemlékezések, tanulmányok, prédikációs gondolatok. 1. köt. / Szerk.: Fila Béla. Örökmécs Kiadó. Bátonyterenye, 2002.

Antal István Bertalan

Jegyző, helytörténet író. 1911. június 28-án született *Aggteleken*, Antal István és Tóth Katalin gyermekeként. Ósei a Rákóczi-szabadságharc után Erdélyből vándoroltak el. Szülőfalujában járt elemi iskolába. 1923-ban beiratkozott a sárospataki református kollégium gimnáziumába, ahol 6 osztályt végzett, majd a 7. és 8. osztályt a debreceni református gimnáziumban fejezte be. Érettségi után díjtalan jegyzőgyakornokként dolgozott az aggteleki körjegyzőségen. 1938-ban községi szociális titkárnak nevezték ki, ekkortól kapott fizetést. 1939-ben Zádorfalvára helyezték. 1940-ben bekerült az egri Községi Közigazgatási tanfolyamra. Zádorfalván lett segédjegyző. 1944-ben tartalékos tisztként bevonult katonának és Erdélyben harcolt a 13. póthadosztályban, majd a dunántúli és csallóközi harcokban is részt vett. 1945. április 2-án esett szovjet hadifogságba. Megjárta az oroszországi hadifogolytábor poklát. 1947. június 30-án került haza. Zádorfalvai körjegyzőnek nevezte ki a megye. 1948-ban *ragályi* körjegyző lett, majd a tanácsok megalakulása után vb. titkár lett. 1952-ben mint régi jegyzőt alkalmatlanná nyilvánították. Ezután különböző vállalatoknál dolgozott, majd 1973-ban nyugdíjas lett. Miskolcon hunyt el 2000. november 11-én. *Ragályon* helyezték örök nyugalomra.

Munkái

1. Petőfi irodalmi emlékhely Aggteleken. Aggtelek, 1994.
2. Aggtelek község családjainak története. Aggtelek, 1995.

Irodalom

ANTAL István Bertalan: Életem. In.: Aggtelek község családjainak története. Aggtelek, 1995. 1-5. p.

György Árpád

Református lelkész. 1911. augusztus 3-án született *Szalonnán*. 1913-ban szüleivel az Egyesült Államokba vándorolt, majd 1920-ban hazatértek. 1931-ben végleg kivándorolt az Egyesült Államokba. Tanulmányait Sárospatakon és Amerikában végezte (Bloomfield College and Theological Seminary, B. D.). Amerikában több városban szolgált (Caldwell, Carteret, Chicago, Washington stb.), majd a Magyar Kálvin Zsinat elnöke és az Amerikai Magyar Református Egyesület főtitkára, később elnöke volt. Egyházi író, szerkesztő. Floridában (USA) hunyt el 1988. augusztus 7-én. A Bethlen Naptárban publikált.

Munkája

An Album Published on the 35th Anniversary of the Hungarian Evangelical and Reformed Church of Chicago South Side 1912-1947. Chicago, 1947.

Irodalom

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy. In.: Tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok, 1999. 591. p.

A magyar emigráns irodalom lexikona. Argumentum Kiadó, Petőfi Irodalmi Múzeum és Kortárs Irodalmi Központ. Bp., 2000. 342-343. p.

Martinkó András, dr.

Irodalomtörténész, nyelvész, egyetemi tanár, az irodalomtudományok doktora (post mortem). *Szuhogyon* született 1912. szeptember 22-én. Sokgyerekes bányászcsaládból származott. A mezőkövesdi reál gimnáziumban érettségizett, 1930-1935-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen az Eötvös Kollégium tagjaként magyar-francia szakon tanult. Báró Kemény Zsigmond pályafordulata (Pécs, 1937) c. értekezésével szerzett doktori diplomát. Előbb Budapesten, a Felvidék visszacsatolása után Rozsnyón és Ungvárott, majd ismét a fővárosban volt tanár. Tanügyi pályája 1945 után rövid ideig a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban folytatódott. 1950-ben a Nyelvtudományi Intézetbe került. Főmunkatársa volt az

Idegen szavak szótárának, egyik szerkesztője A Magyar Nyelv Értelmező Szótárának. Úttörő munkát végzett a költői szótárak módszertanának kidolgozásában is. 1962-től nyugdíjaztatásáig (1972) az Irodalomtudományi Intézet főmunkatársa volt. Sokoldalú munkásságából különösen jelentősek Petőfi-kutatásai. Petőfi Sándor életrajzához alapvető vezérfonal Petőfi életútja c. dokumentumkötete (1972); 1979-ben Akadémiai Díjjal tüntették ki. Szótárszerkesztői és szemantikusi gyakorlata során nyert tapasztalatait kamatoztatta Vörösmarty Mihály és Petőfi Sándor műveinek kritikai kiadásában. A Magyar Rádió Társalgó című műsorában elhangzott Közismert versek nyelvi magyarázata című sorozatának anyagát Értjük vagy félreértjük a költő szavát? c. művében tette közzé (1983). Egy héttel az évek óta húzódó nagydoktori vitája előtt halt meg Budapesten, 1989. január 31-én. Hjelmslev dán nyelvész nyelvfilozófiájáról írott műve kéziratban maradt. Szülőhelye általános iskolája a nevét vette fel.

Munkái

1. Vörösmarty Mihály. Nagyobb epikai művek (sajtó alá rendezte Horváth Károllyal) Bp., 1963.
2. A prózaíró Petőfi és a magyar prózastílus fejlődése. Bp., 1965.
3. Elbeszélések a magyar irodalomból (antológia, válogatta, jegyzetekkel ellátta) Bp., 1965.
4. A stílus és az irodalmi nyelv néhány kérdése a köznyelvi értelmező szótárakban. Bp., 1966.
5. Költő, mű és környezet (kérdőjelek a Petőfi-irodalomhoz) Bp., 1973.
6. Petőfi Sándor összes költeményei (sajtó alá rendezte, Kis Józseffel) Bp., 1973.
7. Petőfi Sándor összes prózai művei és levelezése (sajtó alá rendezte, utószóval és jegyzetekkel ellátta) Bp., 1974.
8. Vörösmarty Mihály válogatott művei (sajtó alá rendezte, jegyzetekkel ellátta) Bp., 1974; Bratislava, 1974.
9. Vörösmarty Mihály összes költeményei (szerkesztette, utószóval ellátta) Bp., 1978; Bratislava, 1978.
10. Teremtő idők (tanulmányok) Bp., 1977.
11. Vörösmarty Mihály költői művei (sajtó alá rendezte, a szöveget gondozta) Bp., 1987.
12. Az Ómagyar Mária-síralom hazai és európai tükörben. Bevezetés és vázlat. Bp., 1988.

Irodalom

Irodalomtudásaink fóruma. Martinkó Aandrással beszélget Szörényi László = Jelenkor, 1979. 2. sz.
 BARTA János: Egy tanulmánykötet margójára. = Irodalomtörténeti Közlemények, 1980. 4. sz. (Ismergetés a Teremtő idők című könyvről.)
 KISS József: A hetvenéves Martinkó András köszöntése = Irodalomtörténeti Közlemények, 1982. 5-6. sz.
 SOLTÉSZ Katalin: A hetvenéves Martinkó András köszöntése = Magyar Nyelv, 1983. 2. sz.
 KÁPOLNAI Iván: Beszélgetés a 75 éves Martinkó Aandrással. = Matyóföld, 1988. 3. sz.
 SIPOS Lajos: Meghalt Martinkó András. = Élet és Irodalom, 1989. 6. sz.
 SZÖRÉNYI László: Martinkó. = Hítel, 1989. 9. sz.
 SZÖRÉNYI László: Martinkó András. = Irodalomtörténeti Közlemények, 1989. 5-6. sz.
 SIPOS Lajos: Martinkó András. = Irodalomtörténeti Közlemények, 1990. 1. sz.
 Talentumom megőriztem, gyarapítottam... (Edelényi Füzetek 15.) Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1996. 7-42. p.

Egyed András, dr.

Piarista pap-tanár, nyelvpszichológus, szakíró. 1913. november 30-án született *Edelényben*. 1931. augusztus 27-én lépett a piarista rendbe. 1940. június 16-án szentelték pappá. Mint latin-francia szakos gimnáziumi tanár tanított Tatán, Máramarosszigeten, Kecskeméten, Budapesten és Vácott 1948-ig. A második világháború alatt üldözöttek mentett. 1951-től 1974-es nyugalomba vonulásáig három fővárosi általános iskolában dolgozott. Nemzetközileg is elismert tudományos munkát folytatott a nyelvpszichológia területén. Tagjai sorába választotta az International Council of Psychologists. Hosszabb betegség után Budapesten hunyt el 1984. január 1-jén.

Munkái

1. Szent Egyed legendája a francia irodalomban. Debrecen. 1942.
2. Francia lélek, francia irodalom. Bp., 1948.
3. Közlést, informálást jelentő szavak értelmezése pszicholingvisztikai szempontból. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Bp., 1972.
4. Nyelvpszichológia, kommunikáció és társadalmi struktúráváltozás. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Bp., 1972. jún. 24.
5. Három pszicholingvisztikai tanulmány. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Bp., 1975.
6. Értéket és normát jelentő szavak pszicholingvisztikai elemzése és interpretálása. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Bp., 1977. okt. 12.
7. Munkát, tevékenységet, viselkedést jelentő szavak pszicholingvisztikai elemzése. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Bp., 1979. febr. 2.

Irodalom

HETÉNYI VARGA Károly: Egyed András O. S. P. = Vigília. 47. évf. 11. sz. (1982. nov.) 833-840. p.

Vincze József

Református lelkész. Ongán született 1913-ban. *Tomoron* és *Izsófalván* szolgált. Egyházi író. Versek is írt. Kazincbarcikán hunyt el 1997. május elején. Izsófalván helyezték örök nyugalomra május 9-én.

Munkája

Imádságoskönyv harcoló magyar keresztyén honvédek számára. Szerencs. 1943.

Irodalom

LAKI-LUKÁCS László - Dr. VARGA Gábor: Maradjon örök emlékezetben. Lak Község Önkormányzata. Lak. 2004. 222. p.

Béres János

Gimnáziumi tanár, helytörténész.

1915. február 27-én született Bánfalván (ma Bánhorváti). Az elemi iskolát szülőfalujában végezte el. A polgári elvégzése után Sárospatakon tanult tovább, ahol 1934-ben népiskolai tanítói és református kántori oklevelet kapott. Később az egri tanárképző levelező tagozatán matematika-kémia szakot végzett, majd a debreceni egyetemen, levelező tagozaton kémia szakos tanári oklevelet szerzett.

1934 és 1942 között *Martonyiban* az osztatlan református iskolában volt kántortanító és a falu mindenese. Volt kisegítő helyettes, azután segédtanító, végül végleges rendes tanító.

1942-től 1975-ig, nyugdíjba vonulásáig *Borsodon* (1950-ben Edelényhez csatolták), majd *Edelényben* tanít. 1948-ig az osztatlan református népiskolában kántortanító volt, majd 1948-tól a két felekezeti iskolából létrehozott állami általános iskolában tanít, majd igazgatója lesz, de 1951-ben, mint „pártonkívülit” leváltják. 1956-ban a „népakarat” visszahelyezi igazgatói posztjára, de ezt 1957-ben hatálytalanítják.

1962-től óraadó, majd 1964-től kinevezett tanár az edelényi gimnáziumban. Tanított kémiát, rajzot, matematikát és vezetett énekkart. Dalokat, dalszövegeket maga is írt. Több hangszeren játszott. Tizenhárom éven keresztül vezette az edelényi népdalkört. Mindig dolgozott valamilyen érdekes helytörténeti témán. Béres János munkásságát Istvánffy Gyula-díjjal és Edelény Diszpolgára címmel ismerték el. 2002. szeptember 13-án legújabb könyvével kapcsolatban utazott Miskolcra, de sajnos már nem tért haza. Az edelényi temetőben helyezték örök nyugalomra. Helytörténeti pályázatait, dolgozatainak kéziratát az edelényi könyvtár őrzi.

Munkái

1. „Kiöntött a Bódva vize messzire...”: Edelény környéki népdalok. Városi Könyvtár. Edelény, 1988. (Edelényi Füzetek 2)

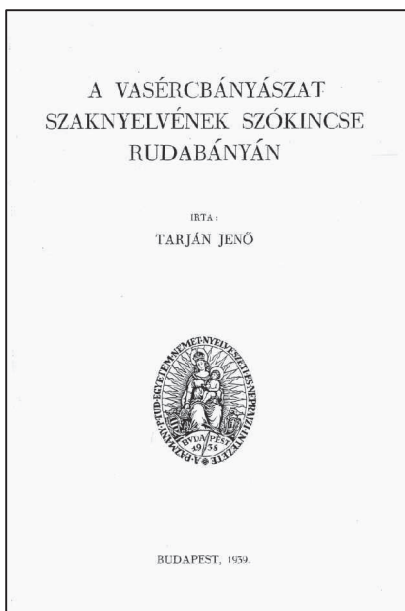

2. Izenetem. Magánkiadás. Edelény, 2002.
3. Bánfalvai lakodalom a XX. század elején. Bánhorvati Község Önkormányzata. Bánhorvati - Edelény, 2002.

Irodalom

Búcsú Béres János (1915-2002) nyugalmazott gimnáziumi tanártól. (Teljes bibliográfiájával) Béres János ravatalánál. (Laki-Lukács László beszéde) = A Borsodi Tájház Közleményei 11-12. Edelény, 2002. 9-14. p.

Tarján Jenő, dr.

Nyelvész, egyetemi tanár. 1915-ben született *Rudabányán* dobsinai eredetű bányászcsaládban. Édesapja (Thern Sámuel) bányamesterként dolgozott a rudabányai vasércbányában. Elemi iskoláit szülőhelyén, középiskoláit Miskolcon, a Lévy József Református Gimnáziumban végezte. 1933-tól a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem hallgatója volt, ahol 1938-ban angol-német szakos tanári diplomát szerzett. 1939-ben doktorált. Tanári pályáját a budapesti Lónyai utcai Református Gimnáziumban kezdte, ahol 1952-ig, az iskola megszűntetéséig tanított. Később a Közgazdaságtudományi Egyetem docense lett, ahol nyugállományba vonulásáig angol nyelvet tanított. Emellett nyelvi lektorként tevékenykedett a budapesti Semmelweis Orvostudományi

Egyetemen. Budapesten hunyt el 1999. november 18-án.

Munkája

A vasércbányászat szaknyelvének szókincse Rudabányán. Bp. 1939. (Doktori értekezés.)

Irodalom

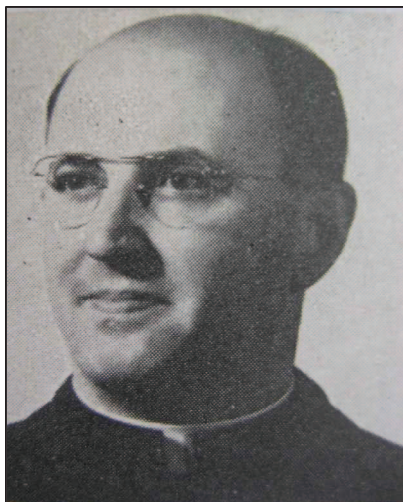
HADOBÁS Sándor: Dr. Tarján Jenő (1915-1999). = Bányászati és Kohászati Lapok. Bányászat. 133. évf. 1. sz. (2000. jan.-febr.) 139. p.

Bobák Sándor

Görög katolikus parochus. 1916. szeptember 5-én *Viszlón* született. Tanított a budapesti Hittudományi Főiskolán. Idős Bobák János *rakacai* görög katolikus kanonok ötödik pap fia. A II. világháború után Amerikában élt. A clevelandi Szent János templom papja volt. Egyházi író. A Katolikus Magyarok Vasárnapja című újságban publikált. Piarista volt az álneve. Clevelandban (USA) hunyt el 1987. december 13-án.

Munkája

De iure patronatus supremi quoad Ecclesiam Ruthenicam in Hungaria. Disquisitio historico-iuridica. Vol. 2. /Ed./ Pontificum Institutum Ecclesiasticum Hungarorum in Urbe. Miskolcini. 1944. (Az első kötet Rómában jelent meg.)

Irodalom

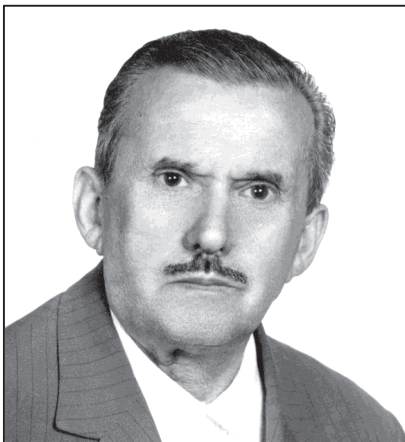
KISFALUSI János: A Bobák család. Viszló, 1993. (Kézirat)

LAKI-LUKÁCS László: Paptermő Bódva-völgy. In. Tanulmányok a Bódva völgye múltjából. Putnok, 1999. 596. p.

NAGY Csaba: A magyar emigráns irodalom lexikona. Argumentum Kiadó, Petőfi Irodalmi Múzeum és Kortárs Irodalmi Központ. Bp., 2000. 109-110. p.

Murvay László

Építésztechnikus, múzeumszervező, múzeumigazgató. Hajdúnánáson született 1918. június 13-án. A debreceni Tisza István Tudományegyetem Jogi Karán tanult (1937-1940), végül a Műszaki Akadémia hallgatója (1941-1942) lett. A finn téli háborúban önkéntes volt (1939-1940). A második világháborúban katonai szolgálatot teljesített. 1945 után Debrecenben dolgozott, később a Tisza-menti Vízmű Építő Vállalat építésvezetője, az Ózdi Szénbányászati Tröszt beruházási osztályvezető-helyettese (1953-1959). Az Ózdi Szénbányászati Tröszt beruházási vezetőjeként irányította a rudabányai vasércbánya építési munkálatait (1960-1976). Közben, *Rudabányán* letelepedve, a hajdani bányaváros és környékének ipartörténeti, műszaki, kulturális emlékeit gyűjtötte. Gondjaira bízta az 1956-ban létrehozott és akkoriban elhanyagolt állapotban levő kis helytörténeti kiállítást. A gyűjteményt több mint ezer tárggyal gyarapította, s új épületet

emeltetett számára, amely Érc- és Ásványbányászati Múzeum néven 1965. szeptember 5-én nyitotta meg kapuit. Előbb bányüzemi feladatainak ellátása mellett (1974-1977), azután főállásban látta el a múzeumigazgatói teendőket. A vezetése alatt országos gyűjtőkörű szakmúzeummá fejlődött intézmény előbb a bányaművelési módokat bemutató föld alatti résszel (1969), majd az ásvány- és őslénytani anyagnak otthont adó Földvári Aladár Kiállítóteremmel bővült (1980). Több régi magyarországi bányahelyen (Telkibánya, Nagybörzsöny, Recsk) fiálékat hozott létre, amelyek

az adott település és térsége bányászatának és iparának történetét mutatják be. 1981-től haláláig, 1984. július 23-ig Pécsen élt, innen irányította az érc- és ásványbányászati gyűjtemények hálózatát. Jelentős szerepet vállalt az 1977-ben megnyílt Mecseki Bányászati Múzeum fejlesztésében. Számos állandó és időszaki kiállítást rendezett, amelyeknek koncepcióját és forgatókönyvét is ő dolgozta ki. Jelentős volt kutatásszervezői tevékenysége, neves szakemberekkel összegyűjtette és feldolgoztatta az újkori magyar érc- és ásványbányászat történetére vonatkozó források nagy részét (a tanulmányok ma a múzeum adatárában találhatók). Rendszeresen tartott előadásokat külföldi konferenciákon bányászatunk múltjáról. Megindította az Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek című kiadványsorozatot.

Munkája

Rudabánya kultúrtörténeti szerepe. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1980.

Irodalom

BICS István: Murvay László. = Bányászati és Kohászati Lapok, Bányászat. 1985. 2. sz.

VIKTOR Gyula: Murvay László élete és munkássága. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1985.

Király Kálmán, dr.

Bőrgyógyász, egyetemi tanár, az orvostudományok doktora (1977). *Ragályon* született 1919. október 14-én. Oklevelét a debreceni tudományegyetem orvosi karán szerezte (1944). 1942–44-ben a debreceni Bőrgyógyászati Klinikán externista, 1944–46-ban bőrgyógyász, nemibetegségek szakorvosa, majd kozmetikai szakképesítést nyert. 1946–50-ben a leningrádi Bőrgyógyászati Kli-

nikán aspiráns. 1950–51-ben a budapesti bőrklinikán tanársegéd, 1952-től az Országos Bőr- és Nemikórtani Intézet igazgatóhelyettese, 1955–57-ben az Egészségügyi Minisztérium II. Főosztályának vezetője. 1957-től ismét az Országos Bőr- és Nemikórtani Intézet tudományos osztályvezetője, az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szakértő csoportjának tagja. 1967-től a budapesti bőrklinika megbízott tanszékvezetője, 1968-tól egyetemi tanár, az Országos Bőr- és Nemikórtani Intézet igazgatója. 1968-tól a Magyar Orvostudományi Társaságok és Egyesületek Szövetségének (MOTESZ) főtikára volt. Több hazai tudományos társaság megalapítója, tagja, illetve külföldi társaságok tiszteleti tagja. 1972–74-ben Genfben az Egészségügyi Világszervezet (WHO) keretében a venereás betegségek alosztályának vezetője. Fő kutatási területe a dermatológia. Európában az elsők között vezette be a Nelson-tesztet (TPIT) a váratlanul szeropozitív esetek vizsgálatára. Kutatásait később az immunológiai kérdésekkel kapcsolta össze. A venerológia terén nemzetközileg elismert szaktekintély volt. Több mint száz tudományos közleménye, könyvrészlete jelent meg. Öngyilkos lett Budapesten 1978. május 18-án.

Munkái

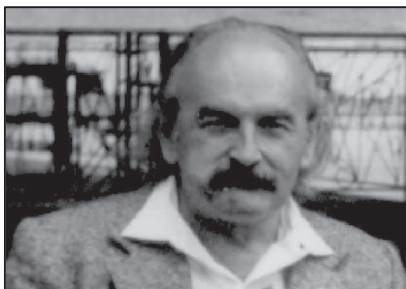
1. A syphilis korszerű szerológiai diagnosztikája. Bp. 1968.
2. Treponema reakciók a syphilis kórismezésében. Bp. 1976.
3. Bőr- és nemi betegségek (Rácz Istvánnal, Török Ibolyával) Bp., 1979.

Irodalom

RÁ CZ István: Király Kálmán. = Orvosi Hetilap, 1978.
 KAPRONCZAY Károly: Magyar Orvoséletrajzi Lexikon. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó. Bp. 2004. 208. p.v

Szabó Béla, H.(idvégardói)

Műemlékvédő és természetvédő, szerkesztő, honismereti kutató. 1919. április 23-án született Kassán. Az 1950-es években Borsod-Abaúj-Zemplén megye természetvédelmi felügyelője volt. A különböző folyóiratokban megjelent írásai a megye természetvédelmére hívta fel a figyelmet. Felkutatta a neves megyei természettudós elődök munkásságát. Figyelme később az idegenforgalom felé fordult és több, a megyét népszerűsítő prospektust állított össze.

Nagy álma, hogy az évtizedeken át gyűjtött sokrétű, értékes Bódva-völgyi anyag *Hidvégardóban*, a Gedeon-kúriában, Torna Múzeumként együtt maradjon, nem valósult meg. A gyűjtemény sajnos sokfelé szóródott. Szikszón hunyt el 1999. február 9-én. Hamvait kívánsága szerint a hidvégardói temető nagykeresztje körül szórták szét.

Munkái

1. Bódva-völgyi képeskönyv. Kiadja a Társadalom és Természettudományi Ismeretterjersztő Társulat Borsod-Abaúj-Zemplén megyei szervezetének tudományos folyóirata, a Borsodi Szemle kiadója. Miskolc, 1956.
2. A miskolci szőlőművelés hagyományai. Herman Ottó Múzeum. Miskolc, 1958(?) (Múzeumi Füzetek 9.)
3. Borsod (Fotóalbum. Képszerk.: Tarcai Béla) Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács. Miskolc, 1962.
4. Herman Ottó és Lillafüred. Herman Ottó Múzeum. Miskolc, 1975. (Borsodi kiállítási vezetők 2.)
5. Boldogkői vár. Borsod Tourist. Miskolc, 1978.
6. Bükk Nemzeti Park. Borsod Tourist. Eger, 1978.
7. Árpád-kori emlékek Borsodban. Idegenforgalmi és Propaganda Vállalat. {1979}

Irodalom

LAKI-LUKÁCS László: Késői búcsú egy borsodi-tornai természetbaráttól. In. A Borsodi Tájház Közleményei 9-10. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edeleny, 2002. 124-125. p.
FRISNYÁK Sándor, prof. dr.: H. Szabó Béla életműve. In. A Borsodi Tájház Közleményei 17-18. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edeleny. 2005. 64-67. p.

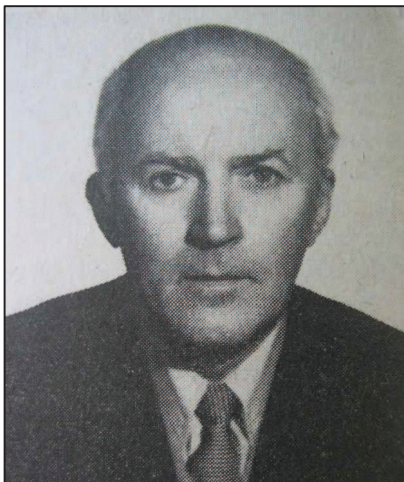
Podányi Tibor

Bányamérnök. 1920. július 19-én született Érsekvadkertben. Elemi iskoláit itt, középiskoláit az esztergomi bencés gimnáziumban végezte. 1942 októberében szerezte meg bányamérnöki oklevelét a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem soproni Bánya- Kohó- és Erdőmérnöki Karán. Az egyetem után a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. *rudabányai* vasércbányájánál helyezkedett el, ahol hamarosan üzemvezető-helyettesi, majd 1949-ben üzemvezetői megbízást kapott. 1951-ben helyezték a Bánya- és Energiaügyi Minisztériumba, műszaki fejlesztési főosztályvezetőnek. 1953-tól a Bányászati Tervező Intézetben dolgozott; 1962-ig érc- és ásványbányászati létesítményi főmérnökként. 1967-től az Országos Érc- és Ásványbányák főmérnök-helyettese, majd 1973-tól igazgatóhelyettes főmérnöke volt, 1981-ben történt nyugdíjba vonulásáig.

Szakmai tevékenységének kiemelkedő alkotásai a bányászati technológiák fejlesztése, a technológiai tervezés módszerének és szervezetének kidolgozása,

a vegyes-ásványi nyersanyagok, különösen a dolomit bányászatának és feldolgozásának fejlesztése. A rudabányai vasérc kohászati értékének bizonyításával hozzájárult a bányászat élettartamának több évtizedes meghosszabbításához. Hatvan publikációja jelent meg, köztük nyolc könyv- és könyvrészlet, ill. negyven folyóirat-cikk, főként a Bányászati és Kohászati Lapokban. Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el.

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületnek 1943-tól, a Bányászati Szakosztály vezetőségének és az Egyesület választmányának 1952 és

1977 között, a BKL Bányászat szerkesztőbizottságának 1956 és 1985 között volt tagja. Ezeken belül 1969-1972-ig a Bányászati Szakosztály, 1972-1976-ig a fegyelmi bizottság, 1973-1977-ig az ifjúsági bizottság elnöki tisztét látta el, illetve 1979 és 1985 között a BKL Bányászat felelős szerkesztője volt.

Kiemelten kell szólnunk Podányi Tibor bányásztörténeti munkásságáról, amely elsősorban Rudabányára irányult, de olykor más területekre is kiterjedt. E témában született tanulmányai évtizedek óta sokat idézett, alapvető forrásai a kutatásnak. Egyik szerkesztője és szerzője volt az 1957-ben megjelent Rudabánya ércbányászata című, úttörő jellegű és máig példaértékű monográfiának. A kötetbe három fejezetet írt. 2003. november 19-én hunyt el Budapesten.

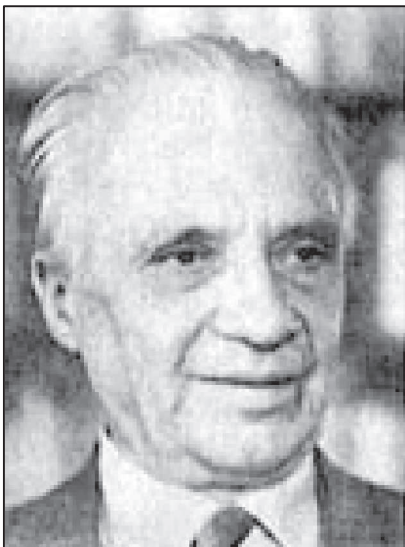
Munkái

1. Bányavágatok gyorsított kihajtása hengeres betöréssel (Moser Károllyal) Nehézipari Könyv- és Folyóiratkiadó Vállalat. Bp., 1952.
2. Rudabánya. A Vasércbánya Igazgatósága és Szakszervezeti Bizottsága – Miskolci Miniatur-könyv Gyűjtők Klubja. Miskolc, 1976.
3. A nagyüzemi bányászat 100 éve Rudabányán. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1980. (Múzeumi Füzetek 4.)
4. Rudabánya. Érc- és Ásványbányászati Múzeum. Rudabánya, 1980. (Múzeumi Füzetek 6.)
5. A dolomit bányászata és felhasználása. (Társszerzők: Hegyi Istvánné Pakó Júlia és Vitális György) Műszaki Könyvkiadó. Bp., 1984.

Irodalom

PÁLFY Gábor – HADOBÁS Sándor: Podányi Tibor 1920-2003. In. Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum Közleményei I. Rudabánya, 2004. 115-119. p.

Király István

Irodalomtörténész, egyetemi tanár, az MTA tagja (levelező 1970, rendes 1979), Kossuth-díjas (1953), Állami Díjas (1972). *Ragályon* született 1921. július 15-én. Édesapja református lelkész volt. Középiskolai tanulmányait a Sárospataki Református Gimnáziumban végezte (1931-1939). Egyetemi tanulmányait Eötvös kollégistaként a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karán magyar-német szakon folytatta, közben állami ösztöndíjjal tanult a berlini egyetemen is. Tanári diplomát 1944 tavaszán nyert. 1944-45-ben Debrecenben tanár, majd Budapesten 1947-ig az Országos Köznevelési Tanács titkára. Az Országos Széchényi Könyvtárban könyvtáros (1947-48). 1948-ban az

Eötvös Kollégiumban tanított a kollégium megszűntetéséig. 1949-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) irodalomtörténeti tanszékén docens. 1952-ben jelent meg monográfiája Mikszáth Kálmánról, melyben az író kritikai realizmusát igyekezett bizonyítani. 1957-62-ben Szegeden volt tanszékvezető egyetemi tanár. 1962-től haláláig az ELTE Bölcsészettudományi Karának XX. századi magyar irodalomtörténeti tanszékén egyetemi tanár, 1965-től tanszékvezető 1988-ig. Egyetemi előadásainak fő témája Ady Endre költészete volt. Tanári személyiségével tanszékét friss, vitázó műhellyé formálta. Négy kötetben kiadott monográfiában tárta fel Ady Endre életművét az Új versek korszakától kezdve. Könyvében a költő forradalmiságának ideológiai gyökereit mutatta be. Irodalmi módszere a műelemzés volt. Kosztolányi Dezső verseinek műfajairól, világképéről írt tanulmányai monográfia értékűek. Tudományos munkássága mellett pályájának egyes korszakaiban kiterjedt irodalompolitikai és szerkesztői tevékenységet is folytatott. Szerkesztette a Csillag (1949-50; 1953-56), a Kortárs (1962-64), a Szovjet Irodalom (1975-89) című folyóiratokat. Ady Endre Összes Műveinek főszerkesztője 1955-től, szerkesztette Mikszáth Kálmán Összes Műveinek kritikai kiadását 1956-tól (Bisztray Gyulával, majd Rejtő Istvánnal). 1970-től haláláig főszerkesztője volt a Világirodalmi Lexikonnak, 1967-től szakszerkesztője a Magyar Életrajzi Lexikonnak. Sajtó alá rendezte, jegyzetekkel látta el Németh László válogatott műveit (1981). 1971-től országgyűlési képviselő volt. Az MSZMP vezető művelődéspolitikusa volt. Budapesten hunyt el 1989. október 19-én.

Munkái

1. A magyar irodalom története a XIX. század végétől 1919-ig (Egyetemi jegyzet) Bp., 1950.
2. Mikszáth Kálmán. Bp., 1952, 1960.
3. Ady Endre 1-2., Bp., 1970.
4. Hazafiság és forradalmiság (tanulmányok) Bp., 1974.
5. Irodalom és társadalom (tanulmányok, cikkek, interjúk, kritikák, 1946-1975) Bp., 1976.
6. Intés az őrzökhöz. Ady Endre költészete a világháború éveiben, 1914-1918. 1-2. kötet. Bp., 1982.
7. Kosztolányi. Vita és vallomás (tanulmányok) Bp., 1986.
8. Kultúra és politika (tanulmányok) Bp., 1987.
9. Útkeresések (tanulmányok, cikkek, interjúk, kritikák) Bp., 1989.

Irodalom

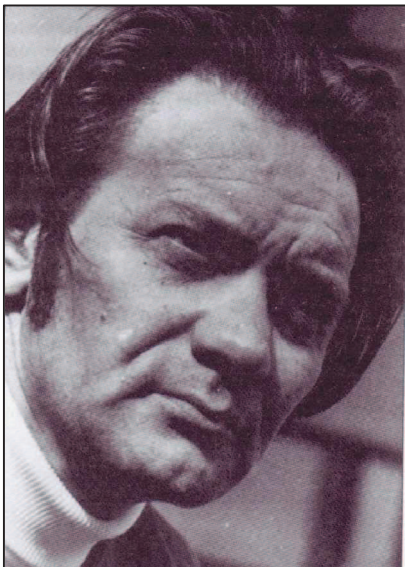
- BÁNYAI Gábor: Interjú Király Istvánnal = *Népszabadság*, 1973. szept. 16.
- KENYERES Zoltán: Király István Ady-képe = K. Z.: *Gondolkodó irodalom*, Bp., 1974.
- HEGYI Béla: A Vigília beszélgetése Király Istvánnal = *Vigília*, 1974. 1. sz.
- GARAI Gábor: Írószobám. Beszélgetés Király Istvánnal = *Kortárs*, 1975. 6. sz.
- VÁLI PAPP Ferenc: Beszélgetés Király István egyetemi tanárral Adyról és az ifjúságról = *Köznevelés*, 1977. 22. sz.
- KABDEBŐ Lóránt: A háborúnak vége lett. = *Kortárs*, 1980. 8. sz. (Interjú Király Istvánnal.)
- SZERDAHELYI István: A múlttól a mának. = *Kritika*, 1981. 4. sz.
- A hatvanéves Király István köszöntése: Kiss Ferenc (*Irodalomtörténeti Közlemények*, 1981. 3. sz.); Németh G. Béla (*Nagyvilág*, 1981. 7. sz.); Kabdebő Lóránt (*Kortárs*, 1981. 7. sz.); Kovács Kálmán (*Alföld*, 1981. 7. sz.); Alföldy Jenő (*Élet és Irodalom*, 1981. 28. sz.); Czine Mihály, Kenyeres Zoltán, Vörös László, Tarján Tamás (*Tiszatáj*, 1981. 7. sz.);
- PÁLFY G. István: A szociográfia pillanata. Beszélgetés Király Istvánnal. = *Alföld*, 1988. 6. sz.
- SZABOLCSI Miklós: Király István 1921- 1989. = *Magyar Tudomány*, 1990. 4. sz.
- AGÁRDI Péter: A „mégis-morál” útkeresője. Búcsú Király Istvántól. = *Kritika*, 1989. 12. sz.
- RÓNAY László: Rezzenéstelen méltósággal Király István halálára = *Üzenet*, 1989. 12. sz.
- CZINE Mihály: Búcsú Király Istvántól = *Alföld*, 1989. 12. sz.
- Király István emlékezete: E. Fehér Pál, Szentmihályi Szabó Péter, Tandori Dezső, Tarján Tamás írásai. = *Szovjet Irodalom*, 1991. 12. sz.
- GREZSA Ferenc: Király István. = *Tiszatáj*, 1990. 1. sz.
- PUSZTAI Ferenc: Király István emlékére. = *Kortárs*, 1990. 1. sz.
- POSZLER György: Tőprengés Király István emlékére. = *Irodalomtörténet*, 1991. 1. sz.

Szépirodalom

- BEDE Anna: „Mondottam, ember”. = *Élet és Irodalom*, 1986. 2. sz. (Vers.)

Holdi János

Újságíró, író. 1922. július 13-án született Kassán. Hatéves korában elveszítette az édesanyját és árvaházba került. Négy év múlva nagyanyja vette magához Nagyváradra, de nemsokára ő is meghalt. Tizenhárom éves korától saját maga keresi kenyerét. Kifutófiú, vasútépítkezésen dolgozott és a dél-erdélyi Zsil-völgyi bányában. 1940-ben *Szendrőn* kötött ki, szénbányákban dolgozott. Részt vesz a második világháborúban. 1945-től ismét bányász (*Ormoshányán* is dolgozott). Üzemi lapnál kezdte az újságírást, majd 1950-ben egy tárcával je-

lentkezett az Észak-Magyarországnál és átkerült a laphoz. Aktívan részt vett az 1956-os forradalomban, utána a népi demokratikus államrend elleni izgatás vádjával három évi börtönre ítélték, két évet és huszonhat napot töltött le a büntetésből. „Szerencséjére” a börtön könyvtárában dolgozott Darvas Iván színművésszel együtt. Napszámos évek következtek, míg végül 1964-ben újra újságíró lehet egy üzemi lapnál.

Nehezen viselte a mellőzéseket. Mint önéletrajzában írta, önkéntes száműzésbe ment Egerlövőre, ahol 12 évet töltött, azóta Miskolcon élt. A rendszerváltozás után rehabilitálták. 1996-ban a köztársasági elnöktől átvette a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt kitüntetését. Jellemző, hogy a helytállásáért, a

börtönévékért kapott forintokból adta ki magánkiadásban az utóbbi évek novella és tárca termését tartalmazó három könyvét. Időnként újságíróként több napilapban, folyóiratban publikált, állandó külső munkatársa volt az Észak-Magyarországnak. 1999. június 2-án (?) hunyt el Miskolcon.

Munkái

1. Így kezdődött. [?]
2. Leány a hegyekben. Magánkiadás. (Miskolc) 1992.
3. Kései randevú: elbeszélések, novellák, tárcák és egyebek. Magánkiadás. [Bp.] [1993.] (Első kiad. Miskolc. 1992.)
4. Séta a zürben. Szerző kiad. [Bp.] [1994.]

Irodalom

Elhunyt Holdi János újságíró = Déli Hírlap. 31. évf. 143. sz. (1999. jún. 22.) 2. p.

NAGY Zoltán: Búcsú Holdi Jánostól 1922-1999. = Észak-Magyarország. 51. évf. 145. sz. (1999. jún. 24.) 2. p.

Győri József

Református lelkész. Szabolcsveresmarton született 1924. március 11-én. Szülőfalujának tanítóját helyettesítve végzi magánúton a gimnáziumot Sárospatakon. Ugyanott teológus 1944-től 1949-ig. A II. lelkészsképesítő vizsgáját 1951 szomorú őszén (ekkor zárják be a sárospataki teológiai akadémiát) és hangulatában teszi le Sárospatakon. Két évig szerkeszti az Ifjúsági Közlönyt. Színdara-

bokat készít az 1848-49-es diákévekről, amelyeket 1948-ban gimnazisták és teológusok adtak elő. Az elekiós (legációs választási) versek szerzője három éven át. Írásai a Vetés-Aratás, továbbá az Adventtől Adventig című kiadványokban jelentek meg. 1950-ben külmiszióba készül. Kampen (Hollandia) ad ösztöndíjat neki, de ebben a korszakban teológus diákok külföldre utazását az állam nem engedélyezte. Felesége Kékedi Ilo-
na volt. Hat gyermekük született. Segédlelkész volt Karcsa, Cigánd, Tiszakarád, Miskolc-Hejőcsaba, Miskolc-
Martintelep, Semjén, **Rudabánya**, **Hegy-**

meg, Ózd, **Tomor**, **Szakácsi** gyülekezeteiben. Debrecenben szentelték lelkészé 1955. január 26-án. **Lakon** szolgált 1954-től 1972-ig, és olyan környékbeli gyülekezetek pásztorja volt, ahonnan már eltávoztak az ígéhirdetők (Hegymeg, Tomor, Szakácsi). Krisztocentrikus magatartásáért, keresztyénnel való kapcsolataért háttérbe szorították. Egyházi tisztségekből kihagyták, sőt konfesszionalizmusáért eljárást indítottak ellene. Németül beszélt, az Újtestamentumot eredeti görögben olvasta. A tiszakarádi gyülekezet közössége hívta lelkészének, de Ráski püspök oda sem engedte. Bibliai történeteket foglalt versbe, amelyek tartalmi és formai szempontból remekművek. Miskolcon hunyt el 1972. szeptember 24-én.

Munkája

Szólóban. (Versek) Kiskunfélegyháza, 1991. (Fia Győri L. János szerkesztette és írta az előszót és a jegyzeteket.)

Irodalom

BOJTOR István: Misszió a Tiszán innen. Kazinczy Ferenc Társaság. Miskolc. 1996. 185-186. p.

Szőnyi György, dr.

Református lelkész, tanár, egyházi író. 1924. július 30-án született Szege-
den. A budapesti Toldy Gimnáziumban érettségizett, majd a Budapesti Köz-
ponti Egyetem jogi és államtudományi karán és a frankfurti Johann Wolfgang
Goethe Egyetem jogi és közgazdasági karán tanult. Az 1940-es évek elején szo-
ciális titkár volt **Borsodon** (1950-től **Edelény** része) és **Borsodszirák**on. Katonai
szolgálatára és hadifogságára után missziói elhívásának engedve gyógyszerész-tech-
nikusi képesítést szerzett. Teológiai tanulmányait a Budapesti Református Te-

ológiai Akadémián folytatta, ahol 1955-ben szerzett lelkészi oklevelet. Segédlelkész volt Kiskunhalason, Solton, majd a budapesti Teológiai Akadémián az 1955-56. tanévben az egyháztörténeti és egyházjogi tanszék megbízott helyettes tanára. Segédlelkész volt Ózdon, rendes lelkész Nagykinizsen, Sajóvelezden, Miskolc-Tapolcán, Miskolc-Szirmán és Miskolc-Diósgyőrben. Doktori fokozatot szerzett gyakorlati teológiai tárgykörből summa cum laude minősítéssel a Debreceni Teológiai Akadémián 1970-ben. Huszonöt éven át a lelkésztovábbképzésben szolgált mint tanulmányi előadó. A magyar református gyülekezeti istentiszteletről és hymnológiáról megjelent kötetein kívül számos publikációja jelent meg, a Zürichi Zwingli-Bibliográfia öt publikációját tartalmazza, mint reformációkutatói közleményt. A városmissziói konferenciákon Potsdamban, Párizsban és Tokióban, Princetonban a magyar református egyházat képviselte. A sárospataki Akadémián 1996. augusztus 31-ig a gyakorlati teológia tanszékvezető professzora volt. Felesége Gyűlvészi Magdolna volt, az egykor edelényi lelkész, Gyűlvészi István leánya. *Edelényben* is élt családjával. Miskolcon hunyt el 1999. április 24-én.

Munkái

1. Felkészülés az igehirdetésre I-II. [?]
2. A magyar református gyülekezeti imádság a 18. századtól napjainkig. Magyarországi Református Egyház. Bp. 1977.
3. Egyetemes egyháztörténet áttekintő táblázatokban. Táblarajzok. Miskolc, 1992.
4. Homiletika: dr. Szőnyi György teológia professzor előadásai. Sárospatak 1992-93. I. félév. 1993.
5. Homiletika: dr. Szőnyi György teológia professzor előadásai. Sárospatak 1992-93. II. félév. 1993.
6. Felkészülés az istentiszteletre. Sárospatak, 1994.
7. A mi segítségünk. Sárospatak, 1994.
8. Liturgika. 1995
9. E. Stauffer: Jézus története és személye. (fordítás) Miskolc. 1996.

Irodalom

A Sárospataki Református Kollégium Theológiai Akadémiájának Évkönyve 1991-1996. Sárospatak, 1996. 180-182. p.
www.oszk.hu. Az Országos Széchenyi Könyvtár honlapja.

Balázs Dénes, dr.

Geográfus, utazó. Debrecenben született 1924. szeptember 17-én. Mintegy 130 országban tanulmányozta a felszíni és felszín alatti formákat, elsősorban a karsztos jelenségeket, vulkanikus képződményeket, a sivatagi lepusztulás típusait. Az 1958-1990 közötti expedícióin saját erőből több mint egy millió kilométert utazott, növényeket és állatokat gyűjtött, számos új fajt ismertett meg. Érden létrehozta a Magyar Földrajzi Múzeumot. 1961-ben megalapította a Karszt és Barlang c. folyóiratot, 1985-ben a Földrajzi Múzeumi Tanulmányokat, és mindkét kiadványnak haláláig volt felelős szerkesztője. Az *égerszögi* Szabadság-cseppkőbarlang feltárását az ő irányításával végezték 1954-ben. Érden hunyt el 1994. október 19-én.

Munkái

1. Hajóstoppal az Indonéz szigetvilágban. Táncsics Kiadó. Bp., 1969. Útikalandok 79.
2. Kölesönautóval a Szaharában. Táncsics Kiadó. Bp., 1970. Útikalandok 88.
3. Cikkakkbán az egyenlítőn. Táncsics Kiadó. Bp., 1971. Útikalandok 105.
4. Hátizsákkal Alaszkától a Tüzföldre. I-II. kötet. Táncsics Kiadó. Bp., 1972. Útikalandok 111. és 112.
5. Galápagos. Gondolat Kiadó. Bp., 1973.
6. Tájfűn Manila felett. Gondolat Kiadó. Bp., 1975. Világjárók 99.
7. Pápua Új-Guinea. Gondolat Kiadó. Bp., 1976.
8. Ausztrália, Óceánia, Antarktisz. Gondolat Kiadó. Bp., 1978.
9. A Zambézitől délre. Gondolat Kiadó. Bp., 1979. Világjárók 120.
10. Ausztrália, Új-Zéland, Óceánia. Panoráma Útikönyvek. Bp., 1981.
11. Vándorúton Panamától Mexikóig. Gondolat Kiadó. Bp., 1981. Világjárók 137.
12. A sivatagok világa. Móra Könyvkiadó. Bp., 1982.
13. Ázsia képes földrajza. (Sebes Tiborral) Móra Könyvkiadó. Bp., 1983.
14. Bozóttaxival Madagaszkáron. Gondolat Kiadó. Bp., 1983. Világjárók 154.
15. Közép-Amerika és a Nyugat-Indiai-szigetek. Panoráma Útikönyvek. Bp. 1986.
16. A kenyérfák árnyékában. Kossuth Könyvkiadó. Bp., 1987. Ország-világ sorozat.
17. Amazónia. Gondolat Kiadó. Bp., 1987. Világjárók 178.
18. Argentína, Uruguay. Panoráma Útikönyvek. Bp., 1988.
19. Az őserdők világa. Móra Könyvkiadó. Bp., 1990.
20. Magyar utazók lexikona. (szerk.) Panoráma. Bp., 1993.
21. A Hűsvét-sziget fogságában. A szerző kiadása. Érd, 1993.
22. Galápagos, az elefántlábúak szigete. A szerző kiadása. Érd, 1994.

23. A csepegő kövek igézetében. (Az égerszögi Szabadság-barlang feltárásának története) A szerző Kiadása. Érd, 1994.
24. Szigetről szigetre a Kis-Antillákon. A szerző kiadása. Érd, 1995.
25. Utazásaim, emlényeim. A szerző kiadása. Érd, 1995.
26. Magyar utazók Amerikában. Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp., 1995.
27. Magyar utazók Ausztráliában, Óceániában és a sarkvidékeken. Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp., 1995.

Irodalom

SPRINCZ Vilma, B.: Emlékezés Balázs Dénesre 1924-1994. = Karszt és Barlang. 1994/ I-II. 37-46. p. Magyar múzeumi arcképcsarnok. Pulszky Társaság - Tarsoly Kiadó. Bp. 2002. 39-40. p.

Jakab Tivadar

Orvos, sebész, aneszteziológus, egyetemi tanár, az orvostudományok kandidátusa (1965), doktora (1983). 1925. február 16-án született **Debrétén**. 1951-ben szerzett orvosi oklevelet a budapesti orvosi karon. 1951 és 1955 között a budapesti sebészeti klinikán volt gyakornok, 1955-57-ben tanársegéd, 1958-1972-ben andjunktus volt. 1972 és 1979 között a III. számú sebészeti klinikán egyetemi tanár volt. 1979 és 1991 között az OTI, illetve a HIETE aneszteziológiai és intenzív terápiás intézet igazgatója, egyetemi tanár volt. A Magyar Aneszteziológiai Társaság főtitkára (1965-1968), elnöke (1968-1991) volt. Mellkassebészettel, a szervátültetések aneszteziológiájával, a narkózis szövődményeivel, újraélesztéssel, a narkotikumoknak a májműködésre gyakorolt hatásával foglalkozott. Kidolgozta az érpótláshoz az akkor legkorszerűbb módszert, az ún. liofilizálás útján történő érkonzerválást. A modern intratracheális narkózis magyarországi bevezetője. Budapesten hunyt el 1991. február 23-án.

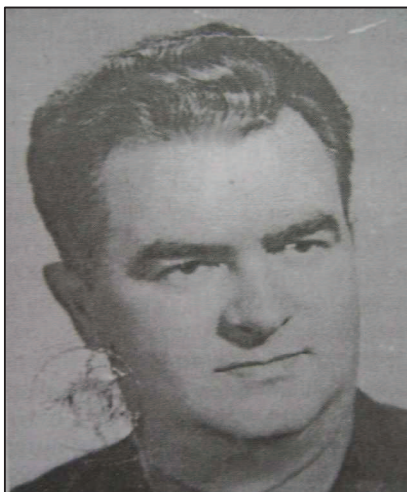
Munkái

1. A műtéti általános érzéstelenítés alapjai (Egyetemi tankönyv) Bp., 1972.
2. Intenzív betegellátás Bp., 1972. (2. kiadás 1977.)
3. Fájdalomcsillapítás. Bp., 1982.
4. A narkotikumok májműködésre gyakorolt hatása. Bp., 1982.

Irodalom

KAPRONCZAY Károly: Magyar orvoséletrajzi lexikon. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó. Bp. 2004. 187-188. p.

Joó Tibor, dr.

Jogász, Borsod-Abaúj-Zemplén megye műemlékeinek kutatója. Egerfármoson született 1925. május 29-én. Édesapja *Szendrőládon*, majd Miskolcon teljesített szolgálatot. Elemi iskoláit *Szendrőben* és Miskolcon végezte. A miskolci Fráter György katolikus fiúgimnáziumban érettségizett. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karára iratkozott be, azonban tanulmányait csak a háború után tudta befejezni, mert francia hadifogoly-táborba került a nyugatra települt Honvéd Táborigi Tüzér Tisztiiskola sorköteles katonájaként. 1949-ben diplomázott és a megalkuló miskolci városi tanácsnál helyezkedett el. 1952-ben apósáékkal, mint

családtagot kitelepítik. Nehezen sikerül elintéznie, hogy visszakerüljön a kitelepítésből. Előbb Hajdúszoboszlóra, majd Miskolcra költözik családjával. Egy miskolci vállalat jogtanácsosaként kerül nyugdíjba 1985. június 30-án. Nyugdíjasként elsősorban hobbijának, a műemlékkutatásnak él. Titkára volt a Megyei Műemléki Albizottságnak. A Herman Ottó Múzeum kiadványait szerkesztette az 1970-es években. A megye több templomával, kastélyával és várával foglalkozott kutatásai során. 1995. május 6-án hunyt el Kiskovácsiban. Hamvait 1995. július 28-án a kassai Rozália temetőben helyezték örök nyugalomra, imádott felesége mellé.

Az edelényi kistérség műemlékeivel foglalkozó **tanulmányait** az alábbiakban közöljük:

1. Az edelényi ötkerekű malom. = Borsodi Szemle. 1963. 4. sz. 110-111. p. (Pázár Miklósnéval)
2. Az alig ismert Szádvárról. = Borsodi Szemle. 1964. 1. sz. 33-38. p.
3. Adalékok a rakacaszendi református templom történetéhez. = Műemlékvédelem. 1966. 4. sz. 252-254. p. (Ribáry Zoltánnal)
4. A szendrőládi romokról. = Műemlékvédelem. 1968. 2. sz. 100-103. p.
5. Műemlékek. In.: Sági Vilmos szerk.: Edelény múltjából. 137-171. p. Edelény, 1973.
6. Az abodi református templom. A miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei. 20. 1982. 24-34. p.

Irodalom

SZABÓ Kálmán: Joó Tibor 1925-1995. In.: A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXXIII-XXXIV. 1995-1996. 715-717. p.

SZABADFALVI József: Joó Tibor műemléki kutatásai. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXXIII-XXXIV. 1995-1996. 718-720. p.

Jakucs László, dr.

Geológus, barlangkutató, egyetemi tanár. Sarkadon született 1926. január 21-én. A Pázmány Péter Tudományegyetemen kémia, biológia, földrajz és geológia szakot végzett. 1946-ban feltárta és feltérképezte a Dorog melletti Sátorkőpusztai-barlangot. 1952-ben az Aggteleki-karszton, 1953-ban a Bükkben, Répáshuta mellett barlangkutatót végzett. 1953-tól 1963-ig az **Aggteleki** Cseppkőbarlang igazgatója volt. 1963-tól 1991-ig a szegedi József Attila Tudományegyetem természeti földrajzi tanszékén volt tanszékvezető egyetemi tanár, 1992-ben nyugdíjba vonult. Kutatási területe volt: új elvek

és módszerek kidolgozása és alkalmazása a barlangok feltáró kutatásában. Ő fedezte fel a jósvafői Béke-barlangot és a Pénzpataki-barlangot. A karsztbarlangok eróziós genetikai modelljének és a biogén karsztformák rendszerének kidolgozója volt. Kimutatta a Fekete-tenger kozmikus becsapódásos eredetét. Tagja volt a Magyar Földrajzi Társaságnak, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társaságnak és a Nemzetközi Földrajzi Uniónak. A földrajztudományok kandidátusa (1961), doktora (1970). Munkásságáért több elismerésben részesült: Vársárhelyi Pál-kitüntetés (1948), Lóczy Lajos Érem (1985), Herman Ottó Érem, Kadic Ottokár Érem, Vass Imre Érem, Szent-Györgyi Albert-díj, az MTA Eötvös József-koszorúval tüntette ki. Szegeden hunyt el 2001. december 1-jén.

Munkái

1. Az aggteleki cseppkőbarlang. Bp., 1952.
2. A Béke-barlang felfedezése. Bp., 1953.
3. Aggtelek és vidéke. Bp., 1957.
4. Felfedező utakon a föld alatt. Bp., 1959.
5. Gefängen in der Baradla Höhle. [?]. 1960.
6. A barlangok világa (Kessler Huberttel). Bp., 1962.
7. V podzemnom carsztve. [?]. 1963.
8. Faggyúfáklyás expedíció. Bp., 1963.
9. Cseppkőország mélyén. Bp., 1964.
10. A karsztok morfogenetikája. Bp., 1971. (angolul és oroszul is)
11. Az aggteleki karsztvidék. Bp., 1975.
12. Általános természeti földrajz I. Bp., 1991.
13. A Föld belső erői. Bp., 1993.
14. Szerelmes barlangjaim. Bp., 1993.

Irodalom

Magyar és nemzetközi ki kicsoda. Biográf Kiadó. Bp., 1994. 446. p.

DR. DÉNES György: Dr. Jakucs László köszöntése 75. születésnapján (Elhangzott a Társulat Jakucs László tiszteletére rendezett ünnepi ülésén.) = Karszt és Barlang. 2000-2001. évf. 107-108. p.

DR. DÉNES György: Dr. Jakucs László (1926-2001) = Karszt és Barlang. 2000-2001. évf. 130-131. p.

Szentpétery Ernő, dr.

Bányamérnök, jogász. Hejőcsabán született 1928. február 28-án. Perecesen a bányász lakótelepen gyermekeskedett, majd középiskolai tanulmányait a miskolci Lévy József Református Gimnáziumban végezte el. A kemény bányamunkával már 1946-ban megismerkedett, előbb Hajdúszoboszlón fűrómunkásként, majd Perecesen segédvájárként dolgozott, hogy a tanulmányai folytatásához szükséges anyagiakat előteremtse. 1948-ban iratkozott be Sopronban a Műegyetem Bányamérnöki Karára.

A diploma megszerzése után 1952-ben beosztott mérnök a borsodi szénmedencében Sajókazán, *Kurityánban*, majd Baross-aknán. 1953-ban az *edelényi* akna üzemvezetője, és még csak 26 éves, amikor rábízák az önállósult Edelényi Szénbányák igazgatói tisztét. 1956-ban a Borsodi Szénbányászati Tröszt egyik területi főmérnöke lett. 1957-ben a Miskolci Kerületi Bányaműszaki Felügyelőség főmérnökévé nevezték ki. Levelező hallgatóként állam- és jogtudományi doktorátust szerzett 1964-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Hivatali nézeteltérései miatt 1963-tól ismét a Borsodi Szénbányák területi főmérnöke, majd főtechnológusa.

A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem bányaműveléstani tanszékének felkérésére 1964-től bányajogot adott elő, és a munkavédelem tárgykörét oktatta külső előadóként. E témákban megírt két tankönyve ma is bizonyítja magas szintű szakmai tudását. 1973-tól a Borsodi Szénbányák bányaművelési osztályát vezette, eredményesen irányítva az üzemkoncentrációk végrehajtását és a teljes gépesítésű frontfejtések elterjesztését. 1980-tól az *Ormosi*, majd a Szuhavölgyi Bányüzem igazgatójaként reá hárult a kimerülő Ormosi és az akkor még működő Szuhavölgyi Bányüzem összevonása. 1988. január 1-jével vonult nyug-

díjba. Miskolcon hunyt el 1990. november 29-én. A diósgyőri temetőben helyezték örök nyugalomra.

Munkái

1. Bányászati munkavédelmi ismeretek. Tankönyvkiadó. Bp. 1969.
2. Bányászati igazgatás. Nehézipari Műszaki Egyetem, Bányamérnöki Kar, Bányaműveléstani Tanszék. /Miskolc/ 1970.
3. Bányászati munkavédelmi ismeretek. Tankönyvkiadó. Bp. 1970.
4. Bányabiztonság: járás, anyagmozgatás és tárolás a bányában. Nehézipari Műszaki Egyetem, Bányamérnöki Kar, Bányaműveléstani Tanszék. Miskolc. 1972.
5. Bányabiztonság: bányaszállítás. Nehézipari Műszaki Egyetem, Bányamérnöki Kar, Bányaműveléstani Tanszék. Miskolc. 1973.
6. Bányajog. Tankönyvkiadó. Bp. 1976.
7. Bányászati munkavédelmi ismeretek 5. kiadás. Tankönyvkiadó. Bp. 1984.
8. Bányajog 2. kiadás. Tankönyvkiadó. Bp. 1984.

Irodalom

Dr. Szentpétery Ernő 1928-1990 = Bányászati és Kohászati Lapok: Bányászat. 124. évf. 3-4. sz. (1991. márc.-ápr.) 208-209. p.

www.oszk.hu Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Balla László, dr.

Bányamérnök. 1929. január 12-én született Nyírlövön. Alap- és középfokú tanulmányait Kisvárdán végezte. Bányamérnöki oklevelét 1952-ben Sopronban, bányaiipari gazdasági mérnöki oklevelét 1960-ban a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen szerezte meg. Az egyetem befejezése után a Vasércbánya vállalatához került **Rudabányára**. 1954-60 között bányüzem-vezető, 1960-61 között a műszaki fejlesztési csoport, 1961-65 között a termelési és műszaki osztály vezetője volt. 1965-67 között az átalakult Országos Érc- és Ásványbányák Rudabányai Vasérc Művei főmérnök helyettese, majd 1967-74-ig főmérnöke volt. 1974-ben saját kérésére áthelyezték

a Miskolci Bányaműszaki Felügyelőségre, ahol területi főmérnökként dolgozott 1978-ig, amikor visszament Rudabányára az OÉÁ Vasérc Műveihez, ahol előbb főmérnök, majd igazgató volt 1989-ben történt nyugdíjazásáig.

A termelés- és vállalatirányítás feladatai mellett mindig szükségét érezte szakmai ismeretei bővítésének, új tudományos eredmények megismerésének, a

tudományos kutatómunkának is. Kutatási eredményeit doktori értekezésben, később kandidátusi értekezésben is összefoglalta, amelyek alapján 1966-ban egyetemi műszaki doktori, 1982-ben műszaki tudomány kandidátusi címet szerzett.

1974-től a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Ásványelőkészítési Tanzékén másodállású egyetemi adjunktusként, 1984-től docensként vett részt a jövő bányamérnökeinek képzésében. Nyugdíjasként a rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum igazgatója volt.

Novellái és versei jelentek meg újságokban és ifjúsági irodalmi lapokban, szakmai írásai a Bányászati és Kohászati Lapok – Bányászat című folyóiratban láttak napvilágot. Miskolcon hunyt el 2001. február 12-én.

Munkái

1. Vasércbányászat műszaki-gazdasági mutatóinak kritikai elemzése. NME doktori értekezés. Miskolc. 1966.
2. Hazai ferrumhordozók hasznosítása. Bp. 1977.
3. A vasércbányászat távlati fejlesztésének lehetőségei. Rudabánya. 1980. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek. 5.
4. A különböző típusú vasérccek egységes termelése és dúsítása. Kandidátusi értekezés. Rudabánya. 1980.
5. A rudabányai bányászok társadalmának kialakulása: Bulénerek Rudabányán. Rudabánya. 1983. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Füzetek 11.
6. Gipsztermékek előállítási lehetőségei hazai alapanyagbázison. Bp. 1988.
7. 25 éves az Országos Érc- és Ásványbányák. Veszprém. 1990.
8. Bányamanók (Ács Balla László néven). Felsőmagyarország Kiadó. Miskolc. 1993.

Irodalom

Révai Új Lexikona II. kötet. Babits Kiadó. Szekszárd. 1998. 196. p.

Dr. Balla László hetvenéves: A bölcsesség derűjével él. = Déli Hírlap. 31. évf. 14. sz. (1999. jan. 18.) 7. p.

Dr. Balla László (1929-2001) = Bányászati és Kohászati Lapok - Bányászat. 134. évf. 4. sz. (2001) 275-276. p.

www.oszk.hu Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Barcza József, dr.

Református lelkész, a Református Teológiai Akadémia professzora. Kun-szentmártonban született 1932. július 22-én, ahol édesapja akkor – később Dögén – református lelkipásztor volt. Középiskolába Sárospatakon járt – az 1945-46. tanév kivételével, amit Svájcban (Institut auf dem Rosenberg, Sankt Gallen) töltött. Érettségít Patakon tett 1951-ben, és az ottani Teológiai Akadémiára iratkozott be, de az már politikai intézkedések következtében nem nyithatta meg a tanévet. Teológiai tanulmányait emiatt Debrecenben végezte, ahol Török István professzor tanítványai közé tartozott. Első lelkipásztorképesítő vizsgáját (1956) követően Dögén volt segédlelkész, majd Sárospatakra került. A Kollégium diktatórikus lefejezése után az egyházi kézben maradt Tudományos Gyűjte-

mények Nagykönyvtárának munkatársa lett. Az **edelenyi** egyházközség meghívta lelkipásztorának 1966-ban, ahol 1975-ig szolgált.

Időközben megnősült, felesége, Szilágyi Katalin szintén teológiát végzett. Négy gyermekük született.

A Magyarországi Református Egyház Doktorainak Kollégiuma 1972-ben megalakult. Főtitkára, Makkai László professzor ragaszkodott ahhoz, hogy annak egyháztörténeti jellegű kutatóintézete, tudományos főmunkatársa pedig Barcza József legyen. Így költözött Debrecenbe családjával, ahol vezette a Közép-keleteurópai Reformáció-történet Kutató Intézetet.

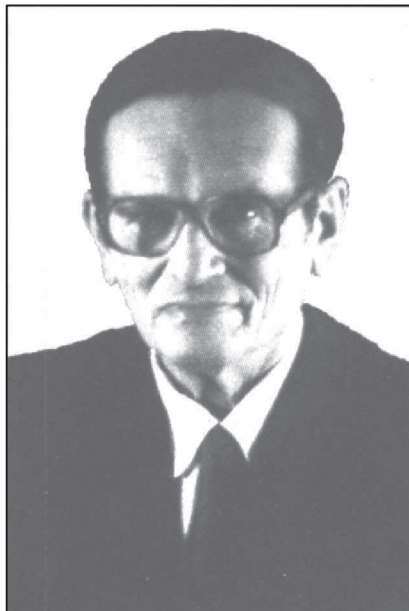
A Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltárát 1995. január 1. – 1996. május 31. között igazgatta, a Sárospataki Református Teológiai Akadémia Egyháztörténeti tanszékének élén 1994-től nyugalomba vonulásáig, 1998-ig állt.

Doktori disszertációja az első kiadásban 1980-ban megjelent Bethlen Gábor, a református fejedelem című könyve volt. Doktori fokozatot és kutatóprofesszori rangot 1981-ben kapott.

Tanulmányai különböző folyóiratokban (Magyar Könyvszemle, Teológiai Szemle, Confessio stb.) és gyűjteményes kötetekben (pl. Tanulmányok Rákospalota és Pestújhely történetéből. Bp. 1974., Tanulmányok Erdély történetéből. Debrecen, 1988) jelentek meg. Tizenkét könyvet szerkesztett, közöttük a Sárospataki és a Debreceni Református Kollégium monográfiáját (1981, 1988), a Magyar Reformátusok II. Világtalálkozója alkalmából pedig egy kapcsolódó körképet és emlékkönyvet (1991-1992). Debrecenben hunyt el 2004. május 22-én.

Munkái

1. Elmenvén tanításatok... Egyházi beszédek. Kiadja Kiss Ferenc. Bp. 1939.
2. Bethlen Gábor, a református fejedelem. Magyarországi Református Egyház Sajtóosztálya. Bp. 1980. (2. kiad. 1987. Ref. Zsinati Iroda.)
3. Sztoikus etikai antológia / Vál.: Steinger Kornél. Ford.: B. J. többekkel. Gondolat. Bp. 1983.
4. Geschichte und Gegenwart der Reformierten Kirche in Ungarn / Szerk.: B. J. Presseabt. des Synodalbüros der Ref. Kirche in Ungarn. 1986.
5. A Debreceni Református Kollégium története / Szerk.: B. J. többekkel. Református Zsinati Iroda. Bp. 1988.

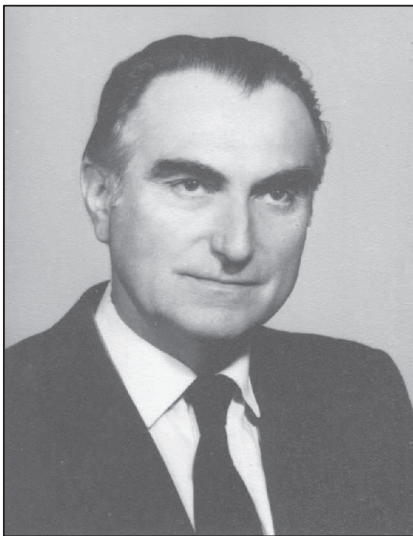
6. Tovább... Emlékkönyv Makkai László 75. születésnapjára / Szerk.: B. J. Írták barátai és tanítványai. Debreceni Református Kollégium. Debrecen. 1989.
7. Emlékkönyv a Vizsolyi Biblia megjelenésének 400. évfordulójára / Szerk.: B. J. Írták: Benda Kálmán [et. al.] Református Zsinati Iroda. Bp. 1990.
8. Szolgálatom: Teológiai önéletrajz / Makkai Sándor (1944) Sajtó alá rend., jegyzetek: B. J. Református Zsinati Iroda. Bp. 1990.
9. „Vallomások”: Teológiai önéletrajz és válogatott kiadatlan kéziratok / Révész Imre (1944-1949) Szerk.: B. J. Fekete Csabával és G. Szabó Botonddal. Református Zsinati Iroda. Bp. 1990.
10. Vázlatok a reformáció és ellenreformáció egyháztörténetéhez / Csoháry János. Közreműk.: B. J. Református Theológiai Akadémia. Debrecen. 1990. 2. jav. kiad.
11. „Szivárványhíd Pannonhalmra és Debrecen között” Válogatott dokumentumok a római katolikusok és reformátusok párbeszéde történetéből Magyarországon 1898-1943 / Szerk.: B. J. Tiszántúli Református Egyházkerület. Debrecen. 1991.
12. „Tebenned bízunk eleitől fogva...” A magyar reformátusság körképe / Szerk.: B. J. és Bütösi János. Magyar Református Világtalálkozó Alapítvány. Debrecen. 1991.
13. A református egyház Nagyváradon 1557-1660 / Csermák Béla. Sajtó alá rend.: B. J. Királyhágómelléki Református Egyházkerület. Nagyvárad. 1992.
14. „Kezünknek munkáját tedd állandóvá!” A Magyar Reformátusok II. Világtalálkozójának emlékkönyve / Szerk.: B. J. Bütösi János főszerk. Magyarországi Reformátusok Világszövetsége. Debrecen. 1992.
15. A pataki szellem. [Pataki Diákok Miskolci Baráti Köre] [Miskolc] [1994]
16. „Krisztusért járva követésben...” Tanulmányok fekete Károly és Lenkeyné Semsey Klára professzorok tiszteletére / Szerk.: B. J. és ifj. Fekete Károly. Református Theológiai Akadémia. Debrecen. 1996.
17. A Magyarországi Református Egyház története. Tanulmányok 1918-1990 / Szerk.: B. J., Dienes Dénes, írták B. J. [et. al.] Sárospataki Református Theológiai Akadémia. Sárospatak. 1999.
18. Művészete az életnek / Seneca. Ford.: B. J. Palatinus. [Bp.] 2001.

Irodalom

- Dr. Barcza József. In. A Sárospataki Református Kollégium Theológiai Akadémiájának Évkönyve 1991-1996. Sárospatak, 1996. 171. p.
- Doctrina et pietus: tanulmányok a 70 éves Barcza József tiszteletére / Szerk.: Dienes Dénes és Szabadi István. Debreceni Református Hittudományi Egyetem - Sárospataki Református Theológia Tudományos Gyűjteményei - Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára. Debrecen. 2002.
- DR. DIENES DÉNES: In memoriam Barcza József (1932-2004). = Sárospataki Református Lapok. 57. évf. 2. sz. (2004. jún.) 17. p.
- www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Slezsák Imre

Könyvtáros. 1932. szeptember 13-án született *Finkén* (1963-tól *Edelény* része). Elemi iskolai tanulmányai után vasesztergályosnak állt a diósgyőri ipariskolában. Közben Finkén könyvtároskodott szabad idejében. Majd ott fogták szakoktatónak a diósgyőri tanműhelyben. 1952-ben az *Edelényben* frissiben felállított járási könyvtárba hívták igazgatónak; ezt a beosztást nyugdíjazásáig, 1992 szeptemberéig látta el. Az új „intézmény” egy magánlakásban kapott helyet, mindössze két szobácskában, 50 négyzetméteren. Az új igazgató a berendezéssel párhuzamosan végezte el az első, szűkre mért idejű könyvtáros-tanfo-

lyamot. 1966-ban az elsők között szerzett diplomát könyvtár-történelem szakon a budapesti tudományegyetem levelező tagozatán.

Kitartó munkája eredményeként készült el 1963-ban a járási könyvtár új épülete, mely ma is otthona az összevont közművelődési intézmény könyvtárának.

Negyven éven keresztül volt szervezője, irányítója Edelény és vonzás-körzete könyvtárügyének, létrehozta több kistélepülés könyvtárát, melyek többségét a rendszerváltozás után bezárták. Színvonalas író-olvasó találkozók sokaságának megszervezésével kapcsolta be könyvtárának olvasóit a kortárs magyarországi és határon túli ma-

gyar irodalom vérkeringésébe. Könyvtárigazgatóként nagy hangsúlyt fektetett a város és a Bódva völgye helytörténetének feldolgozására, sokat publikált, ő indította útjára az Edelényi Füzetek helytörténeti kiadványsorozatát, több kötetének szerkesztője, írója volt. 1984-ben Szabó Ervin Emlékérem, 1995-ben Pro Urbe Edelény emlékplakett kitüntetésben részesült. Haláláig vezette a több mint huszonöt éve alakult kertbarát kört. Edelényben hunyt el 2002. április 28-án. Az edelényi középiskola könyvtárterme a nevét vette fel.

Munkái

1. Edelény és környéke. Városi Könyvtár. Edelény, 1987.
2. Az élet útjain. (Válogatott írások) Borító: Sóvári Oszkár. Edelényi Füzetek 26. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2002.
3. A Miklós Gyula Kertbarát Kör 25 évéből. Edelényi Füzetek 28. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2002.

Szerkesztés

1. Béres János: „Kiöntött a Bódva vize messzire”. Városi Könyvtár. Edelény. 1988. Edelényi Füzetek 2.
2. Demjén István: Kemény úton. Versek. Városi Könyvtár. Edelény. 1992. Edelényi Füzetek 4.
3. Fecske Csaba: Holdfényben. Versek. Városi Könyvtár. Edelény. 1992. Edelényi Füzetek 6.

Irodalom

Szabó Ervin díjas könyvtáros: Slezsák Imre. = Könyvtáros. 34. évf. 12. sz. (1984) 730. p. ill.

Slezsák Imre (1932 - 2002) = Edelényi Műsor. 2002. május

A Borsodi Tájház Közleményei 11-12. (In.: Cs. Varga István, Jánosi Zoltán és Hegyi Imre búcsúja Slezsák Imrétől) MKKM, Edelény, 2002.

Kalász László

Költő, tanító, könyvtáros. 1933. február 3-án *Perkupán* született. Kalász András útkaparó és Nagy Mária fia. Az általános iskolát szülőfalujában végezte, a gimnáziumot Miskolcon és Mezőkövesden. 1952-ben lett a debreceni egyetem bölcsészhallgatója. Pályakezdése, 1952-es első, kérésésletű költői indulása egyetemista korára tehető, de ez a folyamat kényszerűen megszakadt. Elhagyta a debreceni univerzitást, Sárospatakon szerzett tanítói oklevelet. Hajdúszováton kezdett tanítani. Megházasodott, feleségével, Kozma Antóniával együtt tért haza a Bódva-völgybe. Három gyermekük született. 1958-tól 1982-ig tanított *Szalonnán*, majd ugyanitt volt könyvtáros nyugdíjazásáig.

Egy családi legenda szerint 9 éves korában verse jelent meg egy kassai lapban. (Sajnos még nem sikerült a nyomára bukkanni.) Húsz éves, amikor első versei 1953-ban, a debreceni Alföld elődjében, az Építünkben megjelentek. Önálló kötethez későn, 34 éves korában jutott.

Dr. Cs. Varga István irodalomtörténész, munkásságának kiváló ismerője így ír róla: „Évjárat szerinti társai már 1955 és 1958 között elkezdték pályájukat. A pályakezdés folytatására a hatvanas évek elejéig, a második indulásáig kellett várnia. Kétszer is lekészte az indulást: először a „fényes szellők” tehetségeket felröpítő időszakát, aztán a másodszeri nyitás lehetőségét is. Ő csak a „meghosszabbított ifjúság” delelőjén jutott kötethez. A szelíd garabonciás később folyton újuló, új vonásokkal kiteljesedő önarcképet fest magáról panaszal árnyalt önjellemzésében: *Sose álltam jól a sorban - örök újonc mind kilógtam / sapkámat szememre toltam / eszemet szívemben hordtam (...) jelentkeztem s mindig késve / s csak maradék semmiségre (...) régtől szétrágják előlem / ami miatt teremődtem.*”

A Hetek néven ismert költői csoport (Ágh István, Bella István, Buda Ferenc, Raffai Sarolta, Ratkó József, Serfőző Simon) tagja volt. Egy időben a Napjaink (Borsod-Abaúj-Zemplén megye irodalmi havilapja volt 1990-ig) szerkesztésében is részt vett. 1973-ban Radnóti-díjat, 1975-ben József Attila-díjat, 1987-ben Szabó Lőrinc-díjat kapott. 1992-ben a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgűlés Alkotói Díjat adományozott a költőnek, 1993-ban a köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjének polgári tagozatával tüntette ki. Szalonnán hunyt el 1999. január 25-én. Szülőfalujában, Perkupán temették el.

Emlékét kegyelettel őrzik a Bódva völgyében. A *múcsonyi* általános iskola felvette a nevét, Edelényben 2003-ban megalakult a Kalász László Társaság, Martonyiban emlékoszlopot helyeztek el tiszteletére.

Munkái

1. Szánj meg idő. (Versek) Magvető Kiadó. Bp., 1967.
2. Parttól partig. (Versek) Magvető Kiadó. Bp., 1970.
3. Hol vagy jövőd? (Versek) Magvető Kiadó. Bp., 1973.
4. Ne dűts ki szél. (Versek) Magvető Kiadó. Bp., 1975.
5. Mínta rögtön meghalnék. (Versek) Magvető Kiadó. Bp., 1983.
6. Színt vallok a szelekkel. (Versválogatás) B-A-Z. Megyei Tanács. Miskolc, 1983.
7. Nehéz a szó. (Válogatott versek) Magvető Kiadó. Bp., 1984.
8. Világ menj világgá. (Versek) Felsőmagyarország Kiadó. Miskolc, 1992.
9. Összegyűjtött versek. Felsőmagyarország Kiadó. Miskolc, 1995.
10. Nagy jövő mögöttünk. (Versek) Felsőmagyarország Kiadó. Miskolc, 1998.
11. A világ dallama. (Versek) Bíbor Kiadó. Miskolc, 2005.

Irodalom

- KALÁSZ László. Pályatársak Kalász Lászlóról. Bibliográfia. A költő 60. születésnapjára. Szerk., összeáll.: Kéthely Anna és Lukács László. Edelényi Városi Könyvtár. Edelény, 1993. (Edelényi Füzetek 5.)
- CS. VARGA István: Költő a Bódva-völgyben. K. L. születésének 65. évfordulója tiszteletére. (Kismonográfia és versválogatás) Ill.: Mezey István. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1998. (Edelényi Füzetek 17.)
- Búcsú Kalász Lászlótól (Slezsák Imre, dr. Kávásty Sándor, Fecske Csaba) In.: A Borsodi Tájház Közleményei 5. VRHK. Edelény, 1999. 5-11. p.
- Kalász László emlékezete. (Dr. Jánosi Zoltán, Hadobás Sándor) In.: A Borsodi Tájház Közleményei 9-10. MKKM. Edelény, 2001. 83-91. p.
- HADOBÁS Pál: Kalász László: Bibliográfia, szemelvények. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2003. (Edelényi Füzetek 29.)
- JÁNOSI Zoltán: Kalász László életművéről. In. A világ dallama: Kalász László versei. Bíbor Kiadó. Miskolc. 2005. 117-129. p.

Ladányi Mihály

Költő. József Attila-díjas (1963, 1978). Dévaványán (Békés megye) született 1934. február 12-én. Iparos-földműves családból származott. Alsóbb iskoláit szülőhelyén, a gimnáziumot Kisújszálláson és Nagykőrösön végezte. Székesfehérvárott érettségizett. Festőnek, grafikusnak készült, de már korán verselt is, Petőfi, Ady, József Attila és Sinka István példáján épülve. Fodor András közölte gimnazista kori verseit az Új Hangban. 1953-tól 1957-ig az Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészkarának hallgatója volt. 1957-ben a Szépirodalmi Könyvkiadó, majd a Magyar Nemzet című napilap munkatársa volt. 1958-tól vidéken működött, előbb a Szolnok megyei Néplapnál, majd Nagyrédén a kultúrotthonban. 1960-62-ben Kazincbarcikán a művelődési ház igazgatója lett. Ezután rövid ideig vidékünkön élt és dolgozott: 1962-63-ban előbb *Tornaszent-andráson*, majd *Rudolftelepen* általános iskolai tanár. 1964-től kizárólag írásai-

ból élt. 1963-ban *Mint a madarak* c. kötetéért (melynek néhány versét éppen e tájon írta) kapta első József Attila-díját. Társadalmi elkötelezettsége kiállást jelentett a peremen élők mellett, akikhez – független életmódjával – mindinkább maga is odatartozott. Válogatott verseinek 1970-ben megjelent kötete, *Élhettem volna gyönyörűen*, adja az addigiak summázatát. A hetvenes évektől csemői tanyájára vonult vissza, ahol mezőgazdasági munkából és írásaiból tartotta el magát. Német, angol, orosz és román költőket fordított magyarra. Munkásságát 1980-ban Gábor Andor-díjjal, 1982-ben SZOT-díjjal jutalmazták. Csemőn (Békés megye) hunyt el 1986. szeptember 21-én.

Munkái

1. Az út kezdete (versek) Bp., 1959.
2. Öklök és tenyerek (versek) Bp., 1961.
3. Mint a madarak (versek) Bp., 1963.
4. Utánad kószálok (versek) Bp., 1965.
5. Dobszóló (versek) Bp., 1967.
6. A túloldalon (versek) Bp., 1969.
7. Élhettem volna gyönyörűen (válogatott versek) 1959-1969. Bp., 1970.
8. Kedvesebb hazát (versek) Bp., 1971.
9. Kitépott tollú szél (versek) Bp., 1974.
10. Seregek mögött (versek) Bp., 1976.
11. Föld! Föld! (Huszzonegy vers) Békéscsaba, 1976.
12. Torkomban sóhajokkal (versek) Bp., 1980.
13. Gyere vissza (válogatott versek) Bp., 1983.
14. Van időd (versek) Bp., 1985.
15. Csillagok kutyaláncon (összegyűjtött versek) 1959-1985. Bp., 1987.
16. Bejegyzések a családi bibliába (posztumusz és kötetben meg nem jelent versek) Bp., 1988.

Irodalom

ZIMÁNÉ LENGYEL Vera: Ladányi Mihály. (Bibliográfia) Bp., 1976.
 BERTHA Bulcsú: Interjú Ladányi Mihállal. = B. B.: Írók műhelyében. Bp., 1973)
 SZEKÉR Ernő: Utolsó beszélgetés Ladányi Mihállal. = Élet és Irodalom, 1986. 40. sz.
 SIMOR András: Ladányi Mihály nagyságáról = Kritika, 1986. 2. sz.
 VINKÓ József: Ahová a lélek hazatalál = Új Tükör, 1986. 40. sz.).

Szépirodalom

SÁRÁNDI József: Ladányi Mihály emlékére (vers). = S. J.: Egy esélytelen magánszáma, Bp., 1989.

Kraszkó Pál, dr.

Orvos, egyetemi tanár. 1935. december 5-én született Békéscsabán. Az általános és középiskola elvégzését követően a Szegedi Orvostudományi Egyetemen orvosdoktori diplomát szerzett 1960-ban. Röviddel ezután a gyulai tbc intézetben kezdett dolgozni, majd 1962-től áthelyezéssel a miskolci tüdőkórház mellkassebészeti osztályán dolgozott. Közben elsajátította a pulmonológiai szakismereteket is. 1963-ban tüdőgyógyászatból tett szakvizsgát.

1965. december 16-tól dolgozott az **edelényi** kórházban, előbb osztályvezető főorvosi, majd igazgató főorvosi munkakörben. Munkája elismeréseként tüdőgyógyász szakfőorvosi címet kapott, majd megvédte akadémiai kandidátusi értekezését. Az ő idejében változott meg a pulmonológia szemlélete és a tbc gyógyászatból alakult ki a mai modern tüdőgyógyászat. Előrelátásának köszönhetően jött létre az edelényi kórházban a belgyógyászati osztály, mely a Bódva völgye betegeit látja el azóta is.

1989. július 1-jével a Deszki Mellkasi Betegségek Szakkórháza főigazgató főorvosi posztjára hívták meg, és ugyanakkor lett a Szegedi Orvostudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára. Iskolateremtő munkát végzett Szegeden, hisz a korszerű pulmonológiai klinika az ő belépésétől kezdve alakult ki. Bár egészségi állapota megrendült, munkáját mindvégig ellátta 2003. július 22-én bekövetkezett haláláig. Több mint ötven szakkikke jelent meg különböző szaklapokban.

Edelény városának és térségének 24 évig volt meghatározó, kiváló egészségügyi szakembere. Az itt végzett munkája, szakmai életútja, igaz emberi tisztessége miatt döntött úgy 2003-ban Edelény Város Önkormányzatának képviselő-testülete, hogy posztumusz a város díszpolgárává választja.

Irodalom

Professzor dr. Kraszkó Pál. = A Borsodi Tájház Közleményei 13-14. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2003. 82-83. p.

Vanyó László, dr.

Római katolikus plébános, érseki tanácsos (1978), címzetes prépost (1988), pápai prelátus (1991), egyetemi tanár, a Pápai Teológiai Akadémia tagja (2003). 1942. február 11-én született *Bódvaszilason*. A család akkor *Komjátiban* lakott, majd Sajószögedre költözött. Életpályájának kezdete a képzőművészethez kötődik. A Képzőművészeti Főiskolán festészetet tanult, majd diplomát szerzett. A művészet iránti vonzódása teológus korában is megmaradt, bár a rajfollással és festéssel felhagyott, örömet lelte az ökeresztény kor művészeti felfogásának, eszméinek és szimbolikájának bemutatásában.

Huszonkilenc évesen szentelték pappá az Egri Főegyházmegye szolgálatára. Mindössze egy évet volt lelkipásztori beosztásban, a nyíregyházi főplébánián.

De a lelkipásztori munkától sosem szakadt el, professzorként is plébániákon lakott, mindig rendszeres munkát vállaló kisegítő volt, halála előtt a budapesti Szent Rókus-kápolnában.

1972-ben védte meg „Nüsszai Szent Gergely antropológiája” című doktori értekezését. 1972-74 között a római Patrisztikus Intézetben szerzett diplomát. Ugyanitt fél éven át volt meghívott előadó. 1975-től a Pázmány Péter Hittudományi Akadémia (később Kar) Ókeresztény Irodalom- és Dogmatörténet Tanszékének a vezetője. 1992-től a vatikáni Nemzetközi Teológiai Bizottság tagja.

Konferenciabeszédeket, lelkigyakorlatokat évről évre rendszeresen vállalt. 1991 és 1995 között a Központi Szemi-

nárium rektora volt. Nem annyira papnevelő volt, hanem inkább okos és meg szívlelendő tanácsokat adott a leendő papi nemzedéknek. 1975-ben vette át a Hittudományi Akadémia patrológiai katedráját.

A patrisztika művelőjeként elsősorban az ismert társadalmi berendezkedés okozta sajnálatos hiányok és mulasztások pótlására törekedett. Ezért indította el az Ókeresztény írók sorozatot 1980-ban, amely címválasztásával tükrözni kívánta a második világháború előtti sorozatot, a Keresztény remekírókat. Tizen-nyolc kötetének jelentős része az ő fordítása.

Az egyházatyák írásainak jelentős része a szent liturgiához kötődik. Ezért 1995-ben új sorozatot indított a Jel Kiadónál Ókeresztény örökségünk címmel. Az utóbbi évtizedben világi kiadóknál is jelentek meg fordításai, tanulmányai. Gondja volt a hiányzó jegyzetek, később tankönyvek és a didaktikában szükséges segédanyagok megírására vagy szerkesztésére. Több száz magyar és idegen nyelvű tanulmánya, cikke kitörölhetetlen nyomot hagyott a patrisztikát szerető és művelő tanítványok, érdeklődők körében.

Feledhetetlen érdeme az új teológusnemzedék nevelése, segítése. Ebben nagyon áldozatos volt. Ha az általa szerkesztett fordításkötetek munkatársait számba vesszük, tapasztaljuk nevelőmunkájának céltudatosságát és következetességét.

A magyar kulturális élet is elismerte fárdozását. Előbb a Szent-Györgyi Albert-díjat kapta meg 1993-ban, két esztendőre rá a Stephanus-díjat, majd a tudományos Széchenyi-ösztöndíjjal ismerték el munkáját.

Ladocsai Gáspár püspök úr Vanyó Lászlóról írt nekrológiát a következőképpen zárja: „Vanyó László váratlan halálával nemcsak egy lelkipásztor tudós teológust, egyetemi oktatót és nevelőt, illetve a magyar keresztény kultúra szorgalmas és tehetséges gazdagítóját veszítettük el, hanem olyasvalakit, akinek gondolkodására a jövőben is szükségünk lett volna. Az isteni Gondviselés más-képp döntött. Mi, tanítványai híven őrizzük a „mester” emlékét, örökségét, és mindazoknak, akik ismerték őt, imádságos szeretetükbe ajánljuk.” Budapesten hunyt el 2003. augusztus 3-án.

Munkái

1. Dogmatörténet I-II. Budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémia. 1977.
2. Az ókeresztény kor dogmatörténete Kr. u. 325-ig. Budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémia. 1988.
3. Az ókeresztény kor dogmatörténete Kr. u. 325-től 787-ig. Budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémia. 1988.
4. Az ókeresztény művészet szimbólumai. Jel Könyvkiadó. Bp., 1988.
5. „Legyetek tökéletesek...”: Tanulmányok a keresztény aszkézis történetéhez a szerzetesség kialakulásáig. Szent István Társulat. Bp., 1991.
6. Theologia Graeca. A görög filozófia adaléka a keresztény teológiához. Budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémia. 1992.
7. „Lélek az Isten.” (Jn. 4,24). Pneumatológia a patrisztikus korban. Budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémia. 1994.
8. Katekézis, költészet és ikonográfia a 4. században. Jel Könyvkiadó. Bp., 1995.
9. Jeruzsálemi Szent Kírilloz összes művei. Budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémia. 1995.
10. Ars sacra, ars liturgica a IV. században. Budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémia. 1996.
11. Az ókeresztény művészet szimbólumai. Jel Könyvkiadó. Bp., 1997. (átdolgozott kiadás)
12. Az ókeresztény egyház irodalma I. Jel Könyvkiadó. Bp., 1997. (átdolgozott kiadás)
13. Bevezetés az ókeresztény kor dogmatörténetébe. Szent István Társulat. Bp., 1998.
14. Az ókeresztény egyház irodalma II. Jel Könyvkiadó. Bp., 1999. (átdolgozott kiadás)
15. Az egyházatyák bibliája és az ókeresztény exegézis módszere, története. Jel Könyvkiadó. Bp., 2002.
16. Ókeresztény írók lexikona. Szent István Társulat. Bp., 2004.

Szerkesztés és fordítás

1. Az ókeresztény egyház és irodalma. Szent István Társulat. Bp., 1980, 1988.
2. Apokrifok. U. a. 1980, 1988.
3. Apostoli atyák. U. a. 1980, 1988.
4. Euszebiosz egyháztörténete. U. a. 1983.
5. Az ókeresztény kor egyházfegyelme. U. a. 1983.
6. A kappadókiai atyák. U. a. 1983.
7. Vértanúakták és szenvedéstörténetek. U. a. 1984.
8. A II. századi görög apologéták. U. a. 1984.
9. Szókratész egyháztörténete. U. a. 1984.
10. Aurelius Augustinus: A szentháromságról. U. a. 1985.
11. Aurelius Augustinus: Fiatalkori párbeszéddek. U. a. 1986.
12. Tertullianus művei. U. a. 1986.
13. Szent Athanasziosz művei. U. a. 1991.

14. Az egyházatyák beszédei Krisztus-ünnepekre - Karácsonyi ünnepkör. Jel Könyvkiadó. Bp. [?]
15. Az egyházatyák beszédei Krisztus-ünnepekre - Húsvéti ünnepkör, U. a.
16. Az egyházatyák beszédei Mária-ünnepekre. U. a. 1996.
17. Az egyházatyák beszédei Apostolok-vértanúk ünnepeire. U. a. 1996.
18. Órigenész: Az imádságról. Szent István Társulat. Bp., 1997.
19. Szent Cyprianus művei. U. a. 1999.
20. A III-IV. század szentjei. Jel Könyvkiadó. Bp., 1999.
21. Isten a szeretet (válogatás Szent Maximosz hitvalló műveiből). U. a. 200..
22. Nagy Szent Baszileiosz művei. Szent István Társulat. Bp., 2001.
23. Nazianzoszi Gergely beszédei. U. a. 2001.

Irodalom

Az atyák dicsérete: A 60 éves Vanyó László köszöntése. Szent István Társulat. Bp. 2002.

LADOCSAI Gáspár (püspök): Vanyó László halálára. = Új Ember. 59. évf. 33-34. sz. (2003. aug. 17-24.) 13. p.

Papp Gyula

Költő, középiskolai tanár. Ormos Gyula néven publikált. 1945. május 15-én született *Disznóshorvát-Ormospusztán* (Disznóshorvát 1950-től *Izsófalva*, Ormospuszta 1953-tól *Ormosbánya*). Az általános iskolát az ormosi bányatelepi iskolában végezte el, majd a miskolci Földes Ferenc Gimnáziumban tett érettségi vizsgát. Felvették a szegedi József Attila Tudományegyetem magyar-francia szakára, de egyetemi tanulmányait a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen fejezte be.

Kazincbarcika egyik szakközépiskolájában kezdett tanítani, majd Tatabányára került, ahol szintén egy szakközépiskola tanára volt. Végül a bükkaranyosi általános iskolában tanított, de

betegsége miatt fiatalon nyugdíjba kényszerült.

Versei az 1960-as évek végétől jelentek meg megyei és országos napilapokban és irodalmi folyóiratokban. Rövidebb-hosszabb ideig hallgatott, majd az 1980-as évek végétől már nem találkoztunk verseivel, végleg elhallgatott. Ormosbányán halt meg 1998. december 12-én.

Halála után édesapja a fennmaradt kéziratokat az edelényi Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeumnak ajándékozta; így került sor egyetlen kötetének megjelentetésére az Edelényi Füzetek sorozatban.

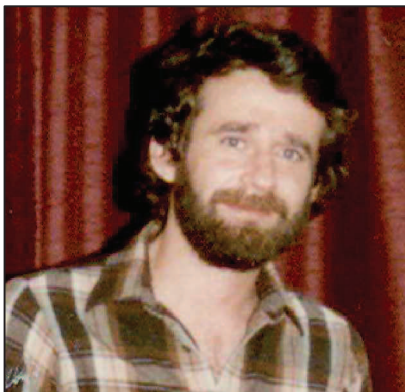
Munkája

Megszállni valahol (Versek). / Szerk.: Fecske Csaba, ill.: Mezey István. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2000. (Edelényi Füzetek 22.)

Irodalom

FECSKE Csaba: A karbidszagú táj éneke. In. Ormos Gyula: Megszállni valahol (Versek). Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2000. (Edelényi Füzetek 22.)

Dobog Béla

Költő, újságíró. 1954. június 9-én született *Becskeházán*. Az első iskolaév után *Szendrőbe* költöztek. A középiskolát Miskolcon, a Kossuth és a Földes Ferenc Gimnáziumban végezte, majd az egri tanárképző főiskolára járt. Itt a Kréta című diáklap szerkesztője volt. 1977-től újságíró gyakornok. 1978-ban, mint magyar-történelem szakos általános iskolai tanár Miskolcra költözött és a megyei rádió külsős munkatársa, újságíró lett. Családot alapított, két lánya született. 1984-ben Kanadába „disszidált”,

első verseskötete is ott jelent meg. Tíz év után édesapja betegsége hozta haza, itthon ragadt.

Az idők folyamán több írása jelent meg antológiákban. Így a Heves megyei fiatal művészek Útrahívás, a kanadai magyar költők Üzen az ág, az Amerikai és kanadai magyar költők hitvallása, valamint a Miskolci Irodalom II. kötetben, a Napjainktól napjainkig-ban. Negyedik verseskötetét Zsuzsanna lánya illusztrálta. 2004. május 30-án hunyt el Edelényben. Szendrőben helyezték örök nyugalomra.

Munkái

1. Hazát kiáltok Kanada, 1987.
2. Meztelen fájdalom. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény, 1998.
3. Gyönyörű holokain. (Versválogatás) Bíbor Kiadó. Miskolc, 2001.
4. Szél szállít virágot. (Versek és rajzok) A rajzokat Zsuzsanna lánya készítette. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2003.

Irodalom

Búcsú Dobog Bélától. = A Borsodi Tájház Közleményei 15-16. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2004. 12-13. p.

Diczházi Bertalan

Vegyésszmérnök, közgazdász. 1957. május 3-án született *Szalonnán*. A Budapesti Műszaki Egyetem Vegyésszmérnöki Karán végzett 1976-81 között. Pályáját a Compact munkatársaként kezdte, majd több éven át a Vízkutató és Fúró Vállalat vízkémia osztályán a hévíz-hasznosítás kémiai és technológiai problémáival foglalkozott, volt technológus és laboratóriumvezető. 1986-90 között az Országos Árhivatal közgazdasági főosztályának piacfelügyeleti és versenyszabályozási főelőadója, 1990-94 között kormányfőtanácsos, 1991-ben a Miniszterelnöki Hivatal gazdaságpolitikai főosztályvezetője, 1990-91-ben a privatizációs kormánybiztos titkára, 1990-95-ben az Állami Vagyongyűjtemény igazgatótanácsának tagja, 1991-95-ben elnökhelyettese, 1994-95-ben a Magyar Nemzeti Bank tanácsadója, 1995-98 között a Privatizációs Kutatóintézet főtanácsadója 1998-tól a Növekedéskutató Intézet igazgatóhelyettese, 1994-99 között, 2000-től a TVK Rt., 1998-tól az ÁPV Rt., 2000-től a Magyar Villamos Művek Rt. igazgatótanácsának tagja volt. 1980-ban megalapította a 405-ös Társadalompolitikai Kört, melynek 1980-86 között vezetője, később politikai tanácsadója volt. A Klubtanács vezetőségi tagja. 1987-től az MDF tagja. 1988-ban a Szociáldemokrata Ifjúsági Kör egyik vezetője, 1989-ben a FIDESZ szociálliberális csoportjának vezetője és a gazdaságpolitikai bizottság tagja volt. 1988-ban nyilvánosságra hozta a „népi részvénytulajdonreform-kon koncepcióját. A Körök kora szerkesztője volt, 1989-97 között számos publikációja jelent meg a privatizáció, a külföldi befektetések és a tulajdonátalakítás témakörében. Budapesten hunyt el 2002. július 30-án. Szalonnán helyezték örök nyugalomra.

Munkái

1. Hévízek vízkökválási és agresszivitási hajlamának meghatározása. Vízok, 1985.
2. Öt éves a 405-ös kör. Budapesti Műszaki Egyetem. Bp. 1985.
3. Tények és adatok a magyar privatizációról. 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996.
4. Globalizáció és külföldi tőkeberuházások Magyarországon (Árva Lászlóval) 1998.
5. A külföldi tőke szerepe a privatizációban. GJW-Consultatio APV Rt. [Bp.] [1999.]
6. Privatisation in Hungary / Szerk.: Bertalan Diczházi, György Csáki, Ákos Macher. GJW-Consultatio APV Rt. Bp. [2000]
7. Állami vagyongazdálkodás Európában és Magyarországon. Utak és leíhetőségek. GJW-Consultatio. [Bp.] [2000]

8. Globalizáció és külföldi tőkeberuházások... Kairosz. [Szentendre] [2001]

Irodalom

Biográf ki kicsoda 2002: Kortársaink életrajzi lexikona. Enciklopédia Kiadó. Bp. 2001.
www.oszk.hu. Az Országos Széchényi Könyvtár honlapja.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton mondunk köszönetet a könyv összeállításában és az adatok pontosításában nyújtott segítségért a következő személyeknek:

- Dr. Bodnár Mónika, igazgató, Gömöri Múzeum, Putnok.
- Engel Tibor, igazgató, Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár, Eger.
- Garamvölgyi Ernőné, könyvtáros, Miskolci Városi Könyvtár – Léway József Muzeális Könyvtár, Miskolc.
- Hadobás Sándor, igazgató, Érc- és Ásványbányászati Múzeum, Rudabánya.
- Halász Magdolna, igazgató, Zrínyi Ilona Városi Könyvtár, Sárospatak.
- Haszonitsné Süveges Zsuzsa, tájékoztató könyvtáros, Országgyűlési Könyvtár, Budapest.
- Dr. Hermann István, igazgató, Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa.
- Hornyák Gyula, könyvtáros, Miskolci Egyetem, Könyvtár-levéltár-múzeum, Miskolc.
- Kukkonka Judit, könyvtáros, Somogyi Könyvtár, Helyismereti Gyűjtemény, Szeged.
- Laki-Lukács László, könyvtáros, Edelény.
- Dr. Magyar László András, igazgatóhelyettes, Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár, Bp.
- Pecze Imréné, Aggtelek.
- Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei, Sárospatak.
- Dr. M. Takács Lajos, filológus, szerkesztő, Edelény.

Betűrendes névmutató

Antal István Bertalan	135
Bahéry József	79
Baksay Dániel	66
Balázs Dénes, dr.	151
Balázs Ferenc	118
Balázs Győző	114
Balla László, dr.	156
Baráczius József	92
Barakonyi Ferenc	22
Barcza József, dr.	157
Benda Oszkár	109
Bényei Gábor	72
Béres Gábor	121
Béres János	139
Berger Károly Lajos	95
Berzeviczy György (berzevicei és kakaslomnici)	93
Besze János	53
Birinyi K. Lajos	109
Bobák Sándor	141
Bocatus (Bock) János	16
Borsodi József	50
Borsovai Lengyel Gyula, idős	103
Bossányi Farkas	29
Coburg Fülöp (szász-coburg-góthai herceg)	75
Coelius Gergely	9
Csáky István (körösszeghi és adorjáni gróf)	19
Csáky István (körösszeghi és adorjáni gróf)	25
Csáky Istvánné (körösszeghi és adorjáni gróf) Wesselényi Anna	19
Csapó András	117
Csenkeszfai Poóts András	38
Csesznok István	40
Csík Lajos, dr.	125
Csillag Károly, dr.	87
Diczházi Bertalan	169
Dobog Béla	168
Dókus Ernőné Ragályi Ilona	86
Dudich Endre, dr.	116
Ecsegi-Kazai József	132
Egressy Béni	54

Egressy Gábor	52
Egyed András, dr.	138
Farkas Ignác, dr.	102
Farkas Zsigmond	90
Fekete Pál (váradi).....	93
Finkei Pál	61
Finkey József	63
Futó Mihály.....	71
Gasparóczy Ferenc	39
Gérecz Károly, idős.....	77
Gérecz Károly, ifj.	92
Görgő Tibor, dr. (vitéz).....	112
Greskovics Ignác	42
Gvadányi József (gróf)	34
György Árpád	136
Győri József	148
Gyulai Sámuel.....	34
Gyülvérszi István.....	120
A Halotti Beszéd és Könyörgés	5
Holdi János	147
Horkai Antal	62
Horváth András	39
Horváth István (jákfalvai).....	32
Ipach Ferenc Xavér.....	33
Izsó József.....	69
Izsó Miklós	68
Jakab Tivadar	152
Jakucs László, dr.	154
Jekelfalussy Vince (jekelfalusi és margitfalvai).....	48
Joó Tibor, dr.	153
Kachelmann Kurt	119
Kalász Elek Mihály, dr.	127
Kalász László	161
Keglevich István (buzini gróf)	74
Keledi József.....	75
Kérészi Ábrahám.....	41
Kessler Hubert, dr.....	128
Király István	146
Király Kálmán, dr.....	142
Kis Benedek János (vitéz).....	110
Kiss Lajos (gömöri).....	80
Kovács Andor	103

Köleséri Sámuel, idős	23
Köleséri Sámuel, ifjabb.....	26
Körakó Béla	122
Kövér Pál	119
Kraszko Pál, dr.	164
Kun Bertalan (kókai)	59
Kun Pál, idős (kókai)	65
Kun Tamás	56
Ladányi Mihály	162
Lakatos Géza.....	111
Landau Izidor	107
Lászlai János	7
Lónyai László (nagylónyai és vásárosnaményi)	45
Martinkó András, dr.....	136
Menner Adolf, dr.	64
Menner Ödön, dr.....	126
Mester István.....	57
Mester Károly.....	98
Mezőlaki István	23
Michalek Manó.....	72
Miklós Elemér (miklósvári)	108
Miklós Gyula (miklósvári).....	69
Miklós Gyula, dr. (miklósvári) ifjabb	82
Miklós Ödön (miklósvári).....	83
Murvay László.....	141
Nagy Géza.....	89
Nagy Pál (vályi).....	67
Palóczy László.....	42
Pantó Endre.....	122
Papp Ferenc, dr.....	124
Papp Gyula.....	167
Papp József.....	86
Piltz (Piltzius) Gáspár	13
Podányi Tibor	144
Ragályi Tamás.....	43
Raisz Keresztély	41
Rétay Kálmán (hahodi)	91
Ruehietl Miklós	48
Sáfrány Mihály	66
Sághy Gyula, dr.....	77
Sarudy Ottó	97

Scholtz Ödön Adolf.....	94
Serédi Jenő, dr.....	91
Simon József.....	51
Simonfalvy Gellért.....	47
Sindler József.....	37
Slezsák Imre.....	159
Somogyi László.....	58
Szabó Béla, H.(idvégardói).....	143
Szabó Lajos, dr.....	130
Szalóczi Mihály.....	22
Szántay-Szémán István, dr.....	105
Szathmáry Király Ádám.....	30
Szathmáry Király Barnabás.....	60
Szathmáry Király György.....	32
A Szendrői hegedős-ének.....	10
Szendrői Névtelen.....	11
Szentmártony Dániel.....	96
Szentpétery Ernő, dr.....	155
Szeremlei Gábor, dr.....	49
Szigethy Ferenc.....	113
Szinpetri (Petri) Ferenc.....	19
Szőke Béla.....	115
Szóllósi Benedek.....	20
Szőnyi György, dr.....	149
Szuhay Benedek.....	88
Takács János.....	127
Takács József, dr.....	134
Tannenbaum Sraga Cevi.....	65
Tannenbaum, Wolf R.....	45
Tarján Jenő, dr.....	140
Telekes Béla.....	100
Tóth István.....	126
Tóth-Szabó Pál.....	97
Ulviczky Ferenc, dr.....	110
Vanyó László, dr.....	164
Vásárhelyi József.....	40
Vass Imre.....	46
Vincze József.....	138
Walla Károly.....	81
Zachár Gyula (azari).....	81
Zombor Zoltán, dr.....	132

Edelény és környéke helységneveinek előfordulásai; betűrendben, az oldalak szerint

Aggtelek	46, 67, 116, 128, 135, 154	Ládbesenyő	39, 103, 120
Balajt	43, 51, 113	Lak	49, 96, 118, 149
Becskeháza	98	Lászi-pusztá (Lazo)	7
Boldva	5, 31, 40, 50, 51, 62, 71, 88, 91, 96, 132	Martonyi	9, 96, 132, 139
Borsod (1950-től Edelény része)		Múcsony	48
	44, 96, 132, 149	Nyomár	30, 33, 90, 111
Borsodszirák (Szirák)	39, 57, 91, 110, 114, 149	Ormosbánya (1953-ig Ormospuszta)	117, 147, 155, 167
Bódvalenke	98	Perkupa	161
Bódvarákó	74	Ragály	80, 86, 130, 142, 146
Bódvaszilas (Szilas)	41, 47, 87, 164	Rakaca	109, 141
Császtá (Edelény része)	45	Rakacaszend	120
Damak	72, 109, 118	Rudabánya	34, 112, 123, 132, 140, 141, 144, 149, 156
Debréte	120, 152	Rudolftelep	162
Derenk	79	Szádvár	48
Edelény	33, 37, 38, 42, 44, 45, 58, 64, 69, 75, 77, 81, 82, 83, 87, 89, 95, 96, 97, 102, 103, 107, 108, 110, 118, 119, 120, 126, 138, 139, 149, 150, 155, 158, 159, 164	Szalonna	136, 161, 169
Égerszög	151	Szakácsi	149
Felsőnyárád	49, 56, 59, 65, 77, 92, 125	Szendrő	10, 11, 13, 16, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 29, 42, 45, 53, 65, 72, 81, 92, 103, 122, 126, 147, 153, 168
Felsőtelekes	100	Szendrőlád	63, 93, 103, 153
Finke (1963-tól Edelény része)		Szin	41
	69, 82, 83, 120, 126, 159	Szinpetri	19
Hangács	32, 40, 60, 90, 93	Szögliget	22
Hegymeg	61, 149	Szuhakálló	105
Hidvérgárdó	97, 98, 144	Szuhogy	58, 77, 127, 134, 136
Imola	66	Tomor	87, 132, 138, 149
Izsófalva (1950-ig Disznóshorvát)		Tornabarakony (Barakony)	22
	49, 52, 54, 68, 69, 138, 167	Tornanádaska (Nádaska)	34
Jákfalva	32	Tornaszentandrás (Szentandrás)	75, 121, 127, 162
Jósvafő	115, 124, 128	Tornaszentjakab (Szentjakab)	94, 118, 120
Komjáti	39, 164	Viszló	141
Kurityán	68, 155	Zillz	96, 111, 119
		Zubogy	22, 67

Tartalomjegyzék

Előszó	3
--------------	---

1700-ig

A Halotti Beszéd és Könyörgés.....	5
Lászlai János	7
Coelius Gergely.....	9
A Szendrői hegedős-ének.....	10
Szendrői Névtelen	11
Piltz (Piltzius) Gáspár	13
Bocatius (Bock) János	16
Csáky Istvánné (körösszeghi és adorfáni gróf) Wesselényi Anna	19
Szinpetri (Petri) Ferenc	19
Csáky István (körösszeghi és adorfáni gróf).....	19
Szöllősi Benedek	20
Barakonyi Ferenc	22
Szalóczi Mihály.....	22
Mezőlaki István.....	23
Köleséri Sámuel, idős	23
Csáky István (körösszeghi és adorfáni gróf).....	25
Köleséri Sámuel, ifjabb.....	26
Bossányi Farkas.....	29
Szathmáry Király Ádám	30

1700 - 1840

Horváth István (jákfalvai).....	32
Szathmáry Király György	32
Ipach Ferenc Xavér.....	33
Gyulai Sámuel.....	34
Gvadányi József (gróf).....	34
Sindler József.....	37
Csenkeszfa Poóts András.....	38
Gasparóczy Ferenc	39
Horváth András	39
Csesznok István.....	40
Vásárhelyi József.....	40
Kérészi Ábrahám.....	41
Raisz Keresztély.....	41

Greskovics Ignác	42
Palóczy László.....	42
Ragályi Tamás.....	43
Tannenbaum, Wolf R.	45
Lónyai László (nagylónyai és vásárosnaményi)	45
Vass Imre	46
Simonfalvy Gellért.....	47
Jekelfalussy Vince (jekelfalusi és margitfalvai)	48
Ruehietl Miklós	48
Szeremlei Gábor, dr.	49
Borsodi József	50
Simon József	51
Egressy Gábor	52
Besze János	53
Egressy Béni.....	54
Kun Tamás	56
Mester István	57
Somogyi László	58
Kun Bertalan (kókai).....	59
Szathmáry Király Barnabás.....	60
Finkei Pál	61
Horkai Antal.....	62
Finkey József.....	63
Menner Adolf, dr.	64
Tannenbaum Sraga Cevi	65
Kun Pál, idős (kókai)	65
Sáfrány Mihály	66
Baksay Dániel.....	66
Nagy Pál (vályi).....	67
Izsó Miklós.....	68
Izsó József.....	69
Miklós Gyula (miklósvári)	69
Futó Mihály.....	71
Bényei Gábor.....	72
Michalek Manó.....	72
Keglevich István (buzini gróf).....	74

1841 - 1900

Keledi József	75
Coburg Fülöp (szász-coburg-góthai herceg).....	75
Gérecz Károly, idős	77
Sághy Gyula, dr.	77

Bahéry József.....	79
Kiss Lajos (gömöri).....	80
Walla Károly.....	81
Zachár Gyula (azari).....	81
Miklós Gyula, dr. (miklósvári) ifjabb.....	82
Miklós Ödön (miklósvári).....	83
Dókus Ernőné Ragályi Ilona.....	86
Papp József.....	86
Csillag Károly, dr.	87
Szuhay Benedek.....	88
Nagy Géza.....	89
Farkas Zsigmond.....	90
Serédi Jenő, dr.....	91
Rétay Kálmán (hahodi).....	91
Baráczius József.....	92
Gérecz Károly, ifj.	92
Berzeviczy György (berzevicei és kakaslomnici).....	93
Fekete Pál (váradi).....	93
Scholtz Ödön Adolf.....	94
Berger Károly Lajos.....	95
Szentmártony Dániel.....	96
Tóth-Szabó Pál.....	97
Sarudy Ottó.....	97
Mester Károly.....	98
Telekes Béla.....	100
Farkas Ignác, dr.....	102
Kovács Andor.....	103
Borsovai Lengyel Gyula, idős.....	103
Szántay-Szémán István, dr.....	105
Landau Izidor.....	107
Miklós Elemér (miklósvári).....	108
Birinyi K. Lajos.....	109
Benda Oszkár.....	109
Kis Benedek János (vitéz).....	110
Ulviczky Ferenc, dr.	110
Lakatos Géza.....	111
Görgő Tibor, dr. (vitéz).....	112
Szigethy Ferenc.....	113
Balázs Győző.....	114
Szőke Béla.....	115
Dudich Endre, dr.	116

Csapó András	117
Balázs Ferenc	118
Kövér Pál	119
Kachelmann Kurt.....	119
Gyülvéshi István	120
Béres Gábor.....	121
Kőrakó Béla	122

1900 - 1957

Pantó Endre	122
Papp Ferenc, dr.	124
Csik Lajos, dr.	125
Tóth István	126
Menner Ödön, dr.....	126
Kalász Elek Mihály, dr.....	127
Takács János.....	127
Kessler Hubert, dr.....	128
Szabó Lajos, dr.	130
Ecsegi-Kazai József	132
Zombor Zoltán, dr.....	132
Takács József, dr.....	134
Antal István Bertalan	135
György Árpád.....	136
Martinkó András, dr.....	136
Egyed András, dr.	138
Vincze József.....	138
Béres János.....	139
Tarján Jenő, dr.....	140
Bobák Sándor	141
Murvy László.....	141
Király Kálmán, dr.	142
Szabó Béla, H.(idvégyardói)	143
Podányi Tibor	144
Király István.....	146
Holdi János.....	147
Győri József	148
Szőnyi György, dr.....	149
Balázs Dénes, dr.	151
Jakab Tivadar	152
Joó Tibor, dr.	153
Jakucs László, dr.....	154
Szentpétery Ernő, dr.....	155

Balla László, dr.	156
Barcza József, dr.....	157
Slezsák Imre.....	159
Kalász László.....	161
Ladányi Mihály.....	162
Kraszkó Pál, dr.....	164
Vanyó László, dr.	164
Papp Gyula.....	167
Dobog Béla.....	168
Diczházi Bertalan.....	169
Köszönetnyilvánítás.....	171
Betűrendes névmutató.....	172
Edelény és környéke helységneveinek előfordulásai; betűrendben, az oldalak szerint.....	176

Az Edelényi Füzetek utóbbi kötetei

20. Borsod-Abaúj-Zemplén megye kis múzeumai / Szerk.: Hadobás Pál. 2000. 56 p. ill.
 21. Ormosbánya: epizódok egy bányatelep múltjából / Írta és szerk.: Hadobás Pál. 2000. 79 p. ill.
 22. Megszállni valahol (Versek) / Ormos Gyula, ill.: Mezey István, előszó, szerk.: Fecske Csaba. 2000. 65 p.
 23. Edelény városkörnyék válogatott honismereti bibliográfiája / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál, ill.: Fazekas Péter. 2000. 80 p.
 24. A Hodossyak: egy edelényi kovácsdinasztia történetéből / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. 2001. 108 p. ill.
 25. Irodalmi kávézó: kritikák, kisesszék, tárcák / Kaló Béla. 2002. 128 p.
 26. Az élet útjain / Slezsák Imre. 2002. 297 p. ill.
 27. Madarak a szuterénban: Takács Lajos újságírógyakornok cikkei 1970-ből. 2002. 164 p. ill.
 28. A Miklós Gyula Kertbarát Kör 25 évéből / Slezsák Imre. Gyűjtötte: Slezsák Imréné. 2002. 184 p. ill.
 29. Kalász László: bibliográfia, szemelvények / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2003. 182 p. ill.
 30. Ami marad: írások Fecske Csabától és Fecske Csabáról / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2003. 92 p.
 31. A szülőföld vonzásában: válogatott írások / Hadobás Sándor. 2003. 121 p. ill.
 32. Emlékhelyek Edelényben / Írta és szerk.: Hadobás Pál. 2004. 88 p. ill.
 33. Még (cikk, tanulmány, fordítás) / M. Takács Lajos. 2005. 103 p. ill.
 34. Edelény és környéke az irodalomban / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2005. 181 p. ill.
 35. Egy borsodi udvarház története / Szekrényessy Attila. 2006. 166 p. ill.
- Az Edelényi Füzetek helytörténeti kiadványsorozat /
Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 75 p. ill. (Sajtó alatt)